

Developing Cultural Sensitive Sexual and Reproductive Health Care System
for undocumented Laos Migrant workers in Cross-border
การพัฒนารูปแบบบริการสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศ
ที่มีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม ในกลุ่มแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบ

ศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์วิทย์ บุญมงคล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โรมัส กวาดามชู
คุณากร การชะวี
นัฐุฒิ สิงห์กุล
ณภัทร จันทสุข
ณัฐรัชต์ สาเมาะ

ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะ สุข สวัสดิการและสังคม
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
โครงการวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้
มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปีงบประมาณ 2557

รายงานฉบับสมบูรณ์

การพัฒนารูปแบบบริการสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะ
ทางเพศที่มีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม ในกลุ่มแรงงานข้าม
ชาติลาวนอกระบบ

Developing Cultural Sensitive Sexual and Reproductive
Health Care System for undocumented Laos Migrant
workers in Cross-border

โดย

ศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์วัลย์ บุญมงคล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โรมัส กวาดามูช

นางสาวคุณากร การชะวี

นายณัฐวุฒิ สิงห์กุล

นางสาวณภัทร จันทสุข

นายณัฐรัชต์ สาเมาะ

ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

โครงการวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้มหาวิทยาลัยมหิดล

ประจำปีงบประมาณ 2557

กิตติกรรมประกาศ

โครงการนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งการดำเนินงานสำเร็จล่วงไม่ได้เลยถ้าขาดแรงสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาเศรษฐกิจอาเซียน และศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้สนับสนุนและมีนโยบายในการทำงานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนสังคม ในประเด็นเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของประชากรกลุ่มเฉพาะ และงานจะดำเนินอย่างต่อเนื่องไม่ได้ถ้าขาดการให้ความสนับสนุนจาก หน่วยงานในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ทั้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หน่วยงานภาคประชาสังคมในพื้นที่ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลและให้ข้อคิดเห็นในการดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้

นอกจากนี้ต้องขอขอบคุณอย่างสุดซึ้งกับผู้ให้ข้อมูลที่ไว้วางใจและเชื่อใจในการให้ข้อมูลในเชิงลึก เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของระบบบริการสุขภาพและสร้างให้เกิดความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ในการดูแลจากภาครัฐ โดยทีมวิจัย มีความมุ่งมั่นเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายนำไปสู่การจัดกิจกรรมเพื่อแรงงานลาวในชุมชนทั้งแรงงานในภาคเกษตรกรรมภาคบริการ โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะของแรงงานแต่ละกลุ่ม และสามารถสร้างให้เจ้าหน้าที่รัฐและคนในชุมชนลดอคติ การสร้างภาพเหมารวม และพฤติกรรมที่ละเมิดสิทธิความเป็นคนของแรงงานลาวในชุมชน เพื่อสร้างให้เกิดสังคมสุขภาวะ ที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเป็นพหุลักษณะทางวัฒนธรรม

และท้ายที่สุดงานจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าขาดการสนับสนุนโครงการจากผู้ให้ทุน คือ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบบริการสุขภาพภายใต้บริบทการพัฒนาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในบริเวณเขตชายแดนไทย-ลาว ซึ่งจะสามารถสร้างสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีระบบบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนทุกคนโดยเฉพาะกลุ่มที่เปราะบางในสังคม

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์และวิธีวิทยา แรงงานข้ามชาติลาวอยู่ในสถานะที่เปราะบาง พวกเขาต้องเผชิญกับปัญหาทางสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศด้วยปัจจัยทางชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรม พวกเขาไม่สามารถเข้าถึงระบบบริการสุขภาพได้ด้วยข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย สถานะทางสังคม และเศรษฐกิจ อีกทั้งยังไม่มีแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้มีความพยายามที่จะ 1) ศึกษาปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบหญิงและชาย 2) อธิบายมิติทางชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบหญิงและชายและ 3) ทหารูปแบบระบบบริการสุขภาพที่ละเอียดอ่อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคม ของแรงงานข้ามชาติลาว โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีพื้นที่ในการศึกษาอยู่ในเขตจังหวัดอุดรธานี ในอำเภอเมือง อำเภอกุมภวาปี อำเภอนายูง โดยทำการสัมภาษณ์แบบเรื่องเล่า สทนากลุ่มและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่มเป้าหมายดังนี้ 1) แรงงานลาวในภาคบริการ จำนวน 56 คน 2) แรงงานลาวในภาคเกษตรกรรม จำนวน 17 คน 3) การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ในชุมชน จำนวน 31 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการ, เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชน, เจ้าหน้าที่ภาคประชาสังคม, เจ้าหน้าที่ในระบบสาธารณสุขของรัฐ, ชาวบ้านในชุมชน, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (การปกครองส่วนท้องถิ่น) เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(Triangulation) และใช้โปรแกรม NVIVO 10 ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การให้รหัสแบบเปิด (open coding)

ผลการศึกษา การศึกษานี้ทำให้ทราบถึง 1) บริบทชีวิตและสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวตั้งแต่เมืองลาวจนกระทั่งย้ายถิ่นมาทำงานในเมืองไทย นอกจากนั้นแล้ว 2) ยังทราบถึงปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานว่าส่วนใหญ่แล้วแรงงานหญิงลาวในภาคบริการมีปัญหาเรื่องตกขาว การเจ็บท้องน้อย และปัญหาเรื่องความรุนแรงเป็นจำนวนมาก และในส่วนของแรงงานในภาคเกษตรกรรม(สวนยาง) นั้นมักจะมีปัญหาเรื่องการคุมกำเนิด การผลัดภาระการคุมกำเนิดให้ฝ่ายหญิง และขาดการวางแผนครอบครัว และที่สำคัญแรงงานลาวทุกกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การคุมกำเนิด และการเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลและสิทธิในความเป็นมนุษย์ที่ต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติ 3) ได้ทราบถึงปัจจัยทางด้านชาติพันธุ์ สังคม วัฒนธรรม เพศภาวะและเพศวิถีที่ส่งผลต่อปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศ เช่น บทบาทหน้าที่ความเป็นลูกในสังคมลาว สถานะทางกฎหมาย ระดับการศึกษากับการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาวะทางเพศ ทัศนคติทางชาติพันธุ์ ความเชื่อทางสุขภาพและวิถีชีวิตการทำงาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ การพยายามสร้างให้เกิดการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพที่มีความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคม ของแรงงานข้ามชาตินั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การสร้างให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในชุมชน โรงพยาบาล เกิดความละเอียดอ่อนในมิติที่อ่อนไหวดังกล่าวโดยการอบรมบูรณาการให้ความรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาระบบบริการ เช่น การจัดโมบายคลินิก การสร้างอาสาสมัครแกนนำ เป็นต้น ในการนี้ต้องกระทำไปพร้อมๆ กับการปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องและมีความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคม

คำสำคัญ: แรงงานลาวข้ามชาตินอกระบบ, ระบบบริการสุขภาพ, ชาติพันธุ์, วัฒนธรรม, สังคม

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ค
บทนำ	1
วัตถุประสงค์	3
วิธีวิทยา	3
- รูปแบบการวิจัย	3
- พื้นที่ในการวิจัย	3
- กลุ่มเป้าหมาย	4
- ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย	5
- กระบวนการในการเก็บข้อมูล	6
- การวิเคราะห์ข้อมูล	7
- ประเด็นจริยธรรม	8
ผลการวิจัย	9
1.ข้อมูลทั่วไป	9
1.1 ในการศึกษาคุณภาพของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบมี 4 กลุ่มใหญ่	9
1.1.1 แรงงานลาวกลุ่มที่ 1: แรงงานหญิงลาวในสถานบริการ	9
1.1.2 แรงงานลาวกลุ่มที่ 2: แรงงานหญิงลาวในสวนยาง	9
1.1.3 แรงงานลาวกลุ่มที่ 3: แรงงานชายลาวในสวนยาง	12
1.1.4 แรงงานลาวกลุ่มที่ 4: แรงงานกะเทยลาวในสถานบริการ	13
1.2 ความเป็นตัวตน	13
1.3 ความสัมพันธ์ผู้ประกอบการ, เพื่อนร่วมงาน/สภาพความเป็นอยู่ในไทย	14
1.4 สุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ก่อนเข้าเมืองไทย	15
1.5 พฤติกรรมการรักษาเมื่อเจ็บป่วย	15
2. ปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบหญิงและชายในพื้นที่ชายแดนไทย	16
2.1 แรงงานข้ามชาติหญิงลาวที่ทำงานในภาคบริการ	16
2.2 แรงงานกะเทยข้ามชาติลาวในภาคบริการ	16
2.3 แรงงานข้ามชาติหญิงลาวในภาคเกษตรกรรม	16

2.4 แรงงานข้ามชาติชายลาวที่ทำงานในภาคเกษตรกรรม	16
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของ แรงงานข้ามชาตินอกกระบบหญิงและชาย	17
3.1 มิติทางเพศภาวะที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของ แรงงานข้ามชาตินอกกระบบหญิงชาย	17
3.1.1 ภาระบทบาทหน้าที่ต่อครอบครัว	17
3.1.2 ความรับผิดชอบในบ้าน	25
3.1.3 ประเภทของงาน	29
3.1.4 บทบาทหน้าที่ในที่ทำงาน	36
3.1.5 บทบาทหน้าที่ในฐานะคนลาว	42
3.2 มิติทางเพศวิถีที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของ แรงงานข้ามชาตินอกกระบบหญิงและชาย	51
3.2.1 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการต่อรอง (Sexual Agency)	51
3.2.2 อคติทางเพศ อารมณ์ (Emotion) และการให้ความหมายกับการมี แฟน เป็นคนไทยและลาว การมีแขกประจำในบริบทการทำงานชายบริการทางเพศ นอกการ บริการทางเพศ	60
3.2.3 พฤติกรรมทางเพศ (รูปแบบความสัมพันธ์ กิจกรรมทางเพศ การใช้ถุงยาง อนามัยและการดูแลร่างกายก่อนหลังการมีเพศสัมพันธ์)	71
3.2.4 ประเภทของคู่นอน	83
3.2.5 การดูแลร่างกายและการปรับแต่งร่างกายในขณะที่อยู่เมืองไทย	96
3.3 มิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุข ภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาตินอกกระบบทั้งชาย-หญิง	101
4. รูปแบบระบบบริการสุขภาพที่ละเอียดย้อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและ สังคม ของแรงงานข้ามชาติลาว	102
4.1 รูปแบบระบบบริการสุขภาพในปัจจุบัน	102
4.2 ความต้องการระบบบริการสุขภาพของแรงงานแต่ละกลุ่ม	103
4.3 รูปแบบระบบบริการที่ละเอียดย้อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคม ของ แรงงานข้ามชาติลาว	104
4.3.1 ปัญหาและสิ่งที่ควรปรับปรุง	104
4.3.2 รูปแบบบริการสุขภาพที่มีความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และสังคม ของแรงงานข้ามชาติลาว	107

4.3.3 โครงการหรือกิจกรรมในระดับชุมชนที่จะช่วยให้แรงงานเข้าถึงระบบ บริการสุขภาพด้วยความละเอียดอ่อน	108
การอภิปรายผล	109
บรรณานุกรม	113

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ของประเทศไทย ในปี 2558 นี้กำลังเป็นหนึ่งในประเด็นที่ทำให้รัฐบาลและประชาชนให้ความสนใจอย่างมาก นอกจากด้านประโยชน์ที่จะได้รับแล้วผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่กำลังจะมาถึงในไม่ช้านี้ก็เป็นที่น่าพิจารณาและควรได้รับการใส่ใจในการดำเนินนโยบาย วางแผน เตรียมรับมือและป้องกัน เนื่องจากเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้วการลงทุนในไทยก็จะเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งมูลค่าการค้าของไทยกับประเทศกลุ่มอาเซียนก็มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะสัดส่วนการค้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม) (สมเกียรติ ตั้งกิจวาและคณะ, 2555) รวมถึงอัตราเงินเดือนขั้นต่ำของแรงงานในประเทศไทยที่สูง จึงเป็นเหตุทำให้เกิดการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติซึ่งจากข้อมูลในปี 2553 พบว่ามีแรงงานต่างด้าวในไทยที่ได้รับอนุญาตมากกว่า 1.35 ล้านคน และในจำนวนนี้กว่า 1.18 ล้านคนมาจากกลุ่มอาเซียนโดยส่วนใหญ่มาจากกัมพูชา ลาว และพม่า โดยทำงานเป็นกรรมกรและงานรับใช้ในบ้านกว่า 1.14 ล้านคน (สมเกียรติ ตั้งกิจวาและคณะ, อ้างแล้ว) ซึ่งจากข้อมูลนี้ยังไม่รวมแรงงานข้ามชาตินอกระบบหรือที่เรียกว่าแรงงานใต้ดินซึ่งมีจำนวนไม่น้อยคาดประมาณได้ถึง 2 ล้านคน (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2556)

เนื่องจากแรงกดดันจากความยากจนทำให้แรงงานตัดสินใจที่จะออกนอกประเทศเพื่อหารายได้ แต่ด้วยความที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่ลี้ภัยเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายจึงทำให้ต้องอยู่อย่างหลบซ่อนและถูกเอาเปรียบทุกวิถีทาง แรงงานข้ามชาตินอกระบบจึงเป็นกลุ่มคนที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดทั้งด้านการเข้าถึงทรัพยากร การเข้าถึงสิทธิต่างๆ ทำให้ตกอยู่ในภาวะทุกข์ทรมานซ้ำซ้อน อีกทั้งสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่ แค้นสภาพแวดล้อมที่แออัดไม่ถูกสุขลักษณะ ความยากจนและความสามารถในการสื่อสารที่น้อยหรือไม่มีเลยในชนกลุ่มน้อย (IWRAP Asia Pacific, 2009) ทำให้แรงงานข้ามชาตินอกระบบต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาวะทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่แรงงานข้ามชาตินอกระบบนั้นไม่สามารถที่จะได้รับสิทธิในการเข้าถึงการดูแลสุขภาพทางเพศและสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอันใดเลย นอกจากนั้นแล้วแรงงานที่เข้ามาในประเทศไทยก็มีโอกาสที่จะนำโรคที่เป็นอยู่เดิมแล้วเข้ามาแพร่ระบาดในไทยและยังเป็นการแพร่เชื้ออีกด้วย ซึ่งจากการศึกษาประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ของแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่ที่เข้ามาในประเทศไทยนั้นเคยมีเพศสัมพันธ์แล้วถึงร้อยละ 60 โดยแรงงานลาวมีสัดส่วนที่เคยมีเพศสัมพันธ์มาแล้วมากที่สุดถึงร้อยละ 78.5 (อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์และคณะสถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2553) เพราะแรงงานลาวในช่วงวัยรุ่นนั้นเป็นวัยที่ต้องการอิสระและไม่ค่อยจะมีโอกาสที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ (National Statistic Survey, 1995 อ้างใน ผู้ย้ายถิ่นวัยรุ่นและอนามัยการเจริญพันธุ์ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง: พร้อมหรือไม่ที่จะป้องกันตนเองจากความเสี่ยงด้านอนามัยเจริญพันธุ์, 2551) และจากผลสำรวจยังพบอีกว่าวัยรุ่นร้อยละ 33 ไม่รู้ว่าผู้หญิงอาจจะตั้งครรภ์ได้ในการร่วมเพศครั้งแรก และอัตราการพูดคุยเรื่องเพศในครอบครัวอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมากเพียงร้อยละ 17 (WHO, 2005 อ้างใน ผู้ย้ายถิ่นวัยรุ่นและอนามัยการเจริญพันธุ์ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง: พร้อมหรือไม่ที่จะป้องกันตนเองจากความเสี่ยงด้านอนามัยเจริญพันธุ์, 2551) และที่สำคัญการมีเพศสัมพันธ์ของคนลาวนั้นทั้งผู้หญิงและชายจะไม่ได้มีการวางแผน

การเข้าไม่ถึงระบบบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาตินั้นเป็นมูลเหตุที่สำคัญต่อปัญหาการควบคุมการระบาดของโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของประชากรไทยเนื่องจากตามแนวรอยต่อชายแดนนั้นเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมผัสระหว่างคนไทยและแรงงานข้ามชาติซึ่งสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่าจากการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาตินั้นทำให้บรรดาพื้นที่จังหวัดที่เป็นรอยต่อของประเทศมีแรงงานจำนวนมากที่อาศัยและทำงานอยู่บริเวณนั้นทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉินทางด้านสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ ซึ่งสถานการณ์ตามแนวรอยต่อนั้นทางสำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรคได้มีการเผยแพร่อัตราการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในจังหวัดอุดรธานี (จังหวัดอุดรธานีนั้นเป็นหนึ่งในจังหวัดตามแนวรอยต่อชายแดนที่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) เพิ่มขึ้นถึง 50.6 % ซึ่งสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย (นิรมล ปัญสุวรรณและคณะ, 2550) และในจังหวัดอุดรธานีนั้นยังมีประชากรที่เป็นแรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนสูงถึง 4 เท่าของแรงงานที่อยู่ในระบบ โดยแรงงานในระบบนั้นมีประมาณ 17,000 คน (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 2555) แรงงานข้ามชาตินั้นมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อยโดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติลาวที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกก่อนอายุ 18 ปี ถึงร้อยละ 35 ซึ่งเป็นอันดับแรกจากแรงงานข้ามชาติพม่าและกัมพูชา (อภิชาติ จำรัสฤทธิ์รักษ์และคณะ, 2553) นอกจากนั้นแล้วชายไทยยังนิยมไปเที่ยวหญิงค้าบริการลาวและไม่ใช่งานอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของหญิงลาวอีกด้วย (นิรมล ปัญสุวรรณและคณะ, 2550) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของแรงงานข้ามชาติลาวที่เจ็บป่วยและท้องไม่พร้อม

ดังนั้นการทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการด้านอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรม และความเป็นชาติพันธุ์ที่หลากหลายจึงเป็นสิ่งสำคัญและเร่งด่วนเพื่อให้ได้รูปแบบระบบบริการสุขภาพที่ละเอียดอ่อนเป็นมิตรต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคมของแรงงานข้ามชาติลาว รวมทั้งชาติพันธุ์อื่นๆ ในอาเซียนเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบหญิงและชาย
- 2 เพื่ออธิบายมิติทางชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบหญิงและชาย
- 3 เพื่อออกแบบระบบบริการสุขภาพที่ละเอียดอ่อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคม ของแรงงานข้ามชาติลาว

วิธีวิทยา

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษาการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล และการใช้กวีวิจัยภาคสนามอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีเป็นระยะเวลา 3 เดือนเพื่อค้นหากลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นจะสัมภาษณ์อย่างน้อย 2-3 ครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก และมีวิธีการตรวจสอบความตรงของข้อมูล คือ การใช้ข้อมูลจากการสนทนาจากหลายๆกลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัยคือพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นจังหวัดรอยต่อระหว่างลาว-ไทย และเป็นเส้นทางของการขนส่งสินค้าที่สำคัญระหว่างไทย-ลาว-จีน และเป็นจังหวัดที่ผู้หญิงลาวเดินทางเข้ามาขายบริการทางเพศตามร้านคาราโอเกะ อบอบนวด สปา ซาวน่า ผับ บาร์ หรือไนท์คลับ และตามช่องต่างๆ มากมายทั่วจังหวัดอุดรธานี และนอกจากนี้จังหวัดอุดรธานียังเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญในด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เขตอำเภอนายูง อำเภอกุมภวาปี และอำเภอเมือง เนื่องจากมีความแตกต่างกันในด้านลักษณะพื้นที่ กล่าวคือในเขตอำเภอนายูงเป็นพื้นที่ชนบทที่อยู่ใกล้กับเขตชายแดน อำเภอกุมภวาปีเป็นเมืองที่มีลักษณะกึ่งชนบทกึ่งเมือง และอำเภอเมืองที่เป็นเขตพื้นที่ที่มีการพัฒนาทั้งด้านการค้าขายและการคมนาคม

กลุ่มเป้าหมาย

1. แรงงานลาวในภาคบริการ จำนวน 56 คน
2. แรงงานลาวในภาคเกษตรกรรม จำนวน 17 คน
3. การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ในชุมชน จำนวน 31 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการ, เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชน, เจ้าหน้าที่ภาคประชาสังคม, เจ้าหน้าที่ในระบบสาธารณสุขของรัฐ, ชาวบ้านในชุมชน, เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (การปกครองส่วนท้องถิ่น)

วิธีการเก็บข้อมูลและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการ 1) *สนทนากลุ่ม (focus group discussion)* โดยในสนทนากลุ่ม ทำการสนทนากลุ่ม 4-5 คน เวลาประมาณ 1-1.30 ชม. แยกเพศชายและหญิง กลุ่มอายุให้มีวัยที่ใกล้เคียงกัน เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ 2) *การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)* จะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยจะใช้เวลาประมาณ 45 นาที-1 ชม. คนละประมาณ 3-4 ครั้ง และ 3) *การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview)* เพื่อสอบถามและยืนยันข้อมูลโดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 45 นาที – 1 ชม.คนละ 1 – 2 ครั้ง โดยในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือที่ในการเก็บข้อมูลคือ แนวแบบสัมภาษณ์ที่มีการแยกตามกลุ่มเป้าหมาย และมีประเด็นในการสัมภาษณ์/สนทนาทั้งหมด 4 ประเด็นหลัก คือ ข้อมูลทั่วไป ปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบ มิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และสังคม และรูปแบบบริการสุขภาพที่ละเอียดอ่อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ และนักวิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกเรื่องราว หรือถ้าผู้ให้สัมภาษณ์อนุญาตจะทำการบันทึกเสียงเพื่อทำการวิเคราะห์ในขั้นตอนถัดไป โดยมีรายละเอียดการเก็บข้อมูลแบ่งตามกลุ่มเป้าหมายดังนี้

1. แรงงานลาวในภาคบริการ จำนวน 56 คน แบ่งเป็น
 - การสนทนากลุ่มกับแรงงานข้ามชาติลาวในภาคบริการ จำนวน 36 คน แบ่งเป็น 7 กลุ่ม
 - การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับแรงงานข้ามชาติลาวในภาคบริการ จำนวน 6 คน
 - การสัมภาษณ์เชิงลึกกับแรงงานข้ามชาติลาวในภาคบริการ จำนวน 14 คน
2. แรงงานลาวในภาคเกษตรกรรม จำนวน 17 คน แบ่งเป็น
 - การสนทนากลุ่มกับแรงงานข้ามชาติลาวในภาคเกษตรกรรม จำนวน 3 คน แบ่งเป็น 1 กลุ่ม
 - การสัมภาษณ์เชิงลึกกับแรงงานข้ามชาติลาวในภาคเกษตรกรรม จำนวน 14 คน
3. การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ในชุมชน จำนวน 31 คน แบ่งเป็น
 - การสัมภาษณ์ชาวบ้านที่ประกอบธุรกิจในชุมชน จำนวน 4 คน
 - การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการภาคบริการ จำนวน 6 คน
 - การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการภาคเกษตรกรรม จำนวน 1 คน

- การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กร NGO จำนวน 4 คน
- การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในระบบบริการสาธารณสุข จำนวน 4 คน
- การสัมภาษณ์นักเที่ยวจำนวน 2 คน
- การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (การปกครองส่วนท้องถิ่น) จำนวน 3 คน
- การสัมภาษณ์อดีตแรงงานลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะ ปัจจุบันแต่งงานกับคนไทย จำนวน 1 คน
- การสนทนากลุ่มกับชาวบ้านในชุมชน จำนวน 1 กลุ่ม (3 คน)
- การสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่ในระบบบริการสาธารณสุข จำนวน 3 คน 1 กลุ่ม

นอกจากนั้นแล้วยังมีการจัดเวทีประชาคม 1 ครั้ง เพื่อนำเสนอผลงานวิจัยและสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการนำเสนอข้อมูลการวิจัยในประเด็นปัญหาสุขภาพ อนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวเพื่อให้เกิดการระดมสมองระหว่างคนทำงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและแรงงานข้ามชาติในการร่วมกันออกแบบระบบบริการสุขภาพที่ละเอียดอ่อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์วัฒนธรรมและสังคมของแรงงานข้ามชาติลาวและร่วมกันออกแบบระบบ โดยมีผู้เข้าร่วมมาจากโรงพยาบาลศูนย์ รพ.สต. สาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี สาธารณสุขอำเภอนายูง เทศบาล กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์กรเอกชนระดับต่างๆ

ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย

ในงานวิจัยการพัฒนารูปแบบบริการสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศที่มีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมในกลุ่มแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบนั้นแบ่งเป็น 3 ไตรมาส (1ปี) โดยในไตรมาสที่ 1 ได้มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาถึงปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบหญิงและชาย นอกจากนั้นยังได้มีการเก็บข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับมิติทางชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบหญิงและชาย โดยเก็บข้อมูลในกลุ่มแรงงานข้ามชาติลาวหญิงและชายทั้งในภาคบริการและเกษตรกรรม

ไตรมาสที่ 2 จะเป็นการจัดเวทีถอดบทเรียนเพื่อหารูปแบบบริการสุขภาพที่ละเอียดอ่อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคม ในกลุ่มแรงงานข้ามชาติลาว

ไตรมาสที่ 3 การดำเนินงานสรุปผลโครงการ วิเคราะห์ข้อมูล เขียนรายงานปิดโครงการและบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ

กระบวนการในการเก็บข้อมูล

การเข้าพื้นที่และการประสานงาน

ในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบบริการสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศที่ละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมในกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ทีมผู้วิจัยเริ่มต้นจากการแนะนำตัวกับชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล สถานบริการด้านสาธารณสุข เช่น รพ.สต. โรงพยาบาล ที่อยู่ในพื้นที่ที่มีสถานประกอบการ ร้านคาราโอเกะและดูแลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ รวมถึงบรรดาผู้ดูแลสถานประกอบการต่างๆ เช่น ร้านคาราโอเกะและสวนยางพารา เพื่อแนะนำตัวและขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลและสังเกตการณ์แรงงานข้ามชาติในพื้นที่ที่พวกเขาดูแลรับผิดชอบ รวมทั้งการทำให้เกิดความไว้วางใจและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้วิจัยที่ทำงานอยู่ในพื้นที่

การสร้างควมไว้วางใจ

ในการวิจัยและการเก็บข้อมูลเนื่องจากประเด็นในการเก็บข้อมูลค่อนข้างมีความละเอียดอ่อนเปราะบางและสัมพันธ์กับสถานะทางกฎหมายของกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายและอาชีพของพวกเขาที่หมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมและกฎหมาย ทำให้การสร้างควมไว้วางใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องสร้างความไว้วางใจตั้งแต่เจ้าของสถานประกอบการ เช่น ร้านคาราโอเกะ สวนยาง เพื่อที่จะทำให้เจ้าของสถานประกอบการไว้วางใจและอนุญาตให้ทางผู้วิจัยเข้าไปพูดคุยสัมภาษณ์และเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับลูกจ้างในสถานประกอบการ ทั้งสาวลาวที่เป็นสาวคาราโอเกะและผู้ชายชาวลาวที่ทำงานในสวนยาง ทั้งซื้อของฝาก พูดคุย กินข้าว พาไปเที่ยว ซื้อยา หรือพาไปหาหมอในรพ.สต.ของชุมชน เพื่อให้พวกเขาเกิดความไว้วางใจในตัวของผู้วิจัย

การใช้ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสาร การสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์เป็นคนลาวและมีบางส่วนที่เป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ขมุ ถึงจะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์แต่คนลาวจะใช้ภาษาลาวในการพูดคุยสื่อสารระหว่างกันในชีวิตประจำวัน ทั้งกับคนไทยและกับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้เกิดความไว้วางใจและทำให้เกิดการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิด มุมมองและการให้ความหมายของพวกเขาถูกต้องชัดเจนมากขึ้น

การใช้เวลายาวนานและต่อเนื่องกับการเข้าไปพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูลในสถานประกอบการทั้งร้านคาราโอเกะและในสวนยางพารา รวมถึงการใช้บริการร้านคาราโอเกะในช่วงเวลาที่พวกเขาทำงานในฐานะแขกของร้านเพื่ออุดหนุนเจ้าของร้านและทำให้มีโอกาสดังกล่าวสังเกตการณ์ชีวิตของผู้หญิงลาวคาราโอเกะในการทำงาน รวมถึงพูดคุยระหว่างที่ผู้ให้ข้อมูลเข้ามาทำหน้าที่บริการในโต๊ะด้วย และการเข้าไปเรียนรู้วิถีชีวิตของแรงงานผู้ชายชาวลาวในกิจกรรมการทำงานในสวนยางพารา รวมทั้งการร่วมทำกิจกรรมต่างๆกับพวกเขาเช่น การกินข้าว การนั่งเล่นดูทีวี การไปเที่ยวน้ำตกหรือพาพวกเขาไปยังสถานพยาบาลเมื่อมีความเจ็บป่วย เป็นต้น ที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล เป็นเสมือนกับเพื่อน พี่และน้องกันมากกว่าจะสร้างความสัมพันธ์ในระยะห่างและมีระดับชั้นในฐานะของผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัยหรือผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์เท่านั้น

รวมทั้งการทำความเข้าใจและชี้แจงแก่ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ในการใช้ชื่อสมมติและการปกปิดข้อมูลที่เป็นความลับของผู้ให้ข้อมูล และการให้อำนาจกับผู้ให้ข้อมูลในการตัดสินใจและอนุญาตในการเปิดเผยข้อมูลและยินดีที่จะแบ่งปันประสบการณ์และเรื่องราวของพวกเขาต่อผู้วิจัย

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์และสนทนาแบบกลุ่มและสังเกตการณ์การใช้ชีวิตและการทำงานของกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ในพื้นที่ร้านค้าคาราโอเกะและในสวนยางพาราเพื่อให้เข้าใจภูมิหลังและวิถีชีวิตในด้านเพศวิถีและการทำงานของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน จากนั้นคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์ชีวิตและเรื่องราวที่น่าสนใจที่จะเป็นการเจาะลึกในประเด็นที่เกี่ยวกับมิติทางชาติพันธุ์ เพศภาวะ เพศวิถีและอนามัยเจริญพันธุ์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและเรื่องราวประวัติชีวิตของผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

กระบวนการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มแรงงานข้ามชาติลาว ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มที่ทำงานในภาคเกษตรกรรม เช่น สวนยางพาราและนอกภาคเกษตรกรรมที่เป็นร้านค้าคาราโอเกะ ทั้งผู้ชายและผู้หญิงชาวลาวยุระหว่าง 18-25 ปี ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมิติทางชาติพันธุ์ สิทธิ อนามัยเจริญพันธุ์และปัญหาสุขภาพ

การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทั้งระดับรพ.สต.จนถึงระดับโรงพยาบาลเพื่อสัมภาษณ์และพูดคุยเกี่ยวกับสิทธิของแรงงาน การเข้ามาใช้บริการของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาสุขภาพของแรงงานและนโยบายเกี่ยวกับแรงงานในพื้นที่ รวมทั้งการเข้าไปสังเกตการณ์การให้บริการของหน่วยงานภาครัฐต่อแรงงานข้ามชาติชาวลาว

การเก็บข้อมูลจากชาวบ้าน นายจ้างเจ้าของสวนยางและนักเที่ยวคาราโอเกะที่เป็นผู้ชายชาวไทยเกี่ยวกับทัศนคติและมุมมองเกี่ยวกับคนลาวและผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานอยู่ในชุมชน

คณะผู้วิจัยและขอบเขตในการลงพื้นที่และปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยประกอบด้วย ทีมนักวิจัย เจ้าหน้าที่วิจัยสนาม การลงพื้นที่ผู้ศึกษาจะลงพื้นที่ แนะนำตัวสร้างความสัมพันธ์และเก็บข้อมูลในชุมชนเป็นระยะเวลา 3 เดือน โดยการอาศัยอยู่ในชุมชนเพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ เหตุการณ์ การใช้ชีวิตของกลุ่มแรงงานข้ามชาติลาวที่มีความชัดเจนมากขึ้น โดยเน้นพื้นที่ในเขตตำบลโนนทองและตำบลเชียงดีในพื้นที่อำเภอนาเยียซึ่งมีสถานบริการทั้งร้านค้าคาราโอเกะและสวนยางพาราที่มีแรงงานข้ามชาติชาวลาวทำงานและอาศัยอยู่เป็นหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยจะประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อแบ่งปันและทำความเข้าใจกับต่อข้อมูลที่ได้มา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ร่วมกันและเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลต่อไปด้วย ซึ่งการพูดคุยในลักษณะนี้ถือว่าการช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ในช่วงของการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบบัญชีรหัส (codebook) ที่จะใช้ในการลงรหัสข้อมูล ซึ่ง

การตั้งรหัสต่างๆ คณะผู้วิจัยใช้ทั้งวัตถุประสงค์การวิจัยและปรากฏการณ์ที่พบในภาคสนามเป็นฐาน และเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการลงรหัสต่อส่วนต่างๆ ของข้อมูลแล้ว คณะผู้วิจัยใช้บัญชีรหัสเดียวกัน หลังจากออกแบบบัญชีรหัสแล้ว คณะผู้วิจัยใช้โปรแกรมการจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพ NVivo10 โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปทั้งหมด รวมทั้งบัญชีรหัสเข้าโปรแกรมและทำการลงรหัสเพื่อแบ่งข้อมูลที่ได้มาเป็นหมวดหมู่ต่าง และใช้การตีความในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประเด็นจริยธรรม

จริยธรรมในการวิจัย

การเก็บข้อมูลในทุกครั้งผู้วิจัยได้บอกถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้ชัดเจนและแสดงตนเป็นผู้ที่ไม่ต้องการฉวยประโยชน์อันจะเกิดเป็นผลกำไรใดๆ จากข้อมูลที่ได้รับมา และพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ไว้วางใจสำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ถือเป็นหนึ่งในผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยชิ้นนี้

ความเป็นส่วนตัว (Privacy)

การสนทนาในทุกครั้งผู้วิจัยได้กล่าวถึงการปกปิดข้อมูลเป็นความลับโดยใช้ชื่อสมมติในการอ้างอิง และถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องการให้มีการบันทึกเทปผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกย่อ ผู้วิจัยมีความระมัดระวังอย่างยิ่งกับคำถามที่มีความละเอียดอ่อนหรือกระทบต่อความปลอดภัยของผู้ให้สัมภาษณ์ และในทุกครั้งของการสัมภาษณ์และหาข้อมูลถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ยินยอมหรือแสดงที่ทำอึดอัด ผู้วิจัยได้มีการถอยออกมาแล้วสร้างความสัมพันธ์ใหม่กับผู้ให้สัมภาษณ์ให้เป็นไปตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกสบายใจที่สุดและในการทำการสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้สัมภาษณ์ใช้พื้นที่ที่เป็นส่วนตัวปราศจากการรู้เห็นของบุคคลที่ 3 เพื่อสร้างความปลอดภัยเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่จะเล่าเรื่องของตนออกมา

การรักษาความลับ (Confidential)

การสัมภาษณ์ในทุกครั้งของการสนทนา การบันทึกเสียง และการจดบันทึกนั้นในการกระทำทุกขั้นตอนนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อนซึ่งบางครั้งอาจพาดพิงถึงบุคคลที่ 3 และ 4 ซึ่งข้อมูลใดๆ ที่ผู้วิจัยได้เขียนลงในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้มีการไตร่ตรองอย่างละเอียดแล้วซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อปกป้องความลับและป้องกันไม่ให้งานวิจัยชิ้นนี้ทำความเสียหายใดๆ ให้เกิดแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยได้มีการใช้ชื่อสมมติทั้งหมดในการจดบันทึกและในการจัดเก็บเทปบันทึกเสียงนั้นได้ทำการโดยระมัดระวังและเป็นความลับโดยไฟล์เสียงหรือการถอดเทปได้ถูกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ส่วนตัวที่มีระบบการเข้ารหัสรักษาความปลอดภัยไม่มีใครสามารถเข้าถึงข้อมูลนี้ได้ นอกจากผู้วิจัยเพียงคนเดียวและทุกครั้งที่คุณวิจัยได้ทำการถอดเทปเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้ทำลายบันทึกทุกอย่างที่สามารถพาดพิงถึงผู้เกี่ยวข้องได้และเมื่อเสร็จสิ้นการทำวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำลายบันทึกเอกสารทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งจากเทปบันทึกเสียงและจากเอกสารการถอดเทป นอกจากนั้นในการสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้วิจัยได้ให้ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้เลือกสถานที่สำหรับการนัดพบเองเนื่องจากการป้องกันความลับของผู้ให้สัมภาษณ์และเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์เกิดความมั่นใจ เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ผู้วิจัยมิได้ตามผู้ให้สัมภาษณ์ไปในถิ่นที่อาศัยเพื่อป้องกันการล่วงรู้ความลับของผู้ให้สัมภาษณ์นอกจากผู้ให้สัมภาษณ์จะอนุญาต โดยในการสัมภาษณ์แรงงาน

ข้ามชาตินอกระบบนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องไม่ให้นักงานราชการในพื้นที่ล่วงรู้ ซึ่งสถานที่ วัน เวลา ได้ถูกปกปิดเป็นความลับจะมีเพียงผู้วิจัยและผู้ให้สัมภาษณ์เท่านั้นที่ทราบ

การได้รับการยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent)

การเก็บข้อมูลกับผู้ให้สัมภาษณ์นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นผู้ที่มีอายุมากกว่า 18 ปี ผู้วิจัยจึงได้ทำการขออนุญาตด้วยปากเปล่าเพื่อหลีกเลี่ยงการสร้างคามอึดอัดให้กับผู้ให้สัมภาษณ์ และผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงกับผู้ให้สัมภาษณ์ทุกครั้งว่าผู้ให้สัมภาษณ์สามารถหยุดการสัมภาษณ์เมื่อไหร่ก็ตามที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการและผู้ให้สัมภาษณ์ไม่จำเป็นต้องตอบคำถามในทุกคำถามที่ผู้วิจัยถาม และในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้พยายามทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจถึงการที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เล่าเรื่องถึงประสบการณ์ของตนเองนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์งานวิจัยชิ้นนี้ร่วมกันกับผู้วิจัย งานวิจัยชิ้นนี้เป็นช่องทางหนึ่งในการแสดงออกของเสียงที่สังคมไม่ได้ยิน และเป็นข้อเรียกร้องที่ทำให้สังคมหันมาสนใจในตัวตนของผู้หญิงมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์แบ่งเป็นลักษณะกลุ่ม 4 กลุ่ม (หญิง-สถานบริการ, หญิง-สวนยาง, ชาย-สวนยาง, เกษต-สถานบริการ)

1.1 ในการศึกษาสภาพของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบมี 4 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1.1.1 แรงงานลาวกลุ่มที่ 1: แรงงานหญิงลาวในสถานบริการ (ตารางสรุปที่ 1)

แรงงานหญิงลาวที่เข้าสู่อาชีพในสถานบริการนั้นส่วนใหญ่นายจ้างเข้ามาทำงานในฝั่งไทยส่วนใหญ่ อายุประมาณ 18-30 ปี และจะใช้ชื่อเล่นเป็นนามแฝง มีแค่บางส่วนเท่านั้นที่ใช้ชื่อจริง หญิงลาวที่เข้ามาทำงานที่สถานบริการคาราโอเกะนั้นส่วนใหญ่จะปิดบังกับทางครอบครัวว่ามีการค้าบริการทางเพศแอบแฝงในร้านคาราโอเกะด้วย นอกจากนั้นแล้วการเข้ามาทำงานของแรงงานหญิงลาวบางส่วนก็ยังไม่ถูกกฎหมาย

แรงงานหญิงลาวที่เข้ามาทำอาชีพในสถานบริการนั้นจะมีลักษณะสูงประมาณ ไม่เกิน 160 เซนติเมตร น้ำหนักช่วงไม่เกิน 60 กิโลกรัม ผอมยาวสีดำแต่ถ้ามาอยู่นานก็จะมีผิวถูกย้อมเป็นสีตามแฟชั่นแต่สังเกตได้อย่างหนึ่งว่าไม่มีหญิงลาวคนไหนที่ผมสั้น เพราะเกิดจากความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรมของลาวว่า “การที่ผู้หญิงไว้ผมยาวนั้นจะทำให้ตนเองเองดูสวยขึ้น” ลักษณะหน้าตาจะสวย น่ารักอยู่ในระดับปานกลางถึงดี ผิวขาว รูปร่างดี การแต่งกายแบบทันสมัยตามแฟชั่นไทย แต่ก็ยังรักษาวัฒนธรรมการแต่งกายทางบ้านตนเองไว้ “โดยการยังใส่ผ้าถุง” ส่วนใหญ่จะโสด มีบางส่วนที่เคยแต่งงานมีครอบครัว และบางส่วนก็หย่าร้างกับสามีแต่มีลูกไว้สำหรับให้ส่งเสียเลี้ยงดู

กลุ่มที่ 1

แรงงานหญิงลาวในสถานบริการ

อายุ:	18-30 ปี	เหตุผลในการเข้าเมือง
อาชีพ:	พนักงานในร้านคาราโอเกะ	1. ฐานะยากจนต้องการหาเงิน
ภูมิสำเนา 1. หลวงพระบาง		2. อยากเข้ามาหาประสบการณ์
	2. หัวพัน	3. อยากแต่งงานกับคนไทย
	3. เวียงจันทน์	ภูมิหลังครอบครัว/สภาพความเป็นอยู่ในลาว
การเข้าเมือง	1. มาคนเดียว	1. ครอบครัวฐานะยากจน
	2. มากับเพื่อน/พี่น้อง	2. เรียนหนังสือไม่จบ/ปิดเทอม
ลักษณะการเข้าเมือง		3. ทำงานนอกบ้าน (เช่น ทำไร่, ทำสวน,)
	1. ทำพาสปอร์ตนักท่องเที่ยว	4. ทำงานนอกในบ้าน (เช่น ทำอาหาร, ทำความสะอาดบ้าน)
	2. แอบเข้ามาทางเรือ	
	3. ขึ้นทะเบียนแรงงาน	

1.1.2 แรงงานลาวกลุ่มที่ 2: แรงงานหญิงลาวในสวนยาง

แรงงานหญิงลาวที่ย้ายถิ่นเข้าทำงานในสวนยางนั้นจะมีช่วงอายุตั้งแต่ 18-34 ปี เข้ามารับจ้าง ทำงานสวนยาง ส่วนใหญ่จะเข้ามาในรูปแบบของครอบครัว และมาเป็นคู่เช่นสามีภรรยา การเข้ามานั้นส่วนใหญ่จะเข้ามาโดยการใช้พาสปอร์ตหรือวีซ่า บางคนนายจ้างก็พาไปขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกกฎหมาย ดังนั้นแรงงานในส่วนนี้จะใช้ชื่อจริงนามสกุลจริงกันเป็นส่วนใหญ่ ผู้หญิงลาวในสวนยางนั้นจะมีลักษณะของความเป็นแม่และผู้ดูแลคอยข้างสูง เนื่องจากส่วนใหญ่จะทำงานที่สวนยาง และดูแลลูกหลานรวมถึงครอบครัว ทำงานบ้าน ทำกับข้าวไปด้วย การแต่งกายจะแต่งตัวด้วยชุดธรรมดาไม่ได้ตามแฟชั่นมากนัก โดยมากก็จะใส่ผ้าถุง

กลุ่มที่ 2

แรงงานหญิงลาวในสวนยาง

อายุ: 18-34 ปี

อาชีพ: กรีดยางและดูแลสวนยาง

ภูมิลำเนา: แขวงเวียงจันทน์

การเข้าเมือง: 1. แบบครอบครัว/ญาติ
2. แบบคู่สามีภรรยา

ลักษณะการเข้าเมือง

1. ทำพาสปอร์ต
2. แอบเข้ามาทางเรือ
3. ขึ้นทะเบียนแรงงาน

เหตุผลในการเข้าเมือง

1. ฐานะยากจน/ไม่มีพื้นที่ทำกิน
2. มาดูแลครอบครัวที่มาทำงานในสวนยาง
และหารายได้ของตนเองด้วย

ภูมิหลังครอบครัว/สภาพความเป็นอยู่ในลาว

1. ครอบครัวฐานะยากจน
2. แต่งงานมีครอบครัวแล้ว
3. ทำงานนอกบ้าน (เช่น ทำไร่, ทำสวน)
4. รับผิดชอบงานในบ้าน (เช่น ทำอาหาร,
ทำความสะอาดบ้าน)

1.1.3 แรงงานลาวกลุ่มที่ 3: แรงงานชายลาวในสวนยาง

แรงงานชายลาวที่ย้ายถิ่นเข้าทำงานในสวนยางนั้นจะมีช่วงอายุตั้งแต่ 18-52 ปี เข้ามารับจ้างทำงานในสวนยาง ที่ฝั่งไทยส่วนใหญ่จะมาในรูปแบบของครอบครัว หรือมาเป็นคู่เช่นสามีภรรยา มากับเพื่อน หรือมากับญาติ บางส่วนก็ถูกนายจ้างไปว่าจ้างจ่ายเงินให้กับพ่อแม่เป็นรายปี โดยการไปรับตัวเด็กเอง เพื่อเป็นการแสดงความบริสุทธิ์ใจ และแสดงออกว่าจะเลี้ยงดูแลลูกของพวกเขาเป็นอย่างดีมีการให้ที่อยู่อาศัยดูแลเปรียบเสมือนลูกหลานในบ้านของตนเอง ส่วนใหญ่ชายลาวที่เข้ามาทำงานนั้นในส่วนของวัยรุ่นก็จะการแต่งกายก็แบบวัยรุ่นทั่ว ๆ ไปเสื้อยืดกางเกงยีสต์ ผสมตัดสั้นธรรมดา และในส่วนที่เป็นผู้ใหญ่ก็จะใส่ผ้าขาวม้าหรือไม่ก็กางเกงขาสั้นทั่วไป

กลุ่มที่ 3

แรงงานชายลาวที่ทำงานในสวนยาง

อายุ:	18-52 ปี	เหตุผลในการเข้าเมือง
อาชีพ	1. สวนยาง	1. ฐานะยากจน
ภูมิสำเนา	แขวงเวียงจันทน์	2. ต้องการหารายได้ส่งให้ทางบ้าน/เลี้ยงดูครอบครัว
การเข้าเมือง	1. แบบครอบครัว/ญาติ	3. อยากได้ประสบการณ์
	2. แบบคู่สามีภรรยา	4. ต้องเลี้ยงดูครอบครัว
	3. แบบมากับเพื่อน	
	4. มีความสัมพันธ์กับนายจ้าง (นายจ้างชักชวน)	
ลักษณะการเข้าเมือง		ภูมิหลังครอบครัว/สภาพความเป็นอยู่ในลาว
	1. ทำพาสปอร์ตนักท่องเที่ยว	1. ครอบครัวฐานะยากจน
	2. แอบเข้ามาทางเรือ	2. เรียนหนังสือไม่จบออกมาทำงาน
	3. ขึ้นทะเบียนแรงงาน	3. ทำงานนอกบ้าน (เช่น ทำไร่ ,ทำสวน)
		4. รับจ้างทั่วไป

1.1.4 แรงงานลาวกลุ่มที่ 4: แรงงานกะเทยลาวในสถานบริการ

แรงงานกะเทยลาวที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานอยู่ในช่วงอายุ 21-25 ปี มาทำงานในร้านคาราโอเกะที่ฝั่งไทยและส่วนใหญ่กะเทยลาวจะเข้ามาทำงานกับเพื่อนหรือคนรู้จัก บางส่วนเคยทำอาชีพค้าขายเครื่องสำอางที่เมืองไทยมาก่อน ลักษณะของกะเทยลาวทั้งหมดนั้นจะมีหุ่นที่ดี ผิวขาว หน้าตาดี ไว้ผมยาว การแต่งกายจะตามสมัยนิยมเหมือนผู้หญิง

กลุ่มที่ 4

แรงงานกะเทยลาวในสถานบริการ

อายุ:	21 และ 25 ปี	เหตุผลในการเข้าเมือง
อาชีพ	พนักงานในร้านคาราโอเกะ	1. ฐานะยากจน/ต้องการเงินส่งให้ครอบครัว
การย้ายถิ่น	แขวงเวียงจันทน์	2. อยากเข้ามาหาประสบการณ์
การเข้าเมือง	มากับเพื่อน	
ลักษณะการเข้าเมือง		ภูมิหลังครอบครัว/สภาพความเป็นอยู่ในลาว
	1. ทำพาสปอร์ตนักท่องเที่ยว	1. รับผิดชอบงานในบ้าน
	2. แอบเข้ามาทางเรือ	2. ทำงานนอกบ้าน (ทำไร่ ,ทำสวน)
	3. ขึ้นทะเบียนแรงงาน	

แรงงานทั้ง 4 กลุ่มนั้น ล้วนแล้วแต่มีเหตุผลของการเคลื่อนย้ายเข้าเมืองที่ผลักดันด้วยความยากจน ต้องแบกภาระในการหาเลี้ยงครอบครัว และต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้น แรงงานที่อยู่ในส่วนใหญ่มักจะมาเป็นครอบครัว และแรงงานในสถานบริการจะนิยมมากับหมู่ (เพื่อน) ซึ่งจะเป็นคนบ้านเดียวกันหรือญาติกัน ดังนั้น ถ้าในหมู่บ้านมีคนทำงานประเภทใดมาก หมู่บ้านนั้นก็จะมีคนส่งลูกหลานมาทำงานประเภทนั้นด้วย ทั้งนี้ก็จะมีนายหน้าเข้ามาหาแรงงานถึงในหมู่บ้านเช่นกัน

1.2 ความเป็นตัวตน

ผู้หญิงลาวในสถานบริการ ที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะในฝั่งไทย จะมีอายุ 18-30 ปี ยังอยู่ในช่วงของวัยรุ่น ส่วนใหญ่จะมีอารมณ์และความรู้สึก ปรวนแปร เช่น ชอบพอใครสักคนเกลียดใครสักคน ผิดหวังจากความรัก หญิงสาวเหล่านี้ ก็จะมีการแสดงออกมาให้เห็น โดยการใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ เช่น Face

book /Line เป็นพื้นที่ในการแสดง ออกหรือระบายความรู้สึกของพวกเขา หรือบางครั้งก็ร้องไห้ ปรับทุกข์กับใครสักคนที่เข้าใจ และพวกเขามีนิสัยร่าเริง พูดคุยเก่ง ชอบเที่ยวน้ำตก ชอบดูหมอลำ ชอบเดินเล่น ชอบใส่เสื้อผ้าสวย ๆ ชอบแต่งหน้าทาปาก แต่หญิงสาวลาวเหล่านี้จะมีความรับผิดชอบในการที่ต้องเลี้ยงดูครอบครัว โดยต้องส่งเงินกลับบ้าน

ผู้หญิงลาวในภาคเกษตรกรรม(สวนยาง) ที่เข้ามาทำงานไทยนั้นจะเข้ามาในรูปแบบเป็นคู่สามีภรรยา ครอบครัว หรือมาอยู่กับญาติ จะมีอายุ 18-34 ปี เข้ามาทำงานในสวนยาง โดยจะมีความรับผิดชอบสูง ทั้งส่วนของในบ้านและงานนอกบ้าน รวมทั้งเลี้ยงลูกด้วย การแต่งกายก็จะเป็นแบบธรรมดา เสื้อยืดกางเกงยีนส์หรือใส่ผ้าถุงอยู่บ้าน และชุดทำสวนยาง การแต่งหน้าทาปากนั้นแล้วแต่โอกาสที่ได้ออกเที่ยวตามเทศกาลต่าง ๆ การใช้เครื่องมือสื่อสารมีไว้แค่โทรกลับบ้านทางฝั่งลาวเท่านั้น

ชายลาวในภาคเกษตรกรรม(สวนยาง) ที่ย้ายถิ่นเข้ามาในเมืองไทยจะมีอายุ 18-52 ปี เข้ามารับจ้างทำงานในสวนยางและบางคนอยู่ในเมื่อไทยมาแล้วกว่า 20 ปี ส่วนใหญ่จะมาเป็นรูปแบบของครอบครัวหรือญาติ หรือมาเป็นคู่เช่นสามีภรรยา ผู้ชายลาวที่ทำงานในสวนยางทั้งหมดนั้นจะรับผิดชอบงานทุกอย่างในทำสวนยาง และเมื่อว่างจากการทำงานก็จะมานั่งจับกลุ่มกินเหล้า เล่นกีฬาหรือออกไป ตกปลา ดักหนู หาอาหารป่า เพื่อมาเลี้ยงคนในครอบครัว ส่วนชีวิตส่วนตัวจะมีน้อยมาก เพราะการทำสวนยางนั้นไม่ค่อยมีเวลาแน่นอน การแต่งกายจะเป็นเสื้อยืดกางเกงยีสต์ธรรมดา เพราะส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตในสวนมากกว่า ถ้าจะแต่งกายดีจะเป็นในโอกาสที่จะออกไปเที่ยวหรือทำธุระกับนายจ้าง

กะเทยลาวในสถานบริการ ที่เข้ามาทำงานในไทย จะมีอายุ 21 และ 25 ปี เข้ามาทำงานที่ร้านคาราโอเกะเพื่อที่จะแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ มีนิสัยรักสวยรักงาม ชอบแต่งตัวสวยๆ ใส่ชุดกระโปรงเสื้อผ้าที่ออกแนวผู้หญิง แต่งหน้า ทาปาก ทำเล็บ ทำทุกอย่างเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นผู้หญิงมากที่สุด และกินยาคุมกำเนิดเพื่อให้มีนม มีผิวสวย ด้านอารมณ์อาจจะมีการปรวนแปรบ้าง และมักแสดงอารมณ์ผิดหวังเสียใจเหมือนกับผู้หญิงแต่ส่วนใหญ่แล้วจะชอบพูดหรือแสดงให้เห็นว่ามีแฟนที่รักและหวงมาก

ความเป็นตัวตนของทั้ง 4 กลุ่ม นั้นจะมีความแตกต่างกันแรงงานหญิงและกะเทยในสถานบริการจะมีลักษณะของวัยรุ่น มีอารมณ์ความรู้สึก วังตามแฟชั่นและเล่นโซเชียล มีเดียได้ค่อนข้างไวและเก่ง รู้จักใช้โซเชียล มีเดียในการทำงานและพูดคุยหาช่องทาง โอกาสต่างๆ แต่สำหรับแรงงานในสวนยางนั้นจะมีลักษณะที่ค่อนข้างเก็บตัว ไม่แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ทำงานหนัก และไม่แต่งตัว ไม่ใช้โซเชียล มีเดียเท่าไรนัก ทำให้การหาช่องทางความรู้หรือเครือข่ายทางสังคมต่างๆของแรงงานในสวนยางทำได้ยาก และมีช่องทางโอกาสน้อยกว่าแรงงานในภาคบริการที่มีโอกาสพบปะ ผู้คนมากหน้าหลายตากว่า

1.3 ความสัมพันธ์ผู้ประกอบการ, เพื่อนร่วมงาน/สภาพความเป็นอยู่ในไทย

การที่หญิงลาว/ผู้ชายลาว นั้นย้ายถิ่นเข้ามาหาเงินในฝั่งไทย ภายใต้สภาพแวดล้อมใหม่ ๆ การปรับตัวการใช้ชีวิต ชำมพรหมแดนในร้านคาราโอเกะ หรือในสวนยาง สถานที่และในชุมชนอื่นๆ ที่หญิงลาวเหล่านี้เข้าไปอยู่อาศัยแต่อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของพวกเขา คือความสัมพันธ์ของผู้ประกอบการหรือเพื่อน

ร่วมงาน ที่พวกเขาจะต้องอยู่ด้วยกันส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะ น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า อุปถัมภ์ค่าจุนในฐานะที่ต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ตอบแทนร่วมกัน ในฐานะ พ่อหรือแม่ หรือเพื่อนร่วมงาน ที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน ค่อยช่วยเหลือ คอยบอกคอยสอนงาน ช่วยให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหา ดูแล ความมั่นใจ การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การแบ่งปันห้องพักที่อยู่อาศัยและอาหาร ให้การนับถือและเคารพเหมือนเครือญาติ ที่ไม่ใช่ญาติจริง ๆ แต่ก็เปรียบเสมือนญาติจริง ๆ เพราะในบนพื้นฐาน พวกเขาเป็นคนลาวและมาจากหมู่บ้านเดียวกัน

1.4 สุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ก่อนเข้าเมืองไทย

ผู้หญิงลาว ก่อนที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในฝั่งไทยนั้น ส่วนใหญ่จะมีปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ เช่น 1) การตกขาว โดยความเชื่อของผู้หญิง ๆ ทั่วไปนั้นคิดว่าการตกขาวนั้นเกิดจากการกินส้มตำใส่ปลาร้า (ตำบักหุ่งใส่ปลาแดก: ภาษาถิ่น) เพราะผู้หญิงลาวเชื่อว่ามะละกอมียาง ส่วนปลาร้านี้เป็นของหมักดองเลยทำให้เกิดการเป็นตกขาวได้ 2) การเจ็บท้องน้อย เป็นอีกอาการหนึ่งที่ผู้หญิงลาวที่สถานบริการคาราโอเกะนั้นเป็นกันเยอะเนื่องจากการยกของหนักทำงานหนัก หรือการติดเชื้อจากคู่นอนโดยที่ไม่มีการป้องกัน 3) การใช้ถุงยางอนามัย หรือการใช้ถุงยางอนามัยแบบไม่ถูกวิธี เพราะไม่มีความรู้ เกี่ยวกับความเข้าใจในการที่จะนำถุงยางอนามัยไปใช้และไม่ทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้นหากมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน 4) ปัญหาการกินยาคุมกำเนิด การฉีดยาคุมกำเนิดโดยขาดความรู้ความเข้าใจหรือการเข้าใจผิด ๆ เกี่ยวกับวิธีการใช้ยาคุมกำเนิด 5) การเป็นเชื้อราในช่องคลอด ที่ส่วนใหญ่จะเป็นกันเยอะในผู้หญิงลาวเนื่องจากการทำความสะอาดหลังจากมีเพศสัมพันธ์ไม่รู้จักวิธีดูแลการทำความสะอาดอย่างถูกวิธี 6) การใช้ยาฆ่าเชื้อในช่องคลอด ซึ่งทำให้ผู้หญิงเสี่ยงต่อการเป็นโรคติดเชื้อในระบบสืบพันธุ์ เนื่องจากหญิงลาวบางคนรู้จักนำยาฆ่าเชื้อในช่องคลอดจากเพื่อน/ญาติที่เคยมาอยู่เมืองไทยและแนะนำให้ใช้ด้วยความเชื่อที่ว่าจะทำให้กลิ่นที่ไม่พึงประสงค์นั้นไม่มี โดยหญิงลาวนั้นจะขาดความรู้ความเข้าใจและโทษของการใช้ยาฆ่าเชื้อในช่องคลอด และที่กล่าวมานี้คือสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ที่ติดมาก่อนเข้าเมืองไทย ที่เป็นกันเรื้อรัง

ผู้ชายลาว ก่อนที่จะย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองไทยนั้นมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์คือ 1) การขาดความรู้ในเรื่องการคุมกำเนิด 2) ขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนครอบครัวและการผลัดภาระให้ผู้หญิงเป็นผู้คุมกำเนิด 3) การใช้ถุงยางอนามัยเพื่อการคุมกำเนิดและการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ 4) ความเชื่อเรื่องถุงยางว่าแสดงถึงความไม่เชื่อใจคู่นอนและมีไว้เฉพาะสำหรับนักเที่ยวและหญิงขายบริการ

กะเทยลาว ก่อนที่จะย้ายถิ่นเข้ามาทำงานนั้นได้มีปัญหาด้านอนามัยเจริญพันธุ์ดังนี้คือ 1) การใช้ยาฮอร์โมนโดยไม่ทราบข้อบ่งชี้ที่ชัดเจน 2) การขาดความรู้เรื่องการรักษาป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

1.5 พฤติกรรมการรักษาเมื่อเจ็บป่วย

คนลาว ที่ย้ายถิ่นเข้ามา เมืองไทยนั้นมีทั้งเข้ามาแบบถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายดังนั้นเวลาที่เกิดอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยหรือ ถ้าไม่หนักมากคนลาวส่วนใหญ่จะใช้วิธีการไปหาหมอที่คลินิกที่อยู่แถวชุมชนที่ตัวเองอาศัยอยู่เพราะง่ายสะดวกและไม่จำเป็นต้องมีการลงประวัติ หรือไปซื้อยาที่ร้านขายยาโดยที่มีเภสัชกร

แนะนำ แต่ถ้าอาการหนักมาก ๆ พวกเขาก็จะไปที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพที่ชุมชนหรืออำเภอที่พวกเขาอาศัยอยู่

2. ปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบหญิงและชายในพื้นที่ชายแดนไทย

ปัญหาของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบทั้งหญิงและชายที่เข้ามาทำงานในจังหวัดอุดรธาตินั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นภาคบริการและภาคเกษตรกรรม ดังนี้

2.1 แรงงานข้ามชาติหญิงลาวที่ทำงานในภาคบริการ นั้นมีปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศ ได้แก่ พฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยกับลูกค้าประจำและกับคู่อริ การติดเชื้อในช่องคลอดก่อให้เกิดการแสบ คัน และมีอาการตกขาว อาการเจ็บท้องน้อยเนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์ที่รุนแรง และความรุนแรงที่เกิดจากการให้บริการทางเพศกับลูกค้า เช่นการตบตี การด่าทอ และการถูกดูด้วยวาจาเป็นต้น การขาดความรู้เกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์และการดูแลร่างกายและการเข้าไม่ถึงระบบบริการสาธารณสุขของรัฐไทย

2.2 แรงงานกะเทยข้ามชาติลาวในภาคบริการ มีปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับประทานยาคุมกำเนิดเพื่อเปลี่ยนแปลงร่างกายให้มีความเป็นหญิงมากขึ้น ทำให้มีความเสี่ยงทางสุขภาพเนื่องจากการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการกินยาคุมกำเนิด อีกทั้งยังมีความเสี่ยงจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยกับลูกค้าและแฟนด้วย

2.3 แรงงานข้ามชาติหญิงลาวในภาคเกษตรกรรม แรงงานในกลุ่มนี้จะทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมทั้งในสวนยางพาราและในไร่มัน โดยแรงงานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานในเมืองไทยพร้อมกับครอบครัว ดังนั้นปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศนั้นจะเป็นไปในเรื่องของการทำงานที่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการคุมกำเนิดแต่เพียงผู้เดียว และเผชิญกับผลข้างเคียงของการคุมกำเนิด ขาดองค์ความรู้เรื่องการคุมกำเนิดโดยมีการกินยาคุมกำเนิดในลักษณะที่ไม่ต่อเนื่องและไม่ทราบถึงผลข้างเคียง และการเข้าไม่ถึงระบบบริการสุขภาพของรัฐไทย

2.4 แรงงานข้ามชาติชายลาวที่ทำงานในภาคเกษตรกรรม แรงงานในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีปัญหาทางสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศในเรื่องเรื่องการคุมกำเนิด การวางแผนครอบครัว เนื่องจากแรงงานส่วนนี้ขาดความรู้เรื่องการคุมกำเนิด มีทัศนคติเรื่องการใช้ถุงยางอนามัยว่าเป็นเรื่องที่เกิตัว และเป็นเรื่องของการไม่เชื่อใจ รวมถึงมีการผลักระให้การคุมกำเนิดอยู่ที่ภรรยาที่ต้องกินยาคุมกำเนิด ขาดความเข้าใจเรื่องการวางแผนครอบครัว ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม เป็นต้น

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอก ระบบหญิงและชาย

3.1 มิติทางเพศภาวะที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศของแรงงานข้ามชาติ นอกระบบหญิงและชาย

3.1.1 ภาระบทบาทหน้าที่ต่อครอบครัว

หญิง-สถานบริการ

ความเป็นผู้หญิงลาว มีภาระบทบาทหน้าที่ต่อครอบครัวในฐานะของการเป็นลูกสาว การเป็นพี่สาว และความเป็นแม่ที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวของตนเอง เช่น การเลี้ยงดูพ่อแม่ การส่งเสียน้องให้เรียนหนังสือ และการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางการเงินในการสร้างบ้านและการทำการเกษตรของครอบครัว การเลี้ยงดูพ่อแม่ถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับหลักศีลธรรมและจริยธรรมซึ่งถือเป็นจารีตที่คนในสังคมลาวยึดถือและปฏิบัติภายใต้ความคิดเกี่ยวกับเรื่องของความกตัญญู การตอบแทนบุญคุณ และการดูแลเลี้ยงดูและปรนนิบัติพ่อแม่ ซึ่งหากพวกเขาในฐานะลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่อย่างดีก็จะทำให้คนในสังคมยอมรับและชื่นชมในทางตรงกันข้ามถ้าละทิ้งหรือไม่ดูแลพ่อแม่ก็จะได้รับคำตำหนิและนินทาจากสังคม

“หน้าที่ของลูกคือการดูแลพ่อแม่ บ่ว่าผู้หญิงผู้ชาย มีลูกก็ต้องเลี้ยงดูลูกให้ดี มีพ่อแม่ก็ต้องเลี้ยงพ่อแม่ คำนวณเพิ่มยังอยู่ คำนวณพ่อแม่คนในชุมชนเขาถือว่าเขาถือว่าเขาบ่ฮักพ่อแม่” (น้องทราย นามสมมติ)

บทบาทของการเป็นผู้หญิง การเป็นลูกสาวในสังคมลาว เชื่อมโยงกับงานในครัวเรือนที่ผลิตซ้ำความเป็นผู้หญิงและการแบ่งแยกแรงงานระหว่างผู้ชายและผู้หญิงอย่างชัดเจน เช่น การทำความสะอาดครัวเรือน การทำกับข้าวและหุงหาอาหาร การซักเสื้อผ้า การล้างจาน หาบน้ำ และผ่าฟืน เป็นต้น รวมทั้งในเรื่องของการช่วยเหลือครอบครัวในด้านเกษตรกรรม ผู้หญิงก็ต้องทำหน้าที่ดังกล่าวเช่นเดียวกับผู้ชาย เช่น การถางหญ้า พรวนดิน ใส่ปุ๋ย หรือการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร เช่น เก็บลูกเดือย ขุดมัน หักฝักข้าวโพด เป็นต้น

“นอกจากเฮ็ดไร่เฮาเป็นมือหญิงฮาก็ต้องเฮ็ดเวียกในบ้านนึ่งข้าว เฮ็ดกับข้าว ล้างจาน ตักน้ำ คำนวณงานมีลูกก็ต้องเลี้ยงลูกน้า” (น้องกวาง นามสมมติ)

ในส่วนของการเป็นลูกสาวมีความสัมพันธ์กับลำดับชั้นด้วย เช่นการเป็นลูกสาวคนโต (เอื้อยคนโต) กับความเป็นลูกสาวคนสุดท้อง (ลูกสาวหล่า) ที่มีพันธะหน้าที่ในการดูแลพ่อแม่และครอบครัวแตกต่างกัน โดยลูกสาวคนโตอาจจะแต่งงานมีครอบครัวแล้วและแยกไปอยู่กับครอบครัวเลี้ยงดูครอบครัวตัวเอง ส่วนลูกสาวคนสุดท้องที่ยังไม่แต่งงานก็จะมีหน้าที่ดูแลพ่อแม่และน้องๆ ในครอบครัว

“กวางมาจากบ้านเมืองเฮียมแขวงหัวพัน มีพี่น้องนำกัน 5 คน พี่เป็นลูกคนที่ 3 ครอบครัวมีลูกผู้ชาย 1 คนผู้หญิง 4 คน เป็นคนสุดท้องลูกหล้า พี่สาวกะแต่งงานไปกันหมดแล้ว ชีวิตอยู่บ้านกะเฮ็ดไร่เฮ็ดนา ทางบ้านเฮ็ดไร่ข้าวโพด ต้องขุดดิน ถางหญ้า ใส่ปุ๋ย ถึงช่วงเก็บกะต้องหักข้าวโพด เก็บข้าวโพด เฮ็ดไร่ข้าวเหน้ หนักเดือย(ลูกเดือย)เหน้ ลูกๆต้องช่วยกันหมดทุกคนแต่ว่าบางคนก็เกียจกะบ่ไปเฮ็ด บางคนกะเฮ็ดบางคนกะบ่เฮ็ดแล้วแต่คนขยัน...” (น้องกวาง นามสมมติ)

ผู้หญิงลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะ ส่วนหนึ่งแต่งงานมีครอบครัวอยู่ทางฝั่งลาวแล้ว บทบาทหน้าที่ของพวกเธอนอกจากดูแลครอบครัวพ่อแม่แล้วยังมีหน้าที่ในการดูแลเลี้ยงดูลูกๆของพวกเธอที่อยู่ทางฝั่งโน้นด้วย

“หน้าที่ในการเฮ็ดเวียกเฮ็ดงานหลายระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ส่วนมากก็เป็นผู้หญิงส่วนหลาย เฮ็ดงานหนักมันต้องเฮ็ดงานเฮ็ดเวียกอย่างอื่น งานบ้านกะต้องเฮ็ด กวาดบ้าน ล้างบ่วง(ล้างช้อน) ตักน้ำ หาบพื้น บางเมื่อผู้ชายกะบ่เฮ็ด คั้นเฮามีลูกเฮากะต้องรับภาระเลี้ยงลูกอีก” (น้องกวาง นามสมมติ)

ผู้หญิงลาวคาราโอเกะ ส่วนหนึ่งมีหน้าที่ในการดูแลพี่และน้องที่ยังศึกษาอยู่หรือยังเรียนไม่จบโดยพวกเธอจะส่งเสียเงินให้กับพวกเขาจนกว่าพวกเขาจะเรียนจบ โดยเฉพาะการที่เป็นลูกผู้หญิงทำให้บทบาทหรือโอกาสในการศึกษาจะน้อยกว่ามากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชาย ส่วนใหญ่ผู้หญิงลาวในร้านคาราโอเกะมักจะจบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือประถมศึกษาเท่านั้น และจะตัดสินใจลาออกจากโรงเรียนมาทำอาชีพดังกล่าวเพื่อหาเงินส่งกลับบ้านเลี้ยงดูครอบครัว แม้ว่าเธอจะให้เหตุผลว่า ครอบครัวยากจนไม่มีเงิน แต่น้องๆที่เป็นผู้ชายกับเป็นผู้ที่ได้เรียนหนังสือและเป็นหน้าที่ของเธอที่ต้องหาเงินส่งน้องเรียน รวมถึงดูแลให้ความช่วยเหลือในเรื่องการซื้อเสื้อผ้า ชุดนักเรียน อุปกรณ์การศึกษาด้วย

“ทรายมีพี่น้องทั้งหมด 12 คน เป็นมือหญิง 6 คน ผู้ชาย 6 คน บางคนบ่ได้อยู่กับพ่อกับแม่ แต่งงานแล้วกะไปอยู่เฮือนพิเศษ คือคนที่เอาลูกเอาผัวแล้วย้ายออกไปจากบ้าน บ่ได้อยู่กันเฮากะเอ็นว่าเพื่อนไปอยู่เฮือนพิเศษ พิมพ์เป็นคนี่ 3 ของครอบครัว พี่ชายผู้เป็นอ้ายได้เรียนเป็นครูสมัยแต่ก่อน คนที่เป็นลูกชายหล้าเพิ่งเรียนจบกะไปเป็นครู แต่เค้าแต่งงานแล้วกะออกไปอยู่กับเมียเพื่อน ยกเว้นพี่ชายอีกผู้หนึ่งที่แต่งงานแล้วเอาสะใภ้มาอยู่กะพ่อช่วยเฮ็ดไร่เฮ็ดนา สมัยแต่ก่อนทรายว่าลูกผู้หญิงพ่อแม่บ่ให้เรียนเพราะว่าบ่มีคนเฮ็ดเวียกช่วย” (น้องทราย นามสมมติ)

“พลอยต้องดูแลพ่อแม่และพี่น้องที่อยู่นำกัน บางคนยังเรียนหนังสือ อย่างผู้หนึ่งเรียนหมอ เมเฮากะต้องส่งเงินไปช่วยเขานำ ให้เขาเรียนให้จบกะจะได้มาช่วยครอบครัว ลีได้ซำบายกัน ส่วนตัวพลอยยังบ่รู้ว่าลีได้กลับไปเรียนต่ออีกบ่ คั้นมีบุญวาสนากะคงลีได้กลับไปเรียนคั้นบ่มีกะถือว่าเฮาเฮ็ดบุญมาแค่นี้ ที่ตัวเจ้าของใจกะอยากเรียนเพราะว่าคั้นเรียนสูงกะมีโอกาสในการเฮ็ดงาน ถ้าเฮามีความรู้หลาย ตัว

พลอยเรียนมาแค่นี้และบ่เคยเฮ็ดงานอย่างอื่น โรงงานกะบ่เคยไปเฮ็ดบ่ฮู้ว่าเป็นจั่งใด ถ้าเฮามีความรู้เฮากะสิเฮ็ดงานดีๆได้ เฮากะสิว่าลืจาเป็น ผู้ชายสมัยก่อนสิเรียนสูง ได้เรียนสูง แต่เดี๋ยวนี๋เสมอภาคกันเรียนได้หมดบ่ว่าชายว่าหญิง ผู้ชายผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่ว่าเจ้าของบ่มีเงินกะเลยบ่ได้เรียน” (น้องพลอย นามสมมติ)

การเข้ามาทำงานที่ฝั่งไทย โดยการเข้ามาเป็นสาวคาราโอเกะของผู้หญิงลาวและการส่งเงินกลับบ้าน สะท้อนให้เห็นภาระและบทบาทหน้าที่ของพวกเธอที่มีต่อครอบครัวที่อยู่ทางฝั่งลาว ทั้งในแง่ของการส่งเงินที่ได้จากการขายแรงงานและร่างกายของพวกเธอเพื่อต่อเติมบ้านและส่งเสียในเรื่องของการทำการเกษตรในช่วงฤดูกาลต่างๆ เช่น การทำนา การปลูกข้าวโพด การปลูกมันสำปะหลัง รวมถึงการดูแลในเรื่องของการศึกษาของน้องๆในครอบครัว

“เงินที่เฮามาจากการเฮ็ดงานในเมืองไทย บางทีมีธุระพ่อแม่เฮากะเอาไปใช้จ่าย ค่าเฮ็ดนาเฮ็ดสวน ซื้อพันธุ์ผัก ซื้อปุ๋ย บางทีกะซื้อมอเตอร์ไซค์ให้น้องไปโรงเรียน เฮากะบ่เอาของแพงหลาย เอาพอใช้ได้ 10,000-20,000 บาท มันจำเป็นต้องซื้อให้น้องเพราะโรงเรียนไกลจากหมู่บ้านที่อยู่ บางทีกะซื้อชุดนักเรียนให้น้อง ซื้อปากกา ดินสอให้น้องไปโรงเรียน เดี๋ยวนี๋เรียนบ่ต้องเสียเงินค่าจดประวัติ จดซื้อเฮาที่จะเรียนคือเมื่อก่อน” (น้องแหวน นามสมมติ)

“การส่งเงินกลับบ้านสำหรับดิ๊บ ถ้าส่งกลับบ้านกะกลับไปฝั่งลาวเลย บ่มีการฝากส่งกับผู้อื่น บางเดือนเงินหลายเฮากะบ่ไว้ใจ บางครั้งได้เงิน 20,000-30,000 กะกลับ เดือนที่แล้วเอาเงินกลับบ้านไป 30,000 บาทที่รวบรวมมาสองสามเดือน พ่อแม่กะเอาไปเฮ็ดบ้านต่อบ้าน เอาไปใช้จ่ายในการเรียนของพี่น้อง นำ เพราะพี่น้องยังเรียนอยู่” (น้องแหวน นามสมมติ)

ผู้หญิงลาวคาราโอเกะมองว่า บทบาทหน้าที่ในการดูแลครอบครัวไม่ว่าชายหรือหญิงไม่แตกต่างกัน และไม่กำหนดว่าเป็นหน้าที่ของผู้ชาย ลูกชายคนโตเท่านั้น ผู้หญิงผู้ชายมีความเสมอภาคกันในการเลี้ยงดูครอบครัว การเลี้ยงดูครอบครัวขึ้นอยู่กับศักยภาพและความสามารถของลูกในครอบครัวว่าใครสามารถทำงานหาเงินส่งเสียเลี้ยงดูพ่อแม่และน้องๆได้

“หน้าที่ในการเลี้ยงพ่อแม่ ถือว่าเสมอภาคชายหญิง บ่จำกัดว่าต้องเป็นผู้ชาย ผู้หญิง ผู้ใดมีความสามารถหาเลี้ยงได้กะหาเลี้ยงเพิ่น บ่ว่าให้กัน อย่างพลอยตั้งแต่มายุได้สามเดือน ได้ส่งเงินกลับบ้านไป 2 เดือนหนึ่งกะ 4,000 บาท เดือนที่สองกะ 2,000 บาท ช่วงนี้แบกบ่หลายปานใด บ่ค่อยได้เงิน เงินส่วนหนึ่งนอกจากจะได้จากแขก ค่าทิป ค่าดริงก์ กะได้จากแฟนนำ เขาให้ครั้งละ 400-500 บาท บางเดือนกะ 1,000 บาทแล้วแต่เขา...” (น้องแอม นามสมมติ)

ชาย-สวณยาง

ในสังคมลาว จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามในกลุ่มของผู้ชายลาวในภาคเกษตรกรรมที่เข้ามารับจ้างกรีดยางในพื้นที่อำเภอ นาเยีย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มองว่าบทบาทหน้าที่ของผู้ชายชาวลาที่มีต่อครอบครัวไม่แตกต่างจากผู้หญิงในแง่ของหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว การเลี้ยงดูพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัว แต่อาจมีความแตกต่างกันในเรื่องภาระหน้าที่ในการทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ชายจะเป็นคนที่ใช้แรงงานมากที่สุดในภาคการเกษตรและรับผิดชอบในงานที่หนักกว่า เช่น การไถนา เกี่ยวข้าว คายหญ้า ส่วนงานของผู้หญิงจะเป็นงานครัวเรือนเป็นหลัก ดังที่ท้าวหนู หนุมสวณยางที่เข้ามาอยู่กับพี่สาวซึ่งได้สามีเป็นคนไทยมองว่าบทบาทหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงไม่ต่างกัน ในแง่ของการทำงานต้องทำงานเหมือนกัน แต่ภาระงานจะแตกต่างกันบ้างตามลักษณะทางกายภาพและเพศภาวะความเป็นผู้ชายกับผู้หญิงเช่นผู้ชายต้องทำงานที่ใช้แรงกายหนักมากกว่าผู้หญิง

“บ่แตกต่างกันในการเฮ็ดเวียกเฮ็ดงาน ผู้ชายเฮ็ดเวียกเฮ็ดงานหนักกว่ามือหญิง เช่น มือหญิงดำนา ผู้ชายจะเฮ็ดหลายกว่าเพราะต้องไถนา ดำนา คายหญ้า เกี่ยวข้าว” (พ่อเล็ก นามสมมติ)

สอดคล้องกับเปี้ย (นามสมมติ) เด็กหนุ่มที่ทำงานอยู่ในสวณยางของเสียซัง (นามสมมติ) เจ้าของสวณยางพารารายใหญ่ในอำเภอ นาเยีย และในพื้นที่ อำเภอปากชม จังหวัดเลย รวมไปถึงการมีพื้นที่ปลูกยางทางฝั่งลาว เนื่องจากเสียซัง (นามสมมติ) ได้ภรรยาเป็นคนลาวจึงทำให้สามารถทำธุรกิจและเกษตรกรรมอยู่ทางฝั่งลาวได้ เขามองเรื่องบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายในสังคมลาวว่าไม่แตกต่างกัน แต่การเลี้ยงดูพ่อแม่ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความสมัครใจใครจะทำไม่ทำก็ได้ เพราะลูกชายส่วนใหญ่มักจะแต่งงานออกไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิงและต้องเลี้ยงดูครอบครัวของตัวเองที่แต่งงานเป็นหลักทำให้หน้าที่ที่จะปฏิบัติในการเลี้ยงดูพ่อแม่ตัวเองน้อยลง

“หน้าที่ในการเลี้ยงดูพ่อแม่ ผู้หญิง ผู้ชาย ไม่ต่างกัน แล้วแต่ว่าใครจะทำไม่ทำ ใครมีภาระมีครอบครัว สมมติครอบครัวเขามีลูกชาย 3-4 คน ไปทำงานที่อื่นเวลากลับบ้านก็แล้วแต่จะให้พ่อกับแม่ไม่ได้ถามแล้วแต่ลูกจะให้ ส่วนมากคนมีครอบครัว อย่างเฮา (เสีย) ผู้ชายแต่งงานไปแล้วก็ผูกพันกับครอบครัวที่ตัวเองแต่งงานมากกว่า อาจจะหาเงินให้กับครอบครัวตัวเองมากกว่าครอบครัวของพ่อแม่ตัวเอง” (เปี้ย นามสมมติ)

เช่นเดียวกับกับสิ่งที่แดง (นามสมมติ) พุดถึงพันธะหน้าที่ของตัวเองต่อครอบครัวที่ทำได้เต็มที่เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจและการจะต้องดูแลครอบครัวของตัวเองเป็นสำคัญ

“บ่ได้ส่งเงินกลับบ้าน บ่ค่อยมีเงินครอบครัวพ่อแม่อยู่ทางโน้นกะเบิ่งเจ้าของ (ดูแลตัวเอง) หาเลี้ยงเจ้าของคือกัน (หาเลี้ยงตัวเองเหมือนกัน)” (แดง นามสมมติ)

ในกลุ่มของผู้ชายที่ทำงานสวนยางพาราส่วนใหญ่พบว่ามีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่ยากจน ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและสมาชิกในครอบครัวมีจำนวนมาก ทำให้พวกเขาส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสในการเรียนหนังสือระดับสูง มีโอกาสเรียนแค่พออ่านออกเขียนได้เท่านั้น และต้องออกมาช่วยพ่อแม่ทำงานในภาคเกษตรกรรมซึ่งต้องใช้แรงงานมากกว่าการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้บทบาทของผู้ชายในสังคมลาวจึงมีความสำคัญมากในภาคเกษตรกรรม การเพาะปลูก เช่น ทำนาปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด ปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น ดังนั้นผู้ชายชาวลาส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในฝั่งไทยจึงทำงานในลักษณะที่เป็นแรงงานรับจ้าง โดยเฉพาะแรงงานในภาคการเกษตรของไทย เช่น การทำนาปลูกข้าวซึ่งจะเข้ามาเป็นช่วงฤดูการ กับงานกรีดยางในสวนยางพาราซึ่งมักจะมาตั้งถิ่นฐานค่อนข้างถาวรและมาอยู่กันเป็นครอบครัว ปลูกบ้านหรือเรือนพักบริเวณสวนยางพารา ดังเช่นพ่อเล็ก (นามสมมติ) เล่าว่า

“พ่อแม่มาจากเมืองโพนโฮง อยู่นอกเมืองเวียงจันทน์ เป็นหมู่บ้านชนบท กะเฮ็ดอาชีพทำนาคือเก่าตั้งแต่รุ่นปู่ย่า เฮ็ดนาเป็นหลักออกจากเฮ็ดนากะเฮ็ดสวนพื้นบ้านธรรมดา ปลูกพวกหมากพริกหมากแดง เป็นสวนแต่งส่วนหลาย กะปลูกขายมีแม่ค้าเข้ามารับซื้อ พ่อกะเรียนจบม. 1 กะบ่ได้เรียนต่อ สภาพตอนนั้นพี่น้องมันหลาย ครอบครัวกะอยู่หลายคน คั่นลิเรียนพ่อแม่กะบ่มีเงินส่งเรียน กะเลยต้องหยุดเรียนออกโรงเรียนมาเฮ็ดงานช่วยพ่อแม่ ครอบครัวพ่อแม่มีลูก 8 คนเป็นชาย 4 คน หญิง 4 คน พ่อเป็นลูกคนที่ 3 ลูกกะได้เรียนหนังสือกันทุกคนพอให้อ่านออกเขียนได้ แต่เรียนกันบ่สูงจักคน พ่อเฮ็ดงานแต่งงานสร้างครอบครัวอยู่ลาวจนว่าอายุ 38 ปีจึงได้เข้ามากรีดยางในเมืองไทย อยู่หม่องนี้ (เมืองไทย) มาแล้ว 14-15 ปี แต่ก่อนมีญาติพี่น้องเพื่อนมาเฮ็ดงานอยู่หม่องนี้ก่อน มาอยู่เมืองไทยน้องสาวของแม่มาอยู่นี้เพื่อนมาแต่งงานกับคนไทยและเลี้ยงเฮามาแต่น้อย เลยมายู่นำเพื่อนมาหาอยู่หากินในเมืองไทย แต่ก่อนกะเฮ็ดงานอยู่ในสวนของน้องแม่ที่เพื่อนแต่งงานกับคนไทย ต่อมากะออกมาอยู่สวนนี้มาอยู่ตรงนี้ได้ 4 ปีแล้ว” (พ่อเล็ก นามสมมติ)

นอกจากการเข้ามาอยู่กันเป็นครอบครัวของแรงงานชายชาวลาที่เข้ามาจ้างกรีดยางพาราแล้ว ยังมีการเข้ามาในลักษณะของการจ้างเป็นรายปี ให้เข้ามาอยู่กินกับเจ้าของกิจการและทำงานในสวนเป็นหลัก เช่น ตัดใบกล้วย ตัดเครือกล้วย ถางหญ้า ฆ่าหญ้าและกรีดยาง โดยเจ้าของกิจการจะมีเรือนพักให้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนหนุ่มที่โสดและยังไม่แต่งงานเป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 16-25 ปี โดยค่าจ้างจะให้ป็นรายปี จะรับทั้งหมดเมื่อครบปีหรือลูกจ้างสามารถเบิกบางส่วนได้ก่อนตามระยะเวลาของงานที่ทำ หากมีความจำเป็นต้องส่งเงินกลับบ้านหรือให้กับครอบครัว ดังที่ดำ (นามสมมติ) บอกว่า

“เงินค่าจ้าง 50,000 บางคนเบิกไปก่อน คັນมีเวียก (มีการมีงาน) จำเป็น เช่นสมมติ เขาเบิกไปให้พ่อแม่ ไปเห็ดนั่นเห็ดนี้ เขากะขอเบิกก่อนได้” เขียบอกกว่า บางครั้งพ่อแม่ปลุกมันล่าปะหลัง ทำนา เราไม่ได้กลับไปช่วยทำไร่นาก็ส่งเงินไปให้พ่อแม่จ้างคนทำนาแทนการใช้แรงงานของเรา” (ดำ นามสมมติ)

เนื่องจากแรงงานข้ามชาติลาวเหล่านี้ทำงานในภาคเกษตรกรรมและต้องดูแลสวนยางพาราที่เป็นพืชยืนต้นที่สามารถกรีดยางได้ตลอดทั้งปี ทำให้ระยะเวลาของการทำงานของพวกเขาค่อนข้างยาวนานและต้องทำงานตลอดทั้งปี ส่งผลให้พวกเขาไม่ค่อยได้กลับไปบ้านทางฝั่งลาวหรือกลับไปช่วยครอบครัวในช่วงฤดูกาลทำการเกษตรและเก็บเกี่ยวได้ บางครั้งมีเงินจึงจะส่งเงินกลับบ้านแต่ส่วนใหญ่ต้องเลี้ยงดูครอบครัวตัวเองเป็นหลัก ดังเช่นท้าวหนูเล่าว่า การช่วยเหลือครอบครัวทางฝั่งลาวในเรื่องของการทำการเกษตร ไม่ได้ไปช่วยพ่อแม่ทางฝั่งนั้นมากนัก เพราะว่าต้องกรีดยางตลอดทำให้ไม่มีเวลาว่าง

ผู้ขายแรงงานข้ามชาติลาวส่วนหนึ่งเล่าถึงการทำงานหลายอย่างเพื่อหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว เนื่องจากฐานะทางบ้านค่อนข้างยากจนทำให้พวกเขาไม่ได้เรียนหนังสือในระดับที่สูงส่งผลให้โอกาสในการเข้าถึงงานและการจ้างงานที่ให้รายได้สูงๆจึงไม่ค่อยมากนัก ส่วนมากจะทำงานในลักษณะของการเป็นลูกจ้าง การรับจ้างทั่วไป การเป็นกรรมกรก่อสร้าง ส่วนมากทำงานในไร่นาสวนของครอบครัวเป็นหลัก บางคนไม่มีที่นาเป็นของตัวเองกับจ้างทำงานกับญาติของตัวเองหรือหาอาชีพอื่นทำเพื่อเลี้ยงครอบครัว แต่สิ่งที่น่าสนใจคือการอพยพย้ายถิ่นหลังแต่งงาน ผู้ชายลาวส่วนมากจะแต่งงานแบบแต่งงานออก (ภายใต้การสืบเชื้อสายฝ่ายแม่) คือการแต่งงานแล้วไปอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง ซึ่งกรณีของเปี้ยก (นามสมมติ) ก็เช่นเดียวกันเมื่อแต่งงานกับพราว (นามสมมติ) (หญิงสาวชาวลาว) ก็เข้ามาอยู่ฝั่งไทยทำงานรับจ้างกรีดยางกับพ่อแม่ของพราวและพักอาศัยอยู่ด้วยกันในที่ดินของเจ้าของสวนยางพารา

“ผมเรียนจบม.6 เพราะว่าพ่อแม่ยากจนไม่มีเงินส่งเสียให้เรียนสูง ตอนอยู่ฝั่งลาวกะเห็ดหลายอย่าง ที่แรกกะรับจ้างทั่วไปก่อนเห็ดงานทุกอย่าง รับจ้างในไร่ในนาในสวนกะเห็ด เห็ดงานก่อสร้างใช้แรงงานกะไป มีแต่งงานโรงงานยังบ่เคยไปเห็ด เคยไปรับจ้างในร้านอาหารกะเคย กะขายกล้วยเดียวกับป่าเพิ่นเปิดในเมืองลาวนี่ละ เพิ่นให้เงินเดือนเดือนหนึ่งกะประมาณ 4,000 กว่าบาทต่อมากะจั่งได้เข้ามาอยู่เมืองไทยมาเห็ดงานในสวนยาง พ่อแม่บ่มีนามมีแต่ป่ามีนา กะเห็ดไรเห็ดนาช่วยป่า ป่าเพิ่นมีที่ดินที่นา พ่อแม่ยากจนหลายบ่มีเงิน เงินลิส่งให้เรียนกะบ่มี บ่มีทุนส่ง ผมมีพี่น้องนำกัน 6 คนเป็นผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 4 คน น้องชายผู้ที่สองกะเรียนแควม. 4 จบม.4 กะออกมา ผู้หญิงสี่คนกะบ่ได้เรียนสูงคือกัน ผมแต่งงานตอนอายุประมาณ 20 ปี แต่งงานมาได้ประมาณ 3 ปีแล้ว มาอยู่เมืองไทยนี้หลังจากแต่งงานแล้ว แต่งกับน้องอินแปงตอนนั้นเพิ่นอายุประมาณ 17 ปี ตอนนี้น้องกะอยู่กับพ่อแม่ น้องชายกับน้องสาวสองคนผมเป็นลูกกก ลูกคนแรก ผู้อื่นกะแต่งงานออกไปอยู่กับครอบครัวเจ้าของคือจั่งผม” (เปี้ยก นามสมมติ)

หญิง-สวนยาง

ผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานในฝั่งไทยในภาคเกษตรกรรม ส่วนมากจะแต่งงานแล้วอพยพเข้ามาอยู่กับสามีคนไทยและทำงานช่วยเหลือครอบครัวของสามีในด้านการทำการเกษตร

ปลา (นามสมมติ) บอกว่า ผู้ชายส่วนใหญ่แต่งงานไปแล้วมักไม่อยู่บ้านพ่อแม่ เพราะรักเมียมากกว่า ส่วนใหญ่แม่ผัวกับลูกสะใภ้ไม่ค่อยถูกกัน ก็เลยเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่ต้องดูแลพ่อแม่

“ผู้ชายกะบ่ค่อยอยู่ ลูกเฝ้ากับแม่ย่าบ่เถิดกัน (ไม่ถูกกัน) ผู้ชายก็ฟังความเมีย เพิ่นกะเลยว่เอาแต่ผู้หญิง เพราะเลี้ยงพ่อแม่ได้ เอาลูกสาวเลี้ยง” (ปลา นามสมมติ)

ปลาสะท้อนให้เห็นว่า การส่งเงินให้ทางบ้านถือเป็นสิ่งสำคัญที่ลูกควรทำและรู้สึกอายใจที่ตัวเองไม่ได้ส่งเงินกลับบ้าน “ผู้บางคนทำงานคาราโอเกะคือส่งเงินเมื่อบ้าน (กลับบ้าน) ตัวเจ้าของ(ตัวเอง) กะบ่มีเงินกะคิดอยู่ดอกว่บ่ได้เลี้ยงพ่อแม่ อยากส่งเงินให้เพิ่น มีแต่เพิ่นมาช่วยเจ้าของ(มีแต่พ่อแม่มาช่วยตัวเอง) ค่าแรงเพิ่นกะบ่คิดน้า (ค่าแรงพ่อแม่ก็ไม่คิดค่าจ้าง) บ่อยากไปบ้าน เพราะไม่เคยเอาเงินให้พ่อแม่ เมื่อหญิงหน้าทีในการเลี้ยงพ่อแม่”

กะเทย-สถานบริการ

สำหรับกะเทยชาวลาวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานในภาคบริการ เช่นการเข้ามาเป็นเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านคาราโอเกะ การเป็นพนักงานขายเครื่องสำอางค์จากการศึกษาภาคสนามร้านคาราโอเกะในพื้นที่อำเภอภูพานพบว่า กะเทยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานในฝั่งไทยเพื่อหาเงินเลี้ยงครอบครัวในฐานะลูก ซึ่งพวกเขาก็จะมีความรู้สึกที่ตัวเองเป็นผู้หญิง ร่างกายบอบบางและทำงานหนักเช่นเดียวกับผู้ชายไม่ได้ รวมทั้งไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามฮัตคองประเพณีของท้องถิ่นได้ ตัวอย่างเช่นการบวชในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้ชายและสะท้อนความกตัญญูต่อบิดามารดา แต่พวกเขาก็เลือกที่จะทำหน้าที่ของลูกในลักษณะของกะเทย ที่หาเงินเลี้ยงดูครอบครัวพ่อแม่และส่งน้องๆ ให้เรียนหนังสือ ดังที่ไนต กะเทยซึ่งทำงานในคาราโอเกะแห่งหนึ่งในอำเภอภูพานบอกว่าสิ่งที่ตัวเองทำให้ครอบครัวก็คือการหาเงินส่งให้ทางบ้าน พี่ชายและน้องชายทุกคนบวชหมดแล้ว มีแต่ตัวไนตเองที่ไม่ได้บวชแทนคุณพ่อแม่ ไนตบอกว่าถึงเธอจะบวชไม่ได้ก็นุ่งขาวห่มขาวบวชได้ “มีแต่อายกับน้องชายที่บวช หนูบวชไม่ได้ แต่บวชได้แบบนุ่งผ้าขาว” และเธอมีหน้าที่หลักที่ต้องทำงานส่งเงินกลับบ้าน เพราะพี่ชายที่อยู่ทางนั้นเขาหาเงินโดยใช้แรงกาย ส่วนน้องชายก็เป็นวัยรุ่นยังไม่ได้ทำงานก็เลยต้องหาเงินส่งให้ทางบ้าน เธอถือว่าเป็นหน้าที่ของลูกทุกคนที่จะต้องทำงานเลี้ยงครอบครัว แต่เธอมีโอกาสดีที่ได้เข้ามาทำงานในฝั่งไทยและมีรายได้ดี ดังนั้นเงินส่วนหนึ่งที่ครอบครัวของเธอใช้ในการทำเกษตรกรรมจึงมาจากน้ำพักน้ำแรงของเธอในการทำงานขายบริการ

“เงินอีกส่วนหนึ่งกะเอาไว้เห็ดดนา แต่ก่อนลีเอาแสงกัน เดียวนี้จ้างคนไปดำ (ดำนา) ตอนเกี่ยวข้าวกะจ้างคนไปเกี่ยวข้าว สำหรับครอบครัวหนูไม่ค่อยได้เอาแสงถ้าใครเอาแสงเพิ่นต้องไปด้อมแสงผู้อื่น (ก็

ต้องเอาแรงไปช่วยนาคนอื่น) เราจ้างเองแล้วก็แล้วเลยไม่ต้องเอาแรงกับคนอื่น คำนามือหนึ่งเกือบ 300 บาท ใช้ประมาณ 8-9 คน ส่วนมากก็ไม่จ้างพร้อมกัน บางมือกะห้าคน บางมือกะ 3-4 คน” (น้องโน้ต นามสมมติ)

สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจที่น้ำสะท้อนออกมาคือ ความแตกต่างของการเป็นผู้หญิงกับการเป็นกะเทยในการทำอาชีพขายบริการว่างานเหล่านี้ไม่ใช่อาชีพของผู้หญิงลาว โน้ตบอกว่าความคิดของเธอเกี่ยวกับผู้หญิงลาว เธอมองว่า ถ้าเธอเกิดมาเป็นผู้หญิง ก็จะทำตัวดี ไม่มาทำอาชีพขายบริการ จะอยู่ดูแลบ้าน ทำไร่นาช่วยพ่อแม่ แต่เนื่องจากว่าโน้ตเกิดมาเป็นกะเทย ทำงานหนักไม่ได้ก็เลยต้องออกมาหาเงินช่วยพ่อแม่ “หนูเป็นผู้หญิง หนูกะเลีเฮ็ดตัวแบบไม่ทำอาชีพนี้ อยู่บ้านกับพ่อแม่ เฮ็ดไร่เฮ็ดนาช่วยพ่อแม่ แต่หนูเฮ็ดไร่เฮ็ดนาช่วยเพิ่นได้ กะเลยมาหาเงินไปช่วยเพิ่น” โดยโน้ตบอกว่าแม้ว่าร่างกายเธอจะเป็นผู้ชาย ดูภายนอกก็เหมือนจะทำไร่นาได้ แต่เธอให้เหตุผลว่าเธอทำได้ไม่ถึงที่สุดเมื่อเทียบกับพี่ชายและน้องชายที่เป็นผู้ชายเหมือนกัน “เฮ็ดได้แต่เฮ็ดบ่ถึงที่สุด” จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้โน้ตตัดสินใจเข้ามาทำงานที่ร้านคาราโอเกะในเมืองไทยเพื่อส่งเงินกลับไปช่วยทางบ้านในการทำการเกษตรมากกว่า “ถ้าหนูเฮ็ดนากับหนูหาเงินจ้างเพิ่น แล้วกะเอาเงินไปจ้างเพิ่นดีกว่า”

เช่นเดียวกับน้องส้มกะเทยที่ทำงานร้านคาราโอเกะแห่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของเธอเมื่อเข้ามาเป็นสาวคาราโอเกะกับการทำหน้าที่ขายบริการแทนการเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมเพื่อส่งเงินกลับบ้าน ว่า

“บ่แตกต่างกัน ผู้หญิงกับผู้ชายลาว กะคือกันต้องเฮ็ดคือกันเฮ็ดไร่ เฮ็ดนากะช่วยกัน บางเคื่อเฮ็ดตัวใหญ่กว่าเฮากะเฮ็ดอียังที่น้องตัวน้อยๆเฮ็ดบ่ได้เช่น ตัดต้นไม้ ขุดดิน ยกของหนักๆ แต่ตอนนี้กะช่วยๆกัน เป็ลเป็นจั่งซีกะเฮ็ดงานหนักบ่ได้คือเก่า กะหาเงินไปช่วยเพิ่นทางพุ้นเป็นหลัก” (น้องส้ม นามสมมติ)

กะเทยในสังคมลาว ก็มีหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ชายผู้หญิงในสังคม ที่มีหน้าที่ในการเลี้ยงดูพ่อแม่ การเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม ที่น่าสนใจก็คือ กะเทยเหล่านี้ยังมีบทบาทสำคัญในงานครัวเรือนซึ่งเป็นงานของผู้หญิง เช่น น้องส้ม ซึ่งแม้ว่าจะเป็นกะเทยแต่เธอเป็นพี่ชายคนโตก็มีหน้าที่ต้องดูแลครอบครัว พ่อแม่และน้องๆ โดยเฉพาะการทำงานทางด้านภาคเกษตร เช่น การปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง ทำสวน ทำนา รวมถึงการทำงานอื่นๆในบ้าน เช่น การทำกับข้าว ล้างจาน ตักน้ำ ซึ่งก็จะต้องช่วยน้องๆทำ ดังนั้นน้องส้มเล่าว่า

“ส้ม เป็นคนบ้านท่าขาม แขวงคำม่วนนครเวียงจันทน์ หัว(เพ็ง)แต่เพ็งมาอยู่ร้านนี้ได้ประมาณ 7 เดือนเอง เป็ลมีพี่น้องนำกัน(มีพี่น้องด้วยกัน) 3 คน เป็นมือหญิง(ผู้หญิง) 2 คน เป็นผู้ชายคนหนึ่งกะคือส้ม ส้มเป็นพี่ชายคนโต ส่วนน้องสองคนเป็นมือหญิงกำลังเรียนหนังสือกันอยู่ทั้งสองคน ส้มเกิดมากะอยู่กับพ่อกับแม่กับน้องๆที่เป็นมือหญิง อยู่บ้านกะบ่มีอียังหลาย (อยู่บ้านก็ไม่มีอะไรมากมาย) ก็ทำนา ทำสวน พวกมันสำปะหลัง ข้าวโพด ปลูกข้าวไว้กิน กะช่วยกันเฮ็ดช่วยกันทำกันทั้งครอบครัว

ถึงหน้าเฮ็ดนาเกเฮ็ดนา ปลุกมันกะปลุกมัน งานบ้านกะมีกะเฮ็ดงานตามครัว ตามหยั่ง ล้างจาน ซักเสื้อผ้า ตักน้ำ กะช่วยกัน” (น้องส้ม นามสมมติ)

บทบาทหน้าที่ของครอบครัวจึงเป็นหน้าที่ของลูกทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ชาย ผู้หญิงหรือกระเทยก็สามารถทำหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัวได้ รวมถึงการเปิดรับเพศวิถีที่หลากหลายมากขึ้นของสังคมลาว ทำให้พวกเขากล้าเปิดเผยและแสดงตัวตน มากขึ้น

“ส้มรู้ว่าส้มอยากเป็นมือหญิงตั้งแต่จำความได้ เกิดมาอยู่เรื่องกะรู้สึกว่าเขาบ่แม่นผู้ชาย จิตใจเขาอยากเป็นมือหญิง มักอียังสวยงามๆ บ่มีเล่นอียังแบบผู้ชาย หมู่ส่วนหลายกะเป็นมือหญิง เขาอยู่กับน้องสาวสองคนกะเป็นผู้หญิงทั้งหมด ส้มว่าเป็นธรรมชาติของเขา พ่อแม่บ่ได้ว่าหยั่งว่าสีต้องเป็นผู้ชายหรือมือหญิง ขอให้เป็นคนดีกะพอแล้ว และส้มกะพยายามเฮ็ดทุกอย่างให้พ่อแม่สบาย ส่งเงินให้ทางบ้าน ส่งเสียให้น้องเรียน เขากะเฮ็ดได้ เฮ็ดได้ดีน้ำ บ่จำเป็นต้องเป็นผู้ชาย” (น้องส้ม นามสมมติ)

3.1.2 ความรับผิดชอบในบ้าน

หญิง-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า ความรับผิดชอบในครอบครัวของผู้หญิงลาวคาราโอเกะ จะมีหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือครอบครัวในด้านต่างๆดังนี้

ในด้านเกษตรกรรม ผู้หญิงลาวโดยเฉพาะผู้ที่ยังไม่ได้แต่งงานหรือมีครอบครัวมีหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือพ่อแม่ในกิจกรรมด้านการเพาะปลูกและการเกษตร เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน ซึ่งจะเป็นภาระหน้าที่ที่พวกเขาจะต้องทำเป็นหลักในช่วงฤดูกาลเกษตรที่ต้องออกจากบ้านแต่เช้าและกลับเข้าบ้านในตอนหัวค่ำ

“พลอยมีพี่น้องทั้งหมด 6 คน เป็นผู้หญิง 5 คน ผู้ชายหนึ่งคน พลอยมีเอื้อยมือหญิง 4 คน เจ้าของเป็นลูกสาวหล่า(น้องสาวคนสุดท้อง)ของบ้าน ส่วนผู้ชายเป็นน้องสุดท้อง ลูกผู้หญิงบ่ค่อยได้เรียนหนังสือสูงกันจักคน ส่วนมากกะเรียนจบป.4 ป.5 สำหรับพลอยเรียนแค่ 4 เพราะว่ามีตั้งค์ บ้านยากจนหลายพี่ๆกะเรียนแค่ป.4 ป.5 อย่างมากกะ 1 สมัยก่อน เรียนจบแล้วกะบ่ได้เฮ็ดเวียกเฮ็ดงานหยั่ง เรียนน้อยเขาค่อยอยากรับ ส่วนมากกะเฮ็ดไร่เฮ็ดนา เฮ็ดสวนตามบ้าน เขาเป็นครอบครัวทุกข์ยาก ส่วนใหญ่คั่นบ่เรียนต่อกะเสื่อผืนผ้าแต่งงานกันหลาย คั่นเป็นผู้หญิงแต่งงานแล้วกะไปอยู่กับครอบครัวผู้ชายไปช่วยเฮ็ดเวียกในบ้าน ในไร่ในนา คั่นเป็นผู้ชายแต่งงานแล้วกะเอาแฟนมาอยู่หน้า แต่บ้านพลอยมีแต่ลูกสาวกะเลยแต่งงานแล้วกะต้องไปอยู่กับบ้านแฟน พี่สาวสามคนของพลอยแต่งงานออกไปแล้ว คนหนึ่งกะเป็นคนพิการช่วยเจ้าของบ่ได้กะอยู่กับพ่อกับแม่อายุ 22 ปีแล้ว พ่อแม่กะต้องดูแล ยังเหลือแต่พลอยที่ยังบ่ได้แต่งงาน ต้องช่วยดูแลพี่และพ่อแม่อยู่บ้าน” (น้องพลอย นามสมมติ)

ในด้านครัวเรือน ผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำอาชีพสาวคาราโอเกะบอกว่าพวกเธอจะทำงานในครัวเรือน นอกจากงานทางด้านการเกษตรซึ่งเป็นงานที่เพิ่มเข้ามาและต้องทำหน้าที่มากกว่าผู้ชายซึ่งจะเน้นแรงงานในการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น การหาบน้ำ การผ่าฟืน การทำกับข้าว การล้างจาน ซักผ้า รวมถึงการดูแลสัตว์เลี้ยงในบ้านเช่น การให้อาหารเป็ด ไก่ การเลี้ยงวัว ควาย เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้พวกเธอจะต้องทำตั้งแต่เช้าตรู่ตั้งแต่เตรียมข้าวปลาอาหารเพื่อไปนา และตอนเย็นหลังกลับจากไร่นาเธอก็จะต้องต้มน้ำสำหรับกินและอาบรวมถึงทำงานบ้านอื่นๆเช่นผ่าฟืน ก่อไฟและหุงหาอาหารให้กับสมาชิกในครอบครัวด้วย

“พลอยเป็นคนบ้านเวียงชัย อยู่แขวงหลวงพระบาง ครอบครัวจะมีอาชีพเห็ดไร่เห็ดสวนคือจิ้งทั่วไป ต้องตื่นแต่เช้ามาล้างข้าว ล้างถ้วยล้างจาน ไปตักน้ำอยู่ห้วยใส่ตุ่มใส่อ่างไว้ใช้ ไว้อาบ จากนั้นกะเห็ดกับข้าวกิน แล้วก็ไปเห็ดเวียงในไร่ในสวนต่อ ส่วนมากอยู่บ้านลิเห็ดไร่ ไร่ข้าวโพด ไร่ข้าว ปลูกมัน เห็ดเวียงจนฮอตลิ้มแลง กลับมาเมื่อเย็นแล้วก็ไปเห็ดหยังหนัก กะเกียเปิดเกียไก่ (เลี้ยงไก่เลี้ยงเป็ด เอาข้าวให้ไก่และเป็ดกิน) จากนั้นกะเห็ดกับข้าวหนึ่งข้าวกินข้าวแลง (ข้าวเย็น) ว่างจากนั้นกะไปเที่ยว ดูหนังดูทีวี...” (น้องพลอย นามสมมติ)

นอกจากนี้ผู้หญิงลาวยังมีบทบาทที่สำคัญในด้านเพศภาวะที่ยึดโยงกับประเพณี ฮีตคองของท้องถิ่น โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในการปรนนิบัติดูแลสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ สามีหรือลูกๆ รวมถึงการดูแลเรื่องต่างๆในบ้านตั้งแต่อาหารการกิน ความเจ็บป่วย รวมถึงเสื้อผ้า เช่นการปลูกฝ้าย ทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับสมาชิกในครอบครัว เช่น ทอผ้าให้พ่อแม่สวมใส่ หรือทอผ้าให้ลูกหรือสามีใช้ ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงในสังคมลาว

“อยู่ในหมู่บ้านผู้หญิงต้องทอผ้า ตำผ้าถุงเอาไว้ใช้ในบ้าน ให้พ่อแม่นุ่ง บางคนมีสามีกะทอไว้ใช้ในครอบครัว เวลาใส่ไปงานบุญงานหยั่ง มือหญิงต้องใส่ผ้าถุงงามๆ เวลาเขาโตจักน้อยเฮากะลิต้องช่วยแม่เห็ด เฮากะเรียนรู้จากแม่ແ່ນจากพี่สาวແ່ນ เป็นมือหญิงลาวต้องทอผ้าเป็น” (น้องโน้ต นามสมมติ)

หญิง-สวนยาง

ในกรณีของผู้หญิงลาวที่ทำงานนอกสถานบริการ ที่แต่งงานอยู่กินกับสามีคนไทยหรือคนลาว จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นแรงงานรับจ้างในสวนยาง ผู้หญิงเหล่านี้จะทำหน้าที่ในครัวเรือนเป็นหลัก เนื่องจากสามีต้องออกไปกรีดยางและหยอดน้ำยางซึ่งใช้ระยะเวลาในการทำงานค่อนข้างยาวนาน ทำให้หน้าที่ในการดูแลบ้านเรือน เช่น การทำความสะอาด ทำกับข้าว ซักเสื้อผ้า และอื่นๆ เป็นหน้าที่ของผู้หญิงเป็นหลัก ในบางครั้งพวกเธอก็ต้องออกไปช่วยสามีทำงานในสวนยาง เช่น การกรีดยาง หยอดน้ำกรดในยาง เป็นต้น ตัวอย่างเช่นพราว (นามสมมติ) สาวชาวลาวที่แต่งงานกับหนุ่มลาวแล้วอพยพเข้ามากรีดยางในพื้นที่อำเภอนาโยงและตั้งรกรากอยู่ที่นี้ตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ เล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนพราวจะกรีดยางช่วยสามี ตอนท้องก็ไปช่วยสามีหยอดน้ำกรดอยู่แต่พอมีลูก คลอดลูกเลยไม่ได้ทำ

เพราะต้องเลี้ยงลูกและต้องคอยทำอาหารให้สามีและพ่อ โดยพร่าวบอกว่าเงินที่ได้จากการกรีดยางเธอจะเป็นคนเก็บและฝากธนาคารและเธอก็จะดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่ากับข้าว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าผ่อนรถ เป็นต้น

สอดคล้องกับแม่บ้านชาวลาวท่านหนึ่งซึ่งแต่งงานอยู่กินกับสามีคนไทยและอพยพมาอยู่ที่ประเทศไทยมานานหลายปีสะท้อนภาพลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิงลาว ปลา (นามสมมติ) บอกว่า ผู้หญิงลาวสุภาพเรียบร้อยเมื่ออยู่ในสังคมวัฒนธรรมของลาว เป็นคนที่อยู่กับบ้านเฝ้ากับเรือน “แม่หญิงลาวอยู่บ้านสุภาพ ธรรมดา เรียบร้อยอยู่กับบ้านเฝ้ากับเรือนไม่ค่อยได้ไปไหน” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงลาวเหล่านี้เมื่อแต่งงานกับสามีคนลาวหรือคนไทยก็ต้องทำหน้าที่ดูแลบ้านเรือนเป็นหลัก ไม่ค่อยได้มีอิสระหรือเวลาว่างออกไปไหนมากนัก ถ้าเป็นผู้หญิงลาวที่แต่งงานกับสามีคนไทยก็ต้องมีหน้าที่ปรนนิบัติดูแลแม่สามีและช่วยเหลือญาติพี่น้องและครอบครัวของสามีในด้านเกษตรกรรม เช่น กรีดยาง ขุดมัน ทำนา เป็นต้น

ความแตกต่างระหว่างผู้หญิงลาวและไทย ละครบอกว่าคือความขยันและความไม่ชอบเที่ยวหรือไปไหนมาไหนเหมือนคนไทย และคนในสังคมรู้จักทำมาหากินช่วยกันทำงาน “บ้านเจ้าเป็นจิ้งใต้ ได้เรียกได้ยัง บ่เลาะ อยู่พุ้น ดำไร่ดำนา ไปช่วยกัน เขาสิช่วยกัน”

ชาย-สวนยาง

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้ชายชาวลาวที่ทำงานในสวนยางพารา พบว่าหน้าที่ความรับผิดชอบของแรงงานผู้ชายชาวลาวส่วนมาก จะเน้นงานนอกครัวเรือนมากกว่า เช่น การทำงานภาคเกษตรกรรมในที่นา ที่สวนหรือในไร่ ซึ่งบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจในการทำเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงครอบครัวซึ่งต้องใช้แรงกายเป็นสำคัญ บทบาทในฐานะของการเป็นผู้ชายและเป็นพี่ ทำให้ผู้ชายชาวลาวตัดสินใจเข้ามาทำงานทำในประเทศไทยและส่งเงินกลับบ้าน เช่น กรณีของดำ (นามสมมติ) จะพบว่าเข้ามาทำงานในฝั่งไทยกับแม่ตั้งแต่เด็กในช่วงฤดูกาลทำการเกษตร หรือการเป็นแรงงานรับจ้างก่อสร้างช่วยพ่อในชุมชนฝั่งลาว

“ผมเฮ็ดงานรับจ้างช่วยครอบครัวในชุมชน บางเดือนกะไปเฮ็ดงานก่อสร้างเฮือนให้เขา บางเดือนกะเข้ามาเฮ็ดงานอยู่ฝั่งไทย เคยมารับจ้างแถวจังหวัดอุดรธานี แถวอำเภอบ้านผือตอนนั้นผู้ที่มีแม่กับเร่และกะญาติอีกผู้หนึ่งเข้ามารับจ้างดำนาเกี่ยวข้าว เฮ็ดแล้วหมดทุกนาที่เฮารับจ้างแล้ว จังลีกลับบ้านมากับญาติผู้หนึ่ง เฮ็ดกันทั้งหมด 3 คน อย่างรับจ้างเกี่ยวข้าวเขาคิดเป็นฟ่อน (มัด) ฟ่อนละ 1 บาท เฮ็ดกันกับแม่มือหนึ่งรวมกันได้ประมาณ 700 ฟ่อน 700 บาทต่อมือ เขากะดูแลเรื่องข้าวเรื่องน้ำและกะมารับเฮาอยู่ท่าเรือ เขากะเสียค่าเรือมากันเองไปกลับผู้ละ 200 บาท มันกะคุ้มอยู่ถ้าเราอยู่โดนๆ เฮ็ดหลายมือจนว่าแล้วจังลีกลับ บางเดือนไปเฮ็ดเป็นเดือน อย่างตอนนั้นผมเรียนอยู่ปิดเทอมกะไปรับจ้างกับแม่ช่วงเดือนเก่าเสร็จแล้วกะกลับไปเรียนต่อ คับบ่มีงานกะไปหาอยู่หากิน ไสเบ็ดหวานแหตามลำน้ำโขง เฮ็ดไร่ข้าว กะเฮ็ดกันในครอบครัว เฮ็ดเวียกกับพ่อกับแม่จนแล้ว มีดจั่งค่อยได้เมื่อ(กลับบ้าน) กลับไปบ้านกะต้มน้ำ อาบน้ำแม่กะเฮ็ดกับข้าวกินข้าวแล้วกะนอน” (ดำ นามสมมติ)

จากข้อมูลภาคสนามพบว่า ผู้ชายชาวลาวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ถ้ามีครอบครัวหรือแต่งงานแล้ว และนำครอบครัวมาอยู่ในฝั่งนี้ด้วยกัน ส่วนมากไม่ได้ส่งเงินกลับบ้าน เนื่องจากต้องเลี้ยงดูครอบครัวของตัวเองเป็นหลักจึงไม่สามารถส่งเงินกลับไปช่วยพ่อแม่ทางฝั่งลาว รวมทั้งไม่ได้กลับไปช่วยพ่อแม่ในช่วงของฤดูกาลทำการเกษตร บางคนไม่ได้กลับบ้านที่ฝั่งลาวเป็นระยะเวลาหลายปี ส่วนมากจะเข้าไปต่อพาสปอร์ตและหนังสือเดินทางเท่านั้น

“บทบาทหน้าที่ผู้ชายผู้หญิงซ้ำๆกัน หน้าที่เลี้ยงพ่อแม่คือกัน แต่ว่าการหาเงินหาหยังซ้ำๆกัน บางคนหาเงินให้พ่อแม่ได้หน่อยได้หลาย การเห็ดงานมันเกิดขึ้นทางด้านครอบครัว พ่อแม่บ่มีเงินแน่ บ่มีเงินส่งให้ร่ำให้เรียนสูงๆ ครอบครัวทุกข์ยากลำบากหลาย กะหาทางออกบ่ได้ กะต้องให้ลูกหยุดเรียนออกไปหาหาทำมาส่งเงินให้พ่อแม่ ให้น้องอยู่บ้าน บางคนกะไปเห็ดงานโรงงาน โรงจักร กะเข้ายากคั้นบ่มีเงิน บ่มีความรู้ ค่าแรงกะถูกคั้นเรียนน้อย หาทางออกบ่ได้ก็ต้องไปเห็ด บางคนไปเห็ดงานในร้านไปขายตัวกะมีเพราะว่าบ่มีทางเลือกอย่างอื่น พ่อแม่ทางบ้านกะทุกข์ยาก อยากช่วยทางครอบครัว อยากช่วยหา เข้าโรงงานบ่ได้กะต้องจำเป็นเห็ดดีกว่าลักขโมยเพิ่น เขากะถือว่าเขาเห็ดงาน หาเงินสุจริตของเขา บ่ได้ปล้นได้บังคับผู้ใด” (พ่อเล็ก นามสมมติ)

“ความคาดหวังคิดว่าลึกลับประเทศลาวอยู่ดอกในอนาคต แต่ว่าช่วงนี้เงินทองยังบ่ดี บ่ค่อยมี กลับไปกะสืยายหมู่ อายคนในหมู่บ้าน เพิ่นลัวเฮาไปอยู่หลายปีแล้วกะยังบ่รวยอีก กะต้องเก็บเงินเก็บทองต่อมาตั้งแต่ลูกสาวพอยังน้อยๆ จนว่าแต่งงานมีลูกพ่อกะมีหลาน ลูกสาวอีกผู้หญิงกะเคยมาอยู่ร่วมกัน ตอนนี้อาเอาผัวคนไทย ลูกสาวหล่า (คนสุดท้อง)กะไปอยู่กับผัวที่บ้านปากเจียง กะกริดยางคือกันทั้งผัวทั้งเมีย เห็ดไร่เห็ดนาช่วยกัน อยู่กับบ้านสามีอยู่ที่ปากเจียง กะเข้าไปเล่นกับเขาประจำ หมู่บ้านนั้นคนลาวมาเอาผัวคนไทยหลาย” (พ่อเล็ก นามสมมติ)

สอดคล้องกับแดง (นามสมมติ) ที่บอกว่าทุกวันนี้ไม่ได้ส่งเงินกลับบ้านให้พ่อแม่เพราะมีภาระต้องเลี้ยงดูครอบครัวตัวเองและตั้งใจจะเก็บเงินเพื่อไปสร้างบ้านที่ฝั่งลาวในอนาคต “บ่ได้ส่งเงินกลับบ้าน บ่ค่อยมีเงินครอบครัวพ่อแม่อยู่ทางโน้นกะเป็งเจ้าของ (ดูแลตัวเอง) หาเลี้ยงเจ้าของคือกัน (หาเลี้ยงตัวเองเหมือนกัน)”

ในขณะที่ผู้ชายชาวลาวที่ยังโสดและยังไม่ได้แต่งงานก็จะส่งเงินกลับไปที่บ้านให้กับพ่อแม่มากกว่าคนที่แต่งงานหรือมีครอบครัวแล้วซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ชายชาวลาวถึงแม้จะมีบทบาทเช่นเดียวกับผู้หญิงในการเลี้ยงดูพ่อแม่ แต่ส่วนมากแล้วบทบาทในการเลี้ยงดูพ่อแม่ทั้งในเรื่องของการดูแล การอยู่กับพ่อแม่ และการช่วยเหลือด้านการเงิน จะเป็นหน้าที่ของผู้หญิงมากกว่า

กะเทย-สถานบริการ

ความรับผิดชอบในบ้านของกะเทยชาวลาวที่เข้ามาทำงานในร้านอาหารและร้านคาราโอเกะในจังหวัดอุดรธานีพบว่า เนื่องจากในสังคมลาวพวกเขายังมีลักษณะของความเป็นผู้ชายอยู่ทำให้บทบาทความรับผิดชอบ

ของพวกเขาที่ไม่แตกต่างจากผู้ชายทั่วไป ที่ต้องทำกิจกรรมทางด้านการเกษตรทั้งหลาย แต่เมื่อกะเทยชาวลาวเหล่านี้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยและปรับแต่งตัวเองให้เหมือนผู้หญิงทำให้บทบาทหน้าที่ของพวกเขาในด้านการเกษตรและการใช้แรงงานลดน้อยลงไปแต่ยังมีความสำคัญในแง่ของการแลกเปลี่ยนแรงงาน ผ่านการทำงานด้านบริการเพื่อหาเงินส่งกลับบ้านให้พ่อแม่ใช้จ่ายทางด้านการเกษตรและการใช้ชีวิตทั่วไปรวมถึงการส่งเสียในโรงเรียนของการศึกษา

“ตอนแรกๆคิดว่าลืไปไ้ส ลีอยู่กับบ้าน แต่จ้งไ้บู กะย่อนมันจนบ่มีเงิน บางเถื่อเฮ็ดงานจ้งซี้กะอยากกลับมาอยู่บ้านเลย คั่นอยู่บ้านกะต้องเฮ็ดสวน เฮ็ดไร่ปลูกผัก เฮ็ดไร่เฮ็ดนากะแค่ออได้กิน ขายได้เป็นบางปี บางปีฝนตกแล้วกะผลผลิตบ่ดี เฮากะอยากให้พ่อแม่สบาย ให้น้องได้เรียนหนังสือ เฮาเป็นผู้หาเงินให้พ่อแม่” (น้องไน้ต นามสมมติ)

ไน้ตบอกว่าสิ่งที่ตัวเองทำให้ครอบครัวก็คือการหาเงินส่งให้ทางบ้าน พี่ชายและน้องชายทุกคนบวชหมดแล้ว มีแต่ตัวไน้ตเองที่ไม่ได้บวชแทนคุณพ่อแม่ ดังนั้นการทำหน้าที่ของไน้ตในการขายร่างกายและขายแรงงานแลกเงินจึงเป็นสิ่งที่เธอเชื่อมโยงตัวเองกับความรับผิดชอบในบ้านและความกตัญญูต่อพ่อแม่

3.1.3 ประเภทของงาน

หญิง-สถานบริการ

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้หญิงลาวที่เข้ามาขายบริการและทำงานในร้านคาราโอเกะที่ประเทศไทย พบว่าลักษณะหรือประเภทของงานที่พวกเธอทำ คืองานด้านการบริการ ที่ต้องสร้างความสัมพันธ์และสร้างความพึงพอใจให้กับแขกหรือลูกค้า ซึ่งงานของพวกเธอก็จะเริ่มตั้งแต่งานเสิร์ฟเบียร์ เสิร์ฟอาหาร การนั่งคุยกับแขก รินเหล้ารินเบียร์ จนกระทั่งการออกไปกับแขกหรือการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับแขกหรือขายบริการทางเพศ

“ตอนที่เข้ามาเฮ็ดงานในร้าน กะฮู้ยู่ว่ามาเฮ็ดงานหยั่งเพราะเฮื้อย (พี่สาว) เล่าให้ฟัง เพื่อนบอกว่าไปเสิร์ฟเบียร์ เสิร์ฟอาหาร นั่งกับแขก คั่นว่าอยากได้เงินหลายๆเงินเยอะๆกะไปออกแขก กะแล้วแต่ว่าผู้ใดลืสมัครใจลืออกบ่ออกแขกกะขึ้นอยู่กั้กับเจ้าของเพิ่นว่าให้ฟัง บางทีกะมีผู้ว่าให้เป็นคนในชุมชน เป็นญาติกันว่าเฮามาเฮ็ดงานจ้งซี้ กะเคยได้ยินเขาว่าแต่กะซาง (ก็ซ่าง) เพิ่น เฮาตัดลืสนใจมาเอง อยากหาเงินเลี้ยงพ่อแม่ ครอบครัว” (น้องกวาง นามสมมติ)

“ชมพู (นามสมมติ) มาเฮ็ดงานร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ มานั่งเสิร์ฟ นั่งคุย มามีหยั่งกับแขก พ่อแม่เพิ่นกะฮู้ เพราะพี่สาวเคยเฮ็ดงานอยู่หม่องนี้มาก่อน เพิ่นกะเล่าให้ฟังว่าเฮ็ดหยั่งแทน คือมีเงินมีทองส่งกลับบ้านหลาย เฮากะเต็มใจเฮ็ดเพราะมันเป็นงาน เป็นอาชีพเลี้ยงครอบครัว พ่อแม่เฮา ก่อนมาเฮา

กะบอกเขาว่าลีมาเห็ดงานแบบพี มาหาเงินเลี้ยงตัวเจ้าของ เลี้ยงพ่อแม่เลี้ยงน้องน้ำ พ่อแม่กะบอกตามใจ ได้หลายชำได้กะเป็นของตัวเอง คั้นมีหลายกะแบ่งปัน แบ่งให้พ่อแม่กับน้องใช้น้ำแห่น ผู้หญิงลาวส่วนหลายมักไปเห็ดเวียกอยู่เมืองไทย มักเห็ดเวียกเห็ดงานในร้านคาราโอเกะ เพราะว่าเป็นงานง่าย อยู่ง่ายชำบายเรื่องที่พักอาหารการกินกะอยู่กับร้าน ได้เงินหลายน้ำ คั้นเทียบกับผู้ขายลีหาเวียก(งาน) ยากกว่า ผู้ขายลาวคั้นบ่เห็ดงานตามสวนกะรับจ้างทั่วไป เห็ดก่อสร้าง” (น้องชมพู นามสมมติ)

“มาเห็ดงานตอนแรกกะมาเสิร์ฟมาหยัง ส่วนใหญ่กะได้ค่าทิป ค่าดริงก์ ค่าออกแขก ตอนแรกที่ออกแขกครั้งแรกยังบ่เคยมีหยังกับไฟ เขาออกไปกับแขกมีหยังกันกับแขกครั้งแรกได้เงินประมาณ 7,000-8,000 บาทเป็นค่าเปิดบริษัท นอนกับแขกบางเห็ดกะบ่มีเพราะว่าแขกบางคนเห็ดกับเขาแสบ บ่ทะนุถนอมเขา แต่ว่าที่ทำเพราะเป็นงาน บางเห็ดกะเจ็บหลาย บ่อยากออกไปกับแขกเลย คั้นบ่อยากไปเขากะบอกแขกว่าบ่สำบาย เป็นประจำเดือนแห่น หรือว่าพยายามหารายได้ให้หลายๆ อันแขกให้เพิ่นสังดริงก์ สังนมให้เขาหลายๆ คั้นได้หลายกะบ่จำเป็นต้องรับแขก” (น้องนท นามสมมติ)

“รายได้ส่วนใหญ่ได้จากค่าทิป ที่แขกเขาพอใจเขาให้เขา บางเห็ดเขานั่งกับแขกคุยกับเขา รินเปียร์ให้เขา ร้องเพลงเขากะให้ 20 บาท 50 บาท 100 บาทกะแล้วแต่ ให้เขาสังนมเป็นค่าดริงก์เขากะได้กล่องละ 15 บาท เพราะอยู่ร้านนี้บ่มีเงินเดือน บางเดือนมีลูกค้าหลายกะได้เงินหลาย ถ้าบ่มีแขกเข้าร้านกะบ่ได้ บางทีคั้นได้หลายกะประมาณ 10,000 บาท บางทีกะเห็ดละ 7,000-8,000 บาท แต่ว่าเขาต้องออกแขกน้ำ แต่ของนทบ่มีแขกประจำหลาย นานๆครั้งรับแขก เขามีเท่าได้เขากะส่งกลับบ้าน เวลาส่งเงินกลับบ้านเขากะฝากนำหมูที่อยู่หมู่บ้านเดียวกันและเขากลับบ้านเขากะฝากเขาไป หรือจ้งชั้นเขากะโอนทางไปรษณีย์พ่อเป็นคนพาไปโอนอยู่นายุง” (น้องนท นามสมมติ)

ผู้หญิงสาวชาวลาหลายคนตัดสินใจเลือกมาทำอาชีพสาวคาราโอเกะ เพราะมองว่าอาชีพนี้เป็นงานที่สบายเมื่อเทียบกับงานอื่นๆที่พวกเธอเคยทำ เช่น งานที่ต้องใช้แรงงาน การเป็นแรงงานรับจ้าง สร้างเขื่อน ทำถนน หรือการทำงานในโรงงาน เป็นต้น รวมถึงรายได้ที่ค่อนข้างสูงกว่าเมื่อเทียบกับอาชีพอื่นๆทำให้เธอเลือกที่จะเข้ามาทำอาชีพขายบริการในประเทศไทย

“ก่อนลีมาเห็ดงานอยู่ร้านคาราโอเกะ ทราย (นามสมมติ) ว่าลีไปทำงานเห็ดสร้างเขื่อน อยู่ไชยบุรี แต่ว่าเพิ่นปรับคนงานคนงานเต็มแล้ว ตอนแรกตั้งใจว่าลีไปเห็ดเพราะบ่ไกลบ้าน แต่ว่าเห็ดงานหนักรายได้ได้เป็นรายมือผู้ชายได้ 800 บาทต่อมือ ผู้หญิงกะได้มือละ 700 บาท เลยไปเห็ดงานอยู่เวียงจันทน์เห็ดงานอยู่โรงงานเย็บผ้าตอนนั้นอายุประมาณ 26 ปี เห็ดได้บ่โดน ประมาณ 4 เดือน อยู่แล้วชำบายอยู่โรงงานแบบว่าบังคับเขา รับโทรศัพท์กะบ่ได้ เวลาพักเพิ่นกะให้น้อย เวลากินข้าวบ่บายปุ้บกะไปเห็ดงานต่อ เงินเดือนน้อย เพราะว่าทรายบ่ได้เย็บผ้าเห็ดบ่เป็น อยู่ในหมู่บ้านกะบ่ได้ทอ

ผ้า ตัดเสื้อผ้า เย็บเสื้อผ้า มาเห็ดงานโรงงานกะเลยมีแค่หน้าที่ตัดด้วยกับรีดเสื้อผ้า ทรายมาเดือนแรกได้ เงินเดือน 350,000 กีบ ประมาณ 500 บาท และหมู่ที่อยู่โรงงานนำกันกะเล่าให้ฟังว่าผู้บางคนอยู่เป็น ปีได้เงินแค่ 800 บาทต่อเดือนกะเลยบ่ค่อยอยากอยู่ เดือนที่สองทรายได้ 500,000 กีบ เดือนที่สาม ทรายได้ 700,000 กีบ เดือนที่สี่ได้ 75,000 กีบ เขาเลี้ยงข้าวกะเลี้ยงน้อยๆ อาหารการกินกะต้อง ซื้อเอง เขาเลี้ยงเฉพาะตอนเช้าตอนแลง 2 คาบ เขาบ่อิมกะต้องซื้อกินเอง พอออกจากงานกะกลับไป อยู่บ้านก่อนจ้งมาอยู่ร้านดอกกระถิน อยู่ลาวกะมีร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะหลายแต่ทรายบ่อยาก เห็ดงาน บ่อยากอยู่ลาว” (น้องทราย นามสมมติ)

ในขณะที่ผู้หญิงลาวบางคนก็เป็นนักเรียน เป็นวัยรุ่นที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษายังไม่มี ประสบการณ์ในการทำงานที่อื่น การเข้ามาทำงานที่ร้านคาราโอเกะมาจากการชักชวนของเพื่อน และมองว่า เพื่อมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีเมื่อมาทำงานนี้ที่ฝั่งไทยก็อยากเข้ามาลองทำดูบ้าง เพราะว่างานดี เงินดี มากกว่าที่ ทางฝั่งลาว โดยในช่วงแรกบางคนไม่รู้ว่าจะต้องขายบริการกับแขก แค่ว่ามาทำงานเสิร์ฟในร้านเท่านั้นแต่อยู่ ได้สักระยะหนึ่งก็เริ่มที่จะตัดสินใจรับแขกเนื่องจากปัจจัยทางด้านการเงิน

“งานโรงงานชมพู (นามสมมติ) บ่เคยเห็ด เพราะมาเห็ดงานนี้กะมาตามสาย พี่สาวมาอยู่ก่อนกะชวน กันมา ชวนหมู่มานำกัน งานโรงงานบ่มีพี่กับน้องเคยเห็ดงาน บ่มีผู้พาไป แถวเมืองลาว เมือง เวียงจันทน์กะมีโรงงานหลาย แต่บ่เคยไป บ่เคยเห็ดกะเลยบ่ได้เห็ดงานโรงงาน คนรู้จักกัน เป็นญาติ เป็นพี่น้องกัน เค้มาเห็ดงานอยู่หม่องนี้ เขาชวนเฮามา เคยถามหมู่บางคนกะบ่รู้ว่าต้องมาออกแขก ขายตัว แต่ได้ยินเขาว่าเห็ดงานอยู่เมืองไทยได้เงินดี บ่มีเวียก (งาน) มีงานอยู่ลาวกะมาเห็ด งานสบาย เวียก (งาน) บ่หลาย ได้เงินดี” (น้องชมพู นามสมมติ)

“ตอนมาเถื่อแรก (ครั้งแรก) หมู่บ่ได้บอกว่ามาเห็ดงานอีหยัง ต้องรับแขก ออกไปกับแขก นอนนำแขก คั่นหมู่บอกให้ฟังกะลืบเข้ามาเห็ดงาน บ่ไปกับหมู่ แต่ว่าเข้ามาแล้ว หมู่ผู้อื่นเพิ่นมีแขก เพิ่นได้ตั้งค์ คั่นเฮาบ่เห็ดกะบ่ได้ตั้งค์ ลืออยู่เห็ดหยัง กลับไปแล้วลืเห็ดหยัง กินหยัง ใจคิดอย่างเดียวอยากมีเงิน หลายๆ อยากกลับบ้าน กะเลยจ้เป็นต้องเห็ด เห็ดมาเรื่อยๆ 9 เดือนรับแขก 20 กว่าคน ทั้งแขก ประจำ ทั้งแพนก็ช่วยเหลือเรื่องเงินเรื่องทองແ່ນ นอกจากเฮาค่าทิป ค่าตริงค์จากคนมาเที่ยว อยาก กลับบ้าน แต่กลับบ้านบ่มีเงิน กะเลยอยู่ เอาค่าตีบ ค่าตริงค์กับแขก ออกแขกกะบ่หลายเดือนละ 2-3 เถื่อ บางเดือนกะหลาย มีอหนึ่งเคยรับสูงสุด 3 คน เวลาเฮาลือออกแขกเฮาต้องเบ้งคน ถูกใจบ่ มักบ่ ปลอดภัยบ่ คั่นเขาบ่มีตั้งค์เฮากะบ่ออกกับเขา” (น้องแหวน นามสมมติ)

งานส่วนใหญ่ในร้านคาราโอเกะเป็นงานด้านการบริการ รายได้ส่วนใหญ่ของสาวลาวมาจากแขกเป็น หลัก ส่วนใหญ่ทางร้านจะไม่มีเงินเดือนให้แต่จะให้พักอาศัยและอยู่กับทางร้าน โดยร้านก็จะได้จาก

ค่าอาหารและเครื่องดื่มที่แขกสั่งรวมถึงค่าชั่วโมงที่แขกพาเด็กออกไป หากเจ้าของร้านเปิดรีสอร์ทด้วยก็จะเงินจากค่าห้องพักในรีสอร์ทที่แขกใช้ประกอบกิจกรรมทางเพศกับเด็กในร้านที่พอใจและซื้อเวลาออกไป ส่วนเด็กสาวขอลาโดยมากจะได้จากค่านั่งจริง เพอร์เซ็นต์จากค่าเครื่องดื่มขนมที่แขกสั่งมาให้ รวมถึงค่าทิปที่ได้จากการทำให้แขกพึงพอใจและค่าบริการที่ได้จากการออกแขก

“เงินส่วนใหญ่ได้จากค่าทิป ค่าดริงก์ ค่าออกแขก บางเถื่อนแพนกะให้ตั้งค้ใช้แทน อยู่นี้ไม่มีเงินเดือน เขาต้องเอาใจแขกจั่งสิได้ตั้งค้หลาย ตอนนี้ส่งเงินกลับบ้านเถื่อนหนึ่ง ส่งกลับไปประมาณ 10,000 กว่าบาท กะฝากพี่สาวฝากญาติกลับไปเวลาเพิ่มข้ามไปฝั่งลาว อยู่นี้บ่ค่อยได้ใช้จ่ายหยั่ง มีแต่ค่าเสื้อผ้า เครื่องสำอางค์ที่เขาซื้อมาใช้กะบ่ถึง 1,000 บาทต่อเดือน กินอยู่กะอยู่กับร้านเพิ่มซื้อหยั่งมากินกะกิน เอ็ดกันกินกับหมูในร้าน บ่ต้องจ่ายตั้งค้” (น้องนิว นามสมมติ)

ด้วยลักษณะของงานที่คาบเกี่ยวกับเรื่องของการให้บริการ การขายบริการ การนอนกับแขกที่รู้จักและไม่รู้จักในแต่ละวันและเรื่องของศีลธรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในตัวของสาวลาวที่เข้ามาทำงานร้านคาราโอเกะกับงานที่พวกเธอทำ แม้ว่าจะมีรายได้ที่ค่อนข้างดีที่ได้รับจากการทำงานแต่ในเรื่องของจิตใจพวกเธอมองว่าค่อนข้างที่จะส่งผลกระทบต่อพวกเธอเป็นอย่างมาก และทำให้พวกเธอคิดอยากที่จะกลับบ้าน

“คั่นให้เว้าอยู่บ้านดีกว่าถึงสิบ่ลำบาก ลำบากเฮ็ดเรียกหนักไปไร่ไปนา ตักน้ำ ผ่าฟัน เอ็ดทุกอย่างคือจั่งผู้ชาย ลูกทุกคนต้องช่วยกันหมด แต่ว่าลำบากใจ บ่ต้องออกแขก อยู่นี้บ่ลำบากใจเพราะว่าต้องออกแขก ออกแขก ทั้งเฮาบ่ค่อยลำบากใจปานใด เพราะว่าเฮาต้องนอนกับคนบ่รู้จัก บางคั่นนอนกับแขก 2-3 คน บ่รู้จักกัน บ่แม่นแพนกัน กลิ่นเหล้าแทน คนแก่แทน บางเถื่อนเจ็บตัวเขาเอ็ดหยั่งกับเฮาแรงๆแทน บ่ให้เกียรติเฮา ละงานที่เฮ็ดกะเป็นงานบ่ดีกะเลยบ่ลำบากใจ” (น้องทราย นามสมมติ)

หญิง-สวนยาง

จากข้อมูลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้หญิงลาวที่แต่งงานกับคนไทยและคนลาวและเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยส่วนมากจะเข้ามาทำงานในภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยผู้หญิงลาวที่แต่งงานกับสามีคนไทยจะอาศัยอยู่ในบ้านของสามีและช่วยเหลืองานของสามีทั้งงานในบ้านเรือนและงานในพื้นที่สวน ไร่นา บางคนก็จะชักชวนน้องๆหรือญาติพี่น้องเข้ามาอาศัยอยู่ในฝั่งไทยและช่วยทำกิจการของครอบครัวสามีคนไทยของตัวเอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเลือกแต่งงานกับผู้หญิงลาวส่วนหนึ่งมาจากความต้องการแรงงานในภาคการเกษตร เช่น การเอาพี่หรือน้องมาทำงานในสวนยางของตัวเอง เป็นต้น ในขณะเดียวกันผู้หญิงลาวที่แต่งงานกับสามีชาวลาวก็จะเข้ามาประกอบอาชีพขายแรงงานในสวนยางพาราโดยจะเข้ามารับจ้างกรีดยางและอาศัยอยู่ในสวนยางของเจ้าของกิจการ ส่วนมากก็จะอยู่เป็นระยะเวลาหลายปีและขยายครอบครัวอยู่กันหลายรุ่น

สอดคล้องกับแดง (นามสมมติ) เล่าว่าแต่งงานอายุประมาณ 25 ปี แพนปัจจุบันอายุ 22 ปีตอนนั้น แพนอายุ 20 ปีซึ่งเป็นคนลาวเหมือนกันอยู่ในหมู่บ้านละแวกเดียวกันหลังจากแต่งงานก็อยู่บ้านภรรยาประมาณ 3-4 เดือน จากนั้นก็เลยชวนกันมากรีดยาง ดังที่แดงบอกว่า “แต่งงานแล้วก็ไปอยู่บ้านภรรยา ไปอยู่ 3-4 เดือน จังขอออกมาหาเงิน”

ชาย-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยพบว่า แรงงานข้ามชาติลาวผู้ชายส่วนใหญ่เลือกที่จะมาขายแรงงานในฝั่งไทยเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะงานในภาคเกษตรกรรม เช่นการทำสวน ทำไร่ ทำนา เป็นต้น เนื่องจากพวกเขามองว่าเป็นงานที่มีความเหมาะสมกับระดับความรู้ของพวกเขา ซึ่งแรงงานผู้ชายชาวลาวส่วนมากเรียนหนังสือในระดับมัธยมศึกษาเท่านั้นเนื่องจากฐานะทางบ้านยากจน ทำให้พวกเขาเลือกที่จะประกอบอาชีพใช้แรงงานมากกว่าในขณะที่เดียวกันเนื่องจากลักษณะของงานที่เลือกทำมีความคล้ายคลึงกับงานที่เคยทำอยู่ทางฝั่งลาว โดยเฉพาะการทำไร่ทำสวน ทำให้พวกเขาตัดสินใจเข้ามาประกอบอาชีพนี้ ดังที่เปี้ย (นามสมมติ) เด็กหนุ่มเมืองสังข์ทอง บอกว่า

“ผมเป็นคนมาจากบ้านกกผิ้ง เมืองสังข์ทอง แขวงเวียงจันทน์ ผมมีพี่น้องอยู่ร่วมกันหลายคน ประมาณ 6 คน เพราะว่าแม่พี่แต่งงานหลายครั้ง เป็นพี่น้องกันแม่เดียวกันแต่คนละพ่อ ผมมีพี่น้องแท้ๆที่พ่อเดียวกัน 2 คน ผมเป็นคนสุดท้อง พี่น้องผมส่วนใหญ่บ่ได้เรียนหนังสือสูงเพราะว่าฐานะทางบ้านยากจน ผมกะเรียนจบแค่ ม.2 กะออกมา บ่มีเงินเรียน ออกมาเห็ดเวียกเห็ดงานหาเงินให้พ่อแม่และเลี้ยงเจ้าของ กะได้ยืมญาติซึ่งเขาเป็นญาติห่างๆของพ่อปอง เพราะว่าพ่อปองเอาเมียคนลาว ว่าหม่องนี้เขาต้องการคนงานมาทำงานเห็ดไร่เห็ดสวน กะคล้ายๆกับที่ผมเห็ดอยู่บ้าน เพราะทางบ้านกะเห็ดไร่เห็ดสวนคือกัน บ่ได้แตกต่างกันเห็ดคือจั่งอยู่บ้านเฮาเอง เฮากะมาถางหญ้าในสวนยาง ตัดใบกล้วย ขุดหลุมยาง กรีดยาง ผักกรีดยางนำแห่น เข้ามาเห็ดงานอยู่เมืองไทยเพิ่นว่าเห็ดง่าย บ่ต้องยุ่งยาก ข้ามเรือมาทางอำเภอสังคม เห็ดหนังสือเดินทางมือเดียว นั่งเรือมาลงที่ท่าบ้านม่วง เพิ่นกะรอรับอยู่ฝั่งนี้ อยู่นี้กะได้เงินรายได้เป็นรายปีละ 50,000 บาทซึ่งก็ถือว่าหลายแล้ว อีกอย่างผมอยู่เวียงจันทน์แต่กะบ่เคยไปเที่ยวในตัวเมืองเวียงจันทน์ บ่เคยเห็นไปกะบ่ถูก เพราะว่าจากหมู่บ้านผมไปเวียงจันทน์ต้องต่อรถเข้าไป และมีเงินไปเที่ยวนำ มีแต่เห็ดงานอยู่บ้าน มาอยู่เมืองไทยนี้ละที่ถือว่าผมได้ออกจากบ้านมาไกลสุด อยู่เมืองลาวงานมันหายาก ค่าแรงกะถูก ถ้าไม่มีความรู้กะไม่มีงาน ไม่มีเงิน ไม่ได้เรียนหนังสือก็ทำงานก่อสร้าง ทำงานสวนใช้แรงงาน” (เปี้ย นามสมมติ)

สาเหตุที่คนลาวนิยมมาทำงานในสวนยางโดยเฉพาะผู้ชาย เปี้ยบอกว่า ลักษณะงานมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่มีแบบเดิมตอนอยู่บ้าน ก็เลยชอบงานแบบนี้มากกว่า “แรงงานลาว ชีวิต ความเป็นมา เห็ดเวียกใน

เมืองไทยคือแบบเดิม คั้นเข้าก็ไปไฮโปนา เหนื่อยกะพักแล้วเฮ็ดต่อเที่ยงกะกินข้าว ค่ากะนอน เป็นวิถีชีวิตที่เฮาเฮ็ดอยู่แล้ว ก็เลยบ่ถือ บ่คิดหลายปานใด ใช้ชีวิตตามปกติ”

นอกจากเรื่องของการศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกงานหรืออาชีพของผู้ชายลาวแล้ว ในเรื่องของวิถีชีวิต การดูแลตัวเอง โดยเฉพาะในเรื่องการอยู่การกินไม่เหมือนมาทำงานที่ไทยที่มีคนดูแลเรื่องอาหารการกิน รวมทั้ง เรื่องเงินค่าจ้างก็ได้ไม่แตกต่างกันมากนักกับที่ทำทางฝั่งลาว “เวียงจันทน์ออกจากพ่อกับแม่ การอยู่การกินจะยาก ทยอยบ่ได้ เลยเฮ็ดงานทางนั้นบ่ได้” “เมืองเวียงจันทน์จ้างราคาแพงอยู่กินเอง เข้าบ้านอยู่ เฮากะอยู่บ่ได้” “อยู่เมืองไทยเป็นแล้วแต่นายจ้างกินอยู่กับเพื่อนกะทยอยโดนได้” “การศึกษามีส่วน ต้องมีการศึกษาดี นี่กะบ่มี” “อย่างน้อยอ่านได้ เขียนได้ เป็นดีที่สุดในแล้ว เฮาลืออยู่ได้ ถ้าอยู่โดนๆ ถ้าตำรวจจราจรปรับเฮาบ่สู้สิเฮ็ดจั่งได้”

กะเทย-สถานบริการ

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามพบว่า กะเทยชาวลาวที่เข้ามาขายแรงงานในประเทศไทยส่วนมากจะมีลักษณะของการเข้ามาทำงานในฝั่งไทยพร้อมกับเพื่อนๆ ที่เป็นกะเทยเหมือนกันและอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่จะเข้ามาทำอาชีพที่สัมพันธ์กับเรื่องของความสวยงาม เช่นขายเครื่องสำอางหรือไม่ก็ทำงานของผู้หญิง เช่น งานบริการ งานเสิร์ฟในร้านอาหารรวมทั้งการเข้ามาเป็นสาวคาราโอเกะ เนื่องจากพวกเขามองว่าเป็นงานที่ได้แต่งตัวสวยๆ เป็นงานสบายและรายได้ดีกว่าอื่นๆ รวมถึงการไม่ต้องใช้แรงกายมาก

ดังเช่นไนต์ (นามสมมติ) กะเทยร้านคาราโอเกะ บอกว่าเธอเลือกตัดสินใจมาเป็นเด็กในร้านคาราโอเกะ เพราะเพื่อนชักชวนและบอกว่างานที่นี้สบายกว่างานอื่น ก็เลยอยากมาลองทำและที่สำคัญไนต์บอกว่าอยากมาเที่ยวเปิดหูเปิดตา “พูดตรงๆเลย หมูเห็นว่าเฮ็ดงานซำบายหน่อยนึ่ง อยากไปเที่ยวจะได้ไปเปิดหูเปิดตา”

ไนต์เคยเข้ามาอยู่เมืองไทยตั้งแต่อายุ 15-16 ปี ตอนนั้นเข้ามาขายเครื่องสำอางอยู่ในตัวจังหวัดอุดรธานี โดยขายพวกสมุนไพรอภัยภูเบศ อยู่ได้ไม่นานก็กลับบ้านไปอยู่ที่บ้านประมาณ 2 ปี ก็ถูกชักชวนจากเพื่อนให้มาอยู่ด้วยที่จังหวัดหนองคายโดยไปทำงานขายของที่ตลาด ทำอยู่ประมาณปีหนึ่งก็กลับไปอยู่บ้านทำไร่นาช่วยพ่อแม่ จนกระทั่งกลับมาเมืองไทยอีกครั้ง กลับมาครั้งนี้ไนต์บอกว่ามาอยู่กับแฟนที่เป็นคนชุมพร มาทำงานที่พิษณุโลกรู้จักกันตอนไปเที่ยวฉบับที่เพื่อนไปทำงาน เลยชวนให้ไนต์ไปเที่ยวและสถานที่ตรงนั้นทำให้ไนต์ได้พบกับแฟนที่เป็นคนมีอายุ เขารักไนต์และไปพูดคุยกับพ่อแม่ของไนต์ตอนนั้นไนต์บอกว่าอายุประมาณ 18-19 ปี แต่อยู่ได้ประมาณ 1 ปีก็เลิกกันไป จนกระทั่งได้มาอยู่ที่ร้านแซบอีสานจากการแนะนำและติดต่อจากเพื่อนซึ่งบอกว่าร้านขาดคนต้องการรับพนักงาน

โดยงานที่กะเทยลาวต้องรับผิดชอบในร้านคาราโอเกะจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ ตั้งแต่การเสิร์ฟเหล้า นั่งคุยกับแขก ร้องเพลง ซึ่งรายได้หลักของพวกเขามาก็มาจากการให้บริการที่ทำให้ลูกค้าเกิดความรู้จักที่พึงพอใจซึ่งจะนำไปสู่การสั่งเครื่องดื่ม อาหาร และการให้รางวัลพิเศษ ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกเขารเรียกว่า “ค่าตริ๊งค์และค่าทิป”

“ส่งเงินกลับบ้านจะไม่แน่นอนและไม่ได้ส่งทุกเดือน เพราะบางครั้งต้องรวบรวมเงิน ถ้ามีเงินเมื่อไหร่ เธอก็ส่งให้ทางบ้านทันที บางครั้งก็เป็นเดือนสองเดือน ส่งไปครั้งละ 5,000-7,000 บาท ถ้าไม่มีจริงๆ ก็ส่ง 2,000-3,000 บาทแล้วแต่เป็นบางครั้ง อยู่ที่ร้านนี้มีเงินเดือนประจำด้วยจากการเป็นแคชเชียร์ช่วยร้าน นอกจากงานเสิร์ฟและนั่งตริ้งกับแขก” (น้องโน้ต นามสมมติ)

“ร้านบ่มีเงินเดือนให้ เพิ่งจ้างเป็นรายวัน ค่าจ้างบ่หลายประมาณวันละ 100 บาท เดือนหนึ่งกะประมาณ 3,000 บาท นอกจากเงินเดือนเฮาก็มีค่าทิป ค่าตริ้งที่ได้จากแขก (นักวิจัยถามต่อว่า: ค่าตริ้งก็ไยยังง) ค่าตริ้งก็ได้กับร้านคนละครั้ง เพิ่งสั่งเครื่องดื่มให้เฮา ตริ้งกะ 40 บาท ได้คนละครั้งกับร้าน เฮาได้ยี่สิบบาท ร้านได้ยี่สิบบาท ผู้ใดมานั่งสั่งเหล้าเครื่องดื่ม เฮากะไปซิงเหล้าซิงเบียร์ เขากะให้เฮาดื่มนำแทนคนละแก้วสองแก้ว ถือว่าเป็นค่าตริ้ง” (น้องโน้ต นามสมมติ)

สิ่งที่น่าสนใจคือการเข้ามาทำงานบริการที่ต้องขายเนื้อตัวร่างกายแลกเปลี่ยนกับเงินของกะเทยชาวลาวมีลักษณะเดียวกันกับผู้หญิงลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะที่พ่อแม่ไม่รู้ว่พวกเขาทำอาชีพขายบริการแฝงในร้านคาราโอเกะ แต่จะรับรู้ว่เธอมาทำงานในร้านอาหารร้านคาราโอเกะหรือมาทำงานเสิร์ฟเท่านั้น แต่ในสังคมลาวในปัจจุบันกับเป็นที่รับรู้กันว่คนที่ไปทำงานในร้านอาหารหรือร้านคาราโอเกะในฝั่งไทยมักจะขายบริการทางเพศ รวมถึงภาพลักษณ์ที่ติดตราผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานในฝั่งไทยไม่ว่าจะอาชีพไหนก็มองว่มาเป็นกะหรี่ มาขายบริการทางเพศ ทำให้สิ่งเหล่านี้กลายเป็นที่รับรู้และยอมรับกันว่เป็นเรื่องธรรมดาซึ่งแม้ว่กะเทยจะมีลักษณะกายภาพบางอย่างเป็นผู้ชายแต่ด้วยการแต่งเนื้อตัวร่างกาย การทำหน้าอก การไว้ผมยาวและรูปร่างที่ทำให้คล้ายผู้หญิงทำให้พวกเขาก็ถูกมองเช่นเดียวกับผู้หญิงในร้านคาราโอเกะว่พวกเขา ก็มาทำอาชีพขายบริการทางเพศเหมือนกัน

“ตอนแรกพ่อแม่ลิบู้ ว่เรามาเฮ็ดงานมาขายบริการ ไปนอนกับแขก ตอนนี้จะพอสิู้แล้วว่เฮามาเฮ็ดงานหยั่ง เฮ็ดอืหยั่งไหนจั่งมีเงินส่งกลับบ้าน ตอนแรกพ่อแม่กะเคยถามว่มาเฮ็ดงานหยั่งไหนในร้านคาราโอเกะ ส้มกะบอกเพิ่นว่มาขายเหล้า ขายเบียร์ เสิร์ฟเหล้าเสิร์ฟเบียร์ในร้านอาหาร มาเฮ็ดงานร้านเหล้า แต่เดี๋ยวนีเพิ่นน่าสิู้แล้ว เพราะในชุมชนลาวเขากะมักเว้าพินกันหลาย ผู้นี้ลูกสาวไปเฮ็ดงานร้านอาหารมีเงินมาส่งให้ทางบ้านแต่ละเดือน มีบ้านหลังใหญ่ๆเขากะว่มาเป็นกะหรี่ มาขายตัวเมืองไทยกะคือกันกะมองแบบนั้น อย่างมื่อหญิงลาวมาเฮ็ดเวียกในเมืองไทย เฮ็ดงานหลายอาชีพ เป็นแม่บ้าน แม่ครัว เฮ็ดงานโรงงาน คั่นว่มื่อหญิงลาวเข้ามาเฮ็ดงานทางฝั่งไทย เขามองโลดว่มาทำงานบ่ดี มาขายบริการ แม้ว่จะบ่ได้เฮ็ดอาชีพเดียวกัน มากันคนละจุดคนละหม่องกะตาม” (น้องส้ม นามสมมติ)

3.1.4 บทบาทหน้าที่ในการทำงาน

หญิง-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์พบว่า ลักษณะของร้านคาราโอเกะเป็นทั้งที่ทำงานสำหรับการให้บริการและความบันเทิงแก่ลูกค้า เป็นบ้านสำหรับพักผ่อนนอนหลับ และเป็นโรงแรม (รีสอร์ท) สำหรับปฏิบัติกิจกรรมทางเพศเมื่อมีการซื้อขาย ซึ่งสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะซึ่งจะมีทั้งบทบาทของการเป็นสมาชิกของครอบครัวซึ่งก็คือร้านคาราโอเกะซึ่งเป็นพี่รวมของเด็กสาวลาวจากที่ต่างๆ มากินมานอนอยู่รวมกันในบ้านหลังเดียวกันและทำงานที่เดียวกัน โดยสาวลาวในร้านคาราโอเกะจะต้องอยู่รวมกันเป็นครอบครัวโดยมีพ่อแม่ซึ่งเป็นเจ้าของร้านดูแลรวมทั้งพี่ที่เข้ามาทำงานในร้านก่อนก็จะทำหน้าที่ดูแลน้องๆ ในร้าน และการเป็นพนักงานในร้านหรือสาวคาราโอเกะ ซึ่งจะมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลความสะดวก ความเรียบร้อยของร้าน ห้องน้ำและที่พักอาศัย รวมถึงการมีเวรที่จะต้องดูแลเรื่องการทำกับข้าวเพื่อเลี้ยงดูสมาชิกของครอบครัวในแต่ละวัน โดยการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดกฎระเบียบและแนวปฏิบัติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมาจากเจ้าของร้านและรุ่นพี่ที่อาศัยและทำงานอยู่ก่อนเป็นผู้ให้คำแนะนำและอบรมสั่งสอนน้องๆ ที่เพิ่งเข้ามาทำงาน ดังที่ทราย (นามสมมติ) เล่าว่า

“มาอยู่ที่ร้านพี่สอนเขาทุกอย่าง ให้เขามีระเบียบมีหน้าที่รับผิดชอบ บ่ว่าเด็กเก่าเด็กใหม่มาอยู่ร่วมกันต้องช่วยกัน คนที่มาอยู่โดนกะดูแล แนะนำน้องๆ บางเดือนเขาเอ็ดงานเขาเรียนรู้อย่าง บางเดือนพ่อกับแม่กะสอน (เจ้าของร้านสอน) ว่าเขาต้องรู้จักมารยาทเวลาที่เขาเว้ากับผู้ใหญ่ ผั่งไทยกับผั่งลาวธรรมเนียมปักอกกัน บางเรื่องคนลาวอาจสับสนเป็นเรื่องปกติ แต่สำหรับคนไทยเป็นเรื่องใหญ่มาก เช่นคำเว้ากูกับมึง คนไทยผั่งไทยจริงจังกว่าผั่งลาว เขาว่าเป็นคำบ่สุภาพ เด็กน้อยต้องบ่เว้ากับผู้ใหญ่กับแขก บางเดือนสิ่งต่างๆ ที่เขาต้องปฏิบัติเขาต้องคิดเองว่าเอ็ดหยังดี ลูกค้าพอใจ อันได้บ่ดีเขาจะเลี้ยงบ่เอ็ด บางทีลูกค้าที่เขามาเที่ยวเขาจะสื่อกเขาว่าเขาต้องเอ็ดอียังแน่ เรื่องคำเว้าคำจา เรื่องกริยามารยาท พ่อแม่กะสอนเรื่องการเอาใจแขก นอกจากนี้แต่ละมื้อมะมีเวรทำความสะอาดมื้อมะ 2 คนที่จะรับหน้าที่ล้างแก้ว ล้างจาน หุงข้าว เอ็ดกับข้าวให้หมู่กินในแต่ละมื้อมะซึ่งพ่อเพิ่นจะทำตารางไว้ให้ตามแต่คนที่สนิทกันเป็นหมู่กันกะสื่อกกัน” (น้องทราย นามสมมติ)

“งานร้านคาราโอเกะ เริ่มตั้งแต่ชมพูต้องตื่น 8 โมงเช้า อาบน้ำแต่งตัว คั้นมีเวรกะเอ็ดเวรทำความสะอาด เอ็ดกับข้าว ส่วนมากช่วงเช้ายังบ่มีแขก คั้นมีเขาจะต้องออกมารับแขก คั้นบ่มีกะนอนอยู่ห้องบ่ต้องออกมากะได้ ยามบ่ยามเย็นกะบ่ค่อยมีคน ลิมิคนเข้าร้านอีหลีกะช่วงตอนกลางคืน เขาจะต้องเตรียมอาบน้ำแต่งตัวแต่งหน้าช่วงสี่ห้าโมงแลง เพื่อมาต้อนรับแขก กินข้าวกินน้ำก่อน” (น้องชมพู นามสมมติ)

บทบาทหน้าที่ในการดูแลความเรียบร้อยของร้านที่פקอาศัย หรือการทำกับข้าวจะถูกกำหนดไว้ เป็นเวทีให้ทุกคนปฏิบัติตามสิ่งที่เจ้าของร้านกำหนดแต่ในเรื่องของบทบาทหน้าที่ในการทำงานถือว่าทุกคนที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะหรือเป็นสาวคาราโอเกะมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้แขกมีความพึงพอใจที่จะเข้าร้าน สิ่งเครื่องดื่ม ร้องเพลงและการซื้อบริการทางเพศจากเด็กในร้าน เพราะสิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งรายได้ให้กับสาวคาราโอเกะและร้าน ซึ่งแม้ไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนแต่เป็นหน้าที่ของการทำงานที่ทุกคนรับรู้ร่วมกัน และต้องใช้ความสามารถและการสร้างความดึงดูดใจให้กับแขกที่มีความเฉพาะและแตกต่างในแต่ละบุคคลซึ่งความสามารถและทักษะดังกล่าวจะนำมาซึ่งรายได้จำนวนมากของพวกเขาที่จะส่งกลับไปให้กับครอบครัวของตัวเอง

“เงินส่วนใหญ่ได้จากค่าทิป ค่าดริงก์ ค่าออกแขก บางเดือนแพนกะให้ตั้งค้ำใช้หนี้ อยู่ปีไม่มีเงินเดือน เขาต้องเอาใจแขกจั่งสิได้ตั้งค้ำหลาย ตอนนี้ส่งเงินกลับบ้านเดือนหนึ่ง ส่งกลับไปประมาณ 10,000 กว่าบาท กะฝากพี่สาวฝากญาติกลับไปเวลาเฟิ่นข้ามไปฝั่งลาว อยู่ปีบ่ค่อยได้ใช้จ่ายหยั่ง มีแต่ค่าเสื้อผ้า เครื่องสำอางค์ที่เฮาซื้อมาใช้กะบ่ถึง 1,000 บาทต่อเดือน กินอยู่กะอยู่กับร้านเฟิ่นซื้อหยั่งมากินกะกิน เฮ็ดกันกินกับหมูในร้าน บ่ต้องจ่ายตั้งค้ำ” (น้องกวาง นามสมมติ)

หญิง-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานนอกภาคบริการซึ่งส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตรกรรมพบว่า หน้าที่ของผู้หญิงแรงงานข้ามชาติลาวที่เข้ามาแต่งงานกับสามีคนไทยหรือแต่งงานกับสามีคนลาวแล้วอพยพเข้ามากรีดยางกับสามีในสวนยาง จะมีความรับผิดชอบในงานที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรกรรมและการรับจ้างของสามีด้วย เช่น ช่วยครอบครัวของสามีในการเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร รวมถึงการช่วยงานสามีในสวนยาง ตั้งแต่ดายหญ้า หยอดน้ำกรด ไปจนถึงการกรีดยาง

โดยบทบาทหน้าที่ผู้หญิงแรงงานข้ามชาติลาวที่มาทำงานนอกภาคบริการในประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องทางฝั่งลาวจะเข้ามาช่วยทำงานในช่วงฤดูกาลเกษตร เช่น เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังเป็นหลัก ส่วนทำนาก็จะไม่ได้มาช่วยเพราะต้องทำที่ฝั่งลาวเหมือนกัน “พี่น้องกะมาแต่ยามก่นมัน(ขุดมัน)ตามฤดูกาล ดำนาสิบมา เกี้ยวข้าวก็บ่ค่อยมา เพราะต้องเฮ็ดของเจ้าของ มีแต่ช่วงก่นมันที่มาช่วย ก่อนมัน ขุดมันช่วยลูกแล้วก็กลับไปบ้านเจ้าของ” ในขณะเดียวกันเมื่อถึงฤดูกาลทำนาปลา (นามสมมติ) ก็จะกลับไปช่วยพ่อแม่ทางฝั่งลาวทำนาด้วยเหมือนกัน “ยามปลูกข้าวอยู่ทางฝั่งลาว ก็จะไปช่วยปลูกข้าว ดำนา” (ปลา นามสมมติ)

เช่นเดียวกับการเข้ามากรีดยางในสวนยางที่ฝั่งไทยของแดง (นามสมมติ) และภรรยาที่เป็นชาวลาว ซึ่งเขาบอกว่าเรียนรู้วิธีการทำงานในสวนยางที่เมืองไทย ทั้งการกรีดยาง หยอดน้ำกรดกับพี่เขยของเขาซึ่งเป็นคนไทยและแต่งงานกับพี่สาวของเขาซึ่งเป็นคนลาว “กรีดยางมาอยู่หน้าเฟิ่น (มาอยู่กับพี่สาวและพี่เขย) เฟิ่นกะสอนให้”

ชาย-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้ชายที่เข้ามาทำงานในสวนยางพาราและในภาคเกษตรกรรมพบว่า กิจกรรมต่างๆ จะมีความซ้ำกันในแต่ละวันและค่อนข้างใช้ระยะเวลาและการใช้แรงงานค่อนข้างมาก โดยกิจกรรมของผู้ชายชาวลาวที่เข้ามาทำงานในสวนยางจะเริ่มตั้งแต่การกรีดยางประมาณช่วง 01.00 น. ถึงประมาณ 07.00-08.00 น. หลังจากกรีดยางเสร็จแล้วก็จะมานั่งข้าว ทำกับข้าวและกินข้าว จากนั้นก็จะไปหยอดน้ำกรตอีกครั้งหนึ่งประมาณ 08.00-09.00 น. เสร็จประมาณ 10.00-11.00 น. จากนั้นก็ทำกับข้าว กินข้าวกลางวัน กินข้าวเสร็จก็จะอาบน้ำและก็นอน แล้วก็ตื่นขึ้นมาประมาณ 15.00-16.00 เพื่อทำกับข้าว นั่งข้าวหรือออกไปซื้อกับข้าวเข้ามากินในสวน ประมาณ 19.00 น. ก็นอนตื่นอีกทีประมาณตีหนึ่งเพื่อไปกรีดยาง ดังที่แดงและเปี้ยกเล่าว่า

“งานแต่ละมื้อมีถือว่าหนักคือกัน เฮ็ดเวียกลงกรีดยางกะ 6 ทุ่ม จนฮอดบ่ายสองโมงจั่งเซา(หยุด) เริ่มอีกทีหนึ่งตอนที่ยังคื่น เวลาว่างกะนอนพักผ่อน ดูทีวี บางเถื่อกะไปเล่นกีฬาเตะบอลในชุมชนกะไปเตะกับเขา คั้นเค้าแก่บอกรให้ไปตัดหญ้ากะไปตัดหญ้า ฮอดเวลาใส่ปุ๋ยกะใส่ปุ๋ย บ่เคยได้ออกไปเที่ยวหยัง ส่วนมากกะสิพาเมียไปตลาดสังคม ซื้อของซื้อเสื้อผ้าซื้ออาหาร หรือตลาดนัดบ้านปากเจียงแค่นี้ ส่วนมากบ่ค่อยออกไป ไปห้างในเมืองอุดรกะบ่เคยไป เพราะว่าเมื่อยกะเลียบ่อยากออกไป” (เปี้ยก นามสมมติ)

“ผมเที่ยงคื่นกะไปหยอดน้ำกรต บางเถื่อวงนอนหรือเมื่อยหลายกะนอนในสวนยางเลย บ่มีหม่องนอนกะนอนหมอบลงตรงพื้นระหว่างต้นยาง ตื่นขึ้นมากะเฮ็ดต่อ ผมนอน 20-30 นาทีกะตื่นขึ้นมากกรีดยางต่อเฮ็ดให้มันแล้ว คั้นบ่เสร็จเค้าแก่กะสิว่าเฮา ว่าแดดออกแล้วยังบ่เสร็จอีก เพราะว่าช่วงแดดออกน้ำยางบ่ดี มนสิกรีดยางบ่ค่อยได้” (เปี้ยก นามสมมติ)

“สวนยางที่ผมรับผิดชอบมีประมาณ 1,000 กว่าต้น กะต้องเริ่มกรีดยางประมาณ 01.00 น. ถึงประมาณ 07.00-08.00 น. หลังจากกรีดยางเสร็จแล้วก็จะมานั่งข้าว ทำกับข้าวและกินข้าว จากนั้นก็จะไปหยอดน้ำกรตอีกครั้งหนึ่งประมาณ 08.00-09.00 น. เสร็จประมาณ 10.00-11.00 น. จากนั้นก็ทำกับข้าว กินข้าวกลางวัน กินข้าวเสร็จก็จะอาบน้ำและก็นอน แล้วก็ตื่นขึ้นมาประมาณ 15.00-16.00 เพื่อทำกับข้าว นั่งข้าวหรือออกไปซื้อกับข้าวเข้ามากินในสวน ประมาณ 19.00 น. ก็นอนตื่นอีกทีประมาณตีหนึ่งเพื่อไปกรีดยาง คั้นฝนบ่ตกกะกรีดยาง คั้นฝนตกสิหยุดบ่กรีดยาง” (เล็ก นามสมมติ)

สอดคล้องกับแรงงานชาวลาวในสวนยางของเสียซัง (นามสมมติ) ที่พูดถึงภาระหน้าที่ของงานในสวนที่พวกเขาต้องรับผิดชอบในแต่ละวันว่า

“สำหรับการทำงานไม่ค่อยได้หยุด เวลาทำงานก็ไปกับเพื่อน 3 คน เริ่มตั้งแต่ตื่นตอน 7-8 โมงเช้า อาบน้ำกินข้าว 9 โมงเช้าก็เริ่มต้นทำงานตัวเอง เจ้าของสวนไม่ค่อยได้คุม เทียงพักกินข้าว เริ่มต้นทำตอนบ่ายโมง ประมาณ 4-5-6 โมงก็เสร็จงาน กินข้าวแล้วก็นอน ไม่ค่อยได้ดูทีวีเพราะไม่มีงาน ดาวเทียมติดให้ มีแคโททัศน์กับเครื่องเล่นดีวีดีให้” (เปี้ย นามสมมติ)

“กะต้องช่วยงานในสวน งานทั่วไปในบ้าน คับบางเถื่อเข้ามากะเฮ็ดงานตัดหญ้า เตรียมเครื่องตัดหญ้า เครื่องฉีดยาฆ่าหญ้า ตัดหญ้า ตัดกล้วยแห่น แบกออกมาจากสวนมาไว้ข้างทางแล้วจึงเอารถไปใส่มา เดือนหนึ่งกะตัดเถื่อหนึ่ง คับเขาสั่งเฮากะตัดให้เขาไว้ บางเถื่อคับมีงานอื่น เช่นมื่อนี้(วันนี้) เอาดินมาถมหน้าบ้าน หล่อกำแพงกะมาเฮ็ดก่อน กินข้าวกินน้ำกะกินกับพ่อเพิ่นเฮ็ดให้กิน” (ดำ นามสมมติ)

รวมทั้งการทำงานในสวนยางที่ต้องดูแลงานเกี่ยวกับสวนยางเกือบตลอดทั้งวัน ตั้งแต่กรีดยาง หยอดน้ำกรด เก็บขี้ยาง ลับมีด ฝึสสวนยางไม่ให้ใครมาขโมยขี้ยาง การถางหญ้าในสวนยาง และอื่นๆ ทำให้ ผู้ชายแรงงานข้ามชาติชาวลาวที่รับจ้างกรีดยางในสวน มีความเมื่อยล้าจากการทำงานและหลับนอนในสวนยาง ไม่ได้กลับไปนอนหลับพักผ่อนที่บ้าน หรือบางครั้งก็กลับไปกินข้าวที่บ้าน ก่อนที่จะไปนอนฝึสสวนยางและเตรียมพร้อมสำหรับการกรีดยางในตอนกลางคืนดังที่พ่อเล็ก (นามสมมติ) บอกว่า

“ปาดโอเฮ็ดงานตั้งแต่สี่ทุ่ม ฮอดปายสี่โมงแลง ซำนี้กะยังบ่แล้วแล้วกะเฮ็ดอีกตอนเที่ยงคืน ลับมีด แต่งมีดเพื่อเตรียมไว้กรีดยางบมาพักผ่อนกินข้าว นอนหลับ นอนตื่นกะมาฝึนมี บางเถื่อเถื่อเก่าเอาปุ๋ยมาให้กะเอาปุ๋ยไปใส่ หยอดน้ำกรด แล้วกะตัดหญ้าในสวน งานในสวนหลายบ่ค่อยได้เขา(หยุด) เฮากะต้องดูแลสุขภาพเจ้าของให้มันดี บางเถื่อกินเหล้ากะมีอยู่บ้าง แต่กะจำกัด กะต้องรักษาสุขภาพเจ้าของ ... พ่อกะบ่ค่อยได้นอนเฮือน เวลากินข้าวแล้วหรือเมื่อยกะลีไปฝึสสวน ไปนอนอยู่เตียงนาส่วนตัวขอพ่อ เป็นกะต๊อบเล็กๆในสวน บ่กว้างดอกแคบๆพอนอนเหยียดได้ บ่มีอียังเครื่องใช้ต่างๆ เป็นหม่องนอนซื่อๆ พ่อบ่ได้มีหยังกับแม่โดนแล้ว แม่เพิ่นกะฮู้บ่ว่าอยากไปนอนกะไป กะถื่อว่าไปนอนฝึสข้างนำพ่อนนอนเกือบทุกคืน” (พ่อเล็ก นามสมมติ)

ดังนั้นกิจกรรมต่างๆ ทั้งการใช้ชีวิตหรือการทำงานของแรงงานผู้ชายชาวลาวส่วนใหญ่จะอยู่ในสวนยาง ตัวอย่างเช่นครอบครัวของแดงและภรรยาที่พักอาศัยอยู่ในสวนยางก็จะดูแลสวนยางแทบจะทุกอย่าง ตั้งแต่กรีดยางเพื่อเอาน้ำยาง การฆ่าหญ้าเมื่อหญ้าขึ้นรกในสวนยางโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน การออกไปหยอดน้ำกรด และเก็บขี้ยางเพื่อเอาไปขายให้กับผู้รับซื้อในชุมชน ซึ่งพวกเขาจะมีช่วงหยุดในช่วงของการพักหน้ายาง จะพักประมาณ 1 เดือนโดยไม่กรีดยาง ส่วนหนึ่งแรงงานเหล่านี้ก็จะเดินทางกลับไปบ้านที่ฝั่งลาวเพื่อเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง

สำหรับค่าแรงจากการกรีดยางและขายน้ำยาง แรงงานข้ามชาติลาวจะแบ่งกันกับเจ้าของสวนในอัตรา 60 ต่อ 40 โดยเจ้าของสวนได้ส่วนแบ่ง 60 เปอร์เซ็นต์ ส่วนแรงงานที่รับจ้างกรีดยางได้ส่วนแบ่ง 40 เปอร์เซ็นต์

ตัวอย่างเช่น ค่าจ้างของแดงและภรรยาจะแบ่งกับพี่ชายและพี่สาวที่เป็นเจ้าของสวนคนละ 60/40 โดยที่เจ้าของเอาไป 60 ส่วนแรงงานที่เข้ามาจ้างเอาไป 40 “เวลาเอายางไปขายก็แบ่งเงินกัน ถ้าแก่ 60 ลูกน้อง 40” การขายยางก็จะรวบรวมน้ำยางหรือยางถ้วยประมาณ 10-11 วันจึงเอาไปขายหน้าลาน ซึ่งปัจจุบันราคายางกิโลกรัมละ 23 บาท ครั้งหนึ่งก็ขายประมาณ 200-300 กิโลกรัม เมื่อขายได้ก็จะแบ่งกันในสัดส่วน 60/40

ดังนั้นด้วยความกดดันจากบทบาทหน้าที่ภาระในการทำงานที่ต้องทำงานตลอดทั้งวัน และทำงานตั้งแต่ช่วงกลางคืนจนสว่าง ทำให้แรงงานข้ามชาติผู้ขายลาวเหล่านี้มีปัญหาเกี่ยวกับการปวดเมื่อยตามร่างกาย และการเมื่อเกิดการเจ็บป่วยก็มักจะซื้อยามากินเองมากกว่าการไปหาหมอ และค่อนข้างมีความอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากและความเจ็บป่วยมากกว่าผู้หญิง เนื่องจากต้องทำหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวและเป็นแรงงานหลักในสวนยางเนื่องจากต้องใช้กำลังร่างกายค่อนข้างมาก

“ความเจ็บป่วยกะเคยป่วยเถื่อนหนึ่งตอนนั้นกินเหล้ากับหมูแล้วเข้าไปนอน กะมีชาตามร่างกาย ตัวแข็ง มือแข็ง ขาแข็ง กะไปโรงพยาบาลสังคม หมอนิดยา ให้นอนอยู่คืนเดียวเบ้งอาการกะออกมาเสีย ตั้งครั้งนั้นประมาณ 1,000 กว่าบาท บ่มีบัตรสุขภาพหยั่ง มีแต่พาสปอร์ต ส่วนมากบ่ค่อยได้ป่วยปาน ไตมีเถื่อนเดียวส่วนมากสิปวดแขนปวดขา ปวดกล้ามเนื้อ กะไปซื้อยาคลายกล้ามเนื้อ ยากระส่ายเส้น พวกบ๊อก เพียแคมส่วนใหญ่สิบได้ไปหาหมอไปซื้อยาตามร้านขายยา ร้านค้าแห่งคั้นปวดหัวเป็นไข้กะซื้อยาพารา ทิฟฟีมากินเดียวกะหายบ่ต้องไปหาหมอ ยาบารุงยาวิตามินหยั่งบ่ค่อยได้กิน กินอาหารตามธรรมชาติ” (เปี้ยก นามสมมติ)

นอกจากนี้ระยะเวลาในการทำงานที่ค่อนข้างยาวนานและต้องทำตลอดทั้งปีทำให้แรงงานในสวนยางพาราส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้กลับไปบ้านทางฝั่งลาวและไม่ค่อยได้ใช้ชีวิตออกไปไหนมากนักเมื่ออยู่ฝั่งไทย เนื่องจากสถานะทางกฎหมายและการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่

“ทุกมือน้อยอยู่มา 10 กว่าปีแล้ว ปีหนึ่งกะได้กลับบ้านอยู่ฝั่งลาวจักเถื่อนหนึ่ง เพราะว่าคั่นคิดฮอดกันกะโทรศัพท์หากันได้ โทรถามข่าวกันทุกมือน้อย พ่อแม่ทางพุ้น ตอนนี่ยังแต่แม่ พ่อหมดบุญไปแล้ว กะส่งเงินไปให้เพิ่นแทน โดนๆจั่งได้ส่ง ราคายางบ่ดี ต้องกินต้องใช้หลาย ส่งอยากมากกะพันกว่าบาท ช่วงนี้บ่ได้ส่งเลย” (พ่อเล็ก นามสมมติ)

เช่นเดียวกับเด็กหนุ่มในสวนยางของเสี้ยซัง (นามสมมติ) เล่าว่าพวกเขาต้องใช้ชีวิตในพื้นที่สวนตลอด ไม่ได้ออกไปไหนบ่อยนัก ทำงานอย่างนี้ไปเรื่อยๆ ไม่มีกำหนด “อยู่ไปเรื่อยๆ บ่ได้ออกไปไชยอยู่ที่นี่ เพิ่นจ้างปีหนึ่งห้าหมื่น มีเวียกหยั่งก็เฮ็ดไป ทั้งใส่ปุ๋ย ตัดหญ้า สางใบกล้วย ข่าหญ้า ใส่ปุ๋ยพวกยางพารา”

การจ้างงาน เปีย (นามสมมติ) เล่า การเรียนกรีดยาง ตอนนี้นำกำลังเรียนฝึกกรีดยางอยู่ ถ้ายังไม่มีประสบการณ์ยังไม่เก่งพอยังไม่ให้กรีด เคยไปเก็บขี้ยาง ลากกระสอบใส่ขี้ยาง เนื่องจากขี้ยางจะอยู่ในกะลาและต้องรอประมาณ 4-5 วัน (4-5 มีด) จึงจะเต็มกะลา แล้วจึงเก็บใส่กระสอบเพื่อนำไปขาย เสียบอกว่าเคยไปเก็บขี้ยางครั้งเดียว การกรีดยางต้องมีฝีมือ คนกรีดได้ 60 เจ้าของสวนได้ 40

กะเทย-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า กะเทยชาวลาวเข้ามาทำอาชีพบริการในร้านคาราโอเกะส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เช่นเดียวกับผู้หญิงคือดูแลเรื่องความสะอาดของร้าน การเตรียมร้านและการทำหน้าที่เป็นสาวคาราโอเกะในการนั่งคุย นั่งดื่มและร้องเพลงกับแขก รวมถึงการทำหน้าที่ให้บริการเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับแขก ตั้งแต่การเสิร์ฟ การพูดคุยไปจนถึงการขายบริการทางเพศกับแขก

“ส้ม (นามสมมติ) กะต้องจัดการ ดูแลร้านนำ ทั้งเรื่องความสะอาด เรื่องจัดโต๊ะ เตรียมที่นั่งเตรียมนี้ช่วยเพื่อน ทำทุกอย่างกว่าจะเสร็จเพราะเจ้าของอาศัยกินนอนอยู่ในร้านนี้ ก่อนเปิดร้านห้าโมงเช้า เสด็จขึ้นมาประมาณ 9 โมง 10 โมง กะอาบน้ำแต่งตัว แล้วกะออกไปกินข้าวตอนเที่ยง ไปซื้อของ เสด็จผม เข้าร้านเสริมสวยแทน ตอนบ่ายๆกะต้องกลับมาเตรียมร้าน เพราะร้านจะเปิดห้าโมงแลง กะพอเปิดร้านกะออกไปนั่งหน้าร้านแทน มีแขกเข้ามากะไปต้อนรับ พาไปนั่งโต๊ะ นั่งคุย เสริฟอาหาร เสริฟเหล้า เสริฟเบียร์ ชงเหล้าให้แขก” (น้องส้ม นามสมมติ)

เช่นเดียวกับไนต์ (นามสมมติ) กระเทยลาวในร้านคาราโอเกะเล่าว่าพนักงานในร้านจะมีเงินเดือนประจำ ถ้าทำข้างในเช่นงานแคชเชียร์ ดูแลร้านจะมีเงินเดือน 5,000 บาท ถ้าทำนอกร้านหมายถึงงานเสิร์ฟ นั่งคุยกับแขก จะมีรายได้วันละ 100 บาท เดือนหนึ่งก็ประมาณ 3,000 บาท นอกจากนี้ก็จะได้ค่าทิป ถ้าแขกให้ทิปกับใครคนนั้นก็ได้อีก มีค่าดริงก์จากการส่งเครื่องดื่มต่างหาก โดยค่าดริงก์จะคิด 40 บาทต่อ 1 ดริงก์ น้องๆก็จะได้ 20 บาท เธอบอกว่าแล้วแต่ว่าวันไหนแขกจะให้มาก บางวันไนต์ก็ได้ค่าทิป 100-200 บาท การทำงานของไนต์จะเริ่มตั้งแต่ 17.00 น. ซึ่งเป็นเวลาเปิดร้าน จนถึงตีหนึ่งก็จะเริ่มเช็คบิลทุกโต๊ะ ประมาณตีหนึ่งดริงก์ก็ปิดร้าน จากนั้นก็จะเข้านอนพักผ่อนซึ่งจะตื่นก็มาอาบน้ำหรือกินข้าวแล้วแต่ หรือออกไปเที่ยวไหนก็ตามแต่ห้าโมงเย็นต้องพร้อมที่จะเปิดร้าน

เนื่องจากบริบทของพื้นที่ที่ค่อนข้างมีความเป็นลักษณะเมืองมาก ทำให้กะเทยที่ทำงานในร้านคาราโอเกะค่อนข้างมีอิสระในการใช้ชีวิตส่วนตัวและการทำงานมากกว่าสาวคาราโอเกะในพื้นที่ชนบท โดยมีเวลาทำงานที่ชัดเจนเช่น 17.00 น. เป็นช่วงเวลาที่ร้านคาราโอเกะเปิด ก่อนเวลาเปิดร้านเด็กในร้านคาราโอเกะจะมีเวลาในการใช้ชีวิตส่วนตัว การแต่งหน้า ทำผม ทำเล็บ กินข้าวหรือออกไปเที่ยวกับแฟน เป็นต้น ส่วนในพื้นที่นาบูญคาราโอเกะจะเปิดทั้งวัน แล้วแต่จะมีแขกเข้าร้านช่วงไหนเด็กๆก็จะออกมาต้อนรับและให้บริการ

3.1.5 บทบาทหน้าที่ในฐานะคนลาว

หญิง-สถานบริการ

จากข้อมูลของการศึกษาวิจัย การทำงานภาคสนามและการสัมภาษณ์พบว่า บทบาทในฐานะของความเป็นคนลาวของผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของการเป็นคนลาวที่ผูกโยงกับสถานะทางกฎหมายและความเป็นคนลาวที่เชื่อมโยงกับลักษณะความเป็นชาติพันธุ์ เช่น การเป็นคนขมุ คนพวน คนลาวเทิง ลาวลุ่มที่มีความหลากหลายในแง่ของภูมิลำเนา ประเพณีวัฒนธรรมและสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งของบทบาทหน้าที่ของพวกเขาในฐานะของคนลาวที่เคร่งครัดในจารีตประเพณีกับการเป็นสาวคาราโอเกะภายใต้ระบบทุนนิยม การขายเนื้อตัวร่างกายในทางเศรษฐกิจ

บทบาทของความเป็นแรงงานลาวข้ามชาติซึ่งสัมพันธ์กับสถานะทางกฎหมาย การเป็นสาวคาราโอเกะที่ทำงานในภาคบริการที่เชื่อมโยงกับการขายบริการซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกยอมรับทางสังคมเพราะเป็นเรื่องที่ผิดต่อหลักศีลธรรมและผิดต่อหลักของกฎหมายเนื่องจากสถานะภาพของพวกเขาที่เป็นคนลาวและเป็นแรงงานข้ามชาติ แรงงานข้ามชาติลาวเหล่านี้จึงตัดสินใจทำงานภาคบริการตามร้านอาหารตามแนวชายแดนแม่น้ำโขงหรือจังหวัดที่ใกล้เคียงที่สามารถเดินทางไปมาระหว่างฝั่งไทยกับลาวได้ เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ฝั่งไทยก่อนที่จะไปทำงานยังจังหวัดหรือพื้นที่อื่นที่ไกลออกไป กระบวนดังกล่าวนี้คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างความเป็นคนลาวกับความเป็นคนไทย

“ถ้าหมดบัตรต่างด้าวใหม่กะลิกกลับบ้านคิดว่าลิกกลับไปประมาณปีหนึ่ง บางเถื่ออาจลิกกลับมาเฮ็ดงานนี้อีกหรือบางเถื่ออาจลิกกลับมา คั่นได้เรียนต่อได้เฮ็ดงานดีๆ หรือแต่งงานมีครอบครัวอยู่ทางพุ้น อยู่ทางพุ้น(หลวงพระบาง)กะมีที่เฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน คั่นเฮาบ่มาเฮ็ดงานอยู่ทางนี้ (เมืองไทย) เฮากะอยู่เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่กะดีแล้ว กะถื่อว่าตอบแทนบุญคุณพุ้นทางหนึ่งคือกันอยู่ดูแลปรนนิบัติพุ้น พุ้นเลี้ยงเฮาตั้งแต่น้อยเท่าใหญ่ เฮากะบ่ต้องไปเฮ็ดงานจั่งซี แต่อยู่เวียงคำผู้หญิงในหมู่บ้านหลายอยู่มาเฮ็ดงานร้านอาหาร ร้านคาราโอเกะ ไปอยู่ตามร้านต่างๆ แหนในอุดรหนองคาย อำเภอสักคม บ้านผือ นาญงหรือบางคนกะไปพัทยา อยู่กรุงเทพฯ อยู่มาเลยกะไดยินมา แต่ว่าก่อนลิกไปไกลๆต้องมาอยู่เลาะๆขอบโขง(ขอบแม่น้ำโขง)ก่อนจั่งลิกไปอยู่กรุงเทพฯ มาเลยได้ ต้องมีประสบการณ์ก่อน” (น้องนิว นามสมมติ)

บทบาทในฐานะความเป็นคนลาว ของผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะเชื่อมโยงกับจารีตและวิถีชีวิตอุดมคติของความเป็นผู้หญิงลาวซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมลาว เช่น การทอผ้า การใส่ผ้าซิ่น เป็นต้น ซึ่งทำหน้าที่ผลิตซ้ำความเป็นผู้หญิง ความเป็นแม่ในพื้นที่ครัวเรือน

“อยู่ในหมู่บ้านผู้หญิงต้องทอผ้า ตำผ้าถุงเอาไว้ใช้ในบ้าน ให้พ่อแม่บ่บ่ บางคนมีสามีกะทอไว้ใช้ในครอบครัว เวลาใส่ไปงานบุญงานหยั่ง มือหญิงต้องใส่ผ้าถุงงามๆ เวลาเฮาโตจักน้อยเฮากะลิต้องช่วย

แม่เฮ็ด เขาจะเรียนรู้จากแม่แทนจากพี่สาวแทน เป็นมือหญิงลาวต้องทอผ้าเป็น” (น้องแอม นามสมมติ)

บทบาทในการเป็นผู้หญิงลาวที่ดีในเรื่องของความประพฤติและการปฏิบัติตัวในเรื่องเพศตามที่สังคมยอมรับ สาวลาวส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะส่วนใหญ่สมัครใจเข้ามาทำงาน โดยบางครั้งพ่อแม่ไม่รู้ตัวพวกเธอมาขายบริการทางเพศแต่มาอาชีพอื่นๆ หรือทำงานในร้านอาหารแต่บอกพ่อแม่ว่าพวกเธอมาทำหน้าที่บริการเสิร์ฟอาหารในร้านอาหารอย่างเดียวกันนั้น ซึ่งพวกเธอเลือกที่จะไม่บอกพ่อแม่โดยตรงถึงหน้าที่และการทำงานในร้านที่จะต้องออกไปกับแขก เพื่อไม่ให้พ่อแม่รู้และอนุญาตให้พวกเธอมาทำงานหาเงินเลี้ยงพ่อแม่และครอบครัว

“ตอนมาเฮ็ดงานอยู่เนี่ย เขาจะเรียนอยู่ตอนแรกว่าสิบกัลกลับมาเฮ็ดแล้ว แต่กะกลับมาอีกคิดฮอดแผนทางฝั่งนี้ อยากรมาเที่ยว มาหาเงินนำ กะเลยตัดสินใจไปเรียนต่อ จังค์อยกลับไปเรียนที่หลัง พ่อแม่ตนแรกกะถามว่ามาเฮ็ดงานยัง เขาจะบอกว่ามาขายเครื่อง ขายของในร้าน บได้บอกเพิ่นตรงๆว่าเฮามาเฮ็ดงานในร้านคาราโอเกะ คั้นบอกเพิ่นว่ามาเฮ็ดงานในร้านอาหารเพิ่นบให้มา เพราะทางนั้นเขากันว่าผู้หญิงมาเฮ็ดงานในร้านอาหารมาเสิร์ฟมาหยัง มาขายตัว มานอนกับแขก เพิ่นบ้มัก บ่อยากให้ผู้ใดว่าอายุเขา เพิ่นบ้มักเลยสิห้ามบให้มา แต่ว่าหยุดเฮาบได้ เฮาอยากมา” (น้องแอม นามสมมติ)

“การแต่งกายของพลอย คั้นอยู่บ้าน ในชุมชนชุมชนกะใส่ผ้าถุง ใส่กางเกงขายาวแทน บ่มุงขาสั้น ไม่เคยใส่กางเกงขาสั้นหรือใส่เสื้อโป๊ๆในชุมชนเลย อยู่บ้านเขาก็คือ ต้องแต่งกายสุภาพให้ความเคารพพ่อแม่ ผู้เฒ่า ผู้บรรพบุรุษเฮา เพิ่นบ้มัก บางทีเพิ่นเว้าให้ เพิ่นเว้าพื้น (นินทา) เฮา แต่อยู่เนี่ยเป็นหยังแต่งตัวอิสระแต่งจั่งใดกะได้ ใส่เสื้อ กางเกงยีนส์ นุ่งสั้น เกะอก สบายเดี่ยวได้หมด เพราะว่าเป็นชุดทำงาน เฮ็ดเวียกเฮา เฮาเ็นว่าชุดพิเศษ รับแขกกะใส่กระโปรง มีงานมีแขกกะแต่งตัวออกไปแล้วแต่ความหมัก ความชอบของบางคน” (น้องพลอย นามสมมติ)

“อยู่บ้านเฮาจะต้องยึดถือฮึดคองประเพณี ความประพฤติ เสื้อผ้า การแต่งกายต้องเรียบร้อย บได้ใส่โป๊ ใส่สั้นๆคือจั่งมานั่งเฮ็ดงานในร้านคาราโอเกะ เสื้อผ้ากะนุ่งธรรมดา เสื้อแบบชนเผ่า บได้แต่งหน้า แต่งตาหยังกะใช้สบูธรรมดา” (น้องพลอย นามสมมติ)

บทบาทของผู้หญิงลาวในฐานะของผู้กตัญญูและทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัวของพวกเขา ที่ทำให้พวกเธอต้องออกจากโรงเรียนมาทำงานเป็นสาวคาราโอเกะและขายบริการทางเพศเพื่อดูแลครอบครัว

“หน้าที่ของลูกคือการดูแลพ่อแม่ บ่ว่าผู้หญิงผู้ชาย มีลูกจะต้องเลี้ยงดูลูกให้ดี มีพ่อแม่ก็ต้องเลี้ยงพ่อแม่ คั่นว่าเพื่อนยังอยู่ คั่นทิมพ่อทิมแม่คนในชุมชนเขาลือว่าเขาลือว่าเขาบ่ฮักพ่อแม่” (น้องทราย นามสมมติ)

“คนลาวถึงเขาลี้ไปไกล เขาก็จะกลับคืนบ้าน พ่อแม่เขาอยู่หม่องนั้น เขาต้องกลับไปหาพ่อแม่ ไปเลี้ยงพ่อแม่” (น้องปิ่น นามสมมติ)

“แนนเป็นคนบ้านสาวกก แขวงหัวพัน ตอนอยู่ในหมู่บ้านแนน ครอบครัวแนนกะเฮ็ดไฮ่เฮ็ดสวนเป็นหลัก ต้องตื่นแต่เช้าไปทำงานเฮ็ดไร่เฮ็ดนา พวกไร่ข้าวโพด ไร่มัน ปลุกข้าวไร่อะไวกินกันในครอบครัว เฮากะต้องเฮ็ดเวียกทุกอย่างในบ้าน เฮ็ดแนวอยากแนวกิน ตักน้ำ ล้างจาน แนนมีพี่น้องนำกันทั้งหมด 7 คน เป็นผู้หญิง 4 คน ผู้ชาย 3 คน ผู้ชายสามคนแต่งงานไปแล้วสองคนกะย้ายไปอยู่กับบ้านเมีย ส่วนผู้หญิงน้องสองคนยังเรียนอยู่ เอื้อยผู้หญิงแต่งงานแล้วกะไปอยู่กับผัว พี่ชายกับน้องกะได้เรียนหนังสือทุกคน แต่แนนบ่อยากเรียนกะเลยได้เรียนจบแค่ป.5 กะบ่อยากลิเรียนต่อแล้ว และคิดว่ากะสิบ่เรียนต่อกะเฮ็ดงานอยู่ร้านนี้ไปเรื่อย ๆ แนนมาเฮ็ดงานอยู่เมืองไทยได้ 2 ปีแล้วกะไปๆกลับๆระหว่างเมืองไทยกับเมืองลาว อยู่ทางฝั่งนั้นมันยากจนกะเลยมาเฮ็ดงานอยู่ที่นี่ ตอนแรกรู้จักพี่ผู้หญิงเค้าอยู่หมู่บ้านเดียวกัน เค้าเคยมาเฮ็ดงานอยู่ที่นี่เฮากะพาเข้ามาอยู่ร้านดอกกระถิน ตอนมาอยู่ที่นี่เคยไปเฮ็ดงานอยู่กรุงเทพฯเถื่อนหนึ่ง เป็นร้านอาหารคือจ้งอยู่ที่นี่ อยู่แถวราชพฤกษ์ ซอยแมนฮัตตัน ตอนนั้นเพื่อนชวนไปบอกว่าหม่องนั้นมันงาน กะเลยไปแต่ว่าไปอยู่แล้วร้านนั้นบ่ค่อยมีคนลาว คนลาวมีแนนผู้เดียวนอกนั้น คนไทยกะเลยอยู่ลำบากอยู่ได้ประมาณ 8 เดือนกะกลับบ้าน อยู่ได้บ่โดนกะกลับมาอยู่ร้านดอกกระถินคือเก่า” (น้องแนน, นามสมมติ)

บทบาทของผู้หญิงลาวในฐานะของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่มีความเฉพาะ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูง เช่น ลาวเทิง ขมุ ที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับการทำการเกษตร และวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของตัวเองกับวัฒนธรรมใหม่ในฝั่งไทย เช่น การนับถือผี และการนับถือพุทธศาสนา เป็นต้น ที่พวกเธอปฏิบัติ

“เป็นคนชนเผ่าขมุ ลาวเทิง แล้วแต่เพื่อนเอ็นกัน ขมุกะเอ็น บางทีกะเอ็นลาวเทิง แต่ละกลุ่มชนเผ่ามันแตกต่างกันตามฮีตประเพณี อย่างขมุนับถือศาสนาผี ส่วนลาวลุ่มเขาจะนับถือศาสนาพุทธ มาอยู่ฝั่งไทยเฮากะบ่ได้เฮ็ด เฮามาอยู่ที่นี่เฮากะนับถือพุทธ กะบ่ได้เฮ็ดประเพณีฮีตคองที่เฮานับถือผี แต่ว่าบางคนก็เพื่อนนับถือเพื่อนกะยังเชื่อและเฮ็ดอยู่แต่พวกหนูบ่ได้เฮ็ด” (น้องไอซ์ นามสมมติ)

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์สาวลาวข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะ พบว่า บทบาทหน้าที่ของความเป็นคนลาวของเธอในสังคมลาวและสังคมไทยมีความแตกต่างกันในเรื่องของความคาดหวังและอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิต เนื่องจากในสังคมลาวค่อนข้างเคร่งครัดในเรื่องประเพณีวัฒนธรรมเช่น การแต่งกาย พฤติกรรมทางเพศ การมีความสัมพันธ์กับคนต่างเพศ (ผู้ชาย) ซึ่งเป็นอุดมคติของสังคมลาวที่มีต่อบทบาทของพวกเธอในฐานะที่เป็นคนลาว ในอีกด้านหนึ่งเมื่อพวกเธออพยพโยกย้ายเข้ามาในสังคมไทย ลักษณะของงานที่ทำงานซึ่งเป็นงานที่ต้องสร้างความพึงพอใจและให้บริการกับลูกค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ทำให้พวกเธอต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ตัวตนจากสาวลาวมาเป็นสาวคาราโอเกะ ซึ่งต้องมีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เช่น ทั้งเรื่องของการพูดจา การแต่งกาย การร้องเพลง การทำงาน การใช้ชีวิตส่วนตัว เป็นต้น รวมถึงการมีความสัมพันธ์กับแขกภายใต้การซื้อขายแลกเปลี่ยนเชิงพาณิชย์ ทำให้บทบาทหน้าที่ของพวกเธอในฐานะที่เป็นคนลาวเชื่อมโยงกับธุรกิจ ระบบทุนนิยมและการเป็นแรงงานลาวในภาคบริการ ที่ต้องอดทนเพื่อจะส่งเงินกลับบ้านไปเลี้ยงครอบครัว

“การกินการอยู่จะต้องปรับตัวคือกัน เรื่องอาหารการกินอาจแตกต่างกินผัก กินปลาคือกัน กินส้มตำ กินข้าวเหนียว แต่ว่าบางอย่างเฮอะจะต้องปรับ คือแบบว่าอยู่ฝั่งลาวเฮากินแบบครอบครัวเฮาเฮาลำบาย อยู่ตรงนี้เฮากินกับหมู่กินหลายคน มาจากคนละหม่องแห่นเฮาต้องเกรงใจกัน ต้องแบ่งกันกิน คั้นเฮาบ่เกรงใจหมู่กะลัวให้ ลิเคียดให้กัน เว้าพินกัน ทะเลาะกัน” (น้องทราย นามสมมติ)

“อยู่เมืองไทยกับเมืองลาว แนวกินมันต่างกัน อยู่บ้านแนวกินแซบกว่าได้กินชิ้น กินเนื้อ แนนกะกินลาบเนื้อดิบ มักกินกินแต่อยู่ทางฝั่งลาว ของกินลิแซบกว่าฝั่งนี้หลาย ฝั่งนี้มักไปซื้อของตลาดมากิน ส่วนมากอยู่บ้านเฮาไปหากันตามธรรมชาติ อาหารธรรมชาติแซบกว่า อยู่นี้มีหยังอยู่ในตู้กับข้าว พ่อแม่ซื้อมาไว้แห่น ให้เงินเฮาไปซื้อแห่นกะเอามาเฮ็ดกินกัน แต่ว่าคั้นว่าความสบาย ได้จับจ่ายซื้อของได้ซื้อเสื้อผ้ากับได้ไปเที่ยวอยู่เมืองไทยลำบายกว่าไปไสกะได้ อยู่บ้านบ่ค่อยได้ไปเที่ยวมีแต่เฮ็ดงานในไร่ พ่อแม่บ่อยากให้ไป คั้นมีแฟนเพิ่นลิห้าม โดนๆ มีงานบุญจักเถื่อหนึ่ง” (น้องทราย นามสมมติ)

หญิง-สวนยาง

การศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้หญิงลาวที่แต่งงานกับสามีคนไทยและคนลาวซึ่งเข้ามาอาศัยอยู่ในฝั่งลาว พบว่า บทบาทหน้าที่ในฐานะคนลาว มีความเชื่อมโยงกับเพศภาวะเช่นความเป็นผู้หญิง ที่ต้องทำงานช่วยเหลือสามีและครอบครัวภายใต้กระบวนการผลิตซ้ำของการเป็นผู้หญิง ได้แก่การเป็นแม่บ้าน การทำงานในครัวเรือน และความเป็นลูกสาวที่จะต้องดูแลพ่อแม่ของตัวเองที่อยู่ทางฝั่งลาวด้วย

ปลา (นามสมมติ) สะท้อนให้เห็นว่า การส่งเงินให้ทางบ้านถือเป็นสิ่งสำคัญที่ลูกควรทำและรู้สึกละอายใจที่ตัวเองไม่ได้ส่งเงินกลับบ้าน “ผู้หญิงบางคนทำงานคาราโอเกะเพื่อส่งเงินเมื่อบ้าน (กลับบ้าน) ตัวเจ้าของ (ตัวเอง) กะบ่มีเงิน กะคิดอยู่ต่อกว่าบ่ได้เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ อยากส่งเงินให้เพิ่น มีแต่เพิ่นมาช่วยเจ้าของ

(มีแต่พ่อแม่มาช่วยตัวเอง) ค่าแรงเพิ่นกะบคิดนำ (ค่าแรงพ่อแม่ก็ไม่คิดค่าจ้าง) บ่อยากไปบ้าน เพราะไม่เคยเอาเงินให้พ่อแม่ เมื่อหญิงหน้าทีในการเลี้ยงพ่อแม่”

บทบาทหน้าที่ของการเป็นคนลาวหรือผู้หญิงลาวสัมพันธ์กับหน้าที่ของการผลิตซ้ำ การแต่งงานและการผลิตสมาชิกให้กับสังคม โดยผู้หญิงลาวในภาคเกษตรกรรมมองว่า ผู้หญิงลาวเมื่ออายุประมาณ 15 ปี หรือเรียนจบมัธยมต้นก็จะออกจากโรงเรียนเพื่อแต่งงานหรือมีสามี โดยพราว (นามสมมติ) ได้เล่าให้ฟังว่าผู้หญิงลาวแต่งงานแล้วแต่บางคน บางคนอายุ 15 ก็แต่งงานแล้ว ส่วนมาก 20 ปีก็แต่งงานกันหมด อายุมากเช่น 40 ปีก็จะไม่แต่งงานกันแล้ว

บทบาทดังกล่าวสัมพันธ์กับหน้าที่ของผู้หญิงลาวในการดูแลครอบครัว โดยเฉพาะลูกสาวคนสุดท้องมีหน้าที่สำคัญในการดูแลพ่อแม่ตามจารีตประเพณีที่สังคมลาวยึดถือ ปลา (นามสมมติ) บอกว่า ผู้หญิงมีหน้าที่ในการเลี้ยงพ่อแม่ หน้าที่ตรงนี้ส่วนใหญ่เป็น “มือหญิง” “ผู้สาว” ลูกสาวคนสุดท้อง ดังที่ปลาบอกว่า “ตะกี้กะเป็นลูกสาวเหล่า” ซึ่งพวกเขามองว่าหน้าที่ในการเลี้ยงดูครอบครัวส่วนมากจะเป็นภาระหน้าที่ของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยปลาบอกว่า ผู้ชายส่วนใหญ่แต่งงานไปแล้วมักไม่อยู่บ้านพ่อแม่ เพราะรักเมียมากกว่า ส่วนใหญ่แม่ผัวกับลูกสะใภ้มักไม่ค่อยถูกกัน ก็เลยเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่ต้องดูแลพ่อแม่ “ผู้ชายกะบค่อยอยู่ ลูกไ้กับแม่ย่าบ่เลือกกัน(ไม่ถูกกัน) ผู้ชายก็ฟังความเมีย เพิ่นกะเลยว่เอาแต่ผู้หญิง เพราะเลี้ยงพ่อแม่ได้ เอาลูกสาวเลี้ยง”

สิ่งหนึ่งที่ปลาสะท้อนอย่างน่าสนใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพวกเธอในฐานะที่เป็นคนลาวนอกจากจะเป็นภรรยาแล้ว ก็คือแรงงานที่ขยันอดทนและทำงานหนัก ปลา (นามสมมติ) บอกว่า “คนลาวเป็นคนจนต่ำต้อย คนลาวแบ่งเบาภาระงานหนักที่คนไทยไม่ทำ ค่าแรงถูกกว่า คนไทยค่าแรง 300 บาท คนลาวจ้าง 200 บาท เขาไม่เกียจ และคนลาวกินง่ายอยู่ง่าย”

ชาย-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการลงเก็บข้อมูลภาคสนามแรงงานชาติผู้ชายชาวลาวที่ทำงานในสวนยางพบว่า บทบาทหน้าที่ของพวกเขในฐานะที่เป็นคนลาว คือ การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและจารีตของสังคมลาว รวมทั้งการทำหน้าที่ในฐานะของความเป็นลูกชาย ทั้งการบวชและการดูแลพ่อแม่ที่อยู่ทางฝั่งลาว รวมทั้งการหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว ดังที่แดงและเปี้ยก (นามสมมติ) บอกว่า

“บ่แตกต่างกันในการเฮ็ดเวียกเฮ็ดงาน ผู้ชายเฮ็ดเวียกเฮ็ดงานหนักกว่ามือหญิง เช่น มือหญิงดำนาน ผู้ชายจะเฮ็ดหลายกว่าเพราะต้องไถนา ดำหน้า ดายหญ้า เกียวข้าว” (แดง นามสมมติ)

“คนริมโขง คล้ายๆคนไทย ใส่สั้น เวลาอยู่ทางฝั่งนี้แต่เวลากลับไปบ้าน คือจั่งเข้าพรรษาคักบาตรทำบุญ ก็จะมีใส่สั้น ใส่ผ้าเปียง เข้าพรรษาก็ักบาตรที่ ตักบาตรวัฒนธรรมลาว ไปอยู่นอกวัดกะใส่แบบไปเยือนไปซานธรรมดา เวลาถึงบ้านผู้ใหญ่บ้านก็จะประกาศ หาผู้หญิงปักดอกไม้ ใส่สั้น ผู้ชายใส่เสื้อใส่ซ่ง ใส่ยีนส์ธรรมดา” (เปี้ยก นามสมมติ)

สอดคล้องกับแต่งที่บอกว่าฝั่งลาวมีประเพณีวัฒนธรรมไม่ต่างจากฝั่งไทย ทุกวันนี้ถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็ยังคงปฏิบัติอยู่ในฝั่งไทยแม้ไม่ได้กลับบ้าน

“ฝั่งลาวมีบุญมีหยัง บุญผะเหวด บุญเข้าพรรษา ออกพรรษา บุญกฐิน มาอยู่ฝั่งไทยกะยังเฮ็ดอยู่ (ก็ยังทำอยู่)” (แดง นามสมมติ)

สิ่งที่น่าสนใจคือ บทบาทหน้าที่ในฐานะคนลาวของผู้ชายชาวลาวซึ่งสัมพันธ์กับกระบวนการผลิตซ้ำผ่านการแต่งงานและการสร้างครอบครัวพบว่าส่วนหนึ่งมีปัญหาเรื่องของการหย่าร้างกับภรรยาเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจและความขยันอดทนในการทำงาน ทำให้แรงงานผู้ชายชาวลาวบางส่วนยังไม่พร้อมที่จะมีครอบครัว ดังที่เปี๊ยะ (นามสมมติ) เล่าว่า

“ตอนนี้ผมไม่อยากแต่งงานหรือมีเมียใหม่ เพราะว่ายังบ่พร้อม เงินกะบ่มี ผู้สาวลาวสวยๆผู้ใดลิมาสนใจคนเฮ็ดอาชีพจั่งซี่ ทำสวนทำไร่ ส่วนมากผู้หญิงลาวสมัยนี้เขาเลือกแต่พวกมีเงิน อาศัยสังคมมีหน้ามีตา คนสวยแห่ค่าต้องเป็นแสนค่าต้องแพงหลาย คนธรรมดาบ่สวยแห่กะยัง 50,000 -60,000 บาท ตอนนี้ได้ยินว่าคนในเมืองลาว คั่นเป็นผู้สาวอายุ 18-19 ปี เขากะมักไปกับคนมีเงิน พวกเลี้ยงพวกเจ้าแกไปเฮ็ดหยัง ไปเปิดซิงเปิดบริษัทกัน เหมือนน้องๆเร่กับเฮ้ คั่นบ่ได้มาเฮ็ดงานจั่งซี่ บ่ถูกแดด ตัวกะบ่ดำ เกิดมาเป็นลูกคนมีเงินซุมนี้เขามีผู้สาวกันแล้ว คนมีเงินหน้าตาดีมีฐานะผู้สาวหลาย มีแต่เด็กน้อย ถ้าไม่มีเงินกะไปไร่ไปนา ได้ไปเล่นผู้สาวนำหมูไปม่วนซี้ๆ แต่ผู้สาวเขาบ่หมักเพราะว่าบ่มีเงิน แต่ก่อนคั่นว่าขยันเขากะสิรับเอาไปเฮ็ดเวียกเฮ็ดงานช่วยบ่ต้องมีเงิน แต่ทุกมื่อนี้ต้องมีเงิน บ่มีเงินต้องมิไรมีนา คั่นบ่มียังบ่มีผู้ใดลิเอาไปเป็นเขย เพราะว่าไปกินไปอยู่กับเขาบ่ได้สร้างหรือเฮ็ดอียังให้ทางเขาองกอง เขาก็บ่เอาเป็นเขยสิขยันปานใดกะตาม ตอนนี้ซุมพวกผมกะบ่มีผู้สาวกันสักคนทั้งบ่มีเงิน เวลากะบ่มี เฮ็ดเวียกตลอดลิมีเวลาไปคุยไปจีบกับผู้สาวอยู่บ่ อย่างผมนี้กะว่าสิบ่แต่งงาน เอามาอยู่กันบ่รอด บ่รู้สิเอาอียังมาหาเลี้ยงกัน ได้ลูกได้หยังค่าใช้จ่ายกะหลายขึ้น บ่อยากคิดเรื่องลูกเลี้ยงเมีย บ่อยากมีเมีย ตัวเจ้าของยังเอาตัวบ่รอด ย้อนบ่มีทรัพย์สินบ่ติดตัวไปเฮ็ดหยังแค่หาเลี้ยงตัวเจ้าของ ผมกะคิดอยู่ว่าอยากมีเงินก้อนหนึ่งไปเปิดร้านเฮ็ดกิจการของเจ้าของทางฝั่งลาว” (เปี๊ยะ นามสมมติ)

ดังนั้นการแต่งงานของผู้ชายชาวลาวจะสัมพันธ์กับอายุและความพร้อมในเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและศักยภาพความสามารถในการเลี้ยงดูครอบครัว โดยการแต่งงานระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในสังคมลาวจะแตกต่างกัน แแดง (นามสมมติ) มองว่า

“ผู้ชายจะต้องอายุ 20 ปี ขึ้นไปจึงจะแต่งงาน ผู้หญิง ประมาณ 18 ปีก็แต่งงาน ต่ำกว่า 18 ปี อายุ 14 - 15 ก็มี ที่แต่งงานอายุ 20 ปี ขึ้นไปเพราะว่าโตเป็นผู้ใหญ่ดูแลครอบครัวได้”

ซึ่งสอดคล้องกับเปี้ยที่บอกว่า เปี้ย บอกว่า

“การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในสังคมลาวไม่ได้กำหนด เท่าที่เขาเห็นในหมู่บ้านไม่ค่อยมีคนอายุน้อยที่แต่งงาน ส่วนใหญ่อายุ 18-20 ปี ถึงแต่งงาน บางคนรักกันก็หนีตามกันไป”

เนื่องจากการแต่งงานของผู้ชายชาวลาวนอกจากจะเป็นการทำหน้าที่ของการผลิตซ้ำสมาชิกให้กับสังคมแล้ว ยังเป็นการหาคนมาช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวในการทำงาน โดยเฉพาะแรงงานในครัวเรือน และแรงงานในภาคการเกษตร การแต่งงานจึงอาจจะเป็นทั้งการดึงแรงงานเข้ามาไว้ในครอบครัวและการออกไปเป็นกำลังแรงงานให้ครอบครัวอื่นแล้วแต่ว่าจะตัดสินใจเข้าไปอยู่อาศัยกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งภายหลังแต่งงาน ดังที่เปี้ย (นามสมมติ) บอกว่า “มันก็แล้วแต่บางเฮือนก็เอาเมียมาเลี้ยงแม่ บางคนกะเอาผัวมาเลี้ยงแม่”

สอดคล้องกับแดง (นามสมมติ) ที่พูดถึงธรรมเนียมการแต่งงานในวัฒนธรรมลาว ผู้ชายเมื่อแต่งงานแล้วจะไปอยู่กับผู้หญิง “ให้อยู่บ้านภรรยา ก่อน ผมไปอยู่สามสี่เดือน ไปอยู่บ้านแม่ยาย เฮ็ดเวียก เฮ็ดนาอยู่ในนั้น แต่ตอนนี้ออกมาหาเงินกะเลยบ่ได้อยู่มาอยู่เมืองไทย เสื้อผ้าอียังตอนนี้จะยังอยู่บ้านภรรยา” แแดงเล่าว่าแต่งงานกับภรรยาเสียเงินประมาณ 3-4 ล้านกีบ คิดเป็นเงินไทยก็ประมาณ 20,000-30,000 บาท และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดงานแต่งงานค่าล้มหัวควายเลี้ยงแขก

บทบาทในฐานะที่เป็นคนลาวของผู้ชายชาวลาวคือการหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว ผ่านการเข้ามาขายแรงงานในประเทศไทยดังที่แดง (นามสมมติ) เล่าให้ฟังถึงการเข้ามาทำงานในฝั่งไทยว่า

“ข้ามมาฝั่งไทยเพื่อมารับจ้างกรีดยางเพราะทางที่บ้านนาคายนั้นไม่มีงานอะไรที่จะให้ทำนอกจากทำนาทำไร่ก็ไม่มีเงินที่พอจะใช้จ่ายในครอบครัว เพราะค่าใช้จ่ายทางฝั่งลาวก็แพงมากที่บ้านนั้นฐานะไม่ได้ และถ้าจะทำงานที่ฝั่งลาวนั้นค่าจ้างแรงงานที่นั้นก็ถูกและไม่พอที่จะช่วยเหลือครอบครัวได้ เลยข้ามมาจากฝั่งลาวมา รับจ้างกรีดยาง และได้อาศัยอยู่กับพี่สาวได้สักระยะหนึ่ง” (แดง นามสมมติ)

สอดคล้องกับเปี้ย (นามสมมติ) ที่เล่าชีวิตในฝั่งลาว ซึ่งต้องประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวน แต่ไม่มีรายได้พอที่จะเลี้ยงครอบครัวจึงตัดสินใจเข้ามาเป็นแรงงานรับจ้างในภาคการเกษตรของไทย

“เฮ็ดไร่เฮ็ดนา เฮ็ดสวนธรรมดา” มีพี่น้องสองคนเป็นลูกชายทั้งคู่ ตัวเองเป็นคนเล็ก พี่คนโตอยู่กับพ่อแม่ที่บ้านกกผิงช่วยทำไร่นานานานี่นั้น โดยเปี้ยบอกว่า ที่มาทำงานกับพ่อซัง เพราะญาติแนะนำ ญาติที่ว่าเป็นญาติห่าง มีความเกี่ยวพันเป็นดอกรัน (มีความสัมพันธ์แต่งงานกัน) บอกว่ามีงานต้องการคนงาน ซึ่งญาติที่ว่าเคยมาทำงานกรีดยางที่ไร่ของพ่อซัง “กะแบบมีญาติๆกันเป็นดอกรัน เขาติดต่อหา มา เฮ็ดเวียก ก็เลยมา เป็นคนเคยมากรีดยาง มาซุดหลุมยาง ปลูกลายาง”

สาเหตุที่ตัดสินใจมาทำงานที่ประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีโอกาสในการจ้างงานมากกว่าทางฝั่งลาว ค่าแรงดีกว่าและวิถีชีวิตก็มีความใกล้เคียงกับฝั่งลาวจึงไม่มีปัญหาในการปรับตัว ดังที่แดง (นามสมมติ) มีภาพลักษณ์เกี่ยวกับเมืองไทยว่า “เมืองไทยกะดีหาเงินได้ดี” ซึ่งทำให้แดงตัดสินใจมาทำงานที่เมืองไทยเพื่อเก็บเงินกับไปลงทุนที่ฝั่งลาวและสร้างบ้าน

“ตอนนี้อะกายงพารากะบ่ดีคือจั่งสมัยก่อน ยางกะบ่ค่อยออก ฝนตกบ่ค่อย กะเลยได้เงินน้อย บ่ค่อยได้ส่งทางบ้านปานใด มีพ่อได้ส่งกะส่งไปให้เพิ่น บ่พอได้ส่งกะบ่ได้ส่งส่วนหลายบ่ค่อยได้ส่งเพราะว่าลิซ้อแนวกินแนวอยากกะยากแล้ว ทั้งต้องเลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย เลี้ยงเจ้าของยังบ่คุ้ม(ไม่คุ้ม)ปีกลายกะบ่ได้กลับ บ่มีเงินกลับบ้าน บ่มีเงินให้พ่อแม่กะอายคนอื่นเขา ค่ายางบ่ค่อยดีปานใดปีนี้ ตีตลบกันไปหมด เฒ่าแก่กะบ่มีเงิน คนกริดกะบ่มีเงิน ต้นปีที่ผ่านมาหัวแต่ส่งให้ทางบ้าน 1,500 บาท ตอนนี้มีเงินกะต้องกู้ ต้องยืมเถ้าแก่ ยางมันถูกกริดได้ ได้ตั้งค้ต้องเอามาคืนเพิ่น เพิ่นกะหักไป ทั้งหมดทั้งเดือนจะมีรายจ่ายหลายอย่าง ทั้งค่าเลี้ยงลูก เเฮ็ดแต่อยู่สวนอย่างเดียวบ่มีรายได้ออย่างอื่น” (เปี้ยก นามสมมติ)

“บทบาทหน้าที่ผู้ชายผู้หญิงซ้ำกัน หน้าที่เลี้ยงพ่อแม่คือกัน แต่ว่าการหาเงินหาหยังบ่ซ้ำกัน บางคนหาเงินให้พ่อแม่ได้หย่อยได้หลาย การเฮ็ดงานมันเกิดขึ้นทางด้านครอบครัว พ่อแม่บ่มีเงินแน่ บ่มีเงินส่งให้ร่ำให้เรียนสูงๆ ครอบครัวทุกขียากลำบากหลาย กะหาทางออกบ่ได้ กะต้องให้ลูกหยุดเรียนออกไปหาหาทำมาส่งเงินให้พ่อแม่ ให้น้องอยู่บ้าน บางคนกะไปเฮ็ดงานโรงงาน โรงจักร กะเข้ายาก คั้นบ่มีเงิน บ่มีความรู้ ค่าแรงกะถูกคั้นเรียนน้อย หาทางออกบ่ได้ก็ต้องไปเฮ็ด บางคนไปเฮ็ดงานในร้านไปขายตัวกะมีเพราะว่าบ่มีทางสิเฮ็ดอย่างอื่น พ่อแม่ทางบ้านกะทุกขียาก อยากช่วยทางครอบครัว อยากช่วยหา เข้าโรงงานบ่ได้กะต้องจำเป็นเฮ็ดดีกว่าลักขโมยเพิ่น เขากะถือว่าเขาเฮ็ดงาน หาเงินสุจริตของเขา บ่ได้ปล้นได้บังคับผู้ใด” (พ่อเล็ก นามสมมติ)

กะเทย-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและการลงเก็บข้อมูลภาคสนามแรงงานชาติลาวซึ่งเป็นกะเทยในสถานบริการหรือร้านคาราโอเกะพบว่า บทบาทหน้าที่ในฐานะของคนลาว ยังเชื่อมโยงกับการครอบงำเรื่องเพศภาวะความเป็นชายและความเป็นหญิง แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นบทบาทของความเป็นกะเทยที่ชัดเจนในจารีตหรือฮีตคองประเพณีของลาว หน้าที่ของกะเทยถูกผูกโยงกับความเป็นผู้ชาย ลักษณะทางกายภาพของความเป็นชาย ภายใต้อุดมคติทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องของการบวชพระเพื่อสืบทอดพุทธศาสนา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงร่างกายของพวกเขา เช่นการไว้ทรงผมยาวแบบผู้ชาย การทำหน้าอกแบบผู้ชาย กริยาท่าทางและการแต่งกายที่ไปในรูปแบบของผู้หญิงทำให้พวกเขาไม่สามารถบวชในพุทธศาสนาได้ ดังนั้นด้วยข้อจำกัดดังกล่าวทำให้พวกเขาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ในฐานะของความเป็นลูกที่ไม่ใช่เรื่องของความเป็นลูกชายหรือผู้ชาย ที่ต้องบวชใน

พระพุทธศาสนาแต่เป็นกะเทยและลูก ที่อพยพเคลื่อนย้ายตัวเองจากบ้านเกิดเข้ามาทำอาชีพขายบริการในร้านคาราโอเกะของประเทศไทยเช่นเดียวกับลูกผู้หญิงชาวลาวคนอื่นๆ

ดังที่โน้ตกะเทยร้านคาราโอเกะบอกว่าสิ่งที่ตัวเองทำให้ครอบครัวก็คือการหาเงินส่งให้ทางบ้าน พี่ชายและน้องชายทุกคนบวชหมดแล้ว มีแต่ตัวโน้ตเองที่ไม่ได้บวชแทนคุณพ่อแม่ โน้ตบอกว่าถึงเธอจะบวชไม่ได้ก็บวชขามขามบวชได้ “มีแต่อ้ายกับน้องชายที่บวช หนูบวชไม่ได้ แต่บวชได้แบบนุ่งผ้าขาว” โน้ตบอกว่าหน้าที่หลักของเธอตอนนี้ส่งเงินกลับบ้าน เพราะพี่ชายที่อยู่ทางนั้นพวกเขาหาเงินโดยใช้แรงงาน ส่วนน้องชายก็เป็นวัยรุ่นยังไม่ได้ทำงานก็เลยต้องหาเงินส่งให้ทางบ้าน เธอถือว่าเป็นหน้าที่ของลูกทุกคนที่จะต้องทำงานเลี้ยงครอบครัว สอดคล้องกับสัมกะเทยร้านคาราโอเกะเดียวกันเพื่อนของโน้ตบอกว่า

“ล้มฮู้ว่าล้มอยากเป็นมือหญิงตั้งแต่จำความได้ เกิดมาฮู้เรื่องกะรู้สึกว่าเขาบ่แม่นผู้ชาย จิตใจเขาอยากเป็นมือหญิง มักอียังสวยๆงามๆ บ่ม่กเล่นอียังแบบผู้ชาย หมู่ส่วนหลายกะเป็นมือหญิง เขาอยู่กับน้องสาวสองคนกะเป็นผู้หญิงทั้งหมด ล้มว่าเป็นธรรมชาติของเขา พ่อแม่บ่ได้ว่าหยั่งว่าลืต้องเป็นผู้ชายหรือมือหญิง ขอให้เป็นคนดีกะพอแล้ว และเปิ้ลกะพยายามเฮ็ดทุกอย่างให้พ่อแม่สบาย ส่งเงินให้ทางบ้าน ส่งเสียให้น้องเรียน เขากะเฮ็ดได้ เฮ็ดได้ดีน้า บ่จำเป็นต้องเป็นผู้ชาย” (น้องล้ม นามสมมติ)

สอดคล้องกับความคิดของโน้ตเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงและกะเทยในการทำอาชีพขายบริการในร้านที่แตกต่างกัน โน้ตบอกว่าความคิดของเธอเกี่ยวกับผู้หญิงลาว เธอมองว่า ถ้าเธอเกิดมาเป็นผู้หญิง ก็จะทำตัวดี ไม่มาทำอาชีพแบบนี้ จะอยู่ดูแลบ้าน ทำไร่ทำนาช่วยพ่อแม่ แต่เนื่องจากว่าโน้ตเกิดมาเป็นแบบนี้ ทำงานหนักไม่ได้ก็เลยต้องออกมาหาเงินช่วยพ่อแม่ “หนูเป็นผู้หญิง หนูกะสิเฮ็ดตัวแบบไม่ทำอาชีพนี้ อยู่บ้านกับพ่อแม่ เฮ็ดไร่เฮ็ดนาช่วยพ่อแม่ แต่หนูเฮ็ดไร่เฮ็ดนาช่วยเพิ่นบ่ได้ กะเลยมาหาเงินไปช่วยเพิ่น”

สิ่งที่น่าสังเกตคือบทบาทในฐานะของคนลาวที่สัมพันธ์กับเพศภาวะความเป็นหญิงและความเป็นชายที่มีบทบาทสำคัญในสังคม แม้ว่าพวกเขาจะเป็นกะเทยที่มีลักษณะของความเป็นชายและความเป็นหญิงอยู่ในตัวเองและมีเพศวิถีที่แตกต่างหลากหลาย ทั้งในรูปแบบของการซื้อขายแลกเปลี่ยนบริการทางเพศและความผูกพันใกล้ชิดกับแฟน ซึ่งไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ ระหว่างชายกับหญิง แต่ด้วยลักษณะงานของพวกเขาที่ทำงานในร้านคาราโอเกะ สถานะของเธอยังรวมอยู่ในความเป็นสาวคาราโอเกะ มากกว่าความเป็นกะเทยคาราโอเกะ ทำให้พวกเขาก็ถูกตีตราทางสังคมในลักษณะของความเป็นโสเภณี ผู้หญิงขายบริการชาวลาว

“ตอนแรกพ่อแม่ลืฮู้ ว่าเรามาเฮ็ดงานมาขายบริการ ไปนอนกับแขก ตอนนื้กะพอลืฮู้แล้วว่าเฮามาเฮ็ดงานหยั่ง เฮ็ดอียังแหมจั่งมีเงินส่งกลับบ้าน ตอนแรกพ่อแม่กะเคยถามว่ามาเฮ็ดงานหยั่งแหมในร้านคาราโอเกะ ล้มกะบอกเพิ่นว่ามาขายเหล้า ขายเบียร์ เลิร์ฟเหล้าเลิร์ฟเบียร์ในร้านอาหาร มาเฮ็ดงานร้านเหล้า แต่เดี๋ยวนี้น้ำลืฮู้แล้ว เพราะในชุมชนลาวเขาจะมกเว้าเพิ่นกันหลาย ผู้นี้ลูกสาวไปเฮ็ดงานร้านอาหารมีเงินมาส่งให้ทางบ้านแต่ละเดือน มีบ้านหลังใหญ่ๆเขาจะว่ามาเป็นกะหรื มาขายตัว

เมืองไทยกะคือกันกะมองแบบนี้ อย่างเมื่อหญิงลาวมาเฮ็ดเวียกในเมืองไทย เฮ็ดงานหลายอาชีพ เป็นแม่บ้าน แม่ครัว เฮ็ดงานโรงงาน คั้นว่าเมื่อหญิงลาวเข้ามาเฮ็ดงานทางฝั่งไทย เขามองโหลดว่ามาทำงานบ่ดี มาขายบริการ แม้ว่าจะบ่ได้เฮ็ดอาชีพเดียวกัน มากันคนละจุดคนละหม่องกะตาม” (น้องส้ม นามสมมติ)

จะเห็นได้ว่ามิติทางเพศภาวะมีผลอย่างมากต่อสุขภาพด้านอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติทั้งภาคบริการและภาคเกษตรกรรม บทบาทหน้าที่ที่ทับซ้อนกัน ไม่ว่าจะเป็นในฐานะลูกฐานะหัวหน้าครอบครัว การปฏิบัติให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ของครอบครัว แต่สำหรับพนักงานบริการบทบาทหน้าที่ยังต้องมาซ้อนทับกับการพยายามปกปิดตัวตนการเป็นพนักงานบริการ ทำให้แรงงานในภาคบริการมีความเสี่ยงเพิ่มมากขึ้นในเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แต่การปกปิดนี้ทำให้แรงงานเข้าไม่ถึงระบบบริการสุขภาพ เช่นเดียวกับแรงงานในภาคเกษตรด้วยภาวะบทบาทหน้าที่ที่ต้องแบกรับ การทำงานหนักก็จะได้รับค่าตอบแทนที่มากขึ้นด้วย แต่ถ้าป่วยงานก็ต้องหยุด เงินก็จะลดลงทำให้แรงงานในภาคเกษตรทำงานหนักและเมื่อป่วยก็จะไม่พักผ่อน ไม่หาหมอเนื่องจากค่าใช้จ่ายและการเดินทางที่ไกล จึงใช้วิธีการเข้าน้ำเกลือแทนการหาหมอ ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสุขภาพตามมา เช่น โรคเรื้อรังต่างๆ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วแรงงานภาคเกษตรยังขาดความรู้ในด้านการวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิด ทำให้เกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อม เมื่อมีลูกก็ไม่ได้รับวัคซีนตามกำหนด เพราะขาดความรู้ในการดูแลเด็กด้วย

3.2 มิติทางเพศวิถีส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบหญิงและชาย

3.2.1 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการต่อรอง (Sexual Agency)

หญิง-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานร้านคาราโอเกะที่ฝั่งไทยพบว่า พวกเธอมีอำนาจในการตัดสินใจและการต่อรองทางเพศ แม้ว่าพวกเธอจะทำงานในร้านคาราโอเกะซึ่งมีเจ้าของร้านที่เป็นคนไทยทั้งชายทั้งหญิง ซึ่งต้องการผลกำไรทางธุรกิจและรายได้ที่เกิดจากการมีแขกเข้ามากินดื่มและซื้อบริการสาวคาราโอเกะในร้านซึ่งเงินส่วนหนึ่งสาวคาราโอเกะเหล่านี้เมื่อรับแขกก็ต้องหักเงินส่วนหนึ่งให้กับทางร้าน แต่ในขณะเดียวกันพวกเธอก็มีอิสระและทางเลือกในความสัมพันธ์ของเธอกับแขก ตั้งแต่การคบหาพูดคุยกันแบบแฟนโดยใช้โทรศัพท์ พื้นที่ในร้านหรือนอกร้าน ไปจนกระทั่งการมีความสัมพันธ์ทางเพศทั้งแบบแลกเปลี่ยนกับเงินหรือสิ่งอื่นๆหรือการมีความสัมพันธ์ทางเพศแบบไม่มีสิ่งแลกเปลี่ยน เป็นการมีความสัมพันธ์ภายใต้เงื่อนไขของความรักและความคาดหวังถึงการใช้ชีวิตร่วมกันและแต่งงานกันในอนาคต ซึ่งสะท้อนให้เห็นอำนาจในการต่อรองของพวกเธอในการทำงานและการใช้ชีวิตที่อยู่เหนือข้อผูกมัดและพันธะสัญญากับทางร้าน เนื่องจากความสามารถและทักษะในด้านอารมณ์ของพวกเธอจะนำมาซึ่งผลประโยชน์กับทางร้าน ซึ่งทำให้พวกเธอสามารถต่อรองความสัมพันธ์ของตัวเองในฐานะลูกจ้างของร้านกับทางร้านกับความต้องการของตัวเองในการใช้ชีวิตส่วนตัวและการมีแฟน

“เวลาว่างๆ กะสิไปเที่ยวกับหมู่กับแฟน ไปกินเนื้อย่าง ไปเที่ยวน้ำตก พ่อแม่กะอนุญาตให้ไป แต่ว่า บางเถื่อถ้าออกไปกะต้องเสียค่าเวลาให้พ่อกับแม่เพิ่มน้ำ คั้นไปสองต่อสอง ถ้าไปกับหมู่หลายคนกะบ่ ต้องเสียค่าเวลา แฟนเฮาสีเป็นคนจ่ายค่าเสียเวลาให้พ่อแม่ ขออนุญาตพาเฮาออกไปจากร้าน จ่ายให้ พ่อคือจั่งเวลาเฮารับแขก สมมติว่าเฮาได้ 1,300 บาท จ่ายให้พ่อ 300 บาท ไปเที่ยวค่าเวลากะคือกัน คั้นบ่หมดมือกะ 300 บาท คั้นหมดมือกะ 700 คือจั่ง ครึ่งมือกะ 12 ชั่วโมง หมดมือกะ 24 ชั่วโมง มีอี หยงกันบ่มีอีหยงกันกะได้เสียให้เพิ่ม คือจั่งมีแขกเอาเฮาไปนอนกะสิต้องจ่ายค่ารีสอร์ทในร้าน ถ้า ชั่วโมงกะประมาณ 300-500 บาท คั้นค้างคืนกะ 700 บาทคือกัน ออกไปกลางวันกลางคืนกะได้เสีย ให้เพิ่ม แยกส่วนใหญ่ที่เฮาออกไปจะเป็นแขกประจำบ่ค่อยรับแขกแปลกหน้าปานใด มือหนึ่งกะมีแขก ประมาณ 1-2 คนบ่ได้หลาย” (น้องแหวน นามสมมติ)

“ไปเที่ยวกับแฟนกะเคยไปเถื่อสองเถื่อ จะไปกะต้องขอพ่อ (อ.ธงชัย นามสมมติ) เพิ่มเป็นเจ้าของ ร้าน แฟนกะอนุญาตให้ไปแต่บอกว่าให้แล้วงานในร้านก่อน คั้นคนน้อย บ่มีคนในร้านกะไปได้ กะไป นำกันเป็นหมู่ไปเที่ยว ไปเบิ่งหมอลำ ตอนนีบ่ได้ไปเที่ยวเพราะว่ามีแฟนนำเขา ลูกค้ำตอนนี้กะบ่ ค่อยมี เฮากะบ่ค่อยได้ตั้งค์หลาย เป็นบางมือบางมือกะได้หลาย บางมือกะได้น้อย คั้นแขกมากะต้อง รีบออกไปต้อนรับ ให้เขาลังเครื่องดื่ม ให้ค่าทิปค่าครึ่งเฮา บางเถื่อเฮากะแต่งตัวงามๆ ให้เขาพอใจให้ เขามักเฮา (ชอบเรา) จ่ายเงินให้เฮา เฮากะได้รับแขก ออกแขกกะได้ตั้งค์” (น้องแหวน นามสมมติ)

ผู้หญิงลาวที่มาทำงานที่ร้านคาราโอเกะส่วนใหญ่มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกและการต่อรอง ความสัมพันธ์กับแขกซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการคัดเลือกแขกที่คิดว่าน่าสนใจหรือน่าไว้วางใจและสามารถ ที่จะปฏิเสธแขกที่มีท่าทีคุกคามหรือไม่น่าไว้วางใจซึ่งอาจจะนำไปสู่อันตรายและความรุนแรงทางเพศที่จะ เกิดขึ้นแก่เธอได้ ดังที่ขมพู (นามสมมติ) สาวคาราโอเกะชาวลาวสะท้อนให้ฟังถึงการเลือกแขกและการปฏิเสธ แขกที่เข้ามาใช้บริการว่า

“บางเถื่อกะมีแขก บางทีเฮากะเลือกแขก ปฏิเสธแขกบางคนเบิ่งบ่หน้าไว้วางใจ อยู่ที่เราฮักบ่ฮัก แต่อ้อมบ่มีแขกประจำ เพราะว่ามีแฟนแฟนกะอยู่ใกล้ๆกัน โดนๆรับเถื่อหนึ่ง เฮาบ่มักบ่ชอบแขกผู้ใดเฮา กะปฏิเสธรับทุกคนไปหมด เฮาบ่อยากไป บ่เต็มใจกะแล้วแต่ตัวเจ้าของสิตัดสินใจบ่มีผู้ใดบังคับ ตัวเฮา ที่ได้เฮากะได้แต่กะต้องเลือกเอาว่าสิตัดสินใจจั่งใด อย่างอ้อมลักษณะแขกที่จะปรับเลยกะคือ แขกที่มีหนวด นากลัว หน้าตาดุ เข้มเป็นตาย่าน ผมยารุงรังสกปรก เฮากะบ่ไปให้ผู้อื่นมานั่ง มาคุยนำ แต่คั้นเป็นคนเฒ่าคนมีอายุกะได้อยู๋ บ่ออกไปกะคั้นมัก คั้นมักกะไปบางคนกะใจดีบ่เฮ็ดโดน คั้นเป็นคน หนุ่มสะอาด หน้าตาดี แต่งตัวดี เฮากะมักไปกับแฟน แฟนให้เงินหลายบางเถื่อ 2,000-3,000 บาท อันนี้คั้นเฮามักเฮากะไปตรงสเปค แต่ว่าคั้นบ่แม่น (ไม่ใช่) สิให้หลายปานใด ซำใด กะบ่อยากไปคั้นบ่

มัก บ่ไป ปฏิเสธเลย บางคนถ้าเขาเต็มใจให้เฮา ใจดีให้เฮา 1,500-2,000 กะเต็มใจไปถ้าเป็นผู้ว่า มาเฮ็ดได้สามเดือนรับแขกออกแขกยังบ่หลายคือคนอื่น อย่างมากกะ 8-9 คน บางมือกะคนหนึ่งบางมือกะบ่ได้ เพราะว่าชุมมาเที่ยวส่วนหนึ่งเพิ่นมีได้กะประจำอยู่แล้ว” (น้องชมพู่ นามสมมติ)

อำนาจและการต่อรองของผู้หญิงคาราโอเกะแสดงให้เห็นผ่านการจัดลำดับความสัมพันธ์ของผู้ชายหรือแขกที่เข้ามาใช้บริการภายในร้านที่สะท้อนให้เห็นการแบ่งแยกความรู้สึกในการทำงานกับเรื่องส่วนตัวออกจากกัน เช่น ระดับของการเป็นแขกแปลกหน้า แขกไม่ประจำ มาสู่การเป็นแขกประจำหรือพัฒนามาสู่การเป็นแฟนหรือบางครั้งแฟนก็อาจจะไม่ใช่ทั้งคนที่เปิ่นแขกในร้านทั้งประจำและไม่ประจำ พวกเขาอาจเจอกันภายนอกร้านเช่น แหล่งท่องเที่ยว น้ำตก งานบุญหรือเวทีหมอลำซิ่ง เป็นต้น โดยทั้งแฟนและแขกก็อาจจะให้ความช่วยเหลือเอนในด้านเศรษฐกิจและด้านอื่นๆ แต่มีความแตกต่างกันในแง่ความรู้สึกของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างแฟนกับแขก การทำงานกับความคาดหวังหรืออารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว

“ตอนมาเถื่อแรก (ครั้งแรก) หมูบ่ได้บอกว่ามาเฮ็ดงานอีหยัง ต้องรับแขก ออกไปกับแขก นอนนำแขก คั่นหมูบ่บอกให้ฟังกะลิบเข้ามาเฮ็ดงาน บ่ไปกับหมู แต่เข้ามาแล้ว หมูผู้อื่นเพิ่นมีแขก เพิ่นได้ตั้งคั คั่นเฮาบ่เฮ็ดกะบ่ได้ตั้งคั ลืออยู่เฮ็ดหยัง กลับไปแล้วลิเฮ็ดหยัง กินหยัง ใจคิดอย่างเดียวยอยากมีเงินหลายๆ อยากกลับบ้าน กะเลยจำเป็นต้องเฮ็ด เฮ็ดมาเรื่อยๆ 9 เดือนรับแขก 20 กว่าคน ทั้งแขกประจำ ทั้งแฟนก็ช่วยเหลือเรื่องเงินเรื่องทองแทน นอกจากเฮาค่าทิป ค่าตริงก์จากคนมาเที่ยว อยากกลับบ้าน แต่กลับบ้านบ่มีเงิน กะเลยอยู่ เอาค่าตีบ ค่าตริงก์กับแขก ออกแขกกะบ่หลายเดือนละ 2-3 เถื่อ บางเดือนกะหลาย มือหนึ่งเคยรับสูงสุด 3 คน เวลาเฮาลิออกแขกเฮาต้องเบิ่งคน ถูกใจบ่ มักบ่ปลอดภัยบ่ คั่นเฮาบ่มีตั้งคัเฮากะบ่ออกกับเฮา” (น้องนิว นามสมมติ)

ในบางครั้งอำนาจและการต่อรองของผู้หญิงลาวข้ามชาติเหล่านี้ที่ทำงานในร้านคาราโอเกะ อาจจะถูกกัดกร่อนด้วยอำนาจทางเศรษฐกิจและระบบทุนนิยม ความต้องการทางการเงินทำให้พวกเธอเลือกที่จะยอมขายบริการ ขายร่างกายเพื่อแลกเปลี่ยนเงินตรากับแขก รวมทั้งรักษาความสัมพันธ์ของการเป็นแขกพิเศษหรือแขกประจำเพื่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและรายได้ของพวกเธอที่แขกเหล่านี้จ่าย ในขณะเดียวกันก็เป็นจุดเริ่มต้นของเธอในการสร้างความสัมพันธ์ต่อเนื่องในระยะยาวกับแขกคนนั้นในอนาคตซึ่งเป็นสิ่งที่พวกเธอจะเป็นคนตัดสินใจเลือกเองโดยไม่มีการบังคับ

“บางเถื่อเฮาต้องออกแขก ออกไปนอนกับแขก เพราะว่าจำเป็น คั่นเฮาต้องการใช้เงิน ทางบ้านต้องการเฮากะต้องออกไป แม้ว่าเฮาลิปฏิเสธได้ แต่ว่าคั่นแขกบางคนเฮาบ่ไว้ใจ เขามาบ่ดีเฮากะบ่เอา ถึงลิจำเป็นต้องใช้เงินปานใด เฮากะต้องรักษาตัวของเจ้าของก่อน แต่ว่าตีบบางเถื่อกะต้องออกไป เพราะว่าอยากได้เงิน ถึงลิบ่มีแขก แขกเป็นผู้เฒ่า เมมาเหล่า ชีไหร่แห่นกะไป เพราะว่าเฮาจำเป็นต้อง

ส่งให้ทางบ้านเพื่อนคอยอยู่ เขาต้องเก็บเงินให้พ่อให้แม่จะต้องออกไปกับแขกรับแขก” (น้องแหวน นามสมมติ)

ยุทธศาสตร์ที่พวกเธอใช้ในการเอาตัวรอดและการต่อรองความสัมพันธ์กับแขกแสดงให้เห็นถึงอำนาจและความสามารถในการต่อรอง เช่น การรักษาระยะห่างของความสัมพันธ์ที่จะช่วยรักษาสภาพจิตใจพร้อมกับรายได้ของเธอจากการทำงาน เช่น การปฏิเสธการออกไปนอนกับแขก แต่ใช้วิธีการเอาใจลูกค้าเพื่อให้เกิดความพึงพอใจผ่านการบริการรูปแบบอื่น เช่น พุดคุย ร้องเพลง ป้อนอาหาร รินเบียร์ เพื่อให้ลูกค้าพอใจและสั่งเครื่องดื่มซึ่งพวกเธอจะได้ค่าดริงก์จากแขกรวมถึงค่าทิปด้วยในแต่ละวัน รวมถึงการที่พวกเธอบอกว่า “แกลังป่วย” หรือบอกแขกเป็นประจำเดือนเพื่อที่จะได้ไม่ต้องรับแขก

“จริงๆงานรับแขก เขาปฏิเสธกะได้ ถ้าอยากได้เงิน มีความจำเป็นต้องใช้เงินใช้หยัง เขาอยากได้เงินเขาจะออกไปกับแขก”(น้องแอม นามสมมติ)

“บางเมื่อเขาจะบ่อยากออกแขก เปื้อๆเซ็งๆ บ่มีอารมณ์เขาจะลี้เลียงแขกแทน ว่าป่วยบ่สบาย เป็นประจำเดือน ปวดหัว ยกเว้นว่าจะเป็นอีหลีกะต้องรับเช่นแขกประจำเขาจะย่านเสียลูกค้า เพราะบางคนเขาช่วยเหลือหลาย ให้เงินให้ค่าหยังเขาเวลาเดือนร้อน บางครั้งก็ให้พิเศษกะเกรงใจเพิ่นกะต้องออกไป บางเมื่อคั่นเป็นแขกแปลกหน้ามาเที่ยวใหม่ๆ บ่แม่นแขกประจำ เขาจะลี้ให้เพิ่นสั่งเครื่องดื่มสั่งดริงก์ให้เขาหลายๆ ให้ค่าทิปเขาร้องเพลง อย่างกวาง (นามสมมติ) เวลาไปนั่งกับแขกไปคุยกับแขกกะไปนำกันเป็นกลุ่มกับหมู่ แล้วแต่ว่าแขกถูกใจผู้ใด บางคนใจดีเพิ่นให้ทุกคนกะมี บางเมื่อได้ค่าดริงก์ ร้อยสองร้อยกะถือว่ากะยังดีในแต่ละวันที่ได้รายได้ เขาจะบ่จำเป็นต้องออกรับแขก” (น้องนิว นามสมมติ)

นอกจากนี้อำนาจในการต่อรองของพวกเธอยังสัมพันธ์กับกิจกรรมทางเพศกับแขกเมื่อการตัดสินใจซื้อขายบริการทางเพศได้เกิดขึ้น ดังเช่นที่น้องนท (นามสมมติ) สาวลาวในร้านคาราโอเกะแห่งหนึ่งในพื้นที่อำเภอนายูงเล่าว่า

“ถ้าหนูออกไปนอนกับแขกก็จะให้เขาใส่ถุงยางอนามัยทุกครั้ง ซึ่งแขกจะเป็นคนใส่เองหรือบางครั้งแขกก็ให้แวนเป็นคนใส่ถุงยางอนามัยให้ มีบ้างที่แขกจะเพิ่มเงิน 500-1,000บาทให้กับตนเองโดยที่ไม่ใส่ถุงยางอนามัยแต่ตนเองนั้นไม่ยอมแล้วก็บอกกับแขกว่าไม่กลัวเอาโรคมาดิตพีหรือพอดูปแบบนี้แขกก็ยอมที่จะใส่ถุงยางอนามัย” (น้องนท นามสมมติ)

“คนที่ตีมาเที่ยว มองหน้าบางคนกะบได้ว่าอียัง นั่งกินซ้อๆ บางคนบตีเว้าแบบกวนตีน เว้าจ้งจ้งจ้งจ้ง เว้าดูถูกเฮา เว้าดูถูกคนลาว บางคนเว้ามาเฮ็ดงานจ้งจ้งเป็นจ้งได้ บ่มีบ่อนหาเงินบ่จ้งมาเฮ็ดจ้งจ้ง เป็นจ้งได้มาอยู่ประเทศไทย บางคนกะมาว่าเว้าเฮาเว้าหยังเขาบ่เข้าใจภาษาเฮา เขาว่าเว้าให้เขาบ่ เขาว่าเว้าอียังให้ไต่ยีนแห่น บ่รู้เรื่อง บางทีเฮาเปิดเพลงแอ้ง กะว่าเฮาบางเถื่อเฮาร้องเพลงบ่เป็น เฮาต้องเปิดเสียงให้ไต่ยีน พิมพะกะว่าพิมพะกะคือกันบางคำในภาษาไทยเฮากะบ่ฮู้คือกัน ทราญเลยบ่อยากนั่งนำกะไปนั่งไต่ยีนกะอย่างออกมาเลย คั่นว่าแขกบ่ตีกะบ่อยากนั่ง” (น้องทราย นามสมมติ)

อำนาจและการต่อรองของเธอยังสัมพันธ์กับครอบครัวในการตัดสินใจเข้ามาทำงานบริการในร้านคาราโอเกะในฝั่งไทยซึ่งเป็นการต่อรองกับจารีต ภูมิศีลธรรมที่กำหนดพฤติกรรมทางเพศและการแสดงออกทางเพศที่เหมาะสมของพวกเธอที่เคร่งครัดในประเทศลาว

“ตอนมาเฮ็ดงานอยู่นี้ เฮากะเรียนอยู่ตอนแรกว่าลืบกลับมาเฮ็ดแล้ว แต่กะกลับมาอีกคิดฮอดแฟนทางฝั่งนี้ อยากมาเที่ยว มาหาเงินนำ กะเลยตัดสินใจบ่เรียนต่อ จ้งค่อยกลับไปเรียนทีหลัง พ่อแม่ตนแรกกะถามว่ามาเฮ็ดงานหยัง เฮากะบอกว่ามาขายเครื่อง ขายของในร้าน บ่ได้บอกเพื่อนตรงๆว่าเฮามาเฮ็ดงานในร้านคาราโอเกะ คั่นบอกเพื่อนว่ามาเฮ็ดงานในร้านอาหารเพิ่นบ่ให้มา เพราะทางนั้นเขากันว่าผู้หญิงมาเฮ็ดงานในร้านอาหารมาเลิรฟมาหยัง มาขายตัว มานอนกับแขก เพิ่นบ่มีกะ บ่อยากให้ผู้ใดว่าอายเขา เพิ่นบ่มีกะเลยลืมห้ามบ่ให้มา แต่ว่าหยุดเฮาบ่ได้ เฮาอยากมา” (น้องแอม นามสมมติ)

ในขณะเดียวกันแม้ว่าเธอจะมีอิสระหรือมีอำนาจในการต่อรองกับแขกหรือคู่ของความสัมพันธ์ที่จะเข้ามา แต่จากข้อมูลภาคสนามบางคนก็พบว่า เธอยังอยู่ภายใต้กรอบของผู้ชายเป็นใหญ่และมองว่าตัวเองไม่มีสิทธิที่จะเลือก อำนาจในการตัดสินใจในเรื่องของความสัมพันธ์จึงเป็นอำนาจของผู้ชายมากกว่าที่จะคบกับพวกเธอหรือบอกเลิกกับเธอซึ่งสร้างความเปราะบางให้กับอารมณ์ความรู้สึกของพวกเธอ อย่างกรณีของนิว (นามสมมติ) ที่เล่าให้ฟังว่า

“แฟนเก่าเป็นคนไทยปัจจุบัน เลิกนานแล้วได้ 2-3 อาทิตย์ ที่เลิกกันเพิ่นมาบอกเลิกเพราะว่าแฟนเฮาไปคบกับพลอย (เพื่อนที่ร้านดอกกระถินคาราโอเกะ) แต่ใหม่ไม่โกรธไม่พูดอะไรเขาเป็นผู้ชายเขามีสิทธิแต่เขาเป็นผู้หญิงเฮาบ่มีสิทธิที่จะเลือกอียังหรือทำอียังได้ เขาอยากเลิกก็เลิกก็ได้แต่แค่ทำใจพูดเองคิดไปเอง” (น้องนิว นามสมมติ)

หญิง-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ผู้หญิงนอกภาคเกษตรกรรม มีอำนาจและการต่อรองน้อยมากเมื่อเทียบกับคนลาวกลุ่มอื่นๆ เนื่องจากการเข้ามาแต่งงานอยู่กินกับสามีคนไทยและอาศัยอยู่ใน

ครอบครัวของฝ่ายชาย ด้วยสถานะทางสังคมที่ต่ำกว่า ไม่มีการศึกษา และมักจะมาอยู่ตามลำพังไม่มีญาติพี่น้อง สถานะภาพตามกฎหมาย การเป็นคนสัญชาติลาวซึ่งไม่ใช่สัญชาติไทย รวมถึงต้องช่วยสามีและครอบครัวทำงานทุกอย่างทั้งงานในครัวเรือนและงานในภาคเกษตรกรรม ทำให้พวกเขาต้องยอมจำนนต่ออำนาจของผู้ชาย รวมถึงผู้หญิงลาวที่แต่งงานกับผู้ชายชาวลาวแล้วเข้ามาอาศัยอยู่ในสวนยางพาราของประเทศไทยก็แทบจะไม่มีอำนาจและการต่อรองกับสามีเช่นเดียวกันเนื่องจากอยู่ภายใต้ระบบของวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่

กรณีของพราว (นามสมมติ) จะอยู่ภายใต้อำนาจของสามีและพ่อของเธอเพราะเป็นรูปแบบของการอพยพมาอยู่ในสวนยางเป็นครอบครัวใหญ่

สัมภาษณ์พราว (นามสมมติ) อายุ 22 ปี ซึ่งเป็นภรรยาของ เปี้ยก (นามสมมติ) อายุ 23 ปีซึ่งเป็นสามีทั้งสองเป็นคนลาวที่เข้ามากรีดยางในสวนยางพาราแห่งนี้ นอกจากนี้ในสวนยังมีครอบครัวคนไทยและพ่อของพราวและน้องชายวัย 14 ปีมาอยู่ด้วยซึ่งก็ทำงานกรีดยางเช่นเดียวกัน รวมถึงน้องสาวของพราวที่แต่งงานกับคนไทยและเข้ามากรีดยางด้วยเหมือนกัน พราวมีพี่น้องสามคน โดยสองคนแรกเป็นผู้หญิง คนเล็กเป็นผู้ชาย มีอายุ 22, 16 และ 14 ปีตามลำดับ เธอบอกว่าเธอเป็นคนลาวลุ่ม เวียงจันทน์ นับถือพุทธศาสนา

พราว จบชั้นม.6 เป็นคนเมืองโพนโฮง แขวงเวียงจันทน์ โดยเข้ามาทำงานที่สวนยางได้ประมาณ 3-4 ปี โดยมีผู้เป็นพ่อเข้ามาอยู่ก่อนประมาณ 8-9 ปี จากนั้นพ่อซื้อพ่อเล็ก ก็ชักชวนให้ลูกมาอยู่ตามปลูกกระต๊อบกรีดยางอยู่ในสวนยาง “พอมายอยู่ บิดามารดา แต่ก่อนพอมายอยู่กับญาติ มีญาติมาอยู่มากรีดยางอยู่ทางไทย” ซึ่งพราวบอกว่าเข้ามาเป็นสายตามญาติพี่น้องที่เข้ามาก่อนหน้านี้และชักชวนให้เข้ามาประกอบอาชีพและอาศัยในเมืองไทย

ปลา (นามสมมติ) เล่าว่าแรงงานลาวทั่วไปส่วนใหญ่จะอพยพเคลื่อนย้ายแบบไปกลับ โดยเฉพาะคนที่เข้ามาทำงานตามลำน้ำโขงจะไปแบบเข้าไปเย็นกลับ ส่วนคนที่มีครอบครัวจะอาศัยอยู่ถาวร เพราะถ้าไม่แต่งงานกับคนไทยก็จะกลัวไม่กล้าออกไปไหนเพราะเข้ามาแบบผิดกฎหมาย “ส่วนหลายไปกลับ บ่อยประจำ มีเฉพาะเลาะโขง เข้าไปเย็นกลับ ถ้ามีลูกมีเมียจะอยู่ถาวร บ่มีกะลีย่าน บ่กล้าออกไปไหน(ไม่กล้าออกไปไหน)”

เมื่อก่อนพราวจะกรีดยางช่วยสามี ตอนท้องก็ไปช่วยสามีหยอดน้ำกรดอยู่แต่พอมีลูก คลอดลูกเลยไม่ได้ทำ เพราะต้องเลี้ยงลูกและต้องคอยทำอาหารให้สามีและพ่อ

พราวเล่าว่าผู้หญิงลาวแต่งงานแล้วแต่บางคน บางคนก็อายุ 15 ก็แต่งงาน ส่วนมาก 20 ปีก็แต่งงานกันหมด อายุมากเช่น 40 ปีก็ไม่แต่งงานกันแล้ว

พราว เล่าชีวิตแต่ละวันว่าสามีต้องกรีดยาง ถ้าหยุดพักก็กินเหล้ากับเพื่อนๆ ในสวน ตัวเธอเลี้ยงลูกทำกับข้าวไม่ค่อยได้ออกไปไหน อย่างมากก็ไปซื้อกับข้าวที่ตลาดตรงสะพานที่บ้านปากเจียงหรือไม่ก็ไปต่อพาสปอร์ตไปหาเจ้านาย (ไปหาเจ้าหน้าที่รัฐไปติดต่อราชการ)

การพักผ่อนเธอบอกว่าอยู่ที่ฝั่งลาวส่วนใหญ่ดูละครไทยช่อง 3 ช่อง 7 ดูช่องลาวเป็นบางครั้ง เธอบอกว่าความคาดหวังของเธอยากเก็บเงินไปใช้ชีวิตและเปิดร้านค้าที่ลาว “คิดว่าอยากไปอยู่ลาว ไปขายของ ข้าวของฝั่งลาวเท่ากับที่ไทย หาเงินได้พอแล้วก็กลับ” โดยพราวบอกว่าเงินที่ได้จากการกรีดยางเธอจะเป็นคนเก็บและฝากธนาคารและเธอก็จะดูแลเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่ากับข้าว เป็นต้น

ชาย-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ผู้ชายที่ทำงานในสวนยาง แม้ว่าจะมีอำนาจและการต่อรองภายในครัวเรือนตัวเองในฐานะของผู้ชาย ผู้นำและหัวหน้าครอบครัว แต่อำนาจในการต่อรองกับเจ้าของกิจการหรือเจ้าของสวนยางพารามีค่อนข้างน้อยมากเพราะต้องพึ่งพาเจ้าของสวนในแง่ของเงิน ที่พักอาศัย ในเรื่องการต่อรองทางเพศในกรณีของผู้ชายชาวลาวที่เข้ามาทำงานกรีดยางในประเทศไทยซึ่งเป็นคนโสด มีค่อนข้างน้อยเนื่องจากลักษณะของอาชีพที่พวกเขาทำ ซึ่งเป็นงานด้านเกษตรกรรมที่ต้องใช้แรงงานไม่ต้องใช้ทักษะความรู้มากซึ่งสอดคล้องกับสถานะทางการศึกษาของพวกเขาซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำ ทำให้พวกเขาไม่มีโอกาสที่จะดำเนินตามเพศวิถีที่พวกเขาต้องการ ตั้งแต่การมีแฟน การจีบผู้หญิงหรือการมีความสัมพันธ์กับผู้หญิง ดังเช่น เปีย (นามสมมติ) เล่าให้ฟังเกี่ยวกับตัวเขาและน้องๆชาวลาวของเขาที่ทำงานในสวนยางของประเทศไทยว่า

“ตอนนี้ผมไม่อยากแต่งงานหรือมีเมียใหม่ เพราะว่ายังบ่พร้อม เงินกะบ่มี ผู้สาวลาวสวยๆผู้ใดลิมาสนใจคนเฮ็ดอาชีพจั่งซี่ ทำสวนทำไร่ ส่วนมากผู้หญิงลาวสมัยนี้เขาเลือกแต่พวกมีเงิน อาศัยสังคมมีหน้ามีตา คนสวยแห่ค่าต้องเป็นแสนค่าต้องแพงหลาย คนธรรมดาบ่สวยแห่กะยัง 50,000 -60,000 บาท ตอนนี้ได้ยินว่าคนในเมืองลาว คั่นเป็นผู้สาวอายุ 18-19 ปี เขากะมักไปกับคนมีเงิน พวกเลี้ยงพวกเค้าแกไปเฮ็ดหยัง ไปเปิดซิงเปิดบริษัทกัน เหมือนน้องๆเร่กับเฮ่ คั่นบ่ได้มาเฮ็ดงานจั่งซี่ บ่ถูกแดด ตัวกะบ่ดำ เกิดมาเป็นลูกคนมีเงินซุมนี้เขามีผู้สาวกันแล้ว คนมีเงินหน้าตาดีมีฐานะผู้สาวหลาย มีแต่เด็กน้อย ถ้าไม่มีเงินกะไปไร่ไปนา ได้ไปเล่นผู้สาวนาหมุ่ไปม่วนซื่อๆ แต่ผู้สาวเขาบ่มักเพราะว่าบ่มีเงิน แต่ก่อนคั่นว่าซันเขากะสิรับเอาไปเฮ็ดเวียกเฮ็ดงานช่วยบ่ต้องมีเงิน แต่ทุกมื่อนี้ต้องมีเงิน บ่มีเงินต้องมิไรมีนา คั่นบ่มียังบ่มีผู้ใดลิเอาไปเป็นเขย เพราะว่าไปกินไปอยู่กะเขาบ่ได้สร้างหรือเฮ็ดอียังให้ทางเขากองเกย เขาก็บ่เอาเป็นเขยสิซันปานใดกะตาม ตอนนี้ซุมพวกผมกะบ่มีผู้สาวกันสักคนทั้งบ่มีเงิน เวลากะบ่มี เฮ็ดเวียกตลอดคี่มีเวลาไปคุยไปจีบกับผู้สาวอยู่บ่ อย่างผมนี้กะว่าสิบ่แต่งงาน เอามาอยู่กันบ่รอด บ่รู้สิเอาอียังมาหาเลี้ยงกัน ได้ลูกได้หยังค่าใช้จ่ายกะหลายขึ้น บ่อยากคิดเรื่องลูกเลี้ยงเมีย บ่อยากมีเมีย ตัวเจ้าของยังเอาตัวบ่รอด ย้อนบ่มีทรัพย์สินบ่ติดตัวไปเฮ็ดหยังแค่หาเลี้ยงตัวเจ้าของ ผมกะคิดอยู่ว่าอยากมีเงินก้อนหนึ่งไปเปิดร้านเฮ็ดกิจการของเจ้าของทางฝั่งลาว” (เปีย นามสมมติ)

โดยการไร้อำนาจในการต่อรองเรื่องเพศวิถีไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของสังคมไทยที่พวกเขาเข้ามาทำงาน ด้วยสถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ค่อนข้างต่ำและไม่เท่าเทียมกันเท่านั้นแต่สภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นกับพวกเขาตั้งแต่เมื่ออยู่ที่ฝั่งลาวด้วย ด้วยความยากจน แม้ว่าอุดมคติเกี่ยวกับผู้หญิงของเขาต้องการคนที่สวย แต่ในความเป็นจริงแล้วฐานะที่ยากจน ไม่มีที่ดินทำกินทำให้พวกเขาไม่มีโอกาสเข้าถึงเพศวิถีแบบที่พวกเขาปรารถนาได้

“คำ (นามสมมติ) บ่เคยมีแฟนจริงๆ นี่กะอยากมีแฟนเป็นตัวเป็นตนอีหลี มันเหงาๆจั่งได้กะบู้ หมุ่นำกันกะยังบ่มีแฟน เรื่อยากมีผู้สาวสเปคสาวกะอยากให้รวยหน่อยนึ่ง ฐานะดีแหม่ และกะต้องสวย ต้องเป็นคนลาว เพราะว่าสินสอด เงินค่าทองคนลาวบ่แพงคือคนไทย ส่วนมากคั่นว่ารวยต้องมีที่ดินหลายเฮ็ดอยู่เฮ็ดกินได้ เงินส่วนมากสิบค้อยมี กะบ่ค่อยเก็บบ่ค่อยได้ใช้ ในเมืองลาวมีที่ดินเฮ็ดกินกะถือว่าดีแล้ว เว้าอีหลีตัวเร่ตอนนี่กะมีมองๆอยู่ อยู่บ้านเดียวกัน(สนอท เมืองสังข์ทอง)กำลังจีบเขาอยู่ยังบ่ได้เป็นแฟนกันอีหลี เขากำลังเรียนหนังสืออยู่ฝั่งลาวอายุ 16 ปี แต่ว่ามาเฮ็ดงานกะเลยห่างๆกัน บ่ค่อยได้กลับไปหาเขา แต่ว่ามีโทรศัพท์ โทรศัพท์กะโทรติดต่อกันอยู่ตอนนี่ มาอยู่นี้โทรหลายมื่อ เว้าว่าเกือบทุกมื่อกะได้ บางทีกะโทรครั้งละเป็น 100-200 บาทกะคิดว่าลิแต่่งงานกับผู้นี้แต่เร่กะรอให้ 20 ปีก่อนจั่งลิแต่่งงาน ให้พร้อมทางด้านเฮ็ดเวียกเฮ็ดงาน ถ้าเอาอายุน้อยหลายกะเฮ็ดเวียกบ่คุ้ม (ถ้าเอาแฟนอายุน้อยกะจะไม่ได้ทำงาน) เอาลูกเอาเมียเรื่บคุ้ม เลี้ยงกันบ่คุ้ม (เลี้ยงกันไม่ได้) เพราะว่าเฮ็ดเวียกหายกะบ่ได้เพราะว่ามีลูกมีเมียแล้ว ตอนนี่เฮากะเฮ็ดเวียกเก็บตังค์ คิดไว้ว่าเก็บเงินได้สักก้อนมีทุนก็จะกลับไปเฮ็ดสวนยางอยู่เมืองลาวบ้านเจ้าของ เพราะว่าเฮามีที่ดินอยู่นั้นแล้วเฮากะได้ฝึกรีดยางจนเป็นแล้วอยู่เมืองไทยกลับไปกะไปปลูกไปเฮ็ดได้” (คำ นามสมมติ)

กะเทย-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า กะเทยลาวที่เข้ามาทำงานภาคบริการในร้านคาราโอเกะของประเทศไทยก็มีลักษณะของการมีอำนาจและการต่อรองความสัมพันธ์จากงานที่พวกเขาทำทั้งการเลือกที่จะสร้างความสัมพันธ์กับแขกที่เฉพาะบางคนและการปฏิเสธแขกบางกลุ่มที่เข้ามาในร้านที่พวกเขาารู้สึกว่าคุกคามและไม่ปลอดภัย

“วัยรุ่นน่มีเรื่องลิบ่บ่ ถ้าโต๊ะโต๊ะมีผู้สาวหลายกว่าก็จะหาเรื่องกัน เด็กทุกคนจะมั่งมานั่งกับผู้ใหญ่ เพราะว่าใจดีให้ทิปหลายกว่า เฮาปฏิเสธแขกได้ ถ้าเฮาไม่นั่งกะต้องเข้าไปนั่งกับเขาไปเลิฟซึ้งๆ (เฉยๆ) บางเถื่อไปนั่งกับผู้ใหญ่เฮากะไปนั่งนำ ได้ค่าดริงค์ เด็กวัยรุ่นไม่มีค่าดริงค์ ถ้าเด็กนั่งกับวัยรุ่นหลาย ถ้าไปลงดริงค์เขาจะไม่มีเงินจ่าย วัยรุ่นน่จะหาเรื่องกัน แต่ว่าวัยรุ่นจะไม่ไปหาเรื่องกับผู้ใหญ่” (น้องโน้ต นามสมมติ)

“ลักษณะแขกที่บ่มีแขกที่เป็นคนดี๊ คนลวนลาม วุ่นวายกับพวกหนู หนูกับหมู่ลิบ่มี และกะคนที่ปากไวคือบ่ให้เกียรติกัน ถ้าเป็นลวนลามกะลิบ่อยากนั่ง บางเถื่อคั่นพินเว้าแสง (พูดแรงๆ) กะรับ กะนั่งธรรมดา เฮาบอกพินได้ บางคนถ้าเราเว้าแหม่กะพินอยู่ สำหรับหนู เด็กผู้อื่นหนูบ่สู้ แขกเมาไววาย ถ้าเมาไววาย แม่พินลิเปิดไฟสปอร์ตไลนในร้านเลย” (น้องโน้ต นามสมมติ)

ภาพสะท้อนของการมีอำนาจและการต่อรองความสัมพันธ์ก็คือ การเปิดเผยตัวเองและเพศวิถีของพวกเขา เช่นการบอกแขกว่าเป็นกะเทย ชอบเพศเดียวกัน เป็นรับ หรือแบบผู้หญิง เป็นต้น ซึ่งการตัดสินใจซื้อ

บริการนอกจากจะอยู่บนเงื่อนไขของตัวเองแล้วยังสัมพันธ์กับการตัดสินใจของแขกด้วยว่ารับได้ไหม หรือมีรสนิยมที่ชอบนอนกับคนเพศเดียวกันหรือกะเทย ดังที่ส้ม (นามสมมติ) บอกว่า

“แขกเขาู้หมดว่าเปลืองแม่พันธุ์หญิง เขาจะเปิดใจกับเขาบอกเขาตรงๆแล้วแต่ว่าเขารับเขาได้หรือรับไม่ได้ เปล่คิดว่าแขกให้เขามานั่งมาคุยนะ เพราะเขาชอบเขาถูกชะตากับเขา เขาก็เรียกเขามานั่ง เพราะว่าแล้วแต่แขกมัก ตามความชอบของเขาเขามักเด็กแบบได้ คุยกันถูกคอกันกะตัดสินใจไปข้างนอกกัน คั้นเขาต้องการเฮ็ดหยังมากกว่าตี๋เหล่าตี๋มเปียร์หลังจากนั้น ทุกอย่างขึ้นอยู่กับเขานำแม่แม่เรื่องเงินหรือแขกอย่างเดียว ถ้าเขาบ่เต็มใจบ่ มัก กะบ่ไป บ่มีหยังกับเขา” (ส้ม นามสมมติ)

อำนาจและการต่อรองทางเพศของกะเทยลาวในร้านคาราโอเกะสะท้อนให้เห็นผ่านกิจกรรมทางเพศของพวกเธอจากการขายบริการ เช่น การต่อรองกับลูกค้าในการใช้ถุงยางอนามัยในการร่วมเพศหรือแม้แต่การตัดสินใจในการไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับคู่รักของตัวเอง

“เรื่องเสี่ยงมันก็ต้องเสี่ยง เขาต้องป้องกัน ต้องมีโรคเข้ามา จำเป็นต้องป้องกันไว้ เพราะต้องเสี่ยงทุกคน” (น้องไน้ นามสมมติ)

“ปกติถ้าออกไปกับแขกสัมผัสทุกเถื่อ ปกติจะถือไซ้ 52 เพราะมาตรฐาน สมิทั้งซื้อเองจากร้านขายยาหรือตามเซเว่น บางเถื่อทางโรงพยาบาล ทางรักษไทย ฟ้ามิตรเฟิ่นเอามาแจก กะมีฟี้ใจเอามาให้ทางร้านประจำ” (น้องส้ม นามสมมติ)

สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นอำนาจและการต่อรองของพวกเธอก็คือความสามารถในการจัดการอารมณ์ของพวกเธอในการทำงานกับแขกที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนบริการทางเพศและในความสัมพันธ์ส่วนตัวกับแฟนหรือคู่รักของพวกเธอ และสามารถใช้อารมณ์ของพวกเธอต่อรองกับแขกเพื่อสร้างมูลค่าในทางเศรษฐกิจและความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้

“กับแขก เวลาออกไปมีหยังกับแขก ต้องใส่ถุงยางอนามัยทุกเถื่อ บอกแขกว่าต้องใส่ทุกเถื่อ(ทุกครั้ง) ถ้าบ่ใส่กะบ่เอา บ่รับ เวลานอนกับแขกบ่มีอารมณ์คือจ้งแฟน มันเป็นเรื่องของการค้ามากกว่า เป็นหน้าที่ เป็นการแลกเปลี่ยนกับเงิน แต่ถ้าพ้อ(เจอ)คนถูกใจกะมีอารมณ์บ้างเห่นนิดหน่อย แต่ส่วนใหญ่ลืบมี บางครั้งกะมีบางครั้งกะบ่มีแล้วแต่สิ่งที่แขกปฏิบัติกับเขานำ อย่างเช่นแขกที่บ่แม่มาเอาเขาอย่างเดียว เสียบๆแล้วกะแล้ว บางคนมาจูบ มาหอมมาลูบ เขากะมีอารมณ์ขึ้นมาเห่นหน่อยหนึ่ง ส่วนมากกับแขกสัมผัสเป็นคนใส่ถุงยางอนามัยให้เองทุกครั้ง และถุงยางเปล่ลืเป็นคนเตรียมมาเอง ถ้าเป็นของที่ถูกค้าเอามาเองไม่ได้อยู่ในกล่องหนูกะบ่เอา กลัวว่ามันเลื่อม บ่มีคุณภาพ กลัวติดโรคเอดส์ บางคนบ่อยากใส่กะแผนสูงเตรียมมาเอง ลักเงาะถุง เขากะกลัวถุงรั่วถุงแตก” (น้องส้ม นามสมมติ)

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการต่อรองของพนักงานบริการและแรงงานในภาคเกษตรกรรมนั้น มีความแตกต่างกันมาก อาจเนื่องด้วยทักษะและประสบการณ์ของพนักงานบริการและการเรียนรู้จักสังคมที่พวกเขาอยู่ทำให้พนักงานในภาคบริการ มีอำนาจในการต่อรอง การเลือกลูกค้า การต่อรองการใช้ถุงยางบ้าง ซึ่งอำนาจมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ลักษณะรูปลักษณ์ เครือข่ายทางสังคมที่เธอรู้จัก เช่น แยกที่มีอำนาจในสังคม เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งทำให้เธอมีอำนาจในการต่อรองกับเจ้าของร้านมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันแยกก็เป็นหนึ่งในคนที่กดทับพวกเธอเช่นกัน จากคำพูดคำจาที่เล้าโลม กดทับ หรือการกระทำที่เปรียบพวกเธอแต่ถ้าก็ไม่สามารถที่จะแสดงออก จัดการขั้นเด็ดขาดได้ ทำได้แค่การประนีประนอม การลุกเดินหนีหรือไม่ไปกับแยกคนนี้เท่านั้น แต่สำหรับแรงงานในภาคเกษตรกรรม พวกเธอไม่มีอำนาจ ขาดประสบการณ์ในการต่อรอง และที่สำคัญภายในครอบครัวที่ชายเป็นใหญ่ สามีจึงมีบทบาทเริ่มและออกคำสั่งเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ หรือเรื่องอื่นๆ ภายในบ้าน เธอจะต้องทำทั้งงานในบ้านและช่วยงานสวน และยังต้องเลี้ยงลูกอีกด้วย การคุมกำเนิดเป็นหน้าที่ของพวกเธอแต่พวกเธอไม่มีความรู้ เจ้าหน้าที่มักจะแนะนำให้ทำหมัน ซึ่งผู้ชายจะไม่ทำเพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้ไม่มีแรงงานทำงาน ภาระการคุมกำเนิดจึงต้องมาอยู่ที่ผู้หญิงเท่านั้น ซึ่งแรงงานทั้งหญิงและชายในสวนยางนั้นจะขาดอำนาจในการต่อรองกับนายจ้างอย่างมาก เพราะอยู่ในภาวะพึ่งพา และผิดกฎหมายทำให้ไม่กล้าเรียกร้องใดๆ

3.2.2 อคติทางเพศ อารมณ์ (Emotion) และการให้ความหมายกับการมีแฟนเป็นคนไทยและลาว การมีแขกประจำในบริบทการทำงานชายบริการทางเพศ นอกการบริการทางเพศ

หญิง-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ผู้หญิงลาวที่เข้ามาขายบริการทางเพศในร้านคาราโอเกะมีอัตวิสัยทางเพศที่มีความหลากหลาย ซึ่งสัมพันธ์กับ สถานะของการเป็นแฟน ทั้งคนไทย คนลาว การเป็นแขกประจำและไม่ประจำ เพื่อผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและความอยู่รอด รวมถึงเป้าหมายในอนาคตที่จะอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร และและอารมณ์ของเธอก็มีความเฉพาะและสามารถจัดการอารมณ์ของพวกเธอในการใช้ชีวิตและการทำงานได้ ซึ่งสะท้อนผ่านทักษะของพวกเธอในการจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวกับอารมณ์ในการทำงาน ซึ่งประนีประนอมกันอย่างสมดุลและสร้างผลกระทบทางด้านจิตใจให้กับเธอน้อยที่สุด

อารมณ์และอัตวิสัยทางเพศของเธอกับแขกมักจะเป็นไปในลักษณะของการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน ในทางธุรกิจ การขายร่างกายและอารมณ์เพื่อทำให้แขกพึงพอใจแต่ไม่ได้ผูกมัดทางด้านอารมณ์และความรู้สึก รวมถึงการผูกพันกันในระยะยาว แต่พวกเธอสามารถสร้างอารมณ์ให้แขกเกิดความรู้สึกที่พึงพอใจแม้ว่าบางครั้งพวกเธอจะไม่มีอารมณ์กับแขกเลยก็ตาม

“บางเดือนเฮกะบ่อยากออกแขก เป๊อๆเซ็งๆ บ่มีอารมณ์เฮกะสิเลียงแขกแทน ว่าบ่วยบ่สบาย เป็นประจำเดือน ปวดหัว ยกเว้นว่าจะจะเป็นอีหลีกะต้องรับเช่นแขกประจำเฮกะย่านเสียลูกค้า เพราะบาง

คนเขาช่วยเหลือหลาย ให้เงินให้ค่าหยังเฮาเวลาเดือนร้อน บางครั้งก็ให้พิเศษกะเกรงใจเฟิ่นกะต้องออกไป บางเถื่อคั้นเป็นแขกแปลกหน้ามาเที่ยวใหม่ๆ บ่แม่นแขกประจำ เฮากะลืให้เฟิ่นสั่งเครื่องดื่มสังสรรค์ก็ให้เฮาหลายๆ ให้ค่าทิปเฮาร้องเพลง อย่างกวาง (นามสมมติ) เวลาไปนั่งกับแขกไปคุยกับแขกกะไปนำกันเป็นกลุ่มกับหมู่ แล้วแต่ว่าแขกถูกใจผู้ใด บางคนใจดีเฟิ่นให้ทุกคนกะมี บางเถื่อได้ค่าสังสรรค์สองร้อยกะเถื่อว่ากะยังดีในแต่ละวันที่ได้รายได้ เฮากะบ่จำเป็นต้องออกรับแขก” (น้องกวาง นามสมมติ)

“แขกกะมีหลายอยู่ช่วงนี้พอดีตลอด ลูกค้าธรรมดาส่วนใหญ่กะได้ค่าทิป ค่าสังสรรค์ จากนมกล่องหนึ่งขนมห่อหนึ่งอย่างนมได้ 15 บาทกล่องหนึ่ง ค่าเปิดขวดร้านคิร้อยหนึ่งคั้นลูกค้าเอาเหล้ามาเอง คั้นหนึ่งได้ค่าทิปหลายสุดประมาณ 100-200 บาท นอนกับแขกกะแล้วแต่ว่าแขกสนใจเฮาบ่มีหนึ่งกะประมาณ 1 คน หลายสุดกะ 2 คนแล้วแต่แขกและเฮาตัดสินใจว่าสิรับแขก เบ่งว่าเป็นจั่งใด ไว้ใจได้บ่เป็นตาย่านบ่ ส่วนหลายบ่ได้เกี่ยงว่าเป็นคนหนุ่มหรือผู้เฒ่า คั้นเฟิ่นมีเงินสุภาพกับเฮา ใจดีกับเฮาเฮากะไป แต่ว่าลึกๆคั้นเลือกได้กะอยากได้ผู้หล่อๆหนุ่มๆหน้าตาดีแต่หายากคนแบบนี้ลืมาเที่ยว มามีหยัง มาฮักผู้หญิงเฮ็ดอาชีพอย่างเฮา” (น้องแหวน นามสมมติ)

“บางเถื่อกะมีแขก บางทีเฮากะเลือกแขก ปฏิเสธแขกบางคนเบ่งบ่หน้าไว้วางใจ อยู่ทีเฮากะฮักบ่ฮักแต่อ้อมบ่มีแขกประจำ เพราะว่ามีแฟนแฟนกะอยู่ใกล้ๆกัน โดนๆรับเถื่อหนึ่ง เฮาบ่มักบ่ชอบแขกผู้ใดเฮากะปฏิเสธรับทุกคนไปหมด เฮาบ่อยากไป บ่เต็มใจกะแล้วแต่ตัวเจ้าของลิตตัดสินใจบ่มีผู้ใดบังคับตัวเฮา เงินที่ได้เฮากะได้แต่กะต้องเลือกเอาว่าลิตตัดสินใจจั่งใด อย่างอ้อมลักษณะแขกที่จะรับเลยกะคือแขกที่มีหนวด นากลัว หน้าตาดี เข้มเป็นตาย่าน ผมยารุงรังสกปรก เฮากะบ่ไปให้ผู้อื่นมานั่ง มาคุยนำแต่คั้นเป็นคนเฒ่าคนมีอายุกะได้อยู่ บ่ออกไปกะคั้นบ่มัก คั้นมักกะไปบางคนกะใจดีบ่เฮ็ดโดน คั้นเป็นคนหนุ่มสะอาด หน้าตาดี แต่งตัวดี เฮากะมักไปกับเฟิ่น เฟิ่นให้เงินหลายบางเถื่อ 2,000-3,000 บาท อันนี้คั้นเฮามักเฮากะไปตรงสเปค แต่ว่าคั้นบ่มั่น (ไม่ใช่) ลืให้หลายปานใด ซำได้ กะบ่อยากไปคั้นบ่มัก บ่ไป ปฏิเสธเลย บางคนถ้าเขาเต็มใจให้เฮา ใจดีให้เฮา 1,500-2,000 กะเต็มใจไปถ้าเป็นผู้บ่าว มาเฮ็ดได้สามเดือนรับแขกออกแขกยังบ่หลายคือคนอื่น อย่างมากกะ 8-9 คน บางมี้อกะคนหนึ่งบางมี้อกะบ่ได้ เพราะว่าชุมมาเที่ยวส่วนหนึ่งเฟิ่นมีเด็กประจำอยู่แล้ว” (น้องชมพู่ นามสมมติ)

น้องแนน เล่าว่าเวลาที่ตนเองนั้นออกไปนอนกับแขกทุกครั้งนั้นก็มึอารมณ์บาง บางทีก็ไม่มีอารมณ์ แต่ถ้าเป็นคนทีตนเองชอบถูกใจก็จะมีอารมณ์ร่วมไปด้วยกับแขก แต่กับแขกบางคนก็ไม่มีอารมณ์แต่ที่ทำได้เพราะเงิน แขกทีนอนด้วยมีแต่อายุ 45 ปีขึ้นไป (น้องแนน, นามสมมติ)

อติวิสัยและอารมณ์ทางเพศของผู้หญิงลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะสะท้อนให้เห็นผ่านความสัมพันธ์ของแขกและแฟนของพวกเขา โดยพวกเขาเลือกที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชายทั้งทางฝั่งลาวและฝั่งไทยซึ่ง

เป็นเป้าหมายและเงื่อนไขของการตัดสินใจมีความสัมพันธ์กันในระยะยาว การแต่งงานอยู่กินกันในอนาคตซึ่งทำให้พวกเขามีความรู้สึกต่อความเป็นผู้ชายไทยและผู้ชายลาวที่แตกต่างกัน โดยผู้ชายลาวในมุมมองของเธอค่อนข้างสุภาพ เน้นอารมณ์ความผูกพันทางจิตใจ การไปเที่ยวพูดคุยกันธรรมดา ในขณะที่หนุ่มไทยพวกเธอมองว่า เน้นความสัมพันธ์ทางกายและต้องการนอนกับพวกเธอ เพื่อแสดงถึงสิ่งที่เรียกว่าความรัก ซึ่งส่วนใหญ่พวกเธอจะพบว่าผู้ชายไทย “เจ้าอารมณ์” “เอาแต่ใจ” “ไม่ค่อยจริงใจ” “โกหก(ซี้ตัว)” และแต่งงานมีลูกมีเมียแล้ว ทำให้ความสัมพันธ์ของพวกเธอกับหนุ่มไทยค่อนข้างจะสั้นและจบลงอย่างรวดเร็ว ที่เรียกว่า “รักๆ เลิกๆ” “รักเก่าจบลงก็เริ่มต้นมีรักใหม่ทันที” มีการเปลี่ยนคู่ของความสัมพันธ์หรือแฟนของผู้หญิงลาวกับหนุ่มไทยตลอดเวลา

“นิวมี่แฟนเป็นคนลาว ตอนคบกันอยู่ลาวบ่มีหยังกัน เป็นแฟนกันแต่บ่นอนนำกัน เทียนนำกัน เล่นนำกัน คือจั่งเป็นหมู่กัน(เพื่อนกัน) คนลาวเขาสีเป็นจั้งจั้น ส่วนคนไทยคั้นเป็นแฟนกันแล้วกะต้องนอนนำกัน เขาคิดจั้งจั้น คั้นบ่นอนนำกัน บ่เป็นของเขา เขาว่าบ่ฮักเขา แฟนคนไทยที่เคยคบกันเป็นคนหนุ่มบ้านนาคำน้อย มาทีแรก เพิ่นมาเที่ยวอยู่นี้ บอกเฮว่ารักเฮ เข้ามาจีบเฮ แต่ว่าตอนนี้เลิกกันแล้ว เลิกกันได้ 4 อาทิตย์ เฮคิดว่าเขาเป็นแฟนเฮลืบมีผู้ใด แต่ว่าแฟนเขามาบอกเฮอยู่นี้ว่าผู้มาจีบเฮมีลูกมีเมียแล้ว เฮนั่งอยู่กับแฟนเฮอยู่ในร้าน สุดท้ายเฮเลืกแฟน กลับบ้านและเฮกะเลยเลิกกับเฮเลย” (น้องนิว นามสมมติ)

“แฟนเมืองไทย เอาแต่ใจถ้ามีแฟนเมืองไทย เขามักจะชวนเฮไปเที่ยว ขอจับขบบายขบจูบ ขอมืออียังกับเฮ นอนนำเฮ เมืองลาวผู้บ่าวลาวเขาบ่มักชวนไปเที่ยว บ่ค่อยชวนเฮไปเที่ยว แต่เขาไปหาเฮที่บ้าน พ่อแม่จะเบิ่งตลอด คั้นพ่อแม่อนุญาตให้ไปจั่งได้ไป บ่ได้ไปกะนั่งคุยเล่นกันอยู่บ้าน” (น้องแอม นามสมมติ)

“ผู้บ่าวไทยมักตัว (โกหก) ตัวว่าโสดบ่มีแฟน ถ้าเป็นแฟนเฮลืบได้บ่ เวลากินเหล้า กินเปียร์กะเว้าหยอดเฮ คุยกับเฮ ขอเบอร์เฮ บอกว่าเฮตงานนังงานนี้ ยังโสดอยากหาผู้หญิงเป็นแฟน เว้าหวาน เว้าหยอกให้เฮหลงเชื่อคำเว้า ผู้บ่าวลาวเขาจริงใจ แยกบางคนเขากะจริงใจ บางคนกะบ่จริงใจกับเฮ เฮกะเบิ่ง (เราก็ดู) ว่าดีเฮกะเอา บ่ดีเฮกะทิ้ง หาเอาผู้ใหม่” (น้องนิว นามสมมติ)

สิ่งที่น่าสนใจคือการเลือกหรือตัดสินใจคบหากับแฟนทั้งที่อยู่ฝั่งลาว(ผู้บ่าวลาว)และอยู่ฝั่งไทย(ผู้บ่าวไทย) ของผู้หญิงคาราโอเกะลาวสะท้อนอัตวิสัยทางเพศของพวกเธอที่ค่อนข้างสิ้นไหวและยืดหยุ่นในพื้นที่ข้ามพรมแดน โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เช่นการโทรคุยโทรศัพท์กับหนุ่มลาวที่อยู่ทางโน้น กับการพูดคุยกับหนุ่มไทยผ่านทางโทรศัพท์และการคุยกันในร้านคาราโอเกะซึ่งมีเงื่อนไขของการทำงานและการให้บริการเพื่อแลกเปลี่ยนอยู่ด้วย

“แอมมีแฟนอยู่เมืองลาว เขาเพิ่งเรียนจบ เรียนโรงเรียนเดียวกันเป็นหมู่กัน แต่อยู่คนละหมู่บ้าน เขาเพิ่งเรียนจบปีกลาย คือว่าแอมไปเที่ยวจิ้งจี่ เที่ยวงานบุญกะพ้อกันกับเขา ถูกใจกัน เขามักเฮา เขากะขอเบอร์กะเลยแลกเบอร์กัน กะเลยติดต่อกันกันมาเรื่อย ตอนนีกะยังคบกันเป็นแฟนกันโทรหากันตลอด นทกะมีแฟนทางฝั่งพุ้นคือกัน เป็นน้องชายแฟนของแอม แอมกะแนะนำน้องของแฟนให้ทู้จัก เขากะคบกันโทรหากันตลอด” (น้องแอม นามสมมติ)

“ซื้อโทรศัพท์เอาไว้โทรกลับฝั่งลาว โทรศัพท์ส่วนใหญ่สิโทรหาแฟนทางฝั่งลาว มีเงินกะคุยได้ บางทีเขากะโทรหา ต่างคนต่างโทรแต่ว่าส่วนหลายเขาโทรหาเฮา เขาเป็นผู้ชาย เฮาเป็นผู้หญิงสิโทรหาผู้ชาย คั่นเป็นแฟนผู้ทีเฮาอีก ยกเว้นว่าเป็นแฟนทางฝั่งนี้ เฮาอยากไห้เขาเติมเงินไห้เฮากะโทรบอกเขาว่าอ้ายเติมเงินไห้แทนบ่มีเงินโทรศัพท์ โทรกลับบ้านหาพ่อแม่โทรดู อาทิตย์ละ 2-3 ถ่อ เยอะเลยเงินค่าโทรเติมถ่อละร้อยแทน อาทิตย์หนึ่ง 200-300 บาทกะมี บางถ่อเฮาเหงาเฮาอยากกลับบ้านกะโทรไปหาพ่อแม่ มีถ่อซื้อจากฝั่งไทยราคาประมาณ 4,000-5,000 บาท บ่ได้จ่ายรายเดือนซื้อซิมไทยแล้วกะเติมเงินเอาส่วนมากกะเล่นเกม เล่นเพลสได้ โทรเข้าโทรออกเป็นหลัก ถ่ายรูปแล้วกะฟังเพลง ส่วนมากกะส่งรูปแลกรูปกันกับแฟนกับผู้บ่าว” (น้องแอม นามสมมติ)

“ส่วนใหญ่ผู้สาวคาราโอเกะลาวมาอยู่ฝั่งไทยแต่มีแฟนอยู่ฝั่งลาวเขาหาผู้บ่าวฝั่งไทยไว้เป็นหมู่ซื่อ ๆ (เพื่อนเฉยๆ) เป็นหมู่เที่ยว หมู่ม่วน คุยกัน ซื้อโทรศัพท์ไห้เติมเงินไห้ ผู้บ่าวไทยบางคนกะฮู้ เขากะแซวว่าแฟนอยู่ฝั่งไทยเพิ่นบอกไห้เขาเติมเงินโทรไห้ แล้วกะเอาเงินโทรไปหาผู้บ่าวฝั่งลาว เวลาแขกหรือผู้บ่าวไทยมาจีบ มาถามว่าเฮามีแฟนบ่ เขากะบอกว่าบ่มีแฟน ยังโสด (พูดแล้วก็หัวเราะ)” (น้องแอม นามสมมติ)

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามพบว่า ผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะให้ความหมายต่อเรื่องของการมีแฟนและการมีแขกประจำในการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศว่า มีความแตกต่างกันในแง่ของอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งพวกเขามองว่าการปฏิบัติต่อแขกเป็นเรื่องของการทำหน้าที่ให้บริการ เป็นเรื่องของการทำงาน และผลประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ

“ความรู้สึกระหว่างแขกกับแฟนต่างกัน แขกกะแค่ไว้ไปพูดไปจิ้งจั่นจิ้งจี่ เอาใจแขก อยากได้ตั้งค์ ได้ทื่กับแขกกะไว้ไป หยอดไปแทน บางถ่อไว้กับแขกกะมีอารมณ์แบบหนุ่มสาวแทน เพราะเฮาเป็นผู้หญิงคือจิงโดนผู้ชายจีบ ผู้ชายแซว ไว้หวานๆ แต่ว่าเฮากะคิดว่าเป็นเรื่องงาน กะคุยเล่น แลกเบอร์แทน แต่แฟนเฮากะไว้ใจ ใส่ใจกันหลายกว่า แคร่เขาหลายกว่า แขกบางคนเฮากะบ่ไว้ใจ เฮาย่านบางถ่อเฮากะใช้กำลังเฮ็ดปดื่กับเฮา นทกะเคยเจอแบบว่าเขาดี เขาตบเฮา เขาบอกว่านทที่รักเฮาบ่ได้

รักเขาบ่อยากให้เขามาฉวนลามมากอดเขา มาเรียกเขาจั่งซี่ เขาบ่พอใจกะตบนทเลย อายุประมาณ 30 กว่าปีแล้วผู้ชายคนนี้ เขาตบนทหนูกะโกรธเอาเปียร์สาตหน้าเขา เขากะบ่พอใจออกจากร้านไปเลย และกะบ่มาอีก แต่แขกบางคนกะให้ทิป ให้ดริ้งก็ให้นมเฮา เฮากะมีรายได้” (น้องแอม นามสมมติ)

ซึ่งความรู้สึกของพวกเธอมีต่อแฟนหรือคนรักของพวกเธอจะมีความแตกต่างในแง่ของอารมณ์ ความรู้สึกในเรื่องของความมั่นใจ ความผูกพัน ความเข้าใจและการตอบสนองความรู้สึกทางด้านจิตใจระหว่างกัน ซึ่งแตกต่างจากแขกที่เน้นเรื่องของความสัมพันธ์ทางร่างกายมากกว่า

“แฟนถ้าได้จับควงแขนบ่เป็นหยั่ง มั่นใจ คู่กันเคยกัน ถ้าเป็นแขกก็รู้สึกตื้นๆ สั้น ย่นบ่หมัก (ไม่ชอบ) เพราะไม่รู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน แต่ว่าเฟิ่นเป็นลูกค้าเฮากะบ่ว่าหยั่งเฟิ่น บอกเฟิ่นว่าอย่าเฮ็ดบางเถื่อ เฟิ่นกะฟัง บางครั้งกะบ่ฟัง คั่นเฮาบ่มีกะขอตัวลูกหนี” (น้องแนน นามสมมติ)

“แฟนเป็นคนฮัก เข้าใจกันแล้ว บ่ต้องเว้ายังหลาย รู้จักกันมานานไวใจกัน เชื่อใจกัน แขกกับลูกค้าคือจั่งคนแปลกหน้าแห่ แบบมาแรกๆมาคุยมาเว้าเล่นกัน ให้ทิป ให้เงินเฮา แต่ว่าคั่นเป็นแขกเขาหวังเรื่องเดียวคือมีหยั่งกับเฮา คุยกัณยากบ่ค่อยเข้าใจว่าเฮาต้องการแบบใด เขาสิเอาแบบที่เขาพอใจ” (น้องพลอย นามสมมติ)

“คำว่าแฟนกับคำว่าแขกมันแตกต่างกันคั่นเป็นแฟนมันคือคนที่เฮารัก ไวใจ ยอมมีความสัมพันธ์นำ ใช้ชีวิตนำกันดูแลกันและมีลูกนำกัน ส่วนแขกกะคือการทำงานของเขา เขานอนกับเฮา เขาจ่ายเงินให้เฮา ว่างๆกับแขกเขาจ่ายเงินให้เฮาเขาอยากมีเซ็กส์กับเฮาแต่ว่าคั่นเป็นแฟนอาจสิมีเซ็กส์ หรือบ่มีได้แค่กอด จูบ จับมือเฮากะมีความสุขแล้ว แต่ว่าแขกบ่ได้เป็นเจ้าของชีวิตเฮา มีความผูกพันกับเฮาคือจั่งแฟนเฮา ตอนนีสำหรับพิมพ์ตอนนี้เลิกกับสามี แฟนคนแรกของเจ้าของแล้ว แฟนตอนนี้กะคือคนที่เข้ามาจีบเฮา เป็นคนไทย มาคุยมาเว้ากับเฮา ดูแลเฮาเรื่องเงิน เรื่องค่าต่างๆ เวลาเฮาเดือดร้อนนะช่วยเฮา เบิ่งกันไปก่อนยังบ่ได้ตัดสินใจอยู่กินใช้ชีวิตนำกัน ตอนนีบ่ได้สำคัญที่หน้าตาเพราะว่าทรายกะอายุหลาย อายุกะบ่เกี้ยง ของให้เป็นคนดี รักเฮา บ่ทำร้ายเฮากะพอ” (น้องทราย นามสมมติ)

รวมถึงการมีกิจกรรมทางเพศกับแฟนที่ตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์และการบรรลุถึงจุดสุดยอดทางเพศสัมพันธ์ของพวกเธอที่มากกว่าแขก ดังเช่นที่สาวคารโอเกะส่วนหนึ่งสะท้อนออกมาว่า “เวลาที่นอนกับแฟนเสร็จกะ แต่เวลาที่นอนกับแขกไม่มีอารมณ์แค่ทำไปก็เพราะอยากแค่ได้เงิน” และ “แขกนอนด้วยอารมณ์ธรรมดาเพื่อเอาเงิน แต่ถ้าเป็นแฟนคนที่เราชอบมีจิงหะเวลาอยู่ด้วยกันมันก็จะมีอารมณ์มากกว่า” (น้องแนน, นามสมมติ)

ในขณะที่เดียวกันความสัมพันธ์ของพวกเธอที่มีต่อแขกอาจจะพัฒนามาสู่ความสัมพันธ์ในระยะยาวหรือการเป็นแฟนกันได้ หากแขกมีความสอดคล้องกับความต้องการหรือความปรารถนาของพวกเธอหรือสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดขึ้นกับเธอแบบหนุ่มสาว ซึ่งสัมพันธ์กับอายุของแขก รูปร่างหน้าตาและคุณภาพอ่อนโยน รวมถึงฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของความมั่นคงในอนาคตของพวกเธอ

“บางคนแล้วแต่แขกและเธอตัดสินใจว่าสิรับแขก เบ่งว่าเป็นจิ้งใต้ ไว้ใจได้บ่ เป็นต่าย่านบ่ ส่วนหลายบ่ได้เกียงว่าเป็นคนหนุ่มหรือผู้เฒ่า คั่นเพิ่นมีเงินสุภาพกับเฮา ใจดีกับเฮาเฮาจะไป แต่ว่าลึกๆคั่นเลือกได้กะอยากได้ผู้หล่อๆหนุ่มๆหน้าตาดีๆแต่หายากคนแบบนี้ลืมาเทียว มามีหยัง มาฮักผู้หญิงเฮ็ดอาชีพอย่างเฮา” (น้องออย นามสมมติ)

“คำว่าผู้บ่าวหรือแฟน มันบ่เสมอไป มันบ่คือกัน บางทีผู้บ่าวกะบังเอิญมาเจอกัน เช่นมาเจอกันอยู่ร้านมาแซวเฮา มาจีบเฮา มาขอเบอร์โทร กะเรียกว่าผู้บ่าว เฮากะเป็นผู้สาวรุ่น ส่วนแฟนเฮาเป็นคนที่เฮารู้จักคุ้นเคยผูกพัน แยกกะสามารถจะเป็นทั้งผู้บ่าวและพัฒนามาเป็นแฟนเฮาได้ คั่นเฮารักกันเขารับเฮาได้ ส่วนตัวชมพูแขกประจำเลยบ่มี บ่อยากรับแขกประจำ เพราะว่าเจ้าของมีแฟนแล้วแล้วแฟนกะอยู่ใกล้กัน ฮักแฟนหลาย ส่วนมากกะเป็นแขกมาท่วๆไป” (น้องชมพู นามสมมติ)

“ตอนนี้เลิกกันกับสามี กะมีคนมาจีบเป็นคนไทย กะบ่ได้ตัดสินใจจริงจิง เบ่งไปเรื่อยๆ เบ่งคนดีๆอยากเริ่มต้นชีวิตใหม่ บางคนบ่ดีบ่อยากให้มาร่วมชีวิต แต่ใจหนึ่งกะย้านเพราะว่าเห็นน้องเห็นหมู่มีแฟนคนไทยกะมีเจ้าของ มีเมียแล้ว บางเถื่อเมียเขากะเข้ามาหาอยู่ร้าน หมู่พาญาติเขามา มาตามผัวเขา มาด่าเฮาว่าแย่งผัวเขา มาทำร้าย มาตบมาตีกะย้านคือกัน ต้องเบ่งให้คัก บางคนเฮาถือว่าเป็นแขกจำเป็นต้องไปกับเขา ต้องหาเงิน บ่อยากไปกะต้องไปนำเขา แต่ว่าบ่แม่นแฟน แฟนทรายบางคนกะพูดม่วน บางคนเป็นแขกกะดีกว่าแฟนเฮาที่คบอยู่แล้วแต่คน บางเถื่อเพิ่นเอาเฮาออกไปได้ทำยังกันกะไปนำกัน ออกไปซื้อๆ บ่ได้เฮ็ดหยังกัน บางคนกะมีเมียแล้ว บางคนกะอยากนอนกับพิมพ์ บางคนกะบ่เฮ็ดหยังทรายบ่มีหยังกัน แล้วแต่แขกบางคน เขาสงสารเขาพอใจลืออยู่กับเฮา คุยกับเฮาซื้อๆ” (น้องทราย นามสมมติ)

ภาพลักษณะของผู้ชายไทยที่มีต่อผู้หญิงลาว เช่นความบริสุทธิ์ ไร้เดียงสา ความเป็นธรรมชาติ ความเป็นสาวรุ่น สาวลาว สาวกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นซึ่งบางครั้งสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งกันระหว่างงานที่พวกเธอทำที่ต้องแต่งตัวเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้กับผู้ชายผ่านการโชว์เรือนร่าง ในขณะที่จารีตประเพณีของพวกเธอทางฝั่งลาวควบคุมให้เธอแต่งกายอย่างมิดชิดเหมาะสมและแสดงถึงความเป็นมือฉมังหรือแม่ยิงลาว ในขณะที่อุดมคติเหล่านี้กับเป็นที่ต้องการของหนุ่มไทยที่ทำให้เธอต้อง

ต่อรองกับอัตลักษณ์ทางเพศที่มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาทั้งจากความต้องการของแขกและความต้องการของแฟน

“(แฟน)เขาเป็นผู้ชายที่เรียบริยสะอาอะไรประมาณนี้ไม่ค่อยชอบกินเหล้า สูบบุหรี่ เขาไม่ชอบบุหรี่แต่นาน ๆ เขาจะ กินเหล้าทีหนึ่ง ชอบกลิ่นตัวของเขาตอนที่เขานิดน้ำหอมกินอ่อน ๆ แต่ว่าเวลาที่เรายู่กับเขา เขาไม่ให้เราใช้น้ำหอม แต่งหน้าแต่งตา ชอบให้เราใส่ผ้าชิ้นธรรมดา กับเสื้อธรรมดา ไม่ชอบให้เราใส่กางเกงขาสั้น อะไรประมาณนี้” (น้องฟ้า นามสมมติ)

ผู้หญิงลาวส่วนใหญ่ที่เข้ามาขายบริการทางเพศและทำงานในรานคาราโอเกะส่วนใหญ่พยายามที่จะหาสามีซึ่งเป็นคนไทยเพื่อความมั่นคงในการอยู่เมืองไทยของพวกเธอในอนาคต พวกเธอเลือกที่จะตัดสินใจที่จะลองคบหาดูใจหรือเป็นแฟนกับคนไทยด้วยเหตุผลทางด้านการเงินและความมั่นคงในอนาคต

“...เฮา ตอนนีสำหรับทรายตอนนี้เลิกกับสามี แฟนคนแรกของเจ้าของแล้ว แฟนตอนนี้กะคือคนที่เข้ามาจีบเฮา เป็นคนไทย มาคุยมาเว้ากับเฮา ดูแลเฮาเรื่องเงิน เรื่องค่าต่างๆ เวลาเฮาเดือดร้อนนะช่วยเฮา เบ่งกันไปก่อนยังบ่ได้ตัดสินใจอยู่กินใช้ชีวิตนากัน ตอนนีบ่ได้สำคัญที่หน้าตาเพราะว่าทรายกะอายุหลาย อายุกะบ่เกียง ของให้เป็นคนดี รักเฮา บ่ทำร้ายเฮากะพอ” (น้องทราย นามสมมติ)

“อายุ 24 ปี แก่แล้ว ยังเฮ็ดสาวบ่เป็น กะเลยบ่มีแฟน ...มานี้ก็อยากมาหาหนุ่มไทย อยากได้คนไทยเป็นแฟน ถ้าได้คนไทยเป็นแฟนก็จะอยู่ที่นี้ มีลูกที่นี้ ทำมาหากินในเมืองไทย” (น้องพัช นามสมมติ)

เช่นเดียวกับน้องนิว (นามสมมติ) ที่เล่าเกี่ยวกับชีวิตรักของตนเองกับคนไทยในปัจจุบันว่า “แฟนคนไทยเป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านโคกสะอาด ถึงเป็นแฟนถ้าไม่จ่ายเงินก็ไม่ออกไปนอนด้วย เป็นแฟนก็ต้องเสียเงิน เมื่อวันก่อนแฟนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านมาหาพาไปซื้อทองให้ 1 บาท อยากได้ก็เลยออกไปนอนด้วยแต่ต้องซื้อให้ก่อน (แล้วน้องนิวก็นั่งดูด้านที่ใส่แหวนให้ดูเป็นทองหนัก 1 บาทที่เพิ่งซื้อมาเมื่อวานก่อน) ส่วนเมื่อวันก่อน แฟนคนไทยอีกคนหนึ่งพาไปซื้อเสื้อ (เสื้อแขนยาวสีดำ) ที่บ้านคลัง ตลาดที่อำเภอนาเยีย กับให้เงินใช้ไม่เยอะ แฟนคนไทย เขากามนอนอยากนอนด้วยแต่เราไม่ให้นอน แต่ถ้าให้เงินก็นอนแต่ถ้าไม่ให้เงินก็ไม่นอนด้วย ถ้านอนด้วยก็ต้องจ่ายให้ 1,500 -2,000 บาท” ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ที่พัฒนาจากความเป็นแขกมาสู่การเป็นแฟนของสาวคาราโอเกะชาวลาว

ดังนั้นสาวคาราโอเกะลาวจึงมีอัตวิสัยทางเพศและอารมณ์ที่มีความหลากหลายทั้งในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายไทยกับผู้ชายชาวลาวที่สามารถแสดงบทบาทของการเป็นแฟนของทั้งสองกลุ่มเมื่ออยู่ฝั่งไทยหรือฝั่งลาวหรืออาจจะแสดงบทบาทเหล่านี้ในพื้นที่ซ้อนทับเช่นโทรหาแฟนที่อยู่ฝั่งลาวในประเทศ

ไทยพร้อมกับการคบผู้ชายไทย หรือการอยู่กับแฟนหรือสามีที่ฝั่งลาวแต่โทรหาผู้บ่าวที่ฝั่งไทยเป็นต้น ดังที่น้องฟ้า (นามสมมติ) สะท้อนเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า

“มันก็แตกต่างกันอยู่กับแฟนคนไทยที่นี้ก็ โอเค ดีก็แตกต่างกันคนละอย่างแฟนคนลาวที่อยู่ทางโน้นก็ทำให้เราทุกอย่างเหมือนกัน เวลาที่เราจะกลับบ้านเขาก็มารับเราที่หนองคาย นิสัยของแฟนทั้งสองคนนี่เหมือนกัน ตามใจเราทุกอย่าง กลับไปบ้านทำกับข้าวให้กิน เวลาที่เขาเลิกงานเขาก็มารับเวลาที่เขาหยุดงานเขาก็จะพาไปเที่ยวอะไรประมาณนี้ ที่โน้นก็โอเคที่นี้ก็โอเค มันคล้ายๆกันอะ นิสัยของแฟนคนลาวก็จะเหมือนแฟนคนไทยนี้แหละ มันก็ไม่แตกต่างกันนะ คนนี้ก็ดีไปอย่างหนึ่งคนนั้นก็ดีไปอย่างหนึ่ง บางทีบอกว่าอยากไปเที่ยวก็พาไป อยากได้เสื้อเขาก็ซื้อให้ที่นั่นก็เหมือนกันทางโน้นก็เหมือนกัน นิสัยเขาเหมือนกันไง เขาก็ดีแต่อยู่กับแฟนคนลาวที่ฝั่งคบกกันก็ดีเขาดูแลเราดูแลพ่อแม่เราตอนที่เรายู่ทางฝั่งไทย” (น้องฟ้า นามสมมติ)

ปัจจุบันน้องฟ้าตัดสินใจมีแฟนเป็นคนลาวเนื่องจากกลัวความผิดหวังและความเจ้าชู้ของผู้ชายไทย

“ตอนนี้มีแฟนเป็นคนลาวเดี๋ยวนี้อย่างไรก็ได้แล้วแฟนคนไทยแล้ว หลายใจโหดเจ้าชู้ แต่ก่อนที่เคยเล่าให้ฟังว่ามีแฟนเป็นคนไทยก็มีอยู่ แต่ตอนนี้เลิกกันไปแล้ว เขาไปเห็ดงานอยู่ที่เมืองนอกแล้ว ก็เลิกกันไปได้ปีกว่าแล้ว ที่เลิกต่างคนต่างบ่อเข้าใจกันแะะ คือแบบเขาก็บ่อเข้าใจเฮา เขาก็บ่อเข้าใจเพิ่นจั่งชื่อนะ ตอนนี้มีแฟนเป็นคนลาวก็คุยกันธรรมดา หมายถึงคือยังบ่อได้แต่งงานกัน คบกกันได้ 5-6 เดือน แฟนที่เป็นคนลาวเจอกันที่บ้าน เขาทำงานบริษัท ถ้าอยู่บ้านเราก็ได้เดือนละหมื่นห้า ตอนนั้นก็กลับบ้านก็ได้เห็นกันตอนที่ไปนั่งกินข้าวอะไรประมาณนี้ เขาก็ทักทาย” (น้องฟ้า นามสมมติ)

หญิง-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ภาคสนาม แรงงานผู้หญิงลาวที่แต่งงานกับสามีคนไทยและการย้ายตามสามีคนลาวเข้ามากรีดยางในสวนยางพาราพบว่าอัตวิสัยทางเพศและอารมณ์ทางเพศค่อนข้างจะมีอิสระและแสดงออกในเรื่องพวกนี้ได้น้อยกว่าผู้หญิงลาวในสถานบริการเนื่องจากระยะเวลาหรือช่วงเวลาของการทำงานของสามีที่ค่อนข้างมากและหนักทำให้พวกเขาไม่มีกิจกรรมทางเพศหรือการท่องเที่ยวพักผ่อนด้วยกันน้อย

ชาย-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ภาคสนามพบว่าแรงงานผู้ชายชาวลาวที่เข้ามาทำงานในสวนยางในประเทศไทยในเรื่องของอัตวิสัยทางเพศและอารมณ์ พบว่าแม้ว่าพวกเขาจะมีอารมณ์รักและความรู้สึกแบบหนุ่มสาว แต่เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของภาระหน้าที่งานในสวนที่ค่อนข้างมากและฐานะทางเศรษฐกิจที่

ค่อนข้างต่ำทำให้มีผลต่อการตัดสินใจมีแฟนหรือการคบหาอยู่กับคนต่างเพศ รวมทั้งประสบการณ์ความล้มเหลวในชีวิตคู่ การหย่าร้างเนื่องมาจากการปัญหาของการทำงานหาเลี้ยงครอบครัวทำให้แรงงานข้ามชาติผู้ชายลาวส่วนหนึ่งตัดสินใจเป็นโสดมากกว่าจะแต่งงานกับผู้หญิงซึ่งจะเป็นการเพิ่มภาระความรับผิดชอบให้กับตัวเองและครอบครัว

“อนาคตกับคนที่จีบอยู่ลาวกะบ่ฮู้คือกันว่าลิเป็นจ้งใต้ เฮายากจนบ่มีเงิน กะแล้วแต่เมื่อหญิงเขาว่าเขาลิเลือกเฮาบ่ คั่นเขามีคนที่มัก คนที่ชอบกะเรื่องของเขา เขากะบ่ว่าหยัง มันอยู่ที่เขาอยู่ที่พ่อแม่เขามักผู้ใด มักเฮาบ่ กับแฟนผู้นี้เพิ่งคบกันมาได้ประมาณปีกว่าตั้งแต่ปีที่แล้ว เคยไปเล่นไปเที่ยวร่วมกัน อยู่โรงเรียนเดียวกัน อยู่ลาวเด็กน้อยมัธยมประถมกะฮักกันได้แล้ว จีบกันเป็นปกติ หมูมีแฟนเฮากะอยากมีนำเขา เร่เรียนจบม.3 อายุ16 ปี ที่เริ่มมีแฟน ที่แฟนอยู่โรงเรียนเดียวกันเป็นหมู่รุ่นน้อง กะเป็นคนสวยพอเบ่งอยู่(พอดูได้) พ่อแม่เขากะเฮ็ดเวียกเฮ็ดไร่เฮ็ดนาคือกัน ตอนอยู่ลาวกะมีโอกาสได้อยู่ใกล้กันหลาย บางเถื่อ(บางครั้ง)กะไปเล่นอยู่เฮือนผู้สาว พ่อแม่เขากะอยู่หน้า เฮาลิชวนไปเที่ยวข้างนอกสองต่อสองเฮากะต้องขอพ่อกับแม่เขา เขากะลิตให้ไปอยู่บ่ได้ห้าม กะไปเที่ยวงานหมอลำไหน เสร็จงานแล้วเที่ยวเสร็จกะต้องมาส่งเขาอยู่บ้าน ตอนนี้จะกะมีผู้เดียวนี้ละที่คบอยู่ บ่ฮู้คือกันว่าต่อไปลิเป็นจ้งใต้ กะคบกันไปซื้อๆ (เฉยๆ) เรื่อยๆ” (ดำ นามสมมติ)

“อยู่บ้านเมืองสนอท กะมีร้านค้าโอเกะหลาย แต่ผมบ่เคยไปเที่ยว บ่มีเงิน กะได้ยินหมู่ๆบอกว่ามีผู้สาวแต่งตัวงามๆมาอยู่ในร้าน กะบ่เคยได้ไปเบ่ง ได้เข้าร้าน ส่วนมากวัยรุ่นตามชนบทเขาลิเที่ยวตามบ้าน วัยรุ่นลาววัยรุ่นไทยกะบ่แตกต่างกัน เมืองลาวกะมีตีกันแย่งผู้สาวกะแล้วแต่ว่าผู้สาวลิตตัดสินใจเลือกผู้ใดเป็นแฟน ตอนนี้จะอยากกลับไปหาแฟนอยู่แต่ว่ารอให้ลูกพ่อใหญ่ (ลูกของพ่อซึ่งที่แต่งกับคนลาว) ปิดเทอมก่อนพื้นจ้งลิตาไปเมืองลาว” (ดำ นามสมมติ)

“เฮ็ดงานจ้งซีเวียกหลาย ลิตมีผู้สาวใดมามาก(มาชอบ) คั่นมีผู้สาวกะลิตอยู่เนาะ พอเลิกงาน เมื่อๆได้ค่อยเล่นมีความสุขกะคงลิตี” (เปีย นามสมมติ)

ผู้ชายสวนยางส่วนมากตัดสินใจที่จะเลือกมีแฟนเป็นคนลาว เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่แตกต่างกันมากรวมถึงลักษณะของความสวยและผิวพรรณที่พวกเขา มองว่าสวยกว่าคนไทย ซึ่งทำให้พวกเขาส่วนใหญ่โสดและยังไม่ได้แต่งงาน

“สเปคผู้สาวต้องงาม บ่ต้องมีฐานะดีกะได้ ตาหวาน ผิวขาวอยู่ และต้องเป็นคนลาว...ความแตกต่างกันบ่ฮู้คือกันโดยตัวเจ้าคอง คิดว่ามีมือหญิงลาว แตกต่างจากมือหญิงไทย มือหญิงลาวเขาขยัน อยู่ทางพื้นมีมือหญิงไทยเบ่งลิบขยันปานใด ต้องเฮ็ดทุกอย่างเฮ็ดไร่เฮ็ดนา ทำงานสาบ้าน นำลิตนบ่ได้ ซี้คร้านกว่าความสวยกะสู้มือหญิงลาวบ่ได้ ขาวกว่า น่าฮักกว่า เคยคุยกับมือหญิงไทยแถวๆ นี้ละ แต่มีแต่ด่ากัน ว่า

กัน แขวกันหยอกกันแหย่ เขาบ่มีผู้ชายลาวดอก เขาว่าผู้ชายลาวกระจอก บ่มีเงิน อยากจน เรียนบ่สูงคือเขาคนไทย” (ดำ นามสมมติ)

“..คิดว่าลีแต่งงานกับผู้นี้แต่เร่กระรอให้ 20 ปีก่อนจั่งลีแต่งงาน ให้พร้อมทางด้านเฮ็ดเวียกเฮ็ดงาน ถ้าเอาอายุน้อยหลายกะเฮ็ดเวียกบ่คุ้ม (ถ้าเอาแฟนอายุน้อยก็จะได้ทำงาน) เอาลูกเอาเมียเร็วบ่คุ้ม เลี้ยงกันบ่คุ้ม(เลี้ยงกันไม่ได้) เพราะว่าเฮ็ดเวียกยังกะบ่ได้เพราะว่ามีลูกมีเมียแล้ว ตอนนีเฮากะเฮ็ดเวียกเก็บตังค์ คิดไว้ว่าเก็บเงินได้สักก้อนมีทุนก็จะกลับไปเฮ็ดสวนยางอยู่เมืองลาวบ้านเจ้าของ เพราะว่าเฮามีที่ดินอยู่นั้นแล้วเฮากะได้ฝึกกริดยางจนเป็นแล้วอยู่เมืองไทยกลับไปกะไปปลูกไปเฮ็ดได้” (ดำ นามสมมติ)

“เรื่องเพศกะฮู้จักกับหมู่ เขาเบิ่งหนึ่งโป้กัน กะเคยเข้าไปเบิ่งกับเขา ในเมืองลาวเขากะเบิ่งกะขายหลายพวกหนึ่งโป้ อย่างเร่มาอยู่นี้กะไหลดมาเบิ่งในโทรศัพท์หมดทั้งไทย ฝรั่งเศสกะมี กะมีหมู่อยู่ นำกันเพ็งบอกว่าเข้าหม่องได้ ตรงใดมีหนึ่งโป้ให้เบิ่งฟรี แต่ก่อนเร่กะเบิ่งประจำ แต่เบิ่งดูๆ (บ่อยๆ) มันซีเดียว กะเลยลบอก บางทีเฮาเหงาอยากมีผู้สาว กะเบิ่งซื่อๆ อยากฮู้ว่าเฮาเฮ็ดอีหยังแนวเวลาอยู่กับเมีย ตามประสาคนหนุ่ม บ่มีประสบการณ์ คั่นมีแฟนมีเมียกะลีได้เฮ็ดเป็น เบิ่งแล้วกะปล่อยมันแหย่ เข้าห้องน้ำ ความสุขน้อยๆ บ่เคยได้เที่ยวหรือมีหยังกับผู้หญิงอีหลี เพราะว่าคั่นไปเที่ยวกะเสียตังค์และกะบ่ฮู้จักว่ามีหม่องเที่ยวอยู่ตรงใด มาอยู่นี้บ่ค่อยได้ออกไปไสอยู่ในสวนยางอย่างเดียว ยกเว้นว่าพ่อพาเที่ยวตลาด ไปกินเนื้อย่าง ไปเบิ่งเขาแข่งเรือจั่งได้ออกไป” (ดำ นามสมมติ)

กะเทย-สถานบริการ

จากการศึกษาและการสัมภาษณ์กะเทยชาวลาวที่เป็นแรงงานในสถานบริการ ร้านอาหารและร้านค้า ราโอเกะในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีพบว่า พวกเธอสามารถที่จะมีอิสระในการตัดสินใจในเรื่องของการมีเพศวิถีที่ตัวเองพึงพอใจ เช่นการมีความสัมพันธ์กับผู้ชายที่เป็นแขกและแฟน ซึ่งพวกเธอเหล่านี้สามารถจัดการและแบ่งแยกอารมณ์ของพวกเธอในการทำงานที่เป็นเรื่องของการซื้อขายแลกเปลี่ยน การขายร่างกายกับแขกซึ่งไม่ได้สัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดหรือสิ่งกระตุ้น ใดๆกับอารมณ์ที่เป็นเรื่องของความรักหรือความรู้สึกส่วนตัวกับผู้ชายที่พวกเธอคบหาหรือเป็นแฟนได้

“เวลามีอีหยังกับแขกหรืออยากสร้างอารมณ์บ่จำเป็นต้องใช้แอลกอฮอล์ใช้เหล้า อย่างเจ้าของไปนอนกับแขกกะบ่ได้ใช้พวกนี้ แต่กะมีอยู่ทีแขกสั่งเครื่องดื่มให้เฮา เฮากะกินเพราะว่าเป็นดริงก์เฮา กะกินแหย่กินให้มันม่วนสนุกสนานเวลาเฮาคูย เฮาร้องเพลงให้เฮากล้า” (น้องส้ม นามสมมติ)

อารมณ์ของกะเทยชาวลาวที่ทำงานร้านคาราโอเกะจากการสัมภาษณ์พบว่ามีความสิ้นไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ที่พวกเธออธิบายเกี่ยวกับการมีอารมณ์ ไม่มีอารมณ์หรือไร้อารมณ์ต่อแขกที่สัมพันธ์กับลักษณะของแขก เช่น กลิ่นกายที่หอม การใส่น้ำหอม การถูสบู่ รวมทั้งลักษณะผิวที่นุ่มไม่หยาบกร้าน ที่จะสัมพันธ์กับความรู้สึกของพวกเธอเมื่อมีกิจกรรมทางเพศ รวมทั้งลักษณะของความผูกพันใกล้ชิดในรูปแบบของแขกและแฟนส่งผลต่ออารมณ์ที่มีระดับความเข้มข้นแตกต่างกัน เช่น การมีอารมณ์กับแฟนมากกว่ากับแขกในการมีกิจกรรมทางเพศ

“อย่างทีบอกว่กักับแฟนมีอารมณ์หลยกว่กัแขก แขกบางคนเฮากะบ่มีกัมีอารมณ์ พวกกลืนเหล้ามีกลืนเหล้าแวง แต่ว่กักับแขกบางคนกะมีอารมณ์บ่างอยู่ แบบว่ผู้ชายบางคนเนื้อหอม เวลาเฮาสัมผัสเฮาจูบ เฮาใกล้ชิดกักับเขาบ่ฮู้ว่กลืนสบู่ หรือน้ำหอม แต่ก่อนลิมียังกันสัมผัสบอกให้แขกไปอาบน้ำ บางเหือเฮากะอาบน้ำให้เขาเองเลย เวลาเสร็จกักับแขกหรือกักับแฟนเฮากะไปอาบน้ำ ไปล้างตัวให้สะอาดทุกคร้ง” (น้องส้ม นามสมมติ)

นอกจากนี้ลักษณะอื่นๆของแขกหรือลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการในร้านก็มีความสัมพันธ์กับอัตวิสัยทางเพศของกะเทยชาวลาว รวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในการทำงาน เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคม การมีอาชีพที่มั่นคง มีเงิน รวมทั้งการพูดจากที่สุภาพให้เกียรติ รวมถึงการเป็นคนที่คุณยสนุก อารมณ์ดี เป็นต้นซึ่งสามารถที่จะพัฒนาความสัมพันธ์และการคบหากันในระยะยาว

“คนมาเที่ยวก็เป็นคนแฉวๆ กุมกวาปี เฮ็ดงานห้างโลตัส เฮ็ดงานโรงงาน วยุ่นกะมีแต่บ่เท่าได้ เพราะว่บ่ค่อยมีตังค์ น่งกินแต่เหล้าบ่ค่อยให้ทิบให้หยัง บ่ค่อยให้ตังค์ ให้ทิบเฮาปานได้ ผู้ใหญ่มีเงินมีตังค์ให้ทิบให้ตังค์หลยกว่ ให้ตังค์เฮาเอาไปกินข้าว ส่วนใหญ่แขกที่มาบางคนเพิ่นมักสนุก มากินเหล้ามาร้องเพลง คุยกับน้องๆแล้วกะกลับ เฮากะคุยกับแขกแขกบางคนกะดี เว้าดี เฮากะคุยกันไปเรื่อยๆ ถ้าวะเจอนคนจริงใจกะคบกันไป ถ้าว่ดีบ่จริงใจกะเลิกคบ” (น้องส้ม นามสมมติ)

การพัฒนาจากแขกหรือลูกค้าไปสู่การเป็นแฟนของกะเทยลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะ จะพัฒนาจากการแลกเบอร์โทร โดยพวกเธอมองว่แฟนคือผู้ชายที่เข้ามาจีบและมาขอเบอร์โทร แลกเบอร์โทรกันเพื่อสานต่อความสัมพันธ์ภายนอกร้าน มีกิจกรรมอื่นๆที่ท่าร่วมกัน เช่น กินข้าว ดูหนัง ซื่อของ ไปเที่ยว ดูแลห่วยไย และใส่ใจกันรวมทั้งการให้ความใกล้ชิดสนิทสนมที่มากกว่าแขก ดังที่น้องส้ม (นามสมมติ) กะเทยคาราโอเกะชาวลาวเล่าว่

“ลัมบ่ค่อยโทรหาแขกส่วนใหญ่แขกลิโทรหา คือจ้งเข้ามาจีบเฮา แฟนกะคือกันส่วนใหญ่เขาลิโทรหาเฮา นัดเฮาออกไปกินข้าวซื่อของน่ากัน แต่บางเหือเฮากะโทรถามสารทุกข์สุกดิบเขาแทน กินข้าวไป

อยู่ใส่ กะลิโทรหาหลายกว่าแขก บางเถื่อเฮาเดือดร้อนเฮากะโทรหาเขา ขอเงินใช้แห่งจั่งซี่” (น้องส้ม นามสมมติ)

โดยการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับแขก นอกจากจะขึ้นอยู่กับสนิยมความชอบของแขกแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความเต็มใจของพวกเธอในการตัดสินใจที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วย

“แขกเขาฮู้หมดว่าเป็ล่แม่ผู้หญิง เฮากะเปิดใจกับเขาบอกเขาตรงๆแล้วแต่ว่าเขารับเฮาได้หรือรับไม่ได้ เป็ล่คิดว่าแขกให้เฮามานั่งมาคุยน้ำ เพราะเขาชอบเฮาถูกชะตากับเฮา เขาก็เรียกเฮามานั่ง เพราะว่าแล้วแต่แขกมัก ตามความชอบของเขาเขามักเด็กแบบได้ คุยกันถูกคอกันกะตัดสินใจไปข้างนอกกัน คั้นเขาต้องการเฮ็ดหยังมากกว่าดื่มเหล้าดื่มเบียร์หลังจากนั้น ทุกอย่างขึ้นอยู่กับเฮาน่าบ่แม่นเรื่องเงินหรือแขกอย่างเดียว ถ้าเฮาบ่เต็มใจบ่ มัก กะบ่ไป บ่มีหยังกับเขา” (น้องส้ม นามสมมติ)

จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายต่อแขกและแฟน มีผลอย่างยิ่งต่ออารมณ์ความรู้สึก และอัตวิสัยทางเพศของเหล่าพนักงานบริการ โดยพนักงานบริการส่วนใหญ่จะเลือกให้บริการกับคนที่พึงใจมากกว่าคนที่ดูน่ากลัวและเมามาย แต่ก็มีบางส่วนที่แยกอารมณ์ระหว่างการทำงานกับแฟนได้ ซึ่งจะฝืนทำมากกว่าที่จะมีอารมณ์ด้วย นอกจากจะได้ไปกับแขกที่พึงใจหรือกับลูกค้าประจำ ที่อาจเลื่อนขึ้นมาเป็นแฟนได้ ก็จะทำให้เธอสามารถมีความสุขทางเพศได้ แต่ในทางกลับกันแรงงานในภาคเกษตรกรรมนั้นผู้หญิงจะไม่ค่อยมีอิสระทางเพศ ไม่แสดงออกในเรื่องเพศ และผู้ชายจะเป็นผู้นำในเรื่องเพศเท่านั้น ซึ่งความสุขทางเพศเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยถูกพูดถึงในหมู่แรงงานหญิงในภาคเกษตรเท่าที่ควร

3.2.3 พฤติกรรมทางเพศ (รูปแบบความสัมพันธ์ กิจกรรมทางเพศ การใช้ถุงยางอนามัยและการดูแลร่างกายก่อนหลังการมีเพศสัมพันธ์)

หญิง-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานในสถานบริการ เช่น ร้านคาราโอเกะ ร้านอาหาร มีความสัมพันธ์กับผู้ชายใน 2 ลักษณะคือความสัมพันธ์กับแขกและความสัมพันธ์กับแฟน ซึ่งมีระดับของความผูกพันใกล้ชิดและอารมณ์ทางเพศที่แตกต่างกัน และมีพฤติกรรมทางเพศที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับลักษณะของแขก เช่น การมีแขกประจำและแขกที่ไม่ประจำ จำนวนของแขกในแต่ละวันซึ่งสัมพันธ์กับความพึงพอใจและความชอบของแขกที่จะเลือกซื้อบริการและมีความสัมพันธ์ทางเพศ ซึ่งแขกประจำบางครั้งจะมีจำนวนมากกว่าหนึ่งคน เด็กสาวคาราโอเกะบางคนมีแขกประจำ จำนวนหลายคน โดยพวกเธอจะมีการเลือกแขกที่ตัวเองสนใจและพอใจที่จะมีความสัมพันธ์ทางเพศแบบซื้อขายแลกเปลี่ยนหากไม่พอใจก็จะปฏิเสธหรือไม่ออกไปรับแขกด้วย ดังนั้นกิจกรรมทางเพศวิธี ความถี่และจำนวนครั้งของพวกเธอจะสัมพันธ์กับ

เรื่องของการและความต้องการหรืออารมณ์ส่วนบุคคล หรือในแง่ของการเป็นแรงงานหรือสาวคาราโอเกะที่ต้องให้บริการกับแขกกับความเป็นผู้หญิงลาว เป็นสาวลาวที่มีความรักต่อเพศตรงกันข้าม

“การเลือกแขกเฮากะลิต้องเบ่งแน่นว่าเฟิ่นเป็นจิ้งไค่ เป็นตำรวจมาล่อซื้อบอก พ่อกะลิตอกให้เราระวังตัว บางเถื่อกะต้องเบ่งหน้าตานำว่าเป็นจิ้งไค่ อย่างใหม่ลีย่าน (กลัว) คนผมยาว มีหนวด มีเครา คนแก่คั่นใจติกะได้ เอาจริง ๆ หนูมักคนหนุ่มหลายกว่า คั่นเฮาบ่พอใจ บ่หมัก เฮากะปฏิเสธ เฮาบ่ต้องออกไปกะได้ บ่อยากออกไปกะว่าเป็นเมน เป็นประจำเดือน บ่วยหรือบ่ซำบาย เขากะบ่เข้าชี้เฮา” (น้องนิว นามสมมติ)

ผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะและขายบริการจะมีการรับแขกหรือออกแขกมากน้อยแตกต่างกันตามทักษะที่สร้างความพึงพอใจให้กับแขก โดยเด็กหน้าใหม่ของร้านจะเป็นที่มีแขกมาติดพันมากที่สุด ส่วนคนที่มาอยู่ก่อนส่วนมากก็จะมีแขกประจำของตัวเองและบางคนก็มีแฟนเป็นคนไทยอยู่ทางฝั่งไทย เด็กสาวที่มีแฟนเป็นคนไทยก็จะรับแขกน้อยลง ยกเว้นว่าเป็นแขกประจำที่ต้องรักษาความสัมพันธ์เพื่อผลประโยชน์เชิงการแลกเปลี่ยนบางอย่างหรือบางครั้งเลือกแขกตามภาระความจำเป็นของตัวเองเช่น การต้องส่งเงินกลับไปให้กับทางครอบครัวทางฝั่งลาวก็อาจจะตัดสินใจรับแขก

“มาทำงานที่ร้านดอกไม้ (นามสมมติ) 4 เดือนกว่าแล้ว พี่สาวซื้อแฟนเป็นคนพามาทำงานที่ร้านดอกไม้ ตั้งแต่มาอยู่ที่ร้านดอกไม้ฉันมีแขกไม่เยอะ ประมาณไม่ถึง 10 คน บ้างวันก็ไม่มีเลย แต่ถ้ามีแขกมาใช้บริการก็แคว้นละคน ไม่เคยรับแขกถึงสองคนสักที...” (น้องชมพู่ นามสมมติ)

“จริงๆงานรับแขก เฮาปฏิเสธกะได้ ถ้าอยากได้เงิน มีความจำเป็นต้องใช้เงินใช้หยัง เฮาอยากได้เงินเฮากะออกไปกับแขก” (น้องแหวน นามสมมติ)

ความสัมพันธ์ของสาวคาราโอเกะกับแฟนและแขกมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการในการคุมกำเนิด และการสร้างความปลอดภัยในการมีเพศสัมพันธ์ เช่น การมีความสัมพันธ์ทางเพศกับแขกโดยการบังคับให้แขกสวมถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์เพราะเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ชั่วคราวและเป็นความสัมพันธ์แบบการซื้อขายแลกเปลี่ยน

“เวลาที่ไปนอนกับแขกใส่ถุงยางทุกครั้ง แขกไม่มีให้เงินเพิ่มหรือก็มี แต่แขกบางคนก็ขโมยถอดถุงยางที่เราไม่รู้ตัวมารู้ตัวตอนที่แขกทำเสร็จแล้ว” (น้องทราย นามสมมติ)

ในขณะที่คนซึ่งเป็นแฟนพวกเธอเลือกที่จะไม่ใช่ถุงยางอนามัยเพราะมีความเชื่อใจมั่นใจในตัวแฟน รวมถึงต้องการสร้างความผูกพันใกล้ชิดกับแฟนในกิจกรรมทางเพศทำให้พวกเธอมีเพศสัมพันธ์กับแฟนโดยไม่สวมถุงยางอนามัย ในบางครั้งแฟนของพวกเธอก็อาจจะเลือกที่จะใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีความสัมพันธ์กับพวกเธอเนื่องจากอาชีพของสาวคาราโอเกะที่พวกเธอทำ เป็นที่รับรู้ว่าการขายบริการและการนอนกับแขกทำให้พวกเธอมีความสัมพันธ์กับเธอแบบป้องกัน แต่ในบางครั้งพวกเธอก็ไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์กัน

“คืนนอนกับแฟนมีความสุข นอนนำกันนานๆ บ่อยากแล้ว(ไม่ยากหยุด) นอนแบบบีใส่ถุง นอนแล้วรู้สึกว่่าบ่เจ็บ” (น้องปุ่น นามสมมติ)

“ตอนที่เราคบกับแฟนคนไทยนั้นเราได้ไปอยู่บ้านเขา ส่วนทางลาวก็ยังไม่ได้แต่งงานกันแต่นอนด้วยกันแล้วเพราะว่าเราไม่ได้อยู่ด้วยกันเนาะไปๆมาๆเพราะว่าเรายังไม่ได้แต่งงานกัน ตอนที่เรานอนกับแฟนคนลาวเราได้ใส่ถุงยางทุกครั้ง เพราะเขาก็กลัวเหมือนกันเพราะว่าเราทำงานแบบนี้กลัวว่าเราจะไปนอนกับผู้ชาย หลังจากนอนแล้วก็ลุกขึ้นไปทำความสะอาดในห้องน้ำอาบน้ำล้างตัวอะไรประมาณนี้ กลับมานอน เอากันลึบครั้งก็ไปอาบลึบครั้ง” (น้องฟ้า นามสมมติ)

“ก็ไม่ว่ารู้สึกยังไงเพราะว่าแฟนเป็นคนใช้ เขาเป็นคนใช้ถุงยาง ก็นั่นแหละ บางทีก็กินเหล้าเมาแหม่ จึกหน้อย ก่อนที่จะได้กัน ก็จำได้บ้างก็ไม่ค่อยจำว่ารู้สึกยังไง บางทีเราก็กินเมาบั้งอะไรประมาณนี้ แต่เวลาที่นอนด้วยกันก็จะใส่ถุงยางทุกครั้ง ถึงเขาจะเมา ธรรมดาตอนที่แฟนสอดเข้าไป มันก็เจ็บอยู่นะแต่ก็ไม่เท่าไร” (น้องฟ้า นามสมมติ)

“มันก็มีอยู่ครั้งหนึ่ง มันก็มีอยู่แต่ว่าก็เป็นบางครั้ง ก็อยู่ด้วยกันก่อนใส่ถุงยางอยู่ประมาณ 2 ครั้งนี้แหละ มันก็แตกต่างกัน มันก็ยังใส่กับไม่ใส่ มันก็ความรู้สึกเป็นบางอย่างแบบยังงี้ ละ มันแบบไม่เหมือนกัน ตอนใส่มันก็ธรรมดาเรารู้สึกว่ามันเสียวัก ตอนที่ใส่ความรู้สึกคนละอย่างกัน บอกไม่ถูก” (น้องฟ้า นามสมมติ)

ในทางตรงกันข้ามกิจกรรมทางเพศของพวกเธอก็อาจจะเป็นสิ่งที่สร้างความเจ็บปวดให้กับร่างกายผ่านการทำ ความรุนแรงทางเพศของแขกที่ซื้อบริการ

“เมื่อคืนไปนอนกับแขกมา เจ็บท้องน้อย มีเลือดไหลออกมาขณะที่นอนกับแขก นอนกับข้าเจ้าเสร็จก็หายเจ็บจึกหน้อย แต่ตอนที่นอนกับแขกเจ็บมากเพราะแขกกระแทกแรงต้องบอกให้หยุด พอบอกแขกก็ทำเบาลง แต่เลือดก็ออกมาเยอะ จนแขกหยุดนอนด้วยไม่ทำต่อ ตอนที่นอนกับข้าเจ้า ใส่ถุงยางทุกครั้ง” (น้องแอม นามสมมติ)

“แขกบางคนชอบกัด ชอบบีบ หัวนมบ่มัก มันเจ็บแต่เฮาสีร้องลีด่าแขกกะบได้ คั่นเขาบ่พอใจเฮา บ่มาหาเฮา เฮากะลืล่ำบาก คั่นเป็นแขกประจำ เพราะรายได้เฮาได้จากเพิ่นตลอด...” (น้องไอซ์ นามสมมติ)

โดยการจัดการร่างกายของผู้หญิงลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะหลังจากมีกิจกรรมทางเพศ จากการศึกษาพบว่าพวกเธอจะทำความสะอาดร่างกายและบริเวณอวัยวะเพศทุกครั้งโดยใช้น้ำยาล้างช่องคลอด หรือสบู่ในการทำมาสะอาด หลังจากนั้นก็จะนอนพักผ่อนหรือดื่มเครื่องดื่มชูกำลังเพื่อมารับงานต่อในร้านคาราโอเกะ

“...แขกก็พาไปนอนที่รีสอร์ทในร้านกระถิน ไม่เคยออกไปนอนข้างนอก นอนกับแขกใส่ถุงยางทุกครั้ง ไม่มีที่แขกให้เงินเพิ่มที่ไม่ใส่ถุงยาง ทุกครั้งที่นอนกับแขก แขกเป็นคนใส่ถุงยางเอง ค่าตัวที่ออกไปนอนกับแขกนั้น 1,500-2,500 บาท เปิดครั้งแรกกับคนไทยข้าเจ้าให้ 4,000 บาท หลังจากทีนอนกับเสร็จแล้วก็จะไปอาบน้ำทำความสะอาดด้วยสบู่ที่รีสอร์ทเตรียมเอาไว้ให้แล้วบ้างทีไปอาบที่บ้านอีกแล้วก็ใช้น้ำยาล้างช่องคลอดทำความสะอาดอีกที” (น้องชมพู่ นามสมมติ)

“...เสร็จแล้วกะอาบน้ำ ทำความสะอาดใส่เสื้อผ้า รู้สึกสบายตอนอาบน้ำ บ่รู้สึกว่ายะแยง สกปรกคือจั่งเวลาเฮานอนกับแขก บางคนเฮาบ่รู้จัก บางคนแก่ แต่ถือว่าเป็นงานเฮากะเฮ็ดให้เพิ่นมีความสุข ให้เพิ่นพอใจ กลับไปร้านกะอาบน้ำอีกเถิด อดสู๋ ทาแป้ง แล้วกะนอนพักผ่อนคั่นบ่มีแขกเข้าร้าน ถ้ามีกะเฮ็ดงานต่อ” (น้องไอซ์ นามสมมติ)

จากข้อมูลการศึกษาวิจัยและการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า จำนวนความถี่ จำนวนครั้งของการมีเพศสัมพันธ์ของหญิงสาวลาวคาราโอเกะกับแฟนหรือแขกไม่ค่อยชัดเจนหรือไม่ถูกตอบเมื่อสัมภาษณ์ว่าเธอนอนกับแขกจำนวนเท่าไร นอนกับแฟนกี่ครั้ง แต่จากข้อมูลที่พวกเธอบอกพบว่าทุกครั้งทีออกไปกับแฟนมักจะจบลงด้วยการมีเพศสัมพันธ์ทุกครั้ง ส่วนลึลาท่าทางของการมีความสัมพันธ์ทางเพศมีลักษณะที่สัมพันธ์กับความต้องการ รสนิยมความชอบของแขกซึ่งจะส่งผลให้แขกกลับมาใช้บริการพวกเธออีกรวมถึงได้รับเงินเพิ่มหรือรางวัลจากแขกเมื่อทำให้แขกพึงพอใจเวลามีเพศสัมพันธ์ด้วย

“จริงก็ชอบทำลอดดอดขายังไงระมันเป็นท่าธรรมดาเนี้ยแหละ ไม่มีทำอื่นเพราะว่าเดือนไม่ชอบนอนเล่นท่า ถ้าเราไม่ชอบแฟนก็ไม่ชอบแฟนก็ไม่ว่า แฟนไม่เคยเลียให้เพราะเป็นคนขี้จกกระเดียม เราไม่ให้ทำ บางทีแฟนก็ทำโดยที่ไม่บอกก็มีแต่เราไม่ชอบ เราไม่ค่อยชอบแบบเล่นท่าลึลาประมาณนี้ แต่แฟนบอกว่าให้มีลึลาจกหน่อยก็ดี (หัวเราะแบบเสียงดัง หน้าแดงไปหมด)” (น้องฟ้า นามสมมติ)

“แขกบางคนเสียไปหมด กว่าลิเสร็จ หนูกะรำคาญ ควย(อวัยวะเพศชาย)กะใส่ถุง บักลิ้นกะเสียของเขาไปหมดทั้งตัว” (น้องปุ่น นามสมมติ)

“ตนเองนั้นออกไปนอนกับแขกที่รีสอร์ทด้านหลัง ไม่ได้ออกไปไหนไกล ส่วนใหญ่ไม่ค่อยเจอแขกที่เป็นชาตีสค์ มีบ้างที่แขกให้เราทำให้เขา แต่ส่วนใหญ่แขกจะเป็นคนทำเองมากกว่าที่จะให้ตนเองทำให้ ส่วนใหญ่ที่แขกนอนด้วยก็เป็นท่าปกติ (น้องพูดไปก็ยิ้มไป หน้าออกแดง ๆ) แต่ก็มีบ้างที่นอนกับแขก แล้วถูกแขกกระแทกแรง ๆ” (น้องแอม นามสมมติ)

“...บางเมื่อหารับแขกเพื่อนให้เงินเพิ่มเฮาจะได้เพิ่มแล้วแต่ว่าเฮาลิบริการเพื่อนจั่งได้ เช่นคั่นบริการดีถูกใจ เฮ็ดตามใจเพื่อน เพื่อนอยากเฮ็ดท่าหยัง ให้เฮาเฮ็ดหยังบ่ขัดใจเพื่อนเฮาจะได้เงินเพิ่ม”

หญิง-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้หญิงลาวที่แต่งงานกับสามีคนไทยและคนลาว และเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมพบว่า พฤติกรรมทางเพศของพวกเธอไม่ได้มีความหลากหลายหรือมีความถี่มาก เนื่องจากภาระหน้าที่ของการทำงานในครอบครัวทั้งงานบ้าน เลี้ยงลูกและงานภาคเกษตรกรรม ทำให้พวกเธอไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับสามีมากนัก โดยมากพวกเธอจะเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดที่หลากหลายทั้งการกิน การฉีดยาคุมกำเนิดหรือการให้สามีใช้ถุงยางอนามัยเวลามีเพศสัมพันธ์

พราว (นามสมมติ) เล่าว่าน้องสาวเธอก็กริดยางที่นี้ด้วยชื่อทองคำ (นามสมมติ) อายุ 16 ปี เพิ่งแต่งงานกับคนไทย ตัวพราวเองก็เรียนหนังสือที่ลาวแต่งงานที่ลาวก่อนที่จะเข้ามาทำงานกริดยางกับพ่อ ตอนที่แต่งงานกันไม่ได้คุมกำเนิดปล่อยธรรมชาติ ไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย พราวบอกว่า “เป็นคนบ้านเดียวกัน แค่นี้ไม่ได้ไปเที่ยวไหนก็เลยไม่ได้ทำอะไร ไม่กินยาคุมกำเนิด ปล่อยธรรมชาติไปเลย” โดยพราวแต่งงานมาได้สามปีจึงเพิ่งจะมีลูก ซึ่งเธอแต่งงานตอนอายุ 19 ปี โดยเธอบอกว่าสินสอดไม่แพงมากประมาณ 40,000 บาทถ้าคิดเป็นเงินก็บัก 4 ล้านกีบทองหนัก 1 บาท

ชาย-สวนยาง

จากการศึกษาและการสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติผู้ชายชาวลาวที่เข้ามาทำงานรับจ้างกริดยาง ทำสวนในพรมแดนของประเทศไทยพบว่าพฤติกรรมทางเพศส่วนใหญ่ในกลุ่มของผู้ชายชาวลาวที่แต่งงานกับผู้หญิงชาวลาว จะเลือกใช้วิธีการให้ผู้หญิงกินยาคุมกำเนิดมากกว่าที่จะใช้ถุงยางอนามัยในเวลาที่มีเพศสัมพันธ์กับแฟน โดยจะให้แฟนเป็นผู้ใช้มากกว่าที่จะให้ตัวเองใช้วิธีการคุมกำเนิด เช่น การใช้ถุงยางอนามัย โดยพวกเขาให้เหตุผลเรื่องความแตกต่างระหว่างการนอนกับแฟนกับการนอนกับผู้หญิงอื่น เช่นผู้หญิงที่ขายบริการโดยมองว่า การนอนกับแฟนไม่จำเป็นต้องสวมถุงยางอนามัยเพราะเป็นคนของตัวเองไว้ใจ เป็นภรรยาซึ่งไม่ใช่ผู้หญิงหากิน ดังที่เปียบอกว่า

“ผมมีอิหยังกันกับแฟนได้เคยใช้ถุงยางอนามัย ให้เมียกินยาคุม เวลามีอิหยังกันกะบใส่ เพราะเขาเป็นผัวเมียกันบ่แม่นเขาไปเที่ยวมือหญิงหากิน อันนั้นก็ต้องใส่ เพราะเค้าบอกว่าป้องกันโรค เอ็ดกับเมียเฮลใส่เอ็ดหยัง เพราะเขาเป็นผัวเมียกันเขาเชื่อใจกัน ผมบ่เคยไปเที่ยวผู้หญิง มาอยู่เมืองไทยกะบ่เคยไปเที่ยว บ่รู้จักว่ามีหม่องเที่ยวตรงไหนแน่ เพราะเอ็ดเวียงเอ็ดงานตลอดจนค้ำ กลับมากะพักผ่อนเอาแรง เมื่ออื่นเช้าก็เอ็ดเวียกต่อ บ่มีเวลาได้ไปเที่ยวกับเขา คั้นไปเที่ยวกะต้องเสียตั้งคหหลายพันกะเลย บ่อยากไปเที่ยว ตอนนีเล็กกับเมียแล้วก็หาเงิน หาใช้ประจำตัวแน่เลี้ยงพ่อแม่แน่ ส่วนใหญ่หาใช้ประจำตัวมากกว่า ส่วนมากชุมผมคนหนุ่มแต่งงานมีลูกมีเมียแล้วลืบค้อยไปเที่ยวผู้หญิงกัน กะไปกินไปดื่มไปเป็นกลุ่มกับหมู่แห่หรือไปเที่ยวกับเมียเจ้าของแห่” (เปี้ย นามสมมติ)

สอดคล้องกับพ่อเล็ก (นามสมมติ) ที่บอกว่าในสังคมลาวสมัยก่อนด้วยการที่ความเจริญและความทันสมัยยังเข้าไม่ถึงหมู่บ้านทำให้ความรู้และวิธีการคุมกำเนิดที่พวกเขาเรียนรู้ค่อนข้างน้อยจึงทำให้พวกเขาก็มีความสัมพันธ์แบบธรรมชาติไม่มีการควบคุมป้องกันกับคู่ของความสัมพันธ์

“พ่อตอนเป็นวัยรุ่นกะคักอยู่ ขึ้นเหนือล่องใต้ไปกัรบรถ เอาทุกอย่าง อย่างลักยันต์นี่กะเพิ่งสักตอนบวช พระอยู่ฝั่งลาว อยากมีของดีติดตัว ป้องกันอันตรายต่างๆ อยู่คงกะพัน พันแทงบ่เข้า ยังหนุ่มเลยมันอยากดื้อ อยากมีเงิน ตอนอายุประมาณ 19-20 ปี พ่อมาได้ผู้สาวน้อย มาเอาแม่ตั้งแต่อายุพ่อเท่านั้น แม่เป็นหมຸ່ນรຸ່ນน้องในหมู่บ้านเดียวกัน บ้านใกล้เรือนเคียง ตอนนั้นเพิ่นอายุประมาณ 14 ปี เพิ่นเรียนอยู่. 2-3 กะได้เสียกันกะแต่งงานกันเพิ่นกะออกจากโรงเรียน บ่ได้ป้องกันหยัง บ่ได้ใส่ถุง บ่คิดเรื่องท้อง คั้นท้องกะบ่ย่านกะให้พ่อแม่มาขอตามประเพณี แต่งงานมาได้สองสามปีจึงมีลูกคนแรก ตอนนั้นแม่อายุประมาณ 16-17 ปี พ่ออายุประมาณ 22 ปี สมัยนั้นบ่ได้คุมหยังดอก ยังเป็นโบราณอยู่ สมัยนั้นยังมีถุงยางอนามัย ยาคุมกำเนิดหยัง ยาคุมคันลิดลิกินต้องไปโรงพยาบาล เราเป็นคนป่า คนชนบท บ้านนอก เฮากะบ่ได้ไป เอาแบบธรรมชาติ กะเลยบ่ควบคุมหยังปล่อยไปตามธรรมชาติ” (พ่อเล็ก นามสมมติ)

เปี้ยเล่าว่า เขาแต่งงานกับภรรยาเมื่อสามปีที่แล้ว ก่อนที่จะเลิกรากันไปไม่นาน หลังจากแต่งงานได้ปีกว่าก็ได้ลูกคนหนึ่ง อายุตอนนี้สองขวบกว่าๆ เฮียบอกว่าตอนที่เมียคลอดลูกเขาต้องดูแลเมีย คอบประคองเมียไว้ เวลาเบ่งคลอดลูก โดยใช้หมอดำแยประจำหมู่บ้านเป็นคนทำคลอดให้ เฮียบอกว่าช่วงแรกๆก็กินยาคุม เป็นยาเม็ด ช่วงหลังแฟนกินบ้างไม่กินบ้าง ก็เลยตั้งท้อง ไม่เคยใช้ถุงยางอนามัย ใส่ไม่เป็นใช้ไม่เป็นแต่เคยได้ยินว่าถุงยางอนามัยป้องกันเอ็ดส์ แต่เราไม่เที่ยวไหนภรรยาก็มีแต่เราเลยไม่จำเป็นต้องใช้ ปัจจุบันหลังจากเลิกรากับเมีย ลูกก็ไปอยู่ที่บ้านเมีย ส่วนตัวเองก็เข้ามาทำงานในฝั่งไทย

“การใช้ถุงยางอนามัยว่า ผมเคยได้ยินว่าเขารณรงค์ให้ใช้ถุงยางอนามัยป้องกันเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แต่ผมไม่เคยใช้ ส่วนใหญ่ให้เมียกินยาคุมซื้อๆ บู้คือกันว่าใส่จ้งได้ ผมกะบ่แม่นคนมักเที่ยว เขาคิดว่าเขามีหยังกับแฟนเขาผู้เดียวและกะเป็นผัวเมียกันเชื่อใจกัน บ่จำเป็นต้องใช้ถุงยาง ผมกะช่างลิเว้า” (เปี้ย นามสมมติ)

ในขณะเดียวกันท้าวหนอบอกว่าความสัมพันธ์ทางเพศกับภรรยา สำหรับตัวเองไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย แต่ให้แฟนใช้การคุมกำเนิดโดยการกินยา เพราะมั่นใจตัวเอง ตัวเองไม่ชอบเที่ยว และมันเป็นธรรมชาติ มีความสุขกว่าใช้ถุง ตอนนี้ทั้งแฟนและตัวเองไม่ได้คุมกำเนิด เพราะอยากมีลูกแต่ยังไม่มี โดยในเดือนหนึ่งมีเพศสัมพันธ์กับแฟนกันประมาณ 10 กว่าครั้ง ซึ่งน่าสังเกตว่าแดง (นามสมมติ) และภรรยาอยู่ในช่วงของวัยรุ่น แต่กิจกรรมทางเพศค่อนข้างน้อยกว่าสามีภรรยาวัยรุ่นทั่วไปเนื่องจากกิจกรรมจากการทำงานที่สร้างความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า

ส่วนมากเหตุผลของการคุมกำเนิดส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับการป้องกันการมีลูกเนื่องจากความไม่พร้อมทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูกแต่ไม่ได้เน้นในเรื่องของการป้องกันโรค ทำให้พวกเขาเลือกที่จะให้ภรรยาใช้การคุมกำเนิดด้วยการฝัง การฉีดยาและการกินยาคุมกำเนิดมากกว่าดั่งเช่นเปี้ยก (นามสมมติ)บอกว่า

“คุมกำเนิดฉีดยาตอนมีลูกผู้แรกที่ได้ประมาณ 7 เดือนแล้วตอนนี้ กะแต่งงานใหม่ๆกะบ่ได้คุมกำเนิดบ่ได้ใส่ถุงยางอนามัย บ่ได้กินยาคุมยาฉีดยัง กะปล่อยไปตามธรรมชาติ สมัยนั้นกะเคยได้เรียนได้ยินอยู่เรื่องการคุมกำเนิด เรื่องถุงยางอนามัย เฟิ่น(เจ้าหน้าที่)กะไปลงตามโรงเรียนอยู่ ทางเจ้านายเขามาให้ความรู้ เฮ็ดกิจกรรมในโรงเรียน เฟิ่นมีแต่บอกว่ามีเพศสัมพันธ์ป้องกันท้อง ป้องกันไว้ถ้ามีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยเรียน มีแต่อยากใส่ถุงยาง เพราะบ่อยากให้มีเด็ก คลอดลูกก่อนกำหนด มีลูกในวัยเรียนกัน มีอยู่ครับลั้วกะเรื่องป้องกันโรค โรคติดต่อทางเพศ โรคเอดส์น้า” (เปี้ยก นามสมมติ)

กิจกรรมและความถี่ของการมีเพศสัมพันธ์ของผู้ชายชาวลาวที่ทำงานรับจ้างกรีดยางอยู่ในสวนยางพาราค่อนข้างที่จะน้อยเนื่องจากภาระงานที่ค่อนข้างหนักในสวนยางพาราที่ต้องทำซ้ำๆเป็นกิจวัตรในแต่ละวัน โดยแต่ละครั้งที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับภรรยาก็จะอาบนำทำความสะอาดร่างกายธรรมดา

“โดนๆนอนนำกันจักเถื่อหนึ่งช่วงที่เฟิ่นมีลูก ตอนนีกะมีลูกแล้วกะยุ่งกันแห่นคินละเถื่อ กะเลยให้เฟิ่นคุมกำเนิดฉีดยาคุมอยู่อนามัย เพราะยังบ่อยากมีลูก ยังบ่พร้อม ตอนนีกะลำบากอยู่ ราคายางกะบ่ดี ส่วนมากลิเหนื่อจากการเฮ็ดงาน เขาต้องกินข้าวอาบน้ำ นอนแต่หัวค่ำ ดูทีวีแห่น คั้นลิหยังกันกะก่อนเที่ยงคั้น ต้องออกไปกรีดยาง มันลิเมื่อยหลาย รอบเดียวกะพอ บางเถื่อฝนตกกะซำบายแห่นบอก

ต้องออกไปกรีดยากับเมียกับลูก มีความสุข ตอนเช้าแดดออกเขาจึงออกไปกรีดยาง มีหยังกันกะ
อาบน้ำทำความสะอาดธรรมดาแล้วจึงนอน” (เปี้ยก นามสมมติ)

“มีอียังกันกับเมียกะธรรมดา บ่ได้มีหยังหลาย เสร็จแล้วเฮากะนอน บางเถื่อร้อนกะไปอาบน้ำอาบท่า
แล้วจึงมานอน บางเถื่อเมื่อยกะนอนเลย” (เปี้ย นามสมมติ)

ในขณะที่ผู้ชายชาวลาวที่เข้ามารับจ้างกรีดยางในสวนยางที่เป็นโสดจะเรียนรู้เกี่ยวกับเพศผ่านทาง
เพื่อนที่มีประสบการณ์หรือเคยเห็นกิจกรรมเหล่านี้ในสื่อต่างๆเช่นหนังโป๊ วีดีโอโป๊ หรือการเข้าไปโหลดคลิปโป๊
เพื่อมาดูกัน ดังที่ดำ (นามสมมติ) เด็กชาวลาวที่รับจ้างทำงานในสวนยางแห่งหนึ่งเล่าเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“เรื่องเพศกะฮู้จักกับหมู่ เขาเบิ่งหนังโป๊กัน กะเคยเข้าไปเบิ่งกับเขา ในเมืองลาวเขากะเบิ่งกะขาย
หลายพวกหนังโป๊ อย่างเร่มาอยู่นี้กะโหลดมาเบิ่งในโทรศัพท์มีหมดทั้งไทย ฝรั่งเศสแดงกะมี กะมีหมู่อยู่
นำกันเพ็งบอกว่าเข้าหม่องได้ ตรงได้มีหนังโป๊ให้เบิ่งฟรี แต่ก่อนเร่กะเบิ่งประจำ แต่เบิ่งดูๆ(บ่อยๆ)มันซี
เดียด กะเลยลอบออก บางทีเฮาเหงอยากมีผู้สาว กะเบิ่งซื่อๆ อยากฮู้ว่าเขาเฮ็ดอียังแนวเวลาอยู่กับ
เมีย ตามประสาคนหนุ่ม บ่มีประสบการณ์ คั่นมีแฟนมีเมียกะได้เฮ็ดเป็น เบิ่งแล้วกะปล่อยมันแน
เข้าห้องน้ำ ความสุขน้อยๆ บ่เคยได้เที่ยวหรือมีหยังกับผู้หญิงอียลี้ เพราะว่าคั่นไปเที่ยวกะเสียตั้งค์และ
กะฮู้จักว่ามีหม่องเที่ยวอยู่ตรงได้ มาอยู่นี้บ่ค่อยได้ออกไปไสอยู่ในสวนยางอย่างเดียว ยกเว้นว่าพ้อพา
เที่ยวตลาด ไปกินเนื้อย่าง ไปเบิ่งเขาแข่งเรือจึงได้ออกไป”(ดำ นามสมมติ)

ส่วนมากปัญหาของพวกเขาล้างจากการมีกิจกรรมทางเพศด้วยการสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเองจะ
สัมพันธ์กับการรักษาความสะอาดและการทำงานของพวกเขานที่อยู่ในสวนทั้งวันทำงานกับสภาพอากาศที่ร้อน
จัด

“ทุกมื่อนี้ คั่นเหงๆเปลี่ยวๆกะเข้าห้องน้ำอาบน้ำ ช่วยเจ้าของแน แต่บ่ค่อยได้เฮ็ดบ่อย เวียกห
ลายแล้วกะเหนื่อยนำ ส่วนมากลี้พักผ่อนนอนหลับ ทิวีกะบ่ได้เบิ่ง คั่นคิดฮอดบ้านกะโทรศัพท์กลับบ้าน
หาพ้อหาแม่ โทรศัพท์กะราคาบ่ถึงพันใช้โทรออก โทรเข้า ฟังเพลง แน่ ของผมเปลี่ยนมาหลาย
เครื่องแล้วตกพื้น ตกน้ำแนกะพัง บ่ได้โทรหาผู้สาวเพราะผู้สาวบ่มี อยู่ทางนี้กะบ่ได้เจอผู้ใดเลย
ผู้หญิงสาวๆกะบ่มี” (เปี้ย นามสมมติ)

ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศของแรงงานข้ามชาติผู้ชายชาวลาว จากการศึกษาพบว่าเกี่ยวข้องกับความ
สะอาด เช่น การสบประมาทอวัยวะเพศเวลาปัสสาวะ หรือมีคราบตาม ดังที่ ดำ (นามสมมติ) เด็กหนุ่มสวนยาง
ชาวลาวบอกว่า

“กะปู้ว่าเป็นอีหยัง ตรงหัวหม่องนั้น มันลอกๆมีคราบขาวๆ เป็นขุยๆ เมื่อกๆ เป็นหลายตอนเฮ็ดงานหลายๆ เวลาเหงื่อออก มันลิเป็นอับๆ เป็นคราบเหนียวๆ และมีกลิ่นเหม็นเค็มๆคือจั่งเยี้ยว” ผมเลยถามว่า แล้วแก้ปัญหาล้างหรือจัดการจั่งใดเวลาเป็น เรื่อบอกว่า “เวลาเฮ็ดงานเสร็จ อาบน้ำ ถอดเสื้อผ้า จั่งลิเห็นว่ามันเป็นกะอาบน้ำ เอาสบู่ล้างออกกะแล้ว” เอื่อบอกว่า “ผมปู้ว่าลิเว้าจั่งได้ บ่เป็นหยัง มีแต่ได้ยีนแต่แถวบ้าน แม่เพิ่น หรือผู้ใดมีลูกมื่อญิง เพิ่นบอกว่าป่เป็นลงขาว ตกขาว ตัวเจ้าของบ่ค่อยเป็นแนวนี้” (ดำ นามสมมติ)

กะเทย-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและการเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศในกลุ่มของกะเทยชาวลาวที่เข้ามาทำงานในสถานบริการ ร้านอาหารและร้านคาราโอเกะพบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับสาวคาราโอเกะที่เป็นผู้หญิงที่พฤติกรรมทางเพศจะสัมพันธ์กับลักษณะของความสัมพันธ์แบบแขกและแฟนของพวกเธอ เช่น การเลือกที่จะมีเพศสัมพันธ์ที่ป้องกันหรือการใช้ถุงยางอนามัยกับแขกมากกว่ากับแฟน โดยการควบคุมและบังคับให้แขกสวมถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับพวกเธอและเป็นเงื่อนไขสำคัญที่พวกเธอจะยอมออกแขกและตัดสินใจมีความสัมพันธ์ทางเพศโดยการซื้อขายแลกเปลี่ยนด้วย

“กับแขก เวลาออกไปมีหยังกับแขก ต้องใส่ถุงยางอนามัยทุกเถื่อ บอกแขกว่าต้องใส่ทุกเถื่อ(ทุกครั้ง) ถ้าบ่ใส่กะบ่เอา บ่รับ เวลานอนกับแขกบ่มีอารมณ์คือจั่งแฟน มันเป็นเรื่องของการค้ามากกว่า เป็นหน้าที่ เป็นการแลกเปลี่ยนกับเงิน แต่ถ้าพ่อ(เจอ)คนถูกใจกะมีอารมณ์บ้างแหม่นนิดหน่อย แต่ส่วนใหญ่สลิปมี บางครั้งกะมีบางครั้งกะบ่มีแล้วแต่สิ่งที่แขกปฏิบัติกับเฮาน่า อย่างเช่นแขกที่บ่แม่นมาเอาเฮาอย่างเดียวย เสียบๆแล้วกะแล้ว บางคนมาจูบ มาหอมมาลูบ เฮากะมีอารมณ์ขึ้นมาแหม่นหน่อยนึ่งส่วนมากกับแขกส้ม (นามสมมติ) เป็นคนใส่ถุงยางอนามัยให้เองทุกครั้ง และถุงยางเปิ้ลลิเป็นคนเตรียมมาเอง ถ้าเป็นของที่ลูกค้าเอามาเองไม่ได้อยู่ในกล่องหนูกะบ่เอา กลัวว่ามันเลื่อม ปมีคุณภาพ กลัวติดโรคเอดส์ บางคนบ่อยากใส่กะแผนสูงเตรียมมาเอง ลักเจาะถุง เฮากะกลัวถุงรั่วถุงแตก” (น้องส้ม นามสมมติ)

“ปกติถ้าออกไปกับแขกส้มสลิปทุกเถื่อ ปกติจะถือไซค์ 52 เพราะมาตรฐาน สิมี่ทั้งซื้อเองจากร้านขายยาหรือตามเซเว่น บางเถื่อทางโรงพยาบาล ทางรักษัไทย ฟ้ามิตรเพิ่นเอามาแจก กะมีพีใจเอามาให้ทางร้านประจำ” (น้องส้ม นามสมมติ)

โดยกะเทยชาวลาวที่ทำงานขายบริการในร้านคาราโอเกะจะมีการดูแลตัวเองเมื่อมีกิจกรรมทางเพศกับแขกที่ซื้อบริการ เช่น การเตรียมถุงยางอนามัยให้เองทุกครั้ง และใส่ถุงยางอนามัยให้แขก โดยลักษณะของกิจกรรมการมีเพศสัมพันธ์กับแขกจะเริ่มจากการสร้างอารมณ์ให้กับแขกซึ่งเป็นลักษณะของงานบริการ ใน

บางครั้งแขกก็ไม่ต้องการสร้างอารมณ์และเร่งทำกิจกรรมทางเพศให้เสร็จ ซึ่งพวกเธอบอกว่าจะไม่ค่อยมีอารมณ์ ยกเว้นว่าพวกเธอจะเจอคนที่ถูกใจ มีการเล้าโลมหรือสร้างอารมณ์ให้กับพวกเธอ ในขณะที่การมีความสัมพันธ์กับแฟน พฤติกรรมทางเพศของพวกเธอจะค่อนข้างปิดและไม่มีข้อจำกัด เช่น การมีเพศสัมพันธ์แบบไม่ป้องกันหรือการไม่ใช้ถุงยางอนามัยเวลามีเพศสัมพันธ์กับคู่ของความสัมพันธ์ที่เป็นแฟน โดยให้เหตุผลถึงอารมณ์ ความรู้สึกที่มีความเป็นธรรมชาติ รวมทั้งการบรรลุจุดสุดยอดหรือสำเร็จความใคร่ในกิจกรรมการมีเพศสัมพันธ์มากกว่าการสวมถุงยางอนามัย

“มีอียังกับแฟนกับแขกต่างกัน (สัมผุดด้วยน้ำเสียงหนักแน่น) เวลาเฮาใส่กับบใส่ถุงยางอนามัยเวลาเฮาใส่ มันรู้สึกว่าได้อารมณ์ ได้ความเป็นธรรมชาติ เอากันสดๆใส่ถุง เวลานอนกับแฟนใส่มันได้อารมณ์ บางเดือนตอนที่ใส่ถุงยางมันก็บ่เสร็จ กะต้องถอดออก บางเดือนกะเสร็จกะแล้วแต่ แดบ่มักมักให้แฟนใส่หลายกว่า” (น้องส้ม นามสมมติ)

โดยลักษณะท่าทางการร่วมเพศของกะเทยชาวลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะ ซึ่งพวกเธอจะมีลักษณะเหมือนผู้หญิง เช่น รูปร่าง ผอมยาวแบบผู้หญิง มีสะโพก มีหน้าอก แต่พวกเธอยังไม่ได้ผ่านการแปลงเพศทำให้ลักษณะของการร่วมเพศของพวกเธอจึงเป็นแบบการร่วมเพศทางทวารหนักท่าที่ใช้ก็จะโป้งโค้ง ท่าหมาและหกเก้า โดยท่วงท่าของการร่วมเพศสัมพันธ์กับประสบการณ์ของแขกและส่วนใหญ่แขกจะเป็นคนเลือกเองไม่ใช่พวกเธอ โดยเธอมองว่าเธอต้องทำตามความต้องการของแขกและตามใจแขก เพื่อให้แขกเกิดความพึงพอใจ

“ก็ทำปกติธรรมดา เอาข้างหน้า เอากัน ก็โป้งโค้ง คือก็ หกเก้า ธรรมดาแล้วแต่ว่าแขกลื้มๆ ส่วนใหญ่แขกเขาสิู้จักว่าท่าใด เพราะเขามีประสบการณ์อยู่แล้วมาเที่ยวร้านจิ้งซี บางคนบ่มีประสบการณ์แต่กะส่วนน้อย ส่วนหลายคนที่มาเที่ยวจิ้งซีต้องมีประสบการณ์อยู่แล้ว เขากะบอกเฮาเองว่าให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้มากกว่า อยากได้ทำนั้นทำนี้ เวลานอนกับแฟนกะคือกันส่วนมากแฟนเป็นคนเฮ็ดอยากได้ทำได้ เขาเฮ็ดเองเลย บ่แม่นหนูเป็นคนเฮ็ด กะตามใจแขก หนูบ่ขอเว้าได้บ่” (น้องส้ม นามสมมติ)

ในขณะที่เดียวกันกะเทยชาวลาวก็เลือกที่จะใช้อุปกรณ์บางอย่างเพื่อช่วยให้กิจกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของพวกเธอราบรื่น ไม่มีอุปสรรคและไม่เจ็บปวด ดังที่ส้ม (นามสมมติ) เล่าว่า “ใช้เจลหล่อลื่นตลอด สัมต้องพกติดตัวตลอด ส่วนใหญ่บางคนสิเจ้อันใหญ่กะเลยต้องใช้ บ่ต้องเจ็บนำ”

กะเทยคาราโอเกะลาว เลือกที่จะทำกิจกรรมทางเพศบางอย่างกับแฟนเท่านั้น โดยไม่ทำกับแขก ตัวอย่างเช่น การออรัลเซ็กซ์ พวกเธอเลือกที่จะทำสิ่งนี้ให้กับแฟนมากกว่าทำให้กับแขก เพราะเธอเชื่อมั่นว่าคู่ของความสัมพันธ์ที่เป็นแฟนมีความสะอาดและปราศจากเชื้อโรคมกกว่าแขกที่มาซื้อบริการพวกเธอ

“ล้มบ่เคยอรัลเชื้อให้กับแขก เพราะบ่มีก บ่มีใจความสะอาด บางคนกะมีกลิ่น บางคนกะมีคราบขาวๆเหนียวๆตรงหัว กะมีแขกบอกให้เอ็ดให้ แต่เป็ลบอกวาบ่ขอเอ็ด เพราะบ่มี เขากะบ่ได้บังคับหยั่ง แต่ว่าเป็ลกะเคยเอ็ดอยู่ เคยแต่กับแฟนเจ้าของเอง แฟนกะมีก กะชอบหลายเฮาเอ็ดให้ เขาว่าเคยเป็งแต่ในหนังสือบ่เคยมีไฟเอ็ดให้ อีก็อย่างกับแขกที่บ่เอ็ดกลัวติดโรคเอดส์และกลัวทุกๆโรคที่มานำนั่นแหละ” (น้องส้ม นามสมมติ)

“ล้มกะเคยเจอแขกที่ลักเอาถุงยางอนามัยออก เพราะว่าเอ็ดหยั่งกันอยู่กะฮู้สึกว่ามันเจ็บตูด มันเอาสดพอเป็ลฮู้กะบอกให้เขาหยุดเลย และกะถามเขาว่าเป็นจิ้งไต่บ่ไล่ เขาว่าเขามักใส่ถุง มักบ่เสร็จจกเอ็ด และกะกินเหล้าเมาน้ำ ตอนนั้นเป็ลกะย่านกล้วไปหมด กลัวติดโรค กินหยั่งบ่ได้เลยช่วงนั้นสองสามเดือน พอไปตรวจเลือดบ่มีจิงซำบายใจแฮะ เป็ลกะเลยพอเจอแขกเมา กินเหล้า ไม่ค่อยอยากคุยหรือออกไปไต่ข้างนอกน้า บ่อยากรับแขกจิงซี” (น้องส้ม นามสมมติ)

ความสัมพันธ์ระหว่างแฟนกับแขกในเรื่องของกิจกรรมทางเพศพบว่ามีแตกต่างกัน โดยกะเทยชาวลาวที่ทำงานร้านคาราโอเกะจะมีกิจกรรมทางเพศกับแฟนมากกว่าแขก โดยที่กับแขกจะมีนานๆครั้งที่ซื้อบริการและเรียกให้พวกเธอออกแขกหรือไปมีความสัมพันธ์กันนอกบ้าน โดยเฉพาะด้วยความที่พวกเธอเป็นกะเทยที่ยังไม่ได้แปลงเพศของผู้หญิง ทำให้แขกที่มาใช้บริการพวกเธอต้องมีสนิยมและความชอบในเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศแบบพวกเธอ ในขณะที่ความสัมพันธ์กับแฟนจะมีความสม่ำเสมอและมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของความใกล้ชิดผูกพันและความไว้วางใจกันกับการใช้ถุงยางอนามัย ยังมีความสัมพันธ์กันในระยะยาวและไว้วางใจกันมากขึ้นก็จะใช้ถุงยางอนามัยน้อยลงหรือไม่ได้ใช้ ดังที่เป็ลเล่าว่า

“แฟนกะมีตามธรรมชาติ เป็นแฟนกันอยู่นานกัน ตอนแรกฮู้จักกันกับแฟนกะคิดว่าลึๆกันเรื่อยๆ แต่ว่าเฮาไปเที่ยวไปเจอเขา นั่งอยู่นานกันคุยกัน เขาว่าเขามัก เขาชอบเฮา เขากะเลยชวนไปบ้าน ไปเที่ยวห้องกะไปกับเขา ที่ไปกับเขาแบบว่าเขาอยู่ในสเปค ไปอยู่กับเขาอาทิตย์หนึ่งยังบ่มีอีหยั่งกัน นอนด้วยกันกอดกัน จูบกันปกติ หลังจากอาทิตย์หนึ่งกะเลยคุยกัน เขากะถามว่าล้มมีกเขาบ่(ชอบเขาไหม) ล้มว่าล้มมีกเขาชอบเขา แล้วกะถามเขาว่าเขามักล้มบ่ เขากะบอกว่าเขามักล้มคือกัน ก็เลยนอนนำกันตอนนั้น ตอนนั้นบ่มีอีหยั่งกันกะใส่ถุงยางอนามัยอยู่ แฟนเพิ่นมีเอามาให้ใช้ เพิ่นว่าซื้อตามคลินิก ตามเซเว่น ล้มเป็นคนไล่ให้เพิ่น แต่หลังๆบ่ได้ใช้ ใส่ได้ประมาณ 2 เดือนกะเลิกใช้ หลังสองเดือนเฮาเลยบ่ใช้ เพราะถามความในใจกันว่า เป็นอีหยั่งบ่ เป็นโรคหยั่งบ่ ทั้งสองคนเป็ลกับแฟนถามกัน กะตอบตรงกันว่าบ่มีผู้ใด บ่ได้เป็นโรคหยั่ง เชื่อใจกัน มั่นใจกัน ว่าเฮารักกัน รักผู้เดียวกะเลยเอาสดเลย บ่ได้ใส่ถุงยาง” (น้องส้ม นามสมมติ)

โดยเธอเล่าถึงความถี่ในการมีเพศสัมพันธ์กับแฟนว่าในช่วงแรก ความสัมพันธ์ทางเพศจะมีเกือบทุกวัน ต่อมาก็จะค่อยๆ ลดลงจากตอนแรกที่สำคัญก็คือ การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยก็เพิ่มขึ้นด้วย

“สัมผัสกับแฟนมีความสัมพันธ์กันตอนแรกๆ เกือบทุกมื่อ (ทุกวัน) ต่อมาก็ลดลงมา 2-3 วันครั้งหนึ่ง แต่ว่าช่วงหลังๆ ก็ได้ใช้ถุงยางอนามัยแล้ว เพราะเขาเข้าใจกัน” (น้องส้ม นามสมมติ)

นอกจากนี้กะเทยชาวลาวที่ทำงานร้านคาราโอเกะจะดูแลร่างกายของตัวเอง ผ่านการตรวจเลือกที่จะมีเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจทุก 3 เดือนเพื่อให้มั่นใจว่าไม่ติดโรคจากการมีความสัมพันธ์กับแฟนและแขก ในการมีเพศสัมพันธ์พวกเขาจะให้แขกและแฟนทำความสะอาดร่างกาย

“โรงพยาบาลเขามาตรวจเลือด มาแจกถุงยางอนามัยแทน แต่เขาบ่ได้เว้าบ่ได้บอกอียังหลาย เกี่ยวกับโรคเกี่ยวกับการป้องกันตัวเองกับแขก ส่วนใหญ่จะเป็นพี่ใจที่เข้ามาว่ามาบอกพวกเขาเกี่ยวกับเรื่องโรคเรื่องเพศสัมพันธ์ต่างๆ ส่วนมากเพิ่นลืว่าเรื่องด้านเอดส์ ใส่ถุงใส่อียังป้องกัน การดูแลร่างกายเจ้าของ ทำจั่งได้บ่ให้เจ้าของติดโรคอียังต่างๆ ให้เขาเฮ็ดจั่งซันจั่งซี่” (น้องโน้ต นามสมมติ)

“...ก่อนลืมียังกันสัมผัสบอกให้แขกไปอาบน้ำ บางเคื่อเขาจะอาบน้ำให้เขาเองเลย เวลาเสร็จกับแขก หรือกับแฟนเขาจะไปอาบน้ำ ไปล้างตัวให้สะอาดทุกครั้ง” (น้องส้ม นามสมมติ)

“สัมผัสเคยเจอแขกที่ลักเอาถุงยางอนามัยออก เพราะว่าเฮ็ดหยังกันอยู่กะฮู้สึกว่ามันเจ็บตูด มันเอาสด พอสัมผัสกะบอกให้เขาหยุดเลย และกะถามเขาว่าเป็นจั่งได้บ่ใส่ เขาว่าเขาบ่มีใส่ถุง มักบ่เสร็จจักเกือ และกะกินเหล้าเมาน้ำ ตอนนั้นสัมผัสยกย่นไปหมด กลัวติดโรค กินหยังบ่ได้เลยช่วงนั้นสองสามเดือน พอไปตรวจเลือดบ่มีจั่งซำบายใจแทน สัมผัสเคยเจอแขกเมา กินเหล้า ไม่ค่อยอยากคุยหรือออกไปไสข้างนอกน้า บ่อยากรับแขกจั่งซี่” (น้องส้ม นามสมมติ)

จะเห็นได้ว่า ทั้งจากพนักงานบริการและแรงงานภาคเกษตรกรรมนั้นการเลือกวิธีป้องกันขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างแรงงานและคู่ กล่าวคือ สำหรับพนักงานบริการเธอจะยืนยันที่จะใส่ถุงยางอนามัยกับแขกทุกครั้ง แต่ถ้าแขกคนนั้นกลายมาเป็นแฟน เธอก็จะเลือกที่จะไม่ใส่ถุงยางเพราะเธอบอกว่าไว้ใจ และเธอจะล้างร่างกายทั้งก่อนและหลังการมีเพศสัมพันธ์ทุกครั้งด้วยน้ำยาล้างช่องคลอด และสำหรับแรงงานในภาคเกษตรกรรมที่เชื่อใจคู่จึงไม่ใช้ถุงยางอนามัย สิ่งที่แรงงานภาคเกษตรกังวลคือการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่างๆ พวกเขาจึงเลือกที่จะคุมกำเนิดในลักษณะการกินยาแทนการใช้ถุงยางอนามัย แต่แรงงานภาคเกษตรมักจะมีเพศสัมพันธ์กันน้อยเนื่องจากงานที่หนัก และการรักษาความสะอาดก็ยังไม่ค่อยดี

เนื่องจากสภาพที่ทำงานส่วนยางและลักษณะการทำงาน จึงทำให้มีอาการของการแสบ คันที่อวัยวะเพศบ่อย อยู่บ่อยครั้ง

3.2.4 ประเภทของคู่นอน

หญิง-สถานบริการ

จากการสัมภาษณ์แรงงานผู้หญิงข้ามชาติลาวที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะ พบว่า ประเภทของคู่นอนของพวกเธอจะมีความหลากหลายซึ่งสัมพันธ์กับเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศของพวกเธอที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่น ทั้งความสัมพันธ์ในเชิงของการแลกเปลี่ยนกับแขก และความสัมพันธ์แบบผูกพันใกล้ชิดในลักษณะของแฟน สามี หรือการเลือกที่จะดูใจหรือเรียนรู้กันในลักษณะของการเป็นกิ๊ก คู่กัน แลกเบอร์โทรกัน ไปเที่ยวด้วยกัน ในความหมายของพวกเธอก็คือแฟน โดยพวกเธอมองว่าในแง่ของความรู้สึก แฟนสัมพันธ์กับเรื่องของความรัก การเป็นคนรัก ความไว้วางใจ ความผูกพันทางร่างกายหรือจิตใจโดยไม่มีเรื่องของการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจเหมือนกับแขกที่เน้นเรื่องของการสร้างความพึงพอใจเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ

“แฟนเป็นคนฮัก เข้าใจกันแล้ว บ่ต้องเว้ายังหลาย รู้จักกันมานานไว้วางใจกัน เชื่อใจกัน แยกกับลูกค้าคือจั่งคนแปลกหน้าแหละ แบบมาแรกๆ มาคุยมาเว้าเล่นกัน ให้ทิป ให้เงินเฮา แต่ว่าคั่นเป็นแขกเขาหวังเรื่องเดียวคือมีหยังกับเฮา คู่กันยากบ่ค่อยเข้าใจว่าเฮาต้องการแบบใด๋ เขาเลียเอาแบบที่เขาพอใจ” (น้องพลอย นามสมมติ)

“คำว่าแฟนคือเฮารู้สึกดีกับเขา มีความรักให้เขา ส่วนคำว่าแขกมันเป็นจั่งหน้าที คือจั่งเฮาเฮ็ดงาน คำว่าแฟนกับแขกบ่คือกันความรู้สึกมันต่าง ความใกล้ชิดสนิทสนมอย่างอยู่ใกล้ๆโดนๆ อยากใช้ชีวิตนำกันมันต่างกัน แยกมันแค่เรารับงานชั่วคราว บ่จั่งชั่วโมงกะจบตอนนี้แหวนมีแฟนคนไทยคบกันได้โดน(นาน)อยู่ประมาณ 2-3 เดือนเขาอายุเพิ่ง 20 กว่าปี เป็นครูสอนนักเรียน เพิ่นมาเที่ยวอยู่เนี่ย มากินมาดื่มอยู่ร้านกับหมู่ กะเลยขอเบอร์โทรคู่กันเรื่อยๆ บางเถื่อเพิ่นกะมาหา ให้เงินให้หยังตลอด” (น้องแหวน นามสมมติ)

การสร้าง ความแตกต่างระหว่างแขกประจำ แยกไม่ประจำและแฟน ที่เชื่อมโยงกับระดับของความสัมพันธ์ที่ผูกพันใกล้ชิดทั้งทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ รวมถึงระยะเวลาของความสัมพันธ์ที่ยาวนาน และการคาดหวังถึงเป้าหมายในอนาคต

“คำว่าผู้บ่าวหรือแฟน มันบ่เสมอไป มันบ่คือกัน บางทีผู้บ่าวกะบังเอิญมาเจอกัน เช่นมาเจอกันอยู่ร้าน มาแซวเฮา มาจีบเฮา มาขอเบอร์โทร กะเรียกว่าผู้บ่าว เฮากะเป็นผู้สาวรุ่น ส่วนแฟนเฮาเป็นคนที่เฮารู้จักคุ้นเคยผูกพัน แยกกะสามารถจะเป็นทั้งผู้บ่าวและพัฒนามาเป็นแฟนเฮาได้ คั่นเฮารักกันเขา

รับเขาได้ ส่วนตัวอัมแชกประจำเลยบ่มี บ่อยากรับแชกประจำ เพราะว่าเจ้าของมีแฟนแล้วแล้วแฟนกะอยู่ใกล้กัน ฮักแฟนหลาย ส่วนมากกะเป็นแชกมาทัวๆไป” (น้องชมพู่ นามสมมติ)

ลูกค้าส่วนมากจะเป็นคนในวัยกลางคน วัยทำงาน ที่ค่อนข้างมีฐานะทางเศรษฐกิจและทางสังคม ส่วนมากทำงานในส่วนของการราชการ เช่น ทหาร ตำรวจ ครู และข้าราชการท้องถิ่น เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไปจนถึงระดับชาวบ้าน ที่ทำงานภาคเกษตรกรรม กรีดยาง ทำนา หรือเป็นของธุรกิจ เช่น รับเหมาร้านค้า โดยช่วงอายุจะมีตั้งแต่วัยชราหรือผู้สูงอายุ วัยกลางคนและเป็นวัยรุ่นในหมู่บ้านที่ยังเรียนหนังสือและไม่ได้เรียนหนังสือ ซึ่งทำให้เธอมีโอกาสเลือกและพัฒนาความสัมพันธ์กับแชกที่จะสร้างผลประโยชน์เชิงการแลกเปลี่ยนทางธุรกิจให้กับพวกเธอหรือตอบสนองความต้องการทางจิตใจ ความคาดหวังและเป้าหมายในอนาคตในการแต่งงานใช้ชีวิตร่วมกันเป็นสามภรรยาละตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย

“คนมาเที่ยวมีตั้งแต่คนวัยรุ่น ปานกลางจนถึงผู้เฒ่า คั่นว่าหมักคนรุ่นใด มักวัยรุ่นหลายกว่า เพราะว่าวัยเดียวกัน รู้สึกคุยกันมันได้อารมณ์มันเงินหลายกว่าผู้เฒ่า มันกะแล้วแต่ ผู้เฒ่าบางคนกะเฒ่าม่วนกว่าคนหนุ่ม ใจดีกว่าคนหนุ่มให้ทิปให้หยั่งดีกว่า แต่บางคนกะบ่มีเงิน เฒ่าบ่ม่วนดูถูกเหาคือกัน กะพอๆกัน แต่ว่าคั่นให้เฒ่ากะมักวัยรุ่นหลายกว่า แต่วัยรุ่นลิเข้าร้านส่วนน้อย แต่ว่าเด็กในร้านส่วนใหญ่คั่นมีแฟนเขาสิเลือกวัยรุ่นหลายกว่า ยกเว้นคนที่มีอายุแต่งงานมาแล้วเขาสิบ่เลือกกว่าคนหนุ่มหรือผู้เฒ่าขอให้เลี้ยงเขาได้ ให้เงินเขา” (น้องแนน, นามสมมติ)

โดยผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะจะสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าที่เริ่มต้นจากการเข้ามาเป็นแชกของร้านมาทีมนานในร้านอยู่บ่อยครั้งเพื่อเปลี่ยนสถานะจากแชกแปลกหน้ามาสู่การเป็นแชกประจำ ซึ่งอาจจะนำไปสู่การซื้อขายบริการทางเพศและมีความสัมพันธ์ทางเพศและพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่การเป็นแชกประจำและการเป็นแฟน ซึ่งมีระดับของความรู้สึกที่แตกต่างกันในแง่ของความรู้สึกที่ดีและไม่ดีหน้าที่ การทำงานกับความต้องการความปรารถนาของตัวเอง ความรู้สึกอยากผูกพันใกล้ชิด อยากมีความสัมพันธ์ระยะยาวและอยู่ด้วยกัน

“คำว่าแฟนคือเขาารู้สึกดีกับเขา มีความรักให้เขา ส่วนคำว่าแชกมันเป็นคือจิ้งหรีดที่ คือจิ้งเหาเห็ดงาน คำว่าแฟนกับแชกบ่คือกันความรู้สึกมันต่าง ความใกล้ชิดสนิทสนมอย่างอยู่ใกล้ๆโดนๆ อยากใช้ชีวิตนำกันมันต่างกัน แชกมันแค่เราจ้างงานชั่วคราว บ่จักชั่วโม่งกะจบ ตอนนีแหวน (นามสมมติ) มีแฟนคนไทย คบกันมาได้โดน (นาน) อยู่ประมาณ 2-3 เดือนเขาอายุเพิ่ง 20 กว่าปี เป็นครูสอนนักเรียน เพื่อนมาเที่ยวอยู่เนี่ย มากินมาดื่มอยู่ร้านกับหมู่ กะเลยขอเบอร์โทรคุยกันเรื่อยๆ บางเถื่อเพิ่นกะมาหา ให้เงินให้หยั่งตลอด” (น้องแหวน นามสมมติ)

“เจอกันกับแฟนคนไทย ที่ร้านคาราโอเกะ ซึ่งเริ่มต้นจากการที่แฟนคนไทยนั้นมาเที่ยวที่ร้านกระถินคาราโอเกะกับกลุ่มเพื่อน ๆ ด้วยกันและก็ได้มีการใช้บริการเธอ และเมื่อได้พูดคุยถูกใจกันก็ได้มีการแลกเปลี่ยนเบอร์โทรและจากนั้นก็ติดต่อกันมาหาสู่กันตลอด โดยครั้งแรกที่แฟนคนไทยได้ใช้บริการของตนเองก็ได้ใส่ถุงยางอนามัยแค่ครั้งแรก ๆ ครั้งหลัง ๆ ออกไปนอนด้วยกันนั้นไม่ใส่ถุงยางอนามัย แฟนบอกว่าไม่ชอบใส่แต่น้องแอมก็มั่นใจในตัวแฟนคนไทยว่าจะไม่เอาโรคมาติด น้องแอมเล่าว่าทุกครั้งที่ออกไปนอนกับแฟนคนไทย ก็ต้องจ่ายค่าตัวให้ตนเองเหมือนกัน แต่อาจไม่ถึง 1,500 บาท บางครั้งก็เสียแต่ค่ารีสอร์ทกับค่าเวลาก็มี แต่ก็เต็มใจที่จะออกไปนอนกับแฟนคนไทย” (น้องแอม นามสมมติ)

สอดคล้องกับน้องนท เล่าว่าตนเองนั้นมีแฟนเป็นคนไทย อายุ 21 ปี “ผู้บ่าวเป็นคนอำเภอนาเยีย รู้จักกันที่ร้าน ผู้บ่าวมาเที่ยวที่ร้าน เขาสนใจomเขาก็มา ออฟ ออกไป แล้วถูกใจกันแลกเปลี่ยนเบอร์โทรกัน แล้วก็ตกลงเป็นแฟนกัน”

การที่ผู้หญิงลาวคาราโอเกะตัดสินใจที่จะคบหาผู้ชายคนไทยเพื่อเป็นแฟน พวกเธอก็จะให้ความสัมพันธ์กับแฟนมากขึ้นและลดความสัมพันธ์กับแขกที่แวะเวียนเข้ามาในร้าน เนื่องจากกลัวปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ของพวกเธอกับแฟนที่เกิดจากการหึงหวง

“(การรับแขก) ไม่ได้ไป แคนั่งเสิร์ฟธรรมดา แต่ก็บ่อได้ออกไปกับแขก ตั้งแต่อายุ 3 ปี แต่ว่า แต่ก่อนก็แหม่นอยู่ แต่ก็ออกไปแต่กับแฟนเหาะ แต่ก็บ่อได้ออกไปกับแขกเลย แฟนมาเที่ยวครั้งแรกก็จัดว่าเป็นแขกมา কিনมาเที่ยวบ่อย ๆ คุยกันนาน ๆ คุยกันไปคุยกันมาก็มาเป็นแฟนเรา แฟนรู้จักกันครั้งแรกก็มา কিনธรรมดา เขาก็มาเที่ยวยังงี้ เขาเห็นเขาชอบเขาก็มาคุย ก็ได้คุยกันมาเรื่อย ๆ อย่างงี้ เริ่มแรกเราก็คืนเสิร์ฟธรรมดาใช่ไหม เขาเห็นเดือนเขาก็เรียกมานั่งคุยด้วย ตอนที่เรามาใหม่ ๆ ก็ได้คุยกันอยู่ประมาณ 5-6 เดือนนั้นแหละ เขาก็ช่วยไปอยู่ที่บ้านด้วย พอคบกับแฟนคนไทยที่มาเป็นแขกเป็นแฟนก็บ่อเคยออกแขกอีกเลย อยากออกอยู่แต่แฟนเขาไม่ให้ออก แฟนก็ออกมาส่งเราที่ร้านทุกวัน” (น้องฟ้า นามสมมติ)

โดยมากคู่ของความสัมพันธ์ของสาวคาราโอเกะที่เป็นแฟนจะเป็นวัยรุ่นมากกว่าคนวัยกลางคนและคนสูงอายุที่มักจะเป็นแขกประจำมากกว่าซึ่งสอดคล้องกับเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่าง เพศวิถีแบบแลกเปลี่ยนซื้อขายจะเกิดขึ้นกับคนวัยกลางคนและคนแก่ ส่วนเพศวิถีที่เป็นอารมณ์ความรู้สึกและความรักจะเกิดขึ้นกับหนุ่มวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นเป็นเด็กหนุ่มในวัยที่ใกล้เคียงกันกับพวกเธอและสอดคล้องกับความต้องการและความปรารถนาในอัตวิสัยทางเพศและเพศวิถีของพวกเธอ แต่ในขณะเดียวกันความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงในชีวิตพวกเธอก็อาจจะตัดสินใจเลือกพัฒนาความสัมพันธ์ของแขกประจำที่เป็นคนวัยกลางคนมาเป็นแฟนหรือแต่งงานเป็นสามีภรรยาเกินกว่าวัยรุ่น

“...นอนกับแขกกะแล้วแต่ว่าแขกสนใจเฮาบ่มื้อหนึ่งกะประมาณ 1 คน หลายสุดกะ 2 คนแล้วแต่แขกและเฮาตัดสินใจว่าสิรับแขก เบ็ญว่าเป็นจั่งได้ ไว้ใจได้บ่ เป็นต่ายานบ่ ส่วนหลายบ่ได้เก็ยว่าเป็นคนหนุ่มหรือผู้เฒ่า คั่นเพิ่นมีเงินสุภาพกับเฮา ใจดีกับเฮาเฮากะไป แต่ว่าลี้ๆคั่นเลือกได้กะอยากได้ผู้หล่อๆหนุ่มๆหน้าตาดีๆแต่หายากคนแบบนี้สิมาเที๋ยว มามีหยัง มาฮักผู้หญิงเฮ็ดอาชีพออย่างเฮา” (น้องออย นามสมมติ)

“คั่นถามว่านอนกับผู้ใดดีที่สุดระหว่างผู้เฒ่ากับผู้หนุ่มคั่นบ่อเอาเรื่องเงิน กะสู้ผู้บ่าวบ่ได้ แต่เสียอย่างเดียวผู้บ่าวบ่มีเงินให้ แต่ว่าเฮาเอาเงินแต่กะบ่มีความสุข หนุ่มกะมักอยู่ต้อยแต่ว่ามันบ่มีเงินให้” (น้องปุ่น นามสมมติ)

“คบผู้ชายแต่ละคนเป็นแค่คั่นเวลาเท่านั้น เพราะอยากที่จะหาใครสักคนที่สามารถเลี้ยงดูเขาได้ไม่ใช่เขาต้องมานั่งเลี้ยงละก็บ่อยากแบบนี้ทำงานตลอดชีวิต (สาวคาราโอเกะ) แต่ไม่รู้จะไปทำอะไรแถวนี้ก็ไม่มีใคร เป็นตาเอามีคนที่มีแต่มีครอบครัวหมดแล้วที่จะดูแล ที่เหลือก็เป็นแต่เด็กหนุ่ม ที่เอาตัว บ่รอดเลย” (น้องแนน, นามสมมติ)

“คั่นว่าเรื่องแต่งงาน คั่นเอาผัวฮักกับผู้เฒ่าถึงสิแก่กะพอมีพอกินกับผู้บ่าวบางคนรูปหล่อ หน้าตาดีแต่บ่มีเงิน คั่นเอาผู้เฒ่ามีเงิน เอาผู้เฒ่าหลายกว่า เพราะพอแม่กะได้อยู่ได้กินน้ำ...คั่นคิดว่ามีเงิน มีผัวกะเลือกผู้เฒ่า วยุ่นมักหลายใจบางครั้งเขาพ้อผู้ใหม่ บางเถื่อเขากะทุบกะตีเฮาคั่นบ่พอใจ” (น้องปุ่น นามสมมติ)

สิ่งที่น่าสนใจคือผู้หญิงชาวลาวที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะในประเทศไทยส่วนหนึ่งเคยแต่งงานและมีสามีอยู่ที่ฝั่งลาวแต่มีปัญหาครอบครัวซึ่งนำไปสู่การหย่าร้างและเลิกกับสามีและตัดสินใจเข้ามาทำงานเป็นสาวคาราโอเกะและขายบริการทางเพศกับแขกเพื่อแลกเปลี่ยนเงินตรา โดยในการเข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะพวกเธอก็พยายามสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชายคนไทยหรือลองคบหาดูใจกับผู้ชายคนไทยเพื่อหาสามีและเริ่มต้นชีวิตใหม่กับผู้ชายไทยเพื่อความมั่นคงของชีวิตในอนาคต

“ทราย (นามสมมติ) แต่งงานสองเถื่อ แต่งงานกับคนลาวทั้งสองครั้ง คนแรกบ่มีลูกนำกัน ตอนแรกพ้อแม่กับพี่ชายและพี่สะใภ้มักผู้ชายคนแรกที่เขาแต่งงานนำ คนที่สองที่แต่งงานกันพี่สะใภ้กับพี่ชายบ่มักตอนแต่งงานเถื่อแรกอายุเฮายังน้อยอยู่ตอนนั้นอายุ 15 ปี บ่ได้แต่งงานกันแต่หมั้นกันไว้หมั้นทองหมั้นเงินว่าสิแต่งงานกัน เขากะเฮ็ดไร่เฮ็ดนาเฮ็ดสวน อยู่นำกันได้บ่ฮอดปี ประมาณ 3 เดือนกะเลิกกัน เพราะว่าพิมพ์บ่มักเพิ่น เพิ่นนิสัยดีอยู่แต่เฮาบ่มักเฮ็ดจั่งได้ได้” “ตอนนี้เลิกกันกับสามี กะมีคนมาจีบ

เป็นคนไทย กระบี่ได้ตัดสินใจจริงจัง เบ่งไปเรื่อยๆ เบ่งคนดีๆอยากเริ่มต้นชีวิตใหม่ บางคนบดบอดอยากให้มาร่วมชีวิต” (น้องทราย นามสมมติ)

ความล้มเหลวในชีวิตครอบครัว และความรู้สึกว่าตัวเองไม่ใช่ผู้หญิงบริสุทธิ์หรือเป็นหญิงสาวทำให้ผู้หญิงแรงงานข้ามชาติลาวเหล่านี้ตัดสินใจเข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะผับไทยและเลือกที่จะขายบริการทางเพศกับแขก เพื่อเลี้ยงดูครอบครัวและเลี้ยงดูลูก ดังนั้นประเภทของคู่นอนของเธอจึงไม่ใช่สามี แต่เป็นแขกและแฟนที่เธอต้องการแลกเปลี่ยนเชิงธุรกิจและความมั่นคงสบายในอนาคต

“ทรายอยากมาหาเงิน เก็บเงินตอนนี้ บ่มีเงินให้พ่อให้พี่ไว้เลี้ยงลูกที่ฝากกับเพื่อน ใจของพิมพ์คั่นพิมพ์มีเงิน มีบ้านบ่มาเฮ็ดจั่งซี่ บ่อยากนอนกับแขก บ่อยากรับแขก แต่เฮากะบ่แมนผู้สาว แต่งงานมีสามี มีลูกมาแล้วกะเลยบ่คิดหยั่งหลายคิดว่าเฮ็ดเพื่อพ่อ เฮ็ดเพื่อลูก” (น้องทราย นามสมมติ)

“เสียตัวครั้งแรกให้กับแฟนหนุ่มที่เป็นคนลาว เวลาที่มีอะไรกันกับแฟนหนุ่มคนลาว นั้นตนเองไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย เพราะว่าแฟนหนุ่มคนลาวไม่ชอบใช้ แต่รู้จักถุงยางอนามัย” (น้องแอม นามสมมติ)

ดังนั้นผู้หญิงชาวลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะจึงค่อนข้างมีความคาดหวังกับการเลือกหาผู้ชายไทยสักคนหนึ่งที่จะแต่งงานอยู่กินเป็นสามีภรรยาและทำมาหากินในเมืองไทย การปฏิสัมพันธ์พบปะพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ของผู้ชายชาวไทยกับหญิงสาวชาวลาวก็เกิดขึ้นผ่านพื้นที่คาราโอเกะที่สามารถจะทำให้เกิดการพัฒนามาจากแขกแปลกหน้าไปสู่การเป็นแขกประจำ การตกลงซื้อขายบริการทางเพศ แบบชั่วคราวแบบประจำไปจนถึงการเป็นแฟน และการส่งเสียเลี้ยงดู รวมถึงการอยู่กินแต่งงานเป็นสามีภรรยา ดังที่สาวคาราโอเกะส่วนใหญ่สะท้อนเรื่องของแฟนที่ตัวเองคบหาดูใจที่มีความแตกต่างกันตามความชอบและความพึงพอใจของสาวคาราโอเกะแต่ละคน

“เจอกับแฟนที่เป็นครู 2 ถึง 3 เดือนที่แล้ว แฟนมากินเบียร์กินเหล้าที่ร้านเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง แฟนบอกว่าเคยมาแค่ร้านดอกกระถินร้านเดียวไม่เคยไปร้านอื่นมาร้านดอกกระถินครั้งแรก แฟนบอกว่าเขามีเมียแล้วเมียเขาเป็นครูแต่ไม่มีลูก เจอกันครั้งแรกก็นั่งคุยกันไปได้ออกไปนอนด้วยกัน หลังจากนั้นครูเพ็นก็มาเกือบทุกมื่อ อาทิตย์หนึ่ง 3 ถึง 4 เลื่อ ก็ออกไปนอนด้วยกันได้ค่าตัว 1,500 บาท นอนด้วยกันทั้งหมด 4 ครั้ง ครั้งล่าสุดออกพรรษาครูเพ็นมาหาตอนเที่ยงคืนมารีบออกไปนอนด้วย ครูเพ็นให้ 4,000 บาท ครูเพ็นบอกว่าให้ไปทำพาสปอร์ตขอเพ็นไว้ แต่มันบ่พอ ได้ขอครูเพ็นเพิ่ม ครูเพ็นบอกว่ามีแค่นี้ ระยะเวลาครูเพ็นบ่ค่อยมา ก็ไม่รู้เหมือนกันเพราะอียังถึงบ่มา บ่กล้าถามครูเพ็น บ้างเลื่อ ก็บ่ได้อาคำตัวกับครูเพ็นเพราะเป็นแฟนกัน ตอนที่นอนด้วยกันใส่ถุงยางอยู่เพราะครูเพ็นกลัวติดโรคติดต่อเอดส์จากเฮาเนาะ กลัวมีลูก มีอยู่เลื่อหนึ่งที่ครูเพ็นบ่ใส่ เพ็นมา บอกให้ครูเพ็นใส่

ลุงยางเพิ่มบอกว่าบ่อใส่บ่ออยากใส่ ครูเพิ่มบอกสัมนี่ก็บ่อกล้า ถามครูเพิ่มอีก มั่นใจในตัวเพื่อนอยู่ที่เพิ่ม บ่อใส่ลุงยาง” (น้องแหวน นามสมมติ)

“แฟนคนไทยเป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านโคกสะอาด ถึงเป็นแฟนถ้าไม่จ่ายเงินก็ไม่ออกไปนอนด้วย เป็นแฟนก็ต้องเสียเงิน เมื่อวันก่อนแฟนที่เป็นผู้ใหญ่บ้านมาหาพาไปซื้อทองให้ 1 บาท อยากได้ก็เลยออกไปนอนด้วยแต่ต้องซื้อให้ก่อน (แล้วน้องนิวก็ชุนีวด้านที่ใส่แหวนให้ดูเป็นทองหนัก 1 บาทที่เพิ่งซื้อมาเมื่อวานก่อน) ส่วนเมื่อวันก่อน แฟนคนไทยอีกคนหนึ่งพาไปซื้อเสื้อ (เสื้อแขนยาวสีดำ) ที่บ้านคลัง ตลาดที่อำเภอนาเยีย กับให้เงินใช้ไม่เยอะ แฟนคนไทย เขาถามนอนอยากนอนด้วยแต่เราไม่ให้นอน แต่ถ้าให้เงินก็นอนแต่ถ้าไม่ให้เงินก็ไม่นอนด้วย ถ้านอนด้วยก็ต้องจ่ายให้ 1,500 -2,000 บาท” (น้องนิว นามสมมติ)

ในบางครั้งสาวลาวคาราโอเกะก็อาจจะสร้างปฏิสัมพันธ์ภายนอกร้านคาราโอเกะกับผู้ชายที่สามารถพัฒนามาเป็นแฟนได้ เช่น เวทีหมอลำซิ่ง ร้านอาหาร น้ำตก ซึ่งพวกเขาก็อาจจะเลือกที่จะคบหาผู้ชายชาวลาว่าเป็นแฟนมากกว่าคนไทย

“ปัจจุบันแฟนคนลาวอายุ 27 ปี ไปเจอที่ร้านกินข้าว เขาให้เพื่อนเขามาขอเบอร์ เราก็มองเขา เขาก็มองเรา หลังจากนั้นประมาณสองวันเขาก็โทรมา เขาถามว่าจำกันได้ไหมแบบนี้ ก็ตอบเขากลับไปขอจำได้แล้วที่ให้เพื่อนมาขอเบอร์ แล้วก็คุยกันได้ประมาณสองสามเดือน วันหนึ่งเขาโทรมาวันละสองถึงสามครั้งทุกวันจนครบสามเดือนถึงไวใจเขาออกไปนอนกับเขา” (น้องฟ้า นามสมมติ)

“ตอนนี้มีแฟนเป็นคนลาวเดี๋ยวนี้อย่างไรแล้วแฟนคนไทยแล้ว หลายใจโหดเจ้าชู้ แต่ก่อนที่เคยเล่าให้ฟังว่ามีแฟนเป็นคนไทยก็มีอยู่ แต่ตอนนี้เลิกกันไปแล้ว เขาไปเฝ้างานอยู่ที่เมืองนอกแล้ว ก็เลิกกันไปได้ปีกว่าแล้ว ที่เลิกต่างคนต่างบ่อเข้าใจกันแหมะ คือแบบเขาก็บ่อเข้าใจเขา เขาก็บ่อเข้าใจเพิ่มจั้งขึ้นนะ ตอนนี้มีแฟนเป็นคนลาวก็คุยกันธรรมดา หมายถึงคือยังบ่อได้แต่งงานกัน คบกันได้ 5-6 เดือน แฟนที่เป็นคนลาวเจอกันที่บ้าน เขาทำงานบริษัท ถ้าอยู่บ้านเราก็ได้เดือนละหมื่นห้า ตอนนั้นก็กลับบ้าน ก็ได้เห็นกันตอนที่ไปนั่งกินข้าวอะไรประมาณนี้ เขาก็ทักทาย” (น้องชมพู นามสมมติ)

สาเหตุสำคัญของการตัดสินใจของสาวคาราโอเกะลาวที่จะคบกับคนลาวด้วยกันนอกจากทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ชายคนไทย เช่น การพูดโกหก การหลอกลวง หรือแต่งงานแล้ว รวมถึงมุมมองของญาติพี่น้องที่มีอคติต่อสาวคาราโอเกะลาวว่าเป็นโสเภณีหรือกะหรี่ที่ทำงานไม่สุจริตและละเมิดศีลธรรมที่ดี ทำให้ลาวคาราโอเกะที่มีความสัมพันธ์และคบหาเป็นแฟนกับหนุ่มคนไทยโดยเฉพาะวัยรุ่นถูกกีดกันและปฏิเสธจากพ่อแม่ของเด็กวัยรุ่นนั้นดังที่น้องนท (นามสมมติ) เล่าว่า

“ทำงานแบบนี้ชอบหรือ เพราะเขาบอกว่า ผัวเขาเคยมาเที่ยว ถ้าลูกชายเขาจะมาเอาผู้หญิงแบบนี้เขาไม่ชอบ เพราะว่าที่เขาไม่ชอบเพราะว่าเป็นคนลาว เมียเขาเป็นคนพูดว่าเขาเป็นอะไรไม่รู้ เขาบอกว่า ก่อนที่ผัวเขาจะเป็นแบบนี้ก็เพราะผู้หญิงลาวไปเที่ยวคาราโอเกะ หมดตั้งเป็นแสน เพราะเที่ยวกระหรีลาว” (น้องนท นามสมมติ)

รวมทั้งบริบทของโลกาภิวัตน์ การข้ามพรมแดน ทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ผู้คนทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมผ่านการแต่งงาน รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้กับการลงทุนทางเศรษฐกิจและสิทธิต่างๆ ในฐานะของความเป็นพลเมืองในการเข้าถึงและครอบครองทรัพยากรของประเทศที่ผู้คนเชื่อมโยงกันผ่านการอพยพโยกย้ายและการแต่งงาน ดังเช่นที่พิมพ์เล่าถึงการเปิดอาเซียนกับความต้องการของผู้ชายไทยที่จะเข้าไปลงทุนทำธุรกิจหรือใช้ชีวิตอยู่ในฝั่งลาว ว่า

“แฟนบางคนมาจีบ กะเบ่งไปก่อน บางคนกะเว้าว่าคั่นเปิดอาเซียนอยากไปเฮ็ดงาน ลงทุนอยู่เมืองลาว บางคนกะบอกว่าอยู่เมืองลาวเป็นจั่งได๋ ไร่ทำนาทำสวน กะบอกเขาว่าคั่นลื้ออยู่เฮ็ดกินเลี้ยงตัวเองกะอยู่ได้ แต่คั่นสิหางานหาเงินมันยาก เฮ็ดกิน หาอยู่หากินตามธรรมชาติมันกะง่ายอยู่เป็นผักเป็นปลา อยากหาปลากินปลากะไปหา บ้านพิมพ์กะมีห้วย มีน้ำมีปลา น้ำกะใหญ่อยู่อยากกินปลาไปหาแป๊ปหนึ่งกะได้กิน เป็นผักกะมีหลายอย่างทั้งปลูกเองทั้งอยู่ในป่า” (น้องทราย นามสมมติ)

หญิง-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้หญิงที่ทำงานนอกภาคบริการ โดยเฉพาะผู้หญิงลาวที่แต่งงานกับสามีคนไทยและผู้หญิงลาวที่อพยพโยกย้ายมารับจ้างกรีดยางตามสามีคนลาวในฝั่งไทยพบว่า ประเภทของคู่นอนหรือคู่ของความสัมพันธ์ของพวกเธอคือสามีของพวกเธอเท่านั้น

ชาย-สวนยาง

จากการสัมภาษณ์แรงงานผู้ชายข้ามชาติลาวที่เข้ามาทำงานรับจ้างกรีดยางในสวนยางพารา พบว่า ประเภทของคู่นอนของพวกเขากลุ่มคนที่แต่งงานแล้วจะเป็นภรรยาของตัวเองเท่านั้น โดยส่วนใหญ่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรสหรือแฟนของตัวเอง เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจ การเงินที่ค่อนข้างยากจนและรายได้น้อยซึ่งสัมพันธ์กับภรรยาหรือคู่ของความสัมพันธ์ประจำที่มีพื้นฐานมาจากครอบครัวเกษตรกรรม เช่น ทำนา ปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งส่วนใหญ่แรงงานชายชาวลาวที่ทำงานในสวนยางจะแต่งงานกับผู้หญิงชาวลาวอายุ ระหว่าง 16-25 ปี ซึ่งมีอายุใกล้เคียงกันทำให้ต้องมีภาระเลี้ยงดูครอบครัวตั้งแต่อายุยังน้อย รวมทั้งลักษณะของการทำงานที่มีระยะเวลายาวนานเกือบตลอดทั้งวัน ทำให้เป็นข้อจำกัดในการมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นรวมถึงการไปเที่ยวในสถานบันเทิงหรือร้านคาราโอเกะ ดังที่เปียบอกว่า

“ผมมีอิหยังกันกับแฟนได้เคยใช้ถุงยางอนามัย ให้เมียกินยาคุม เวลามีอิหยังกันกะบใส่ เพราะเขาเป็นผัวเมียกันบ่แม่นเขาไปเที่ยวมือหญิงหากิน อันนั้นก็ต้องใส่ เพราะเค้าบอกว่าป้องกันโรค เอ็ดกับเมียเฮลใส่เอ็ดหยัง เพราะเขาเป็นผัวเมียกันเขาเวือใจกัน ผมบ่เคยไปเที่ยวผู้หญิง มาอยู่เมืองไทยกะบ่เคยไปเที่ยว บ่รู้จักว่ามีหม่องเที่ยวตรงไหนแน่ เพราะเอ็ดเวียงเอ็ดงานตลอดจนค้ำ กลับมากะพักผ่อนเอาแรง เมื่ออื่นเช้าก็เอ็ดเวียกต่อ บ่มีเวลาได้ไปเที่ยวกับเขา คั่นไปเที่ยวกะต้องเสียตังค์หลายพันกะเลย บ่อยากไปเที่ยว ตอนนีเเล็กกับเมียแล้วก็หาเงิน หาใช้ประจำตัวแน่เลี้ยงพ่อแม่แน่ ส่วนใหญ่หาใช้ประจำตัวมากกว่า ส่วนมากชุมผมคนหนุ่มแต่งงานมีลูกมีเมียแล้วลืบค้อยไปเที่ยวผู้หญิงกัน กะไปกินไปดื่มไปเป็นกลุ่มกับหมู่แห่หรือไปเที่ยวกับเมียเจ้าของแห่” (เปี้ย นามสมมติ)

“การใช้ถุงยางอนามัยว่า ผมเคยได้ยินว่าเขารณรงค์ให้ใช้ถุงยางอนามัยป้องกันเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แต่ผมบ่เคยใช้ ส่วนใหญ่ลืให้เมียกินยาคุมซื่อๆ บ่ฮู้คือกันว่าใส่จั่งใด ผมกะบ่แม่นคนมักเที่ยว เขาคิดว่าเขามีอิหยังกับแฟนเขาผู้เดียวและกะเป็นผัวเมียกันซื่อใจกัน บ่จำเป็นต้องใช้ถุงยาง ผมกะซ้างลิเว้า” (เปี้ย นามสมมติ)

ในขณะที่แรงงานผู้ชายชาวลาวที่ทำงานในสวนยางพาราที่เป็นโสดหรือยังไม่ได้แต่งงานหรือแต่งงานแล้วแต่หย่าร้าง ก็จะใช้วิธีการช่วยตัวเองหรือสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเองหากมีอารมณ์หรือมีความต้องการทางเพศและหากิจกรรมอย่างอื่นทดแทนเช่น การดูหนัง ดูทีวีหรือการพักผ่อนนอนหลับ รวมทั้งการโทรศัพท์หาครอบครัวทางฝั่งลาว

“(หลังเลิกกรากับเมียเป็นโสด) ทุกมื่อนี้ คั่นเหงาๆเปลี่ยวๆกะเข้าห้องน้ำอาบน้ำ ช่วยเจ้าของแห่ แต่ว่าบ่ค่อยได้เอ็ดบ่ค่อย เวียกหลายแล้วกะเหนื่อยนำ ส่วนมากลืพักผ่อนนอนหลับ ทีวีกะบ่ได้เป็ง คั่นคิดฮอดบ้านกะโทรศัพท์กลับบ้านหาพ่อแม่ โทรศัพท์กะราคาบ่ถึงพันใช้โทรออก โทรเข้า ฟังเพลง แห่ของผมเปลี่ยนมาหลายเครื่องแล้วตกพื้น ตกน้ำแห่กะพัง บ่ได้โทรหาผู้สาวเพราะผู้สาวบ่มี อยู่ทางนี้กะบ่ได้เจอผู้ใดเลย ผู้หญิงสาวๆกะบ่มี” (ดำ นามสมมติ)

“อนาคตกับคนที่จีบอยู่ลาวกะบ่ฮู้คือกันว่าลืเป็นจั่งใด เฮายากจนบ่มีเงิน กะแล้วแต่มีหญิงเขาว่าเขาลืเลือกเฮาบ่ คั่นเขามีคนที่มัก คนที่ชอบกะเรื่องของเขา เขากะบ่ว่าหยัง มันอยู่ที่เขาอยู่ที่พ่อแม่เขามักผู้ใด มักเฮาบ่ กับแฟนผู้นี้เพ็งคบกันมาได้ประมาณปีกว่าตั้งแต่ปีที่แล้ว เคยไปเล่นไปเที่ยวนำกัน อยู่โรงเรียนเดียวกัน อยู่ลาวเติกน้อยมีธมประณกะฮักกันได้แล้ว จีบกันเป็นปกติ หมูมีแฟนเฮากะอยากมีนำเขา คำเรียนจบม.3 อายุ16 ปี ที่เริ่มมีแฟน ที่แฟนอยู่โรงเรียนเดียวกันเป็นหมู่รุ่นน้อง กะเป็นคนสวยพอเป็งอยู่(พอดูได้) พ่อแม่เขากะเอ็ดเวียกเอ็ดไรเอ็ดนาคือกัน ตอนอยู่ลาวกะมีโอกาสได้อยู่ใกล้กัน

หลาย บางเถื่อ(บางครั้ง)กะไปเล่นอยู่เฮือนผู้สาว พ่อแม่เขาจะอยู่นำ เหาลิชวนไปเที่ยวข้างนอกสองต่อสองเฮาจะต้องขอพ่อกับแม่เขา เขากะสิให้ไปอยู่บ่ได้ห้าม กะไปเที่ยวงานหมอลำแห่น เสร็จงานแล้วเที่ยวเสร็จจะต้องมาส่งเขาอยู่บ้าน ตอนนี้จะมียุเดียวนี้ละที่คบอยู่ บ่สู้ค้อกันว่าต่อไปเป็นจั่งใด กะคบกันไปซื้อๆ(เฉยๆ)เรื่อยๆ” (ดำ นามสมมติ)

ในขณะที่การมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาแบบที่ไม่คุมกำเนิดมีเป้าหมายสืบพันธุ์เพื่อการผลิตซ้ำและการมีลูกเพื่อเป็นแรงงานในภาคเกษตรและช่วยเหลืองานในครอบครัว

“ตอนแต่งงานกันกะตัดสินใจว่าสิมีลูกเลย บ่ได้คุมอียังเลย คิดว่าสิได้มีลูกไว้ช่วยงานเฮ็ดเวียก มาคุมกำเนิดดียวตอนมีลูกผู้แรกที่ได้ประมาณ 7 เดือนแล้วตอนนี้ กะแต่งงานใหม่ๆกะบ่ได้คุมกำเนิดบ่ได้ใส่ถุงยางอนามัย บ่ได้กินยาคุมยาคิดหยั่ง กะปล่อยไปตามธรรมชาติ” (เปี้ยก นามสมมติ)

เปี้ยเล่าว่า เขาแต่งงานกับภรรยาเมื่อสามปีที่แล้ว ก่อนที่จะเลิกกันไปไม่นาน หลังจากแต่งงานได้ปีกว่าก็ได้ลูกคนหนึ่ง อายุตอนนี้สองขวบกว่าๆ เฮียบอกว่าตอนที่เมียคลอดลูกเขาต้องดูแลเมีย คอบประคองเมียไว้เวลาเบ่งคลอดลูก โดยใช้หมอต่ายประจำหมู่บ้านเป็นคนทำคลอดให้ เฮียบอกว่าช่วงแรกๆก็กินยาคุม เป็นยาเม็ด ช่วงหลังแฟนกินบ้างไม่กินบ้าง ก็เลยตั้งท้อง ไม่เคยใช้ถุงยางอนามัย ใส่ไม่เป็นใช้ไม่เป็นแต่เคยได้ยินว่าถุงยางอนามัยป้องกันเอดส์ แต่เราไม่เที่ยวไหนภรรยาก็มีแต่เราเลยไม่จำเป็นต้องใช้ ปัจจุบันหลังจากเลิกกับเมีย ลูกก็ไปอยู่ที่บ้านเมีย ส่วนตัวเองก็เข้ามาทำงานในฝั่งไทย

“ผมแต่งงานตอนอายุประมาณ 20 ปี แต่งกับผู้หญิงลาวนำกัน ตอนนั้นกะยังได้รู้สึกว่าเขาหมักเฮาชอบเป็นจั่งใดกะเว้าบ่ซาง (พูดไม่ถูก) เป็นอารมณ์ซู้วบ่ที่ได้นั้น คิดว่าแต่งงานกันไปกะสิช่วยกันทำมาหากิน เก็บเงินเลี้ยงลูก แต่สุดท้ายกะไปนำกันบ่ยึด ผมแต่งได้ประมาณ 3 ปีกะเลิกกันกับเขา เพราะว่าความยากจนนี้แหละ ทะเลาะกันเรื่องเงินเรื่องทอง เรื่องค่าใช้จ่ายเลี้ยงลูก ผมอยู่บ้านบ่ค่อยมีงานนอกจากเฮ็ดไร่เฮ็ดนาแล้ว ก็ไปทำงานรับจ้างก่อสร้างในหมู่บ้าน แค่ว่าแรงกะมีอยู่ 100 บาทซึ่งถือว่าถูกคั่นเทียบกับเมืองไทย แต่คั่นเป็นฝั่งลาวถือว่าหลายแล้วแต่กะบ่พอเลี้ยงครอบครัว ส่วนใหญ่หมู่พวกผมกะแต่งงานช่วงอายุ 20 ปีขึ้นไป แต่งแล้วกะมาช่วยกันเฮ็ดไร่เฮ็ดนา พวกไร่ข้าว ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพดส่วนมากเฮาสิบลูกข้าวไว้กินเองในครอบครัว ส่วนข้าวโพดถั่วเฮาสืขายเอาเงินแต่ที่บ่หลายขายกะบ่ได้หลาย คั่นมีพี่น้องหลายคนกะแบ่งกัน ตอนเลิกกันกะรู้สึกเสียใจแต่เฮาเลี้ยงเขาบ่ได้ ทั้งค่านมค่างยังลูกกะเลยเลิกกัน เขากะเอาลูกไปอยู่นำ ตอนนี้จะบ่ได้ข่าวว่าเขาเป็นจั่งใดมีแฟนใหม่แล้วบ่ กะบ่รู้เลย” (เปี้ย นามสมมติ)

ความแตกต่างระหว่างเรื่องเพศของผู้ชายผู้หญิง เปี่ยมมองว่า ไม่แตกต่างกัน เพราะผู้ชายถ้าผู้หญิงเปิดโอกาสหรือเชื้อเชิญให้มีเพศสัมพันธ์ผู้ชายก็เอาหมด “บ่แตกต่างกันหลาย ผู้หญิงกับผู้ชาย ผู้หญิงให้ท่ากะเอาหมด” รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการแต่งตัว สาวลาวสมัยใหม่ก็คล้ายกับคนไทย ใส่สั้นใส่เสื้อสายเดี่ยว แต่ในช่วงเทศกาลสำคัญทางพุทธศาสนาก็จะแต่งกายที่เหมาะสม ใส่ผ้าซิ่น ใส่เสื้อสไบเฉียง เข้าวัดทำบุญ “คนริมโขง คล้ายๆคนไทย ใส่สั้น เวลาอยู่ทางฝั่งนี้แต่เวลากลับไปบ้าน คือจั่งเข้าพรรษาคักบาตร ทำบุญ ก็จะมีใส่ซิ่น ใส่ผ้าเปียง เข้าพรรษาก็คักบาตรที่ คักบาตรวัฒนธรรมลาว ไปอยู่นอกวัดกะใส่แบบไปเยือนไปชานธรรมดา เวลาทีมงานผู้ใหญ่บ้านก็จะประกาศ หาผู้หญิงปักดอกไม้ ใส่ซิ่น ผู้ชายใส่เสื้อใส่ซิ่น ใส่ยีนส์ธรรมดา”

“มีอิหยังกันกับเมียกะธรรมดา บ่ได้มีอิหยังหลาย เสร็จแล้วเฮากะนอน บางเถื่อร้อนกะไปอาบน้ำอาบท่าแล้วจั่งมานอน บางเถื่อเมื่อยกะนอนเลย” (เปี้ยก นามสมมติ)

“โรคเอดส์ โรคเพศหยังบ่เคยรู้สมัยก่อน มันยังมี บ่หลายคือทุกมือนี่ ทุกมือนี่มีโรค มีบาร์ มีริสอร์ท มีร้านอาหารโอเกะ มีสาวให้บริการบ่ค่อยมี มีกะบ่ได้ไปเที่ยวมันใช้ตั้งค์หลาย สิไปนอนกับเขาซื่อๆบ่ได้ มันเป็นการค้า คั้นเฮามีแฟนตามบ้านมักกันกะๆไปนอนนำกัน กะไปขอขมา แต่งงานกัน อยู่กินนำกันเลย กะเล่นอยู่ตามพื้นบ้าน เอาธรรมชาติ ธรรมดา จีบสาวธรรมดา เล่นสาวตามหมู่บ้าน ผู้ใดงามเฮากะไปจีบ เพิ่นมักเพิ่นถูกใจกะคบกันเป็นแฟนกัน คั้นบ่ถูกใจบ่หมักกะบ่เป็นหยัง กะไปหาผู้ใหม่ พอบ่ค่อยได้ไปเที่ยวไลปานใด การไปเที่ยวคือการไปเฮ็ดงาน มีช่วงหนึ่งพอไปเป็นเดี๋ยวนั้น ไปนำรถเขา ได้ไปเห็นหม่องต่างๆ บ้านเมือง จนว่าเจ้าของได้ลูกได้เมียกะเลยเขา บ่ค่อยได้ไปไล่จักเถื่อ เฮ็ดงานเฮ็ดการกะหนักแล้วบ่ค่อยมีเวลา ต้องหาเลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย ปลูกข้าว ปลูกแตง” (พอเล็ก นามสมมติ)

สำหรับความหมายของคำว่า แฟน กับกิ๊กพวกเขามองว่ามันคล้ายๆกันแต่มีความแตกต่างกันในแง่ของความผูกพันและการอยู่ด้วยกัน ถ้าเป็นแฟนจะเป็นคนที่รู้จักกันและแต่งงานอยู่กินเป็นสามีภรรยา กัน สาวนาก็ก็คล้ายกับแฟนแต่ยังไม่ได้ตกลงที่จะอยู่ด้วยกันหรือแต่งงานกัน ความสัมพันธ์อาจจะมีระยะเวลานั้นๆหรือสิ้นสุดความสัมพันธ์กันอย่างรวดเร็ว ดังที่เร่อธิบายถึงความสัมพันธ์ของตัวเองกับผู้หญิงที่อยู่ฝั่งลาวที่มีลักษณะเป็นกิ๊ก โทรคุยกันบ้างไม่มีอะไรลึกซึ้งผูกพันและก่ยุติความสัมพันธ์กันอย่างง่ายดาย

“ผมฮู้จักคำว่ากิ๊กตอนอยู่ฝั่งนี้แหละ บางเถื่อกะเบิ่งหนั่ง ฟังเพลงกะได้ยินคำว่ากิ๊ก กิ๊กกะคือผู้สาวคือจั่งแฟนแต่ยังบ่ได้ตกลงแต่งงานหรืออยู่นำกัน(อยู่ด้วยกัน) แฟนกะคือแฟนเป็นคนฮู้ใจ แต่งงานกันกะเป็นผัวเป็นเมียกัน คนอยู่บ้านที่ผมจีบกะเป็นกิ๊กกัน บ่ได้โทรหากันกะเลยเลิกกันไป อยู่ห่างๆหันไปโทรหาบ่ติด ติดต่อบ่ได้กะเลิกกันไปโดยปริยาย” (ดำ นามสมมติ)

สิ่งที่น่าสนใจคือแม้ว่าในความเป็นจริงผู้ชายแรงงานลาวที่แต่งงานมีครอบครัวมักจะมีภรรยาที่มีพื้นฐานมาจากครอบครัวเกษตรกรรมเหมือนกันและมีฐานะใกล้เคียงกันแต่ในอุดมคติหรือความคาดหวังของผู้ชายลาว อย่างกรณีของดำ (นามสมมติ) ที่เป็นหนุ่มโสดกับคาดหวังที่จะมีแฟนที่เป็นคนลาวที่มีฐานะ หน้าตาดี ที่สำคัญคือความเป็นแม่บ้านแม่เรือนและมีความขยันอดทนซึ่งเขามองว่าแตกต่างจากผู้หญิงไทย

“สเปคผู้สาวต้องงาม บ่อต้องมีฐานะดีจะได้ ดาหวาน ผิวขาวอยู่ และต้องเป็นคนลาว” ผมจึงถามต่อว่าเป็นจริงได้คือต้องเป็นมือหญิงลาวบ่มักมือหญิงไทยบ่ เรื่อบอกว่า “บ่ฮู้คือกันโดยตัวเจ้าคอง คิดว่ามือหญิงลาว แตกต่างจากมือหญิงไทย มือหญิงลาวเขาขยัน อยู่ทางพื้นมือหญิงไทยเบิ่งลิบขยันปานได้ ต้องเฮ็ดทุกอย่างเฮ็ดไรเฮ็ดนา ทำงานบ้าน น่ำสิทนบ่ได้ ชี้ครั้นกว่า ความสวดยกะสู้มือหญิงลาวบ่ได้ ขาวกว่า น่ำฮักกว่า เคยคุยกับมือหญิงไทยแถวๆนี้ละ แต่มีแต่ด่ากัน ว่ากัน แชวกันหยอกกันแหง เขาบ่มักผู้ชายลาวดอก เขาว่าผู้ชายลาวกระจอก บ่มีเงิน อยากรจน เรียนบ่สูงคือเขาคอนไทย” (ดำ นามสมมติ)

ดังนั้นเงื่อนไขของเศรษฐกิจจึงเป็นเหตุผลสำคัญของการตัดสินใจมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงทั้งการเป็นแฟนและการแต่งงานของพวกเขาในอนาคต ดังที่แรงงานข้ามชาติลาวบอกว่า จะแต่งงานกับผู้หญิงต้อง “เลี้ยงกันกุม” “อยู่ด้วยกันตลอดรอดฝั่ง” “เลี้ยงดูกันได้” เนื่องจากถือเป็นภาระหน้าที่ของผู้ชายที่จะต้องรับผิดชอบดูแลครอบครัว ซึ่งการทำงานและการเก็บเงินเพื่อสร้างความมั่นคงของแรงงานข้ามชาติผู้ชายชาวลาวจึงปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับอายุของผู้ชายแรงงานข้ามชาติลาวที่แต่งงานในช่วงอายุประมาณ 20 ปีขึ้นไปซึ่งแตกต่างจากผู้หญิงลาวที่จะแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย

“ผมคิดว่าอายุ 21-22 ปี พื้นจิงสิแต่งงาน คั่นสิแต่งงานอายุน้อยกะแต่งได้คือกัน แต่เอาเขาไปอยู่นำกันกะอยู่บ่กุม เลี้ยงกันบ่ได้ คั่นบ่มีงานการมั่นคง มีเงินหลายๆ หมู่รุ่นเดียวกันอยู่ทางพื้นกะยังบ่ได้แต่งงานจักคน” (เปี้ย นามสมมติ)

กะเทย-สถานบริการ

จากการศึกษาพบว่า กะเทยชาวลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะมีคู่ของความสัมพันธ์ที่เป็นทั้งแฟนและความเป็นแขก ซึ่งความแตกต่างระหว่างแฟนกับแขกสัมพันธ์กับความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด และอัตวิสัยส่วนตัว ความชอบความปรารถนาของพวกเขา ผู้ชายในอุดมคติและความรู้สึกชอบที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่การเป็นแฟนในอนาคต

“แขกกับแฟนแตกต่างกัน แต่แขกกะกลายเป็นแฟนได้ คั่นเฮาถูกสเปค ตรงสเปคเฮา บ่แม่สเปคกะคุยกันซื่อๆ ผมเลยถามต่อว่าแล้วแฟนกับแขกช่วยเหลือต่างกันบ่ สัมบอกว่า แฟนกับแขกกะช่วยเหลือคือกัน อย่างแขกกะมากินมานั่งนำ ให้ทิป ให้ดริงก์ บางเลื่อเฮาเคื่อร้อนกะให้เงินเฮามาใช้ แฟนกะคือกัน

“แต่ว่าแฟนเฮาสีใกล้ชิดมากกว่าไปใสกับเขา นั่งรถนั่งรา ไปกินข้าวนำกันไปซื้อของกัน มันกะต่างกันตรงนี้” (น้องส้ม นามสมมติ)

สำหรับกะเทยชาวลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะ คู่ของความสัมพันธ์จะเป็นผู้ชาย เนื่องจากความรู้สึกของความเป็นผู้หญิงที่ทำให้เธอเลือกแสดงบทบาทของความเป็นผู้หญิงหรือเป็นฝ่ายรับ ในขณะที่แขกหรือคู่ของความสัมพันธ์ที่เป็นแฟนก็จะมีรสนิยมและความชอบทางเพศวิถีกับในตัวของกะเทย

“แขกเขาฮั้วหมดว่าลัมบ์แม่นผู้หญิง เฮากะเปิดใจกับเขาบอกเขาตรงๆแล้วแต่ว่าเขารับเอาได้หรือรับไม่ได้ เปิ้ลคิดว่าแขกให้เฮามานั่งมาคุยนะ เพราะเขาชอบเฮาถูกชะตากับเฮา เขาก็เรียกเฮามานั่ง เพราะว่าแล้วแต่แขกมัก ตามความชอบของเขาเขามักเด็กแบบได้ คุยกันถูกคอกันกะตัดสินใจไปข้างนอกกัน คั้นเขาต้องการเฮ็ดหยังมากกว่าดื่มเหล้าดื่มเบียร์หลังจากนั้น ทุกอย่างขึ้นอยู่กับนานำบ่แม่นเรื่องเงินหรือแขกอย่างเดียว ถ้าเขาบ่เต็มใจบ่มี กะบ่ไป บ่มีหยังกับเขา” (น้องส้ม นามสมมติ)

แขกหรือคู่ความสัมพันธ์ของกะเทยคาราโอเกะชาวลาวจะมีลักษณะของแขกที่เป็นคนในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงาน พักอาศัยในพื้นที่ใกล้ร้านคาราโอเกะ เช่น ทำงานโรงงาน บริษัทเอกชน เป็นหลัก ซึ่งมีตั้งแต่วัยรุ่น วัยกลางคน (วัยทำงาน) จนถึงวัยสูงอายุ รวมทั้งแขกประเภทขจรมาจากต่างอำเภอหรือต่างจังหวัดและเดินทางมาแวะหรืออาศัยอยู่ชั่วคราว เช่น เซลล์ส่งของ พนักงานขับรถส่งของ เป็นต้น

“คนมาเที่ยวก็เป็นคนแถวๆ กุมภวาปี เฮ็ดงานห้างโลตัส เฮ็ดงานโรงงาน วัยรุ่นกะมีแต่บ่เท่าได้ เพราะว่าบ่ค่อยมีตังค์ นั่งกินแต่เหล้าบ่ค่อยให้ทิปให้หยัง ไม่ค่อยให้ตังค์ ให้ทิปเฮาปานได้ ผู้ใหญ่มีเงินมีตังค์ให้ทิปให้ตังค์หลายกว่า ให้ตังค์เฮาเอาไปกินข้าว ส่วนใหญ่แขกที่มาบางคนเพิ่นมักสนุก มากินเหล้ามาร้องเพลง คุยกับน้องๆแล้วกะกลับ เฮากะคุยกับแขกแขกบางคนกะดี เว้าดี เฮากะคุยกันไปเรื่อยๆ ถ้าเจอคนจริงใจกะคบกันไป ถ้าบ่ดีบ่จริงใจกะเลิกคบ” (น้องส้ม นามสมมติ)

“บริเวณที่ร้านอยู่เรียกว่าเมืองใหม่ของอำเภอกุมภวาปี อีกฟากหนึ่งเรียกว่าเมืองเก่าไม่ค่อยมีร้านคาราโอเกะ คนส่วนใหญ่เลยมาเที่ยวที่นี่ บางคนมาจากโนนสะอาด บางคนก็เป็นเซลล์มาจากกรุงเทพฯ แต่ถือว่าช่วงนี้ลูกค้ามีมากขึ้นเรื่อยๆตั้งแต่เปิดร้าน” (น้องโน้ต นามสมมติ)

โดยกะเทยลาวบอกว่าพวกเธอไม่ได้จำกัดคู่ความสัมพันธ์เฉพาะคนไทยหรือคนลาว แต่พวกเธอสามารถมีความสัมพันธ์ได้ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนลาว ซึ่งการตัดสินใจเลือกที่จะมีความสัมพันธ์จะเกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกว่าถูกใจหรือชอบพอกับแขก

“สำหรับโน้ตมักได้หมดทั้งไทยทั้งลาว แล้วแต่ว่าเอือใจ (ถูกใจ) บ่ได้แตกต่างกันคนลาวก็จะเว้าแบบ

ลาวคนไทยกะลิแบบหนึ่งป่คือกัน” (น้องโน้ต นามสมมติ)

สิ่งที่น่าสนใจคือคู่ของความสัมพันธ์ของกะเทยชาวลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะคือการมีแฟนที่อยู่กินกันในลักษณะของสามีภรรยาซึ่งฝ่ายผู้ชายซึ่งเป็นคนไทยจะทำหน้าที่ส่งเสียและเลี้ยงดูครอบครัวของกะเทยชาวลาวที่มีความสัมพันธ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือทางด้านการเงิน หรือการสร้างบ้านให้กับพวกเธอทางฝั่งลาว รวมทั้งแม้ว่าความสัมพันธ์จะยุติหรือการเลิกรักกัน พวกเขาก็ยังคงติดต่อสัมพันธ์กันและให้ความช่วยเหลือกันในด้านเศรษฐกิจยามเดือดร้อนลำบากและมีความจำเป็นต้องพึ่งพาการช่วยเหลือจากคู่ความสัมพันธ์หรือแฟนที่พวกเขาเคยคบ

“ล้มเคยมีแฟน กะเริ่มตั้งแต่ตอนเรียนจบม.ปลาย มาเที่ยวเมืองไทย เปิดหูเปิดตากับหมู่ บได้เรียนต่อกะมาเมืองไทยกับหมู่ หมู่มีแฟนคนไทยชวนมาเที่ยวทางภาคใต้และบอกว่าอยากไห้เ้าลองมาเบิ่งหม่องเฮ็ดงาน แะนนำไห้เ้าลองไปเฮ็ดงานเบิ่ง (ลองทำงานดูในร้านคาราโอเกะ) ไปอยู่ได้สองมื่อ(อยู่ได้ 2 วัน) กะเลยเจอแฟนผู้นี้ แฟนผู้นี้กะอายุเท่าๆกันตอนนั้นประมาณ 20 กว่าปี เขาเป็นคนไทยผิวเข้ม ผอมสูง เฮ็ดงานอยู่บริษัทอะลูมิเนียม อยู่จังหวัดนครศรีธรรมราช ตอนนั้นหมู่กำลังชวนไห้เฮ็ดงานในร้านคาราโอเกะอยู่ในจังหวัดนั้น แต่แฟนบให้เ้าเขาไห้มาอยู่กินนากัน กะอยู่กินกันได้ประมาณปีหนึ่งกะเลิกกัน เพราะว่าเบิ้ลคิดฮอดบ้านและฮู้สึกว่ามันเป็นไปบได้ มันยากที่เ้าลียู่กินกับเ้า พ่อแม่เ้ากะบฮู้ว่าเ้าอยู่กับเ้า ก็เลยเลิกแบบว่าห่างๆกัน บได้เลิกขาดกันเลย หรือบคุ้ยกัน กะยังติดต่อพูดคุ้ยกันอยู่ มีอียังเฟิ่นกะช่วยเหลือเ้าตลอด ถึงแม้ว่าจะบได้อยู่กินกัน พอเลิกกันล้มกะกลับไปอยู่บ้านทางฝั่งลาวกะเลยห่างๆกัน ตอนแรกก็โทรคุ้ยกันทุกมื่อ ตอนหลังเบิ้ลไปทำงานช่วยพ่อแม่ในไร่นาก็เลยไม่ค่อยได้คุ้ยกัน บมีเวลาคุ้ยเวียกงานหลายและกะหนัก ก็เลยห่างกันไปแต่โดนๆคุ้ยกันเถื่อหนึ่ง” (น้องล้ม นามสมมติ)

“เรื่องนี้เฟิ่น(พ่อแม่)กะย่านเรื่องแต่งงาน อาจลียาก เมื่อก่อนไปอยู่กับแฟนกะย่อนว่าเฟิ่น แฟนหนูไปคุ้ยกับเฟิ่น(พ่อแม่)ไปบ้านเลย หนูเลยไปอยู่หน้าแฟน พอไปอยู่หน้ากันกะทะเลาะกัน เพราะหนูเ้าแต่ใจเป็นเด็กน่อย ทะเลาะกันสองสามเถื่อ (2-3 ครั้ง) หนูกะเลยหนีออกมาเลย กะไปอยู่กับหมู่พักหนึ่งแล้วกะกลับไปอยู่บ้านพักหนึ่งก่อนที่ลียมาอยู่ร้านนี้ พอเลิกกันกะแยกกันเลย เฟิ่น(แฟน)ก็บกล้ามานำอยู่บ้าน(ไม่กล้ากลับมาตามที่บ้านทางฝั่งลาว) ย่านพ่อแม่ญาติพี่น้องเ้าทางนี้ ตอนคบกันอยู่กินกัน เฟิ่นกะส่งเงินไห้ทางบ้านเ้า แต่ก่อนบ้านกะบทันมี มีกะหลังเก่าๆน่อยๆ ปลูกกระต๊อบอยู่ เป็นเฮือนเ้า (กระท่อมแบบชาวเขา) พอมาฮู้จักกับเฟิ่น (แฟน) เฟิ่นกะช่วยสร้างบ้านไห้เกือบครึ่งหนึ่ง ยังบทันเสร็จกะเลิกกันก่อน เฟิ่นกะเลิกกับเ้า บ้านที่อยู่ตอนนี้กะมุงสังกะลียูมีเงินจ้งลิเปลี่ยนใหม่ กะกำลังหาเงินมาสร้างเ้าดให้มันแล้ว(เสร็จ) อ้ายๆกะหาช่วยกันได้เท่าไห้เ้ากะเ้ามาสร้างกะน่าลียแล้ว(ก็น่าจะสร้างเสร็จ)” (น้องโน้ต นามสมมติ)

“ตอนนี้อะไรทำงานในฝั่งไทย ในร้านคาราโอเกะกุ่มภาวปี กะติดต่อกับเขาหลายกว่าเก่าขึ้น แต่ก่อนเขา
เทคแคร์ดูแลเขาทุกอย่าง วันสองวันเขาจะโทรมาถามสัปดาห์มีตั้งค์บ่ ไม่มีตั้งค์เขาก็หามาให้ ส่งมาให้
เขาให้เงิน 2-3 มื้อเถื่อหนึ่ง 500-600 กะเคยให้ บางเถื่อต่ำสุดกะ 300 บาท ปัจจุบันนี้เวลาจำเป็นเฮา
กะค่อยขอ เวลาเถื่อร้อนบ่มีตั้งค์ใช้ เขาจะโทรไปบอกเขาแล้วให้เขาฟัง ขอเขาแทน เขาก็โอนเงินมา
ให้” (น้องส้ม นามสมมติ)

กะเทยชาวลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะ พวกเขาเฝ้ามองว่า ความหมายของการเป็นแฟนและการเป็น
แขกมีความแตกต่างกันในแง่ การมีโอกาสได้เลือกคนที่สอดคล้องกับความต้องการ ความปรารถนาหรือที่
เรียกว่า “ตรงสเปค” เพื่อที่จะสานความสัมพันธ์ที่ผูกพันใกล้ชิดต่อเนื่องยาวนานต่อ หากไม่ใช่หรือ”ไม่
ตรงสเปค” ก็รักษาระยะห่างของความสัมพันธ์จนการเป็นแฟนหรือเพื่อนคุยกันเฉยๆ แต่หากตัดสินใจที่จะคบ
หาเป็นแฟนก็จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน หรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกัน ในขณะที่การให้ความช่วยเหลือ
ทางการเงิน ทั้งแฟนและแขก พวกเขาเฝ้ามองว่าสามารถทำหน้าที่ได้เช่นเดียวกัน ดังที่เปลียบอกว่า

“แขกกับแฟนแตกต่างกัน แต่แขกกะกลายเป็นแฟนได้ คั่นเฮาถูกสเปค ตรงสเปคเฮา บ่แม่สเปค
กะคุยกันซื่อๆ ผมเลยถามต่อว่าแล้วแฟนกับแขกช่วยเหลือต่างกันบ่ ส้มบอกว่า แฟนกับแขกกะ
ช่วยเหลือคือกัน อย่างแขกกะมา কিনมานั่งนำ ให้ทิป ให้ดริ้งค์ บางเถื่อเฮาเถื่อร้อนกะให้เงินเฮามาใช้
แฟนกะคือกัน แต่ว่าแฟนเฮาสีใกล้ชิดมากกว่าไปไต่กับเขา นั่งรอนั่งรอ ไปกินข้าวนำกันไปซื้อของกัน
มันกะต่างกันตรงนี้” (น้องส้ม นามสมมติ)

จะเห็นได้ว่าประเภทของคู่นอนของพนักงานบริการนั้นมีความหลากหลาย และสามารถที่จะเลื่อน
สถานะได้ไปมา จากแขกสามารถเป็นแฟนได้ และพวกเขายังคงมีความหวังถึงสถานะความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน และ
ได้แต่งงานกับคนไทย ซึ่งแตกต่างจากแรงงานภาคเกษตรกรรม ที่จะมีคู่คนเดียวและไม่มีเพศสัมพันธ์กับคนอื่น
อีก เนื่องด้วยข้อจำกัดทางการเงินและการเดินทางที่ออกไปจากไร่อย่างยากลำบาก ทำให้แรงงานภาค
เกษตรที่มีครอบครัวแล้วก็มีเพศสัมพันธ์แค่กับคู่ ส่วนที่ยังโสดก็จะใช้วิธีการช่วยตัวเองและการดูหนังโป๊แทน

3.2.5 การดูแลร่างกายและการปรับแต่งร่างกายในขณะที่อยู่เมืองไทย

หญิง-สถานบริการ

จากการศึกษาพบว่า ผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานในร้านคาราโอเกะฝั่งไทย มีภาพลักษณ์เกี่ยวกับความ
สวยงามและมีความคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงร่างกายของตัวเองให้ดีขึ้น เช่น อยากหุ่นดี อยากผอม อยากจัด
ฟันให้สวยงาม และให้ฟันขาว เป็นต้น นอกจากนี้พวกเขายัง มีการดูแลและปรับแต่งร่างกายของตัวเองให้
สอดคล้องกับงานที่ทำและการสร้างความดึงดูดใจและความพึงพอใจให้กับเพศตรงกันข้ามทั้งแฟนและแขก

ผ่านการลงทุนกับร่างกายในเรื่องของผิวพรรณ หน้าตา ทรงผม เครื่องสำอาง เสื้อผ้า โดยผู้หญิงแรงงานข้ามชาติลาวจะซื้อเครื่องสำอางค์ตามร้านค้าในชุมชนและตามตลาดนัด

“อยากเสริมแต่งร่างกายอยู่ แต่ไม่มีเงิน อยากให้มันหุ่นดี อยากผอม ตอนนี้อยู่ที่ร้านเจ้าของอ้วน อยากจัดฟันารู้สึกว่าฟันบ่งามบ่ขาว แต่ว่าไม่มีเงินกะเลยได้แต่คิดยังบ่ได้เฮ็ด ส่วนอื่นๆบ่อยากเฮ็ดเพราะว่ามีแล้วอย่างหน้าอก อย่างผิวกะคิดว่าผิวดีแล้ว หน้าตากะซื้อโฟมล้างหน้าซื้อของกานีเย่ ทั้งแคร์ครีม ราคา 215 บาท มีคนแนะนำให้ใช้ เค้าว่าใช้แล้วดี เขาใช้แล้วกะรู้สึกว่ดีขึ้นกะเลยใช้มาตลอด อยู่ทางฝั่งลาวบ่ค่อยได้ใช้เลย บ่ได้ใช้ยังอยู่ตามธรรมชาติ มาอยู่ที่นี่เห็นเอื้อย เห็นหมู่ใช้แล้วสวยเฮากะอยากใช้ บางเถื่อเพิ่นกะแนะนำให้เราลองใช้เบิ่ง เฮากะใช้เดี๋ยวกะเข้าไปร้าน แยกบ่ให้ทิป ผู้บ่าวกะสับมักกะเลยใช้ตามหมู่”(น้องแนน, นามสมมติ)

“ไปเที่ยวกะบ่ค่อยได้ออกไป อยู่ร้านคอยต้อนรับลูกค้าเพราะว่าหาเงิน ยิ่งช่วงนี้ลูกค้ากะมีน้อย ส่วนมากสิไปเที่ยวกับหมู่ น้ำตก เทียวหมอลำ ไปซื้อของอยู่ตลาดนัดบ้านนาคลังแห่ ซื้อพวกเสื้อผ้า ครึ่งละ 200-300 บาท เพราะสิได้มีชุดงามๆใส่ ซื้อกระเป๋าสะพายสวยๆ อยากได้ชุดใหม่สิได้แต่งตัวงามๆ ชุดเก่ากะบ่งามบ่มักกะต้องเปลี่ยนใหม่บางเถื่อแพนมาหาเรากะต้องแต่งตัวสวยๆไว้ก่อน ส่วนการล้างหน้ากะใช้โฟมกานีเย่ เพราะว่าพื่ออยู่ร้านเพิ่นแนะนำ ครีมกะซื้อครีมธรรมดา ครีมโครเนจากร้านค้าในหมู่บ้าน เพิ่นวางขายราคา 45 บาท ใช้แล้วหน้าขาวใสบ่มีฝ้ามีสิ่ว” (น้องแหวน นามสมมติ)

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามพบว่า ผู้หญิงลาวที่ทำผานในร้านคาราโอเกะ ส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายมาก โดยพวกเธอมองว่าเป็นธรรมชาติของผู้หญิงที่ต้องรักสวยรักงามและต้องมีการเสริมเติมแต่งร่างกายให้ดูดีตลอดเวลา

“เดือนหนึ่งซื้อเสื้อผ้า 2-3 เถื่อ ซื้ออยู่ตลาดนัดบ้านนาคลัง ซื้อเถื่อหนึ่งกะประมาณ 1,000-2,000 บาท ทั้งเสื้อ กางเกงยีนส์ รองเท้า กระเป๋า ส่วนใหญ่สิเป็นเสื้อผ้าบ่ยสุต ตัวหนึ่งกะ 300-400 บาท บางเถื่อกะซื้อไปฝากพ่อแม่ เฮาเป็นมือหญิงกะต้องแต่งตัวให้สวยงามแห่น” (น้องพลอย นามสมมติ)

“เขามิตลาดนัดกะไปซื้อเสื้อผ้า ไปตลาดนาคลัง น้ำโสม ไปเดินซื้อเสื้อผ้าสิห้าตัว ครั้งหนึ่งกะจ่ายเงิน 300-400 บาท เฮาเป็นมือหญิงกะอยากสวย อยากแต่งตัวงามๆ บ่มีเงินกะย่างเบิ่งซื้อๆ บ่ได้ซื้อ...” (น้องแนน, นามสมมติ)

สิ่งที่เป็นอิทธิพลสำคัญกับการดึงดูดหรือผลักดันให้พวกเธอปรับแต่งร่างกายก็คือ โฆษณาในรายการทีวี และคำแนะนำจากเพื่อนๆที่ใช้แล้วได้ผลดีก็ลองใช้

“เครื่องสำอางกะซื้อโหมล้งหน้าธรรมดา ส่วนมากพวกโหมนีเวียร์ วีวี ซื้อมาใช้เองเห็นเขาโฆษณาทางทีวีใช้แล้วหน้าขาวใส ลีบบมีกะเลยซื้อมาใช้เบิ่ง เพราะตามร้านค้าในตลาดเขากะเอามาขาย เขาถูกตัวใดเขากะใช้ตัวนั้น คั่นบ่ถูกบางทีเฮากะเปลี่ยน ใช้ตัวใดถูกกับเจ้าของ ถูกตัวใดใช้แล้วดี หน้าดีขึ้นเฮากะใช้มาเรื่อยๆ แต่สำหรับพลอยรู้สึกว่ใช้ตัวใดกะสิถูกหมด แต่ที่เปลี่ยนบางครั้งอยากลองของใหม่เห็นเขาโฆษณา” (น้องพลอย นามสมมติ)

สอดคล้องกับน้องปุ่น (นามสมมติ) สาวลาวคาราโอเกะในร้านแห่งหนึ่งบอกว่าในเรื่องของความสวยเด็กผู้หญิงในร้านส่วนใหญ่อยากผิวขาว ก็ซื้อเครื่องสำอางที่ตลาดมาใช้ พวกกลูตา คอลลาเจนมากิน มาทา โดยปัจจุบันก็จะซื้อของแอมเวย์ตามคำแนะนำของพ่อเวียง เช่น Primrose และ SSN ซึ่งเป็นสินค้าของแอมเวย์ ทำให้มันต้งเต้า นมหน้าอกจะกระชับขึ้น เวลาเป็นเมนทมนกก็ไม่เจ็บท้อง กระชับช่องคลอด “เวลาเป็นเมนทมนกบ่เจ็บท้อง มันกะกระชับช่องคลอด นมกะต้งเต้าขึ้น ร่างกายดีขึ้น กลิ่นหนูกะบมี กลิ่นควากลิ่นเหม็นบมี” นุ่นบอกว่าแขกจะชอบถ้าเราตัวหอมไม่มีกลิ่น สะอาด นุ่นจึงต้องดูแลตัวเองทั้งการอาบน้ำทาครีม นุ่นบอกว่าบางทีแขกมาจับเราก็คะบอกว่าเราผิวนิม ผิวขาว บางครั้งเขาก็บอกว่าชอบหน้าอกเพราะเต่งตึง เวลาทำอะไรกันก็กระชับเหมือนเด็กใหม่ตลอดเวลา เราใช้แล้วดีก็ใช้มาเรื่อย รวมทั้งแนะนำเพื่อนๆ เขาเห็นเราใช้แล้วดีเขาก็อยากใช้และซื้อมาใช้เหมือนกัน

หญิง-สวนยาง

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์พบว่า ผู้หญิงลาวที่ทำงานนอกภาคบริการโดยเฉพาะผู้หญิงที่แต่งงานกับคนไทยและผู้หญิงลาวที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่กับสามีชาวลาวในสวนยางไม่ค่อยมีการเสริมแต่งหรือปรับแต่งร่างกายของตัวเองมากนักเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและลักษณะของงานที่พวกเขาทำซึ่งเป็นงานในภาคเกษตรกรรมและเป็นงานในสวนยางทำให้พวกเขาไม่ได้มีการลงทุนกับการตกแต่งร่างกายให้ดูดีมากนัก โดยส่วนมากพวกเขาจะใช้เรื่องของการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย อาบน้ำ ทาแป้งและทาครีมกันแดดเมื่อออกไปทำไร่ทำนาเท่านั้นดังที่ละครสะท้อนให้ฟังว่า ผู้หญิงลาวที่เป็นชาวบ้านแท้ๆ เขาจะสวยแบบธรรมชาติไม่ได้เติมแต่งอะไรมากมายซึ่งแตกต่างจากผู้หญิงลาวที่เข้ามาทำงานที่ไทย มีงานมีรายได้ก็จะแต่งเติมร่างกายตัวเองทีหลังโดยดูจากเพื่อนรอบข้างที่ใช้แล้วดูดีก็จะใช้ตามแบบ

“ผู้หญิงลาวในหมู่บ้านมักจะไม่เสริมเติมแต่ง จะสวยแบบธรรมชาติแล้วค่อยมาแต่งเติมในภายหลัง บางทีก็ดูจากเพื่อน”

กรอบความคิดเกี่ยวกับผู้หญิงลาวที่ยึดโยงกับจารีตและวิถีคิดแบบผู้ชายเป็นใหญ่ทำให้ร่างกายของสาวลาวอยู่ภายใต้การผลิตซ้ำของสังคม การจำกัดอยู่ภายใต้การทำงานในครัวเรือน ซึ่งสะท้อนความไม่มีอิสระในการทำตามอัตวิสัยทางเพศและเพศวิถีของตัวเองและความมีอิสระทางเพศ

ภาพลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิงลาว ละครบอกว่า ผู้หญิงลาวสุภาพเรียบร้อยเมื่ออยู่ในสังคมวัฒนธรรมของลาว เป็นคนที่อยู่กับบ้านเฝ้ากับเรือน “แม่หญิงลาวอยู่บ้านสุภาพ ธรรมดา เรียบร้อย อยู่กับบ้านเฝ้ากับเรือนไม่ค่อยได้ไปไหน”

ความแตกต่างระหว่างผู้หญิงลาวและไทย ละครบอกว่าคือความขยันและความไม่ชอบเที่ยวหรือไปไหนมาไหนเหมือนคนไทย และคนในสังคมรู้จักทำมาหากินช่วยกันทำงาน “บ้านเจ้าเป็นจิ้งใต้ ได้เวียก(งาน)ได้ยัง บ่เลาะ อยู่พุ้น ดำไร่ดำนา ไปช่วยกัน เขาสิช่วยกัน”

ดังนั้นด้วยความที่ผู้หญิงลาวนอกภาคบริการ ส่วนมากทำงานด้านการเกษตร แทบจะไม่มีโอกาสได้ท่องเที่ยวพักผ่อนและต้องทำงานเป็นหลัก รวมถึงสถานภาพทางกฎหมายที่ถูกควบคุมและสอดส่องจากเจ้าหน้าที่ของไทย ทำให้ไม่ค่อยได้ออกไปพบปะกับผู้คนมากนัก ทำให้พวกเขาให้ความสำคัญกับการทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องมากกว่าการเสริมเติมแต่งร่างกายให้ดูสวยงาม

ชาย-สวนยาง

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้ชายลาวที่เข้ามารับจ้างกรีดยางพาราในสวนยาง พบว่า พวกเขาไม่ค่อยจัดการหรือปรับแต่งร่างกายของพวกเขามากนัก เนื่องจากการทำงานที่พวกเขาต้องอยู่ในสวนเกือบตลอดทั้งวัน ทำให้ไม่สนใจกับการปรับแต่งหรือดูแลร่างกายให้สวยงาม เพียงแค่รักษาความสะอาดของเสื้อผ้าร่างกายเท่านั้น รวมถึงเรื่องการซื้อเสื้อผ้าก็จะซื้อนานครั้งและเสื้อผ้างก็จะใช้ในการทำงานในสวนยางมากกว่าที่จะใส่ออกไปเที่ยว

“เสื้อผ้างจะซื้อตามที่เขาใส่รถมาขาย บ่ค่อยออกไปซื้อข้างนอก โดนๆเถื่อพ่อพาไปซื้ออยู่ตลาดสังคม ส่วนมากซื้อในหมู่บ้านตามรถที่เขามาขาย ซื้อเสื้อผ้างบ่ค่อยหลาย ตั้งแต่มาอยู่ได้ 5-6 เดือนเพิ่งซื้อ 2 ครั้ง เถื่อหนึ่งกะซื้อประมาณ 800-900 บาท พวกเสื้อ กางเกงยีนส์ กางเกงขาสั้น แต่หมักเสื้อพวกฟุตบอลทีมต่างๆ บ่ค่อยได้ซื้อหยั่งมาใช้ปานใด ล้างหน้ากะสบู่ บางเถื่อกะน้ำเปล่าตามธรรมชาติเลย เพราะเขาเอ็ดงานหนัก บ่มีเวลาดูแลยังหลาย ตื่นเช้าล้างหน้า แปรงฟัน กินข้าวแล้วกะเตรียมไปเอ็ดงานในสวน” (คำ นามสมมติ)

กะเทย-สถานบริการ

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์กะเทยคาราโอเกะชาวลาว พบว่า พวกเขาไม่เคยจัดการหรือปรับแต่งร่างกายของพวกเขามากนัก ส่วนมากจะใช้วิธีการกินฮอร์โมน กินยาคุมกำเนิดมากกว่าเพื่อให้ร่างกายมีลักษณะของผู้หญิงแต่ยังไม่ถึงขั้นของการเปลี่ยนแปลงข้ามเพศ

“ล้มบ่เคยเอ็ดหยั่งกับร่างกายข้าวของเลยธรรมชาติ นมกะยังบ่ค่อยมียังบ่ใหญ่คือมือหญิง หน้าตากะบ่ได้เอ็ดหยั่ง แค้ใช้ครีมแต่งหน้าธรรมดา กะมีแค้กินยาคุม ยาไดแอน กินสร้างฮอร์โมนมือหญิงเพราะว่า

ร่างกายหนูเป็นผู้ชาย กินแล้วกะลือช่วยเฮ็ดให้หน้าอกใหญ่ เฮ็ดให้ผิวเนียนบ่เป็นสิ่วเป็นฝ้า กะไปซื้อตามร้านขายยา ตามคลินิกกะมีขายทั่วไป” (น้องส้ม นามสมมติ)

โน้ตบอกว่าแม้ว่าเธออยากจะเป็นผู้หญิง แต่ตอนนี้ก็ยังไม่ได้เริ่มต้นทำอะไรกับร่างกายมากนัก ค่อยๆ เก็บเงินและทำบางอย่างก่อนเท่าที่ทำได้

“คิดว่ายับได้เฮ็ดหยังหลาย มีชำไต่เอาชำนั่นก่อน ถ้ามีโอกาสกะอยากได้ อยากเปลี่ยนแปลงทุกคน” (น้องโน้ต นามสมมติ)

กะเทยชาวลาวที่ทำงานในร้านคาราโอเกะ ส่วนมากจะเน้นการปรับแต่งร่างกายให้มีลักษณะของความเป็นผู้หญิงโดยเฉพาะการกินยาคุมกำเนิดเพื่อสร้างและเพิ่มขนาดของหน้าอก ดังที่น้องน้ำบอกว่าเธอกินยาคุมไดแอน ซึ่งเป็นยาเกี่ยวกับการคุมกำเนิดและกระตุ้นฮอร์โมน เธอบอกว่าเธอกินมาตั้งแต่อยู่วัยรุ่นแล้วกินมาได้ประมาณ 2-3 ปีแล้ว ซึ่งเธอบอกว่ามีน้ำเข้าเข้ามาทำงานที่ฝั่งไทยเป็นคนแนะนำให้กินถ้าอยากมีหน้าอก น้ำบอกว่าถ้าเธอมีโอกาส มีเงินสิ่งที่เธออยากจะทำมากที่สุดคือการเปลี่ยนเพศ “อยากไปเปลี่ยนเพศ” ส่วนการทำนมเธอบอกว่าเธอไม่อยากทำ เพราะกินยาคุมอย่างเดียวก็พอแล้ว เธอไม่กล้าไปผ่าตัดหรือเสริมนม

โดยมากจากการศึกษาพบว่าพวกเธอจะดูแลผิวพรรณ ผสมและหน้าตาเช่นเดียวกับผู้หญิงทั่วไป โดยจะใช้พวกโฟมล้างหน้าและเครื่องสำอางค์ต่างๆ เพื่อให้ดูดีและน่าดึงดูดใจกับเพศชาย นอกจากนี้พวกเธอยังรักสวยรักงาม มีการเพ้นท์เล็บมือเล็บเท้าตามแบบแฟชั่นที่ได้รับความนิยม

“เครื่องสำอางเคยใช้หลายแบบ อย่างครีมกานีเยกะใช้ประจำใช้ครีมอื่นบ่ได้ บ่อยากให้ครีมอื่นย่นหน้าพัง ครีมบางชนิดสำหรับหน้านี้ แต่กานีเยใช้ได้ทั่วไป แต่ก่อนเคยลองมาหมดทุกยี่ห้อ แต่เดี๋ยวนี๋ใช้ มันบ่ถูกกับหน้าเฮา ใช้กานีเยดีกว่า” (น้องโน้ต นามสมมติ)

“กะมีการไปเพ้นท์เล็บให้ดูดี เลือกได้หลายสีหลายรูปแบบ บางเคื่อกะเปื้อๆ ก็ลบออกเขียนใหม่” (น้องโน้ต นามสมมติ)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าพนักงานบริการนั้นจะมีการดูแลและการปรับแต่งร่างกายที่หลากหลาย ตั้งแต่หัวจรดเท้า ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว การใช้ครีม การแต่งหน้า การเพ้นท์เล็บ การจัดฟัน เป็นต้น เนื่องจากพวกเธอจะต้องใช้ร่างกายในการทำงาน การมีร่างกายที่ดึงดูด สวยงามตามแฟชั่นก็จะทำให้เธอมีลูกค้า มีอำนาจต่อรอง และที่สำคัญสามารถมีแฟนเป็นคนไทยได้ และแฟชั่นที่พวกเธอตามกระแสก็คือแฟชั่นเมืองไทย แต่สำหรับกะเทยลาวจะพิเศษกว่าพนักงานหญิงตรงนี้จะเน้นไปที่ฮอร์โมนเพศหญิงเพื่อเพิ่มความเป็นผู้หญิงกับตัวเอง สำหรับแรงงานภาคเกษตรนั้นไม่มีปรากฏการณ์การปรับเปลี่ยนร่างกาย เนื่องจากข้อจำกัดทางด้าน

เศรษฐกิจ แรงงานหญิงจะแค่ทำครัวกันแดด และเช่นเดียวกับแรงงานชายที่ดูแลความสะอาดร่างกายและเสื้อผ้าเท่านั้น

3.3 มิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบทั้งชาย-หญิง

การย้ายถิ่น – สาเหตุการย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติทั้งหญิง ชาย นั้นส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการขาดแคลน ความยากจน ต้องการที่จะมาเที่ยว และเป็นอิสระจากครอบครัว แรงงานหญิงและชายที่เข้ามาทำงานในเมืองไทยจะมีเป้าหมายที่ต่างกัน แรงงานหญิงส่วนใหญ่ที่อายุน้อย และโสด จะเข้าสู่การทำงานในร้านคาราโอเกะ ส่วนชาย-หญิงที่แต่งงานและมีลูกจะย้ายถิ่นเข้ามาเป็นครอบครัว หรือมากับครอบครัวเข้ามาทำงานในสวนยางหรือเป็นลูกจ้างในไร่นาของชาวบ้าน เช่นเดียวกับชายที่อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปก็นิยมเข้ามาทำงานหัตถกรรมที่สวนยางในจังหวัดอุดรธานี ทำให้ปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของทั้งคู่มีความแตกต่างกันรวมถึงยังมีความเสี่ยงทางสุขภาพทางเพศที่แตกต่างกันอีกด้วย

อคติทางชาติพันธุ์ – อคติทางชาติพันธุ์ของคนไทยกับความเป็นคนลาวนั้นส่งผลสำคัญต่อการเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพและการมีสุขภาวะที่ดีของแรงงานข้ามชาติลาวอย่างยิ่ง เนื่องจากการมีสุขภาวะที่ดีนั้นคือการมีอำนาจในการดูแลรักษาร่างกายตนเอง การมีอำนาจในการเข้าถึงองค์ความรู้ที่จะทำให้มีสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของตนเอง แต่ในสภาพความเป็นชายขอบของหญิง-ชาวลาวที่เข้ามาทำงานในเมืองไทยนั้นทำให้แรงงานเหล่านี้อยู่ในสถานภาพที่ไร้ซึ่งอำนาจในการต่อรอง การเข้าถึงสิทธิในการดูแลเนื้อตัวร่างกายของตนเอง เนื่องจากการรับรู้ถึงความมีอคติของคนไทยต่อความเป็นคนลาวของตน ความเกรงกลัวที่จะโดนดูถูก ไม่ให้เกียรติ ไม่กล้าถาม หรือต่อรองใดๆ เพื่อสุขภาวะของตน ทำให้แรงงานข้ามชาติลาวเลือกที่จะไม่เข้ารับบริการทางการแพทย์โดยไม่มีคนไทยที่เป็นผู้ประกอบการไปด้วย และเมื่อมีปัญหาทางสุขภาพก็จะเลือกไปซื้อยาเองที่ร้านขายยาหรือใช้ยาสามัญประจำบ้าน ยาน้ำสมุนไพรในการรักษา

“เขาว่าภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาลาวเป็นตาหัว เป็นตาว่า บ่ชัดบ่รู้เรื่อง กะดูถูกกะด่าว่า ธรรมดาเฮากะฮู้ตัวว่าเป็นคนลาว” (เปี้ย นามสมมติ)

การให้ความหมายที่ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศ – การให้ความหมายหรือคุณค่ากับบางสิ่งหรือการกระทำบางอย่างในสังคมนั้นส่งผลให้เกิดปฏิบัติการทางสุขภาพและมีผลอย่างยิ่งต่อสุขภาวะทางเพศของแรงงาน เช่น การให้ความหมายกับถุงยางอนามัยและการใช้ถุงยางอนามัยนั้นหมายถึงการไม่เชื่อใจคู่รัก การนอกใจ และการบอกว่าคู่ของตนเองมีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อ และการใช้ถุงยางอนามัยนั้นมีไว้เพื่อการให้บริการทางเพศกับลูกค้าเท่านั้น เนื่องจากต้องการที่จะลดความเสี่ยงที่จะติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แสดงถึงความไม่เชื่อใจ และความห่างเหิน การให้ความหมายนี้ส่งผลโดยตรงต่อ

อัตราความเสี่ยงด้านสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศ ความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม และการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การติดเชื้อ HIV เป็นต้น

“หลังสองเดือนเฮาเลยบใช้ เพราะถามความในใจกันว่า เป็นอีหยังบ่ เป็นโรคหยังบ่ ทั้งสองคนเบิ้ลกับ แพนถามกัน กะตอบตรงกันว่าบ่มีผู้ใด บ่ได้เป็นโรคหยัง **เชื่อใจกัน มั่นใจกัน ว่าเฮารักกัน รักผู้เดียว** กะเลยเฮาสดเลย บ่ได้ไ่ยุ่งยาง” (น้องส้ม นามสมมติ)

ความเชื่อทางสุขภาพ – ความเชื่อทางสุขภาพของแรงงานลาวเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศเนื่องจากความเชื่อของแรงงานเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์นั้นมีความเฉพาะ เช่นในเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดตกขาว ว่ามาจากการกินส้มตำปารั่ว ทำให้ไม่เลือกที่จะเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพและใช้วิธีการรักษาแบบงมงายอาหาร กินยาสมุนไพร ซึ่งถ้าอาการตกขาวที่แรงงานหญิงลาวเป็นเกิดจากปีกมดลูกอักเสบ หรือเชื้อราในช่องคลอดก็จะทำให้เกิดอาการเรื้อรังได้

“...เป็นขาว ๆ ติดที่กางเกงในมีน้ำมีกลิ่นด้วย แต่ก็บ่ได้กินยาอะไร ได้คุยกับหมู่ หมู่บอกว่าเป็นตกขาวบ่ต้องกินส้มตำ กินไข่ ก็สหายแต่ก็บ่หาย เพราะว่าหมู่อยู่ที่ร้านก็เป็นหลายคนอยู่ มาอยู่ที่ร้านดอกกระถินได้แล้วให้แม่เพิ่นฟังอยู่ เพิ่นใช้ฟอไปซื้อ เลดี้ฟังก์ กับว่านชักมดลูกมาให้กิน ก็บ่หาย ก็ยังเป็นอยู่เหมือนเดิม..” (น้องกวาง นามสมมติ)

4. รูปแบบระบบบริการสุขภาพที่ละเอียดอ่อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคม ของแรงงานข้ามชาติลาว

4.1 รูปแบบระบบบริการสุขภาพในปัจจุบัน

จากระบบบริการสุขภาพเชิงนโยบายในปัจจุบันนี้มีระบบประกันสุขภาพสำหรับชาวต่างชาติจากประเทศที่ระบุ ได้แก่ ประเทศลาว กัมพูชาและเมียนมาร์ โดยประกันสุขภาพจะดำเนินการคุ้มครองเป็นระยะเวลา 1 ปี จะเสียค่าตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพ 2,100 บาท และสำหรับการได้รับอนุญาตอยู่ชั่วคราวจะคุ้มครอง 3 เดือน จะเสียค่าตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพ 1,000 บาท และ 6 เดือนจะเสียค่าตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพ 1,400 บาท ซึ่งในการขายบัตรประกันสุขภาพแก่แรงงานต่างชาตินี้ได้ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ให้แรงงานซื้อบัตรประกันสุขภาพตั้งแต่ตอนมาลงทะเบียนแรงงานเพื่อทำการคุ้มครองสุขภาพของแรงงานต่างชาติ นโยบายที่ปฏิบัติจริงในแต่ละพื้นที่เกี่ยวกับการขายประกันสุขภาพจะแตกต่างกันไป โดยในพื้นที่จังหวัดอุดรธาณีนันได้ขึ้นทะเบียนแรงงานในช่วงเดือนสิงหาคม – เดือนตุลาคม ๒๕๕๘ โดยแรงงานต่างชาติดลาวต้องซื้อบัตรประกันสุขภาพทุกคน

นโยบายบัตรประกันสุขภาพมุ่งหวังที่จะให้แรงงานต่างด้าวมีสิทธิที่จะเข้ารับการรักษาและเข้าถึงระบบบริการสุขภาพมากขึ้นกว่าเดิมแต่ผลการศึกษากลับพบว่า แรงงานต่างชาติดลาวนั้นไม่ทราบสิทธิในการ

รักษาพยาบาลของตนเองไม่มีความสามารถ ไม่กล้าและไม่สะดวกที่จะไปพบแพทย์เพื่อตรวจและรักษาความเจ็บป่วยทั้งค่าเดินทาง ความกลัวแพทย์และบุคลากร การถูกตีตรา และความไม่รู้ต่างๆ ในระบบบริการสุขภาพว่าจะต้องไปรักษาบริการที่ใดและผ่านช่องทางอะไร อีกทั้งยังไม่สามารถเดินทางไปได้เอง ไม่มีคนพาไป ทำให้แรงงานเลือกที่จะซื้อยารับประทานเอง หรือไปหาแพทย์ตามคลินิกใกล้บ้านที่พอจะคุ้นหน้ากันมากกว่า จึงเห็นได้ว่าระบบบริการสุขภาพที่รองรับภายใต้นโยบายบัตรประกันสุขภาพนั้นยังไม่ละเอียดอ่อน ในด้านสังคมวัฒนธรรมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงาน อีกทั้งยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือเพิ่มประสิทธิภาพ ในการรองรับแรงงานต่างชาติที่จะเข้ามาในการพัฒนาเศรษฐกิจประชาคมอาเซียน (AEC) ได้ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบนี้อย่างต่อเนื่อง

4.2 ความต้องการระบบบริการสุขภาพของแรงงานแต่ละกลุ่ม

การพัฒนาด้านระบบบริการสุขภาพจึงมีความจำเป็นต้องเรียนรู้ความต้องการของแรงงานลาวที่มีวิถีชีวิตต่างกันว่ามีความต้องการในด้านในบ้างเพื่อที่จะสามารถสร้างรูปแบบบริการที่เหมาะสมและรองรับต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มากขึ้นต่อไปในอนาคต โดยอาจแบ่งความต้องการด้านต่างๆ ของแรงงานตามอาชีพได้ดังนี้

ประเภท/อาชีพ	ความต้องการ
แรงงานในสถานประกอบการ	1. ความรู้ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ (การกินยาคุม การใช้ถุงยางอนามัย อาการบ่งชี้ความเจ็บป่วยด้านอนามัยเจริญพันธุ์) 2. สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในฐานะมนุษย์และในฐานะแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมาย 3. ความต้องการการบริการที่ละเอียดอ่อนไม่เลือกปฏิบัติและไม่ใช้สีหน้า วาจาดูถูกอาชีพและชาติพันธุ์ 4. ความต้องการบริการเคลื่อนที่เข้าไปในชุมชนและที่ทำงานในการให้คำปรึกษาเรื่องสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศ
แรงงานในภาคเกษตรกรรม/สวนยาง	1. ความรู้ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ (การกินยาคุม การใช้ถุงยางอนามัย การวางแผนครอบครัว) 2. สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในฐานะมนุษย์และในฐานะแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมาย 3. ความต้องการการบริการที่ละเอียดอ่อนไม่เลือกปฏิบัติและไม่ใช้สีหน้า วาจาดูถูกชาติ

ประเภท/อาชีพ	ความต้องการ
	พันธมิตร 4. ความต้องการบริการเคลื่อนที่เข้าไปในชุมชนในการให้คำปรึกษาเรื่องสุขภาพ การป้องกันสารเคมีจากการทำงานสวนยาง การดูแลรักษาตัวเองเบื้องต้นในกรณีที่อ่อนเพลียจากการทำงาน

4.3 รูปแบบระบบบริการที่ละเอียดอ่อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคม ของแรงงานข้ามชาติลาว

4.3.1. ปัญหาและสิ่งที่ควรปรับปรุง

ปัญหาเชิงนโยบาย

1. นโยบายระหว่างประเทศ ปัญหาเรื่องแรงงานมีมิติที่เกี่ยวข้องกับความยากจน ชาติพันธุ์ชายขอบ และการเข้ามาแบบไม่ถูกกฎหมาย โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบ อยู่ในกลุ่มที่ระดับต่ำ เข้ามาไม่ถูกกฎหมาย รัฐบาลของ สปป.ลาว ไม่อยากให้มาเมืองไทยแต่ประเทศไทยนับเป็นประเทศปลายทางของคนเหล่านี้ เหมือนลาวที่เป็นประเทศปลายทางของเวียดนาม เป็นต้น
2. นโยบายเกี่ยวกับสถานะของแรงงาน เช่น สถานะของการเป็นแรงงานนอกระบบหรือผิดกฎหมาย เป็นปัญหาเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ นายจ้างรับรู้สิทธิและให้ความสำคัญกับแรงงาน และช่วยส่งเสริมสิทธิการเข้าถึงบริการสุขภาพ สิทธิทางสุขภาพของแรงงานด้วย
3. ในเรื่องนโยบาย สถานะทางกฎหมาย ต้องขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งแรงงาน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจ เป็นต้น ต้องสร้างให้เกิดเครือข่าย เข้ามาร่วมงานกับภาคสาธารณสุข เอ็นจีโอ โดยให้ Stakeholder ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาปรึกษาหารือพูดคุยกันว่า แรงงานนอกระบบจะจัดการอย่างไร สถานะของแรงงานเป็นเรื่องสำคัญเป็นอันดับแรกในเชิงนโยบายว่า ทำอย่างไรจะทำให้พวกเขามีสถานะในทางกฎหมาย เพื่อการเข้าถึงสิทธิต่างๆ หรือเข้ามาแบบไม่ถูกกฎหมายแต่อยู่ในเมืองไทยและมีผลกระทบต่อเมืองไทยก็ควรที่จะได้รับการดูแลช่วยเหลือ ประเด็นปัญหาของแรงงานถ้าทำแต่สาธารณสุขอย่างเดียวมันก็ยังไม่ได้ผล (อ.สุชาดา ทวีสิทธิ์, เวทีถอดบทเรียน)
4. ปัจจุบันการทำงานในประเด็นนี้ในระดับจังหวัด ไม่ต้องรอนโยบายระดับประเทศที่กำหนดและสั่งการลงมาแล้วต้องทำให้สอดคล้องหรือล่อไปกับนโยบายระดับประเทศ แต่นโยบายระดับจังหวัดสามารถจัดการจังหวัดของตัวเองได้เลย โดยใช้กลไกของผู้มีอำนาจหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนั้น เช่น หัวหน้าส่วนราชการในระดับจังหวัด สสจ. (สาธารณสุขจังหวัด)พมจ.(พัฒนาสังคมและความมั่นคงฯจังหวัด) แรงงานจังหวัด ตำรวจ ปกครอง สาธารณสุขระดับต่างๆ ตำบล อำเภอ ต้องคุยและประสานงานกัน เช่น พอไปออกนโยบาย คลินิกกับกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ไม่ได้ประสานงานกับตำรวจก็มีปัญหา

“การทำงานเชิงระบบมีความสำคัญมาก ที่จะต้องสร้างวิสัยทัศน์และการทำงานในเชิงของระบบ ต้องทำความเข้าใจระบบ ทะลุทะลวงระบบ ต้องให้แรงงานเข้ามาสู่ระบบ และตัวระบบสุขภาพและหน่วยงานต่างๆต้องรองรับ ไม่ว่าแรงงานเหล่านี้จะมายืนอยู่ยาว เป็นแรงงานผิดกฎหมายหรือถูกกฎหมาย นโยบายของรัฐเกี่ยวกับแรงงานต้องมาจากระดับสูงๆคำถามคือเราจะให้หน่วยงานเหล่านี้ทำอย่างไร แก่กฎหมายอย่างไร แก่ระบบโครงสร้างขององค์กรที่มีปัญหาและขาดความยืดหยุ่นอย่างไร ต้องเชื่อมโยงทุกระดับ ทั้งในระดับพื้นที่จังหวัดและประเทศ ต้องคุยกับผู้บริหารระดับสูง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดูว่าแรงงานในพื้นที่ทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคบริการมีจำนวนเท่าไร ดูความเข้มแข็งของท้องถิ่นทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณและทำให้เกิดต้นแบบหรือตัวอย่างของการทำงานในเชิงพื้นที่” (อ.สุชาติ ทวีสิทธิ์, เวทีถอดบทเรียน)

ปัญหาที่โครงสร้างขององค์กร ในเรื่องของบทบาทหน้าที่การบริหารจัดการ บุคลากรและงบประมาณ

1. ปัญหาตัวโครงสร้างขององค์กร ไม่มีการบูรณาการและยึดติดกับบทบาทหน้าที่ของตัวเอง ขาดความยืดหยุ่นทำให้การจัดการปัญหาแรงงานข้ามชาติไม่รอบด้านและละเลยด้านอนามัยเจริญพันธุ์ รวมถึงขาดความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นเรื่องสุขภาพของแรงงาน

“ในส่วนของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เราจะเข้าไปช่วยเหลือเมื่อมีบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากกระบวนการค้ามนุษย์ เช่นตำรวจเข้าไปกวาดล้าง ไปจับ ช้องสถานบริการที่มีการค้าประเวณี แรงงานเหล่านี้ส่วนใหญ่ผิดกฎหมายและเมื่อถูกจับจึงจะเข้ามาสู่ระบบที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะเข้าไปดูแลช่วยเหลือ ให้การฝึกอาชีพหรือดูแลเขาในช่วงที่เขายู่ในประเทศไทย เช่นการฝึกอาชีพ ก่อนส่งตัวกลับไป ซึ่งน่าสนใจว่า ภาระหน้าที่ที่เราทำจะเน้นในเรื่องนี้ แม้ว่าเราจะอยู่กับเขาในช่วงเวลาที่เขากฎดำเนินคดีและเตรียมตัวส่งกลับประเทศ ซึ่งพวกเราน่าจะมีการให้ความรู้กับพวกเขาในเรื่องของอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศในช่วงนั้นด้วย” (ตัวแทนพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, เวทีถอดบทเรียน)

“กลุ่มแรงงานนอกกฎหมายหรือนอกระบบ มีทั้งแรงงานที่มีฝีมือและไร้ฝีมือ แต่เข้ามาในลักษณะที่ผิดกฎหมาย แม้ว่าแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นแรงงานที่มีฝีมือ อยากให้ภาครัฐมองพวกเขาในเชิงบวก อย่างเช่นบทบาทหน้าที่ของเราคือการดูแลพวกเขาหลังจากถูกจับและส่งตัวกลับ มีการฝึกอาชีพให้เขา ประเด็นเรื่องสุขภาพไม่ค่อยถูกพูดถึง พอตำรวจจับและส่งตัวมา ก็ไม่มีใครพูดถึงประเด็นเหล่านี้เรื่องสุขภาพทางเพศ โรคติดต่อ ไม่รู้เลยว่าเขามีปัญหาสุขภาพอะไร เจ็บป่วยหรือเปล่า พวกเราไม่รู้ เพราะพวกเขาไม่พูด เราจะต้องรู้ก็ต่อเมื่อพวกเขาพูดออกมา” (ตัวแทนจากกรมแรงงานจังหวัดอุดรธานี, เวทีถอดบทเรียน)

2. ปัญหาเรื่องของงบประมาณ ต้องมีงบประมาณจัดสรรให้สำหรับเรื่องของแรงงาน เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่ที่มาทำงานด้านแรงงานมาจากการสนับสนุนของต่างประเทศ งบประมาณส่วนมากไม่มีความยั่งยืน เช่น สาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) มีงบประมาณเกี่ยวกับเรื่องของแรงงานจากกองทุนโลก พองบประมาณหมดโครงการก็จบ เป็นต้น การใช้งบประมาณท้องถิ่นในส่วนต่างๆ เช่นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) เพื่อให้แรงงานข้ามชาติลาวในพื้นที่ เข้าถึงบริการได้ยังมีอยู่น้อยมาก ที่ผ่านมามีหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข เช่น รพ.สต. จะทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การให้ความรู้ในเรื่องสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ เป็นหลัก ซึ่งโดยมากกลุ่มเป้าหมายจะเน้นที่คนไทยเป็นหลักมากกว่าที่จะเป็นแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งไม่ค่อยมีหน่วยงานของรัฐอื่นเข้าไปให้บริการหรือทำหน้าที่เหล่านี้

“กรณีตกขาว ติดเชื้อ STI การรักษาอาจมีปัญหา ต้องใช้บของกระทรวงเท่านั้น กระทรวงมีปัญหาแรงงานต้องขึ้นทะเบียนเท่านั้น” (ตัวแทนจากสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี, เวทีถอดบทเรียน)

งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข ที่ทำเกี่ยวกับเรื่องของการดูแลป้องกัน ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องของสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ของแรงงานในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องในชุมชนสามารถนำงบประมาณส่วนนี้ไปใช้ได้แต่ต้องจัดทำในรูปแบบของโครงการและเขียนโครงการส่งให้กับทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งส่วนมากไม่ค่อยมีหน่วยงานอื่นขอหรือเสนอโครงการ เพราะอนุมัติโครงการค่อนข้างยาก ที่สำคัญคือต้องทำให้ท้องถิ่นเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ที่เข้ามาสร้างผลประโยชน์ให้กับท้องถิ่นและคนในชุมชน ในรูปแบบของการทำงานในสวนยาง ที่ท้องถิ่นได้ผลประโยชน์ในแง่ของภาษีเงินบำรุงท้องถิ่นจากการประกอบธุรกิจ สวนยางและคาราโอเกะที่จะส่งผลให้คนในชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นตระหนักและเห็นความสำคัญของแรงงานรวมทั้งสิทธิที่แรงงานข้ามชาติเหล่านี้พึงได้

ปัญหาเกี่ยวกับตัวของแรงงาน ที่สัมพันธ์กับลักษณะการจ้างงาน รูปแบบของงาน และการรับรู้เกี่ยวกับความเจ็บป่วยรวมถึงสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ของตัวเอง

1. ในเรื่องของเงื่อนไขของงาน (working condition) เงื่อนไขสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ลูกจ้างอยู่แบบแออัด เรื่องสุขภาพ อย่งเช่นงานวิจัยสาวเชียร์เปียร์ในลาว ชี้ให้เห็นปัญหาของสุขภาพที่สัมพันธ์กับเงื่อนไขของงาน ดังนั้นบริบทของการจ้างงาน ขอบเขตการทำงานไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะภาคบริการหรือภาคเกษตรกรรมล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดบริการสุขภาพ รวมทั้งการเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ

2. แรงงานข้ามชาติมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะความเจ็บป่วยของตัวเองโดยเฉพาะปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศน้อยมากทำให้ขาดความรู้ในการดูแลตนเองและมีพฤติกรรมสุขภาพที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคและปัญหาสุขภาพต่างๆ ปัญหาเรื่องของภาษาก็มีความสำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
3. ปัญหาสถานะในทางกฎหมายของแรงงาน ทำให้แรงงานข้ามชาติลาวไม่กล้าเข้ามารับคำปรึกษาหรือช่วยเหลือในเรื่องของสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์

“สถานะทางกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ คนที่ถูกกฎหมายเขากล้าที่จะเข้ามาปรึกษาหรือเข้ามาหาในรพ.สต. โรงพยาบาล แต่คนที่เข้าอย่างผิดกฎหมายเขาจะกลัว ไม่กล้าที่จะเข้ามา นายจ้างก็ไม่กล้าพามา เพราะมาอย่างไม่ถูกกฎหมาย ลักลอบเข้ามา ไม่มีบัตร ไม่มีหลักฐานหรือสิทธิอะไร”(ตัวแทนเทศบาลตำบลโนนทอง, เวทีถอดบทเรียน)

4.3.2. รูปแบบบริการสุขภาพที่มีความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคม ของแรงงานข้ามชาติลาว

1. ควรจัดรูปแบบระบบบริการสุขภาพให้มีความหลากหลายเพื่อให้เข้าถึงแรงงานในลักษณะต่างๆ และควรมีการบูรณาการเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในระดับต่างๆ
2. การจัดบริการสุขภาพในพื้นที่ในพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาอยู่มาก รพ.สต. ควรเข้ามามีบทบาทในการจัดบริการสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศกับแรงงานข้ามชาติ เนื่องจากเป็นระบบสุขภาพระดับชุมชนที่เข้าถึงแรงงานข้ามชาติมากที่สุด
3. การทำงานสาธารณสุขระดับชุมชนนั้นควรมีการจัดงบประมาณส่งเสริมสุขภาพ (pp) ระดับจังหวัดให้กับรพ.สต. ในการทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาพในแรงงานข้ามชาติ โดยกลไกที่มีอยู่อาจทำได้โดยการจัดสรรตามข้อเสนอโครงการหรือการเขียนโครงการเสนอขอทุนจากแหล่งทุน แต่ในความเป็นจริงแล้วงบประมาณส่วนนี้ควรมีการจัดสรรให้กับ รพ.สต. โดยตรง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเปราะบาง เช่น พื้นที่ชายแดนหรือพื้นที่เมืองที่มีการจ้างงานแรงงานข้ามชาติเป็นต้น
4. การทำงานด้านสุขภาพนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือบุคลากรที่ต้องมีศักยภาพและทัศนคติที่ดี ละเอียดย่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ดังนั้น การอบรม ให้ความรู้เกี่ยวกับความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรม สังคม รวมทั้งเพศภาวะ รวมทั้งขยายเครือข่าย สร้างภาคีซึ่งมีทั้งแพทย์ พยาบาล สาธารณสุข จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถือเป็นการสร้างเครือข่ายที่มีความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ สังคม และวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันเพื่อการส่งเสริม ดูแล และรักษาสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะเกิดการทำงานอย่างเป็นเครือข่ายเชิงระบบมากขึ้น
5. รูปแบบบริการสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศควรต้องวางอยู่บนพื้นฐานของชุดข้อมูลด้านอนามัยเจริญพันธุ์ที่ต้องไปไกลกว่าเดิมเข้าใจความหลากหลายในแง่ของอัตลักษณ์และเพศวิถีของแรงงาน

ที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น โดยการใช้กลไกของสาธารณสุขที่ทำงานในระดับชุมชนหมู่บ้านที่มีความพร้อมทางด้านบุคลากรในพื้นที่ เช่น การใช้อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) อาสาสมัครแรงงานต่างด้าว ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้นๆ เช่น กรณีตักขาว ติดเชื้อ STI และการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

6. การจัดการบริการสุขภาพภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าไม่ควรยึดติดกับสถานะของแรงงาน เช่น การมาอยู่สั้น อยู่ยาว มีบัตร ไม่มีบัตร ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายแต่มองว่าเขาเป็นมนุษย์คนหนึ่งตามหลักสิทธิมนุษยชนที่ควรจะได้รับดูแลช่วยเหลือ
7. การขาดข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับตัวแรงงาน ทั้งจำนวนแรงงาน สถานะทางกฎหมาย กลุ่มชาติพันธุ์ของแรงงานและวิถีชีวิตของแรงงานที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย

“ไม่มีปัญหา เพราะในพื้นที่ของเรามีอสม. ที่ลงทำงานอยู่แล้ว ไม่มีปัญหาเรื่องแรงงาน ส่วนใหญ่ถูกกฎหมาย แต่ก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่ามีพวกที่ผิดกฎหมายไหม เพราะเขาไม่ได้แจ้งมา” (ตัวแทนเทศบาลอุดรธานี, เวทีถอดบทเรียน)

ในระดับจังหวัดมีงบประมาณส่งเสริมสุขภาพ ที่รัฐให้งบประมาณตรงนี้มาส่งเสริมด้านสุขภาพ ซึ่งในภาคของแรงงานข้ามชาติที่มีบัตรก็จะอยู่ในงบตัวนี้ด้วย(แรงงานที่ไม่มีบัตรและผิดกฎหมายไม่มีสิทธิ) ปัญหาคืองบประมาณตัวนี้ทำทั้งในส่วนของคนไทยและแรงงานต่างด้าวไปพร้อมๆกัน แต่เน้นคนไทยมากกว่าแรงงานข้ามชาติ

4.3.3 โครงการหรือกิจกรรมในระดับชุมชนที่จะช่วยให้แรงงานเข้าถึงระบบบริการสุขภาพด้วยความละเอียดอ่อน

1. การจัดโมบายคลินิก (Mobile Clinic) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มแรงงานที่เข้าไม่ถึงระบบบริการสุขภาพ โดยการจัดบริการให้เข้าถึงแหล่งที่แรงงานอาศัยอยู่ทั้งในกฎหมายและนอกกฎหมายซึ่งจะทำให้แรงงานข้ามชาติได้รับการบริการตรวจภายใน และการรักษาโรคติดเชื้อในระบบสืบพันธุ์ การตรวจคัดกรองมะเร็งระบบสืบพันธุ์และการตรวจหาเชื้อ HIV
2. สร้างอาสาสมัครแกนนำ เพื่อดูแลแรงงานข้ามชาติในส่วนต่างๆทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคบริการ นอกภาคอุตสาหกรรม
3. การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นของแรงงานข้ามชาติที่มีให้กับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่ให้บริการ ทั้งในเรื่องของภาษา วัฒนธรรมความเชื่อ จารีตประเพณีการประพฤติปฏิบัติ

4. การสร้างท้องถิ่นตัวอย่างหรือท้องถิ่นต้นแบบในการจัดการปัญหาสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ของแรงงานข้ามชาติโดยบูรณาการหน่วยงานต่างๆเข้ามาทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและมีการปรึกษาหารือสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันในประเด็นของแรงงานข้ามชาติในพื้นที่

“ต้องดึงตำรวจเข้ามา เป็นกลยุทธิ์อย่างหนึ่งในการทำงานให้เกิดความร่วมมือ ดึงรพ.สตและหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข.เข้ามาให้พวกเขาเปิดใจและเข้าใจถึงความสำคัญของปัญหาสุขภาพของแรงงาน สร้างการอบรม สร้างภาคีและจัดระบบบริการสุขภาพให้เข้าถึงแรงงานทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่เข้าถึงยากแรงงานผิดกฎหมาย แรงงานในสวนยาง และทำให้เกิดการทำงานแบบ Routine” (อ.สุชาดา ทวีสิทธิ์, เวทีถอดบทเรียน)

การอภิปรายผล

งานวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาปัญหาและปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมและชาติพันธุ์ที่ส่งผลต่อปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบ และการหารูปแบบระบบบริการสุขภาพที่มีความละเอียดอ่อนต่อมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและสังคมของแรงงานข้ามชาติลาวนอกระบบ โดยใช้วิธีวิทยาในเชิงคุณภาพ ซึ่งมีพื้นที่ในการศึกษาอยู่ในเขตจังหวัดอุดรธานี ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคมและชาติพันธุ์มีผลอย่างยิ่งต่อปัญญาอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาวะทางเพศ รวมถึงการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพของภาครัฐด้วย

ประกันสุขภาพแรงงานข้ามชาติ: คำตอบของการให้บริการทางสุขภาพที่เสมอภาค?

นโยบายการขยายบัตรประกันสุขภาพสำหรับแรงงานข้ามชาติที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นนโยบายที่พยายามสร้างให้เกิดการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งยังมีความพยายามที่จะจัดระเบียบแรงงานข้ามชาตินอกระบบ เพื่อให้สามารถตรวจสอบ ควบคุม และดูแลแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งถือได้ว่ารัฐไทยได้มองเห็นถึงความสำคัญของแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพที่มีความจำเป็นต้องจัดการให้เกิดระบบประกันสุขภาพสำหรับแรงงานต่างด้าว ซึ่งเป็นหนึ่งในจุดประสงค์ที่สำคัญของระบบบริการสุขภาพที่มีวัตถุประสงค์หลัก 5 ข้อ คือ ความเสมอภาค ทางเลือกของผู้ใช้บริการ ระดับสุขภาพของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพ ความเป็นไปได้ของแหล่งเงินทุน (WHO, 1993; Hsiao, 1995 อ้างใน อนุสรณ์ ธรรมใจ, 2556)

แต่ในระดับการปฏิบัติการนั้นบัตรประกันสุขภาพถือเป็นหนึ่งนโยบายที่อยู่ในภาวะที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากแรงงานยังเข้าไม่ถึงสิทธิ ความรู้และระบบบริการสุขภาพได้อย่างทั่วถึง แรงงานข้ามชาติที่ซื้อบัตรประกันสุขภาพกลับไม่เลือกการรักษาพยาบาลจากรัฐ หรือแม้แต่ว่าแรงงานข้ามชาติบางส่วนยังถือว่าบัตรประกันสุขภาพนั้นเป็นเรื่องของภาระและความไม่คุ้มค่า ซึ่งไม่เพียงแค่แรงงานข้ามชาติเท่านั้นแต่ในงานวิจัยของ นางลักขณ์ ตรังศีลสัตย์ (2550) นั้น มีข้อค้นพบว่าแม้แต่นโยบายบัตรทองของคนไทยก็ก่อให้เกิด

ความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจสิทธิของผู้ใช้บริการ เจ้าหน้าที่ยังปรับตัวไม่ทันกับนโยบายใหม่ ช่องทางการให้ประชาสัมพันธ์และการบริการต่างๆ ยังไม่สามารถทำให้ผู้เข้ารับบริการเข้าถึงได้ จากข้อค้นพบดังกล่าวและสถานการณ์บัตรประกันสุขภาพของแรงงานข้ามชาติในปัจจุบันทำให้เห็นว่าการสร้างนโยบายของรัฐนั้นเป็นไปในทิศทางที่บังคับ ไม่สามารถสร้างให้เกิดความเสมอภาคได้จริง ทางเลือกที่มี อยู่ในลักษณะที่จำยอม และที่สำคัญถ้ามองจากในมุมมองของแรงงานเองแล้วบัตรประกันสุขภาพนี้ไม่ถือว่าเป็นทางเลือกที่สร้างความคุ้มค่าให้กับแรงงานเท่าที่ควร ซึ่งด้วยความเป็นแรงงานข้ามชาติทำให้มีภาระที่ต้องส่งเงินกลับประเทศ มีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในต่างแดน และงานที่ทำนั้นส่วนใหญ่ก็มาจากรายได้ประจำวัน ทำให้ทางเลือกของแรงงานข้ามชาติมีอยู่อย่างจำกัด ส่วนใหญ่จึงเลือกที่จะซื้อยากินเองมากกว่าที่จะเสียเวลาในการเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพของรัฐที่ใช้เวลานาน ระบบมีความซับซ้อน มีค่าเดินทางที่ต้องใช้เป็นจำนวนมาก และความเป็นแรงงานข้ามชาติที่อยู่ในสถานะชนชั้นสองในสังคมจึงเลือกที่จะไม่นำตนเองมาอยู่ในสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดการถูกตีตราจากคนรอบข้างถึงแม้แรงงานบางส่วนเหล่านี้จะมีบัตรประกันสุขภาพ ก็เลือกที่จะซื้อยากินเองเช่นกัน

ในสภาวะการณ์เช่นนี้จึงไม่อาจเรียกได้ว่าแรงงานข้ามชาติที่มีบัตรประกันสุขภาพจะมีความเสมอภาคในการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพ มีทางเลือกที่จะเลือกเข้ารับบริการสุขภาพ เนื่องจากข้อจำกัดดังกล่าว บัตรประกันสุขภาพจึงกลายเป็นเสมือนภาพตัวแทนของรัฐไทย ที่พยายามสร้างให้เกิดความเป็นธรรมทางสุขภาพที่แท้จริงแล้วความเป็นธรรมดังกล่าวเป็นเสมือนภาพลวงตา ที่ขาดการปฏิบัติการอย่างจริงจัง ก่อให้เกิดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (structural violence) (Galtung, 1990) ซึ่งกระทำโดยรัฐ (state violence) (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2015) ที่ทับซ้อนให้เกิดความเปราะบางอีกชั้นหนึ่ง โดยมีพื้นฐานมาจากการกีดกัน เลือกปฏิบัติและอคติทางชาติพันธุ์ซึ่งผลักดันให้แรงงานต้องทำงานหนักขึ้นเพื่อหารายได้สำหรับการที่จะได้เข้าเป็นพลเมืองชนชั้นสองในรัฐไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมายก่อให้เกิดความเสี่ยงทางสุขภาพที่จะตามมา ซึ่งฟูโกต์ (Foucault :1979, 27) ได้กล่าวว่า ไม่มีอำนาจชนิดไหนที่ถูกสถาปนาโดยขาดชุดวาทกรรมหรือความรู้อยู่เบื้องหลัง ซึ่งการกระทำดังกล่าวของรัฐไทยเป็นการตอกย้ำถึงอำนาจรัฐที่มีความสามารถในการควบคุมและจัดการแรงงานข้ามชาติได้ ผ่านการผลิตองค์ความรู้เรื่องความเสมอภาค ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ที่ใช้ควบคุมและจัดการความคิด พฤติกรรมและการแสดงออกของแรงงานข้ามชาติพร้อมกับผลักภาระค่าใช้จ่ายนั้นเอง ซึ่งวาทกรรมกระแสหลักดังกล่าวนี้ดำรงอยู่และถูกผลิตซ้ำโดยคนของรัฐ

แรงงานข้ามชาติ : ตัวแทนของการพึ่งพิงหรือถูกดูแลแห่งความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจ

ภาพตัวแทนของแรงงานข้ามชาติจากสื่อต่างๆ ในปัจจุบันของไทยสะท้อนให้เห็นถึงภาวะยากจน ต้องพึ่งพิง และขาดการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น ขาดแหล่งพึ่งพิงใดๆ เช่นเดียวกันกับภาพตัวแทนของแรงงานข้ามชาติในประเทศอื่นๆ ที่อยู่ในสถานภาพการพึ่งพิง ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากภาครัฐและองค์กรเอกชนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือดูแลแรงงานข้ามชาติที่มีตั้งแต่ต้นนโยบายประกันสุขภาพ และการดูแลของ NGO (Grit, 2012) เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วสื่อและประชาชนบางส่วนก็มีการตีตรากล่าวว่าแรงงานข้ามชาติเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรม (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) และยาเสพติด

รวมทั้งยังเป็นภาระของชาติ ทำให้ชาติต้องแบกภาระที่ไม่จำเป็นนี้จากภาษีของประชาชน (วีระพงษ์ จันตา, 2555)

ถ้ากล่าวในมุมของสิทธิ ความเท่าเทียมกันในฐานมนุษย์ แรงงานข้ามชาติถือเป็นพลเมืองที่อาศัยอยู่ในอาณาจักรไทยที่รัฐควรต้องรับผิดชอบ แรงงานข้ามชาติจ่ายภาษีเช่นเดียวกับประชาชนพลเมืองไทยผ่านการซื้อสินค้าและบริการ แรงงานข้ามชาติจ่ายค่าประกันสุขภาพ ขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างถูกต้อง แรงงานเหล่านี้ทำไมถึงไม่ได้รับการยกย่องในฐานะบุคคลที่ทำประโยชน์ให้เศรษฐกิจเช่นเดียวกับพลเมืองไทย ซึ่งแรงงานคือตัวแทนของการเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนที่เพิ่มมากขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ แรงงานเป็นเสมือนกุญแจแห่งการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยแรงงานข้ามชาติเพิ่มรายได้ให้เศรษฐกิจไทยปีละไม่ต่ำกว่า 60,000 ล้านบาท โดยส่งผลต่อภาคอุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 10 ภาคเกษตรกรรมร้อยละ 5 (อนุสรณ์ ธรรมใจ, 2556) และถือเป็นหนึ่งในผู้บริโภคสินค้าและบริการอีกด้วย แต่แรงงานข้ามชาติทำไมถึงไม่ได้รับความเสมอภาค การปฏิบัติอย่างดีเช่นเดียวกับประชาชนพลเมืองไทยหรือชาวต่างชาติอื่นๆ จากประเทศตะวันตกที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่าเพราะรัฐไทยยังมีอคติทางชาติพันธุ์ (racism) กับแรงงานข้ามชาติในประเทศเพื่อนบ้าน จากความมีอคตินี้นำไปสู่การสร้างนโยบาย การนำเสนอภาพตัวแทน และมาตรการควบคุมที่เข้มงวด ภาพของแรงงานข้ามชาติจึงถูกนำเสนอออกมาในรูปแบบของการพึ่งพิง ภาระ อาชญากรรมอยู่ตลอดเวลา เป็นวัฏจักรวนเวียน ถ้าหากรัฐไทยยังไม่สามารถก้าวข้ามอคติทางชาติพันธุ์ การนำเสนอมุมมองแต่เพียงด้านเดียวแล้วการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอาจทำให้ไทยกลายเป็นรัฐที่เสียเปรียบและไม่น่าคบหาอีกต่อไป

การมีอคติทางชาติพันธุ์ (racism) นำมาซึ่งการปฏิบัติที่สนองนโยบายที่ไม่มีความละเอียดอ่อน ผู้ปฏิบัติการไม่สามารถเข้าใจความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม การปฏิบัติและปัญหาสุขภาพของแรงงานข้ามชาตินโยบายไม่สนองตอบต่อบริบทปัญหาและความต้องการของแรงงานข้ามชาติ นโยบายสร้างขึ้นเพียงสนองตอบต่ออำนาจรัฐและตอกย้ำถึงอคติทางชาติพันธุ์ของรัฐไทยและนโยบายของรัฐ ถ้าเพียงแต่รัฐไทยเห็นความสำคัญของแรงงานข้ามชาติในฐานะหนึ่งในกุญแจความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจแล้ว นโยบายต่างๆ ของรัฐที่ถูกสร้างขึ้นมาควรตอบสนองต่อความเป็นแรงงานข้ามชาติ เข้าใจถึงบริบท สังคมวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งจะสร้างให้เกิดความละเอียดอ่อนมากกว่าที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะเป็นระบบบริการสุขภาพ ระบบการตรวจสอบการเข้าเมืองและการจับกุม เป็นต้น ซึ่งถ้ารัฐไทยสามารถเปลี่ยนมุมมองวิธีคิดกับแรงงานข้ามชาติได้แล้วนั้นอนาคตประเทศไทยกับการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนไทยคงมีแนวโน้มในเกณฑ์ที่ดี

ระบบบริการสุขภาพกับความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรม

การสร้างให้เกิดความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรมในระบบบริการสุขภาพนั้นยังเป็นเรื่องที่ใหม่ในประเทศไทย (พิมพ์วิทย์ บุญมงคลและคณะ, 2555) แต่ก็ยังปรากฏงานวิจัยที่พยายามบูรณาการมิติเพศภาวะในระบบบริการสุขภาพในการดูแลผู้ป่วยวัณโรคและผู้ป่วยวัณโรคที่อยู่ร่วมกับเชื้อเอชไอวี (พิมพ์วิทย์ บุญมงคลและคณะ, 2557) โดยเพศภาวะคือ ความแตกต่างระหว่างความเป็นหญิงและความเป็น

ชาย ในมิติความคิดความเชื่อ การปฏิบัติตน ความสามารถในการควบคุม เข้าถึงและจัดการทรัพยากร รวมถึงเป้าหมายในการใช้ชีวิตแตกต่างกันทำให้มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการรักษาพยาบาลที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้นการทำความเข้าใจมิติเพศภาวะของผู้ป่วยจะทำให้เจ้าหน้าที่เข้าใจปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยอันนำมาซึ่งการรักษาที่มีประสิทธิภาพและทำให้ผู้ป่วยหายขาดจากความเจ็บป่วยได้ โดยได้มีการจัดอบรมการใช้เครื่องมือวิเคราะห์มิติเพศภาวะในงานวัณโรคและโรคเอดส์ให้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์ พยาบาลและอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้คือเจ้าหน้าที่มีความละเอียดอ่อนในมิติเพศภาวะมากขึ้น ใส่ใจในรายละเอียดผู้ป่วย และพบว่าผู้ป่วยวัณโรคหายขาดเพิ่มมากขึ้น

จากงานวิจัยดังกล่าวนี้ทำให้เห็นความเป็นไปได้ในการบูรณาการให้เกิดความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรมในระบบบริการสุขภาพนั้น นอกจากจะสร้างให้เกิดนโยบายที่เอื้อต่อแรงงานข้ามชาติให้สามารถเข้าถึงระบบบริการสุขภาพได้อย่างไม่มีอุปสรรค แล้วยังต้องมีการดำเนินงานในระดับของผู้ปฏิบัติการด้วย เช่นเดียวกับการทำงานวิจัยเรื่อง Minimum Package of Public Health Services: The Adoption of Care Services in Local Public Health Agencies in Colorado ของ Lampe (2015) ที่ได้ทำการศึกษาการใช้นโยบายเพื่อการปรับปรุงระบบบริการสาธารณสุขในระดับชุมชน ผลปรากฏว่าการมีกิจกรรมหรือการดำเนินการใดๆ ในระดับชุมชนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ในเวลาอันสั้น เช่นเดียวกับงานวิจัยเรื่อง Transformation of Ministries of Health in the Era of Health Reform The Case of Colombia ของ Bossert (1998) ที่มีการปฏิรูประบบสาธารณสุขด้วยการพัฒนาบุคลากรในระบบเพื่อที่จะสามารถตอบสนองต่อผู้เข้ารับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพไปพร้อมๆ กับการปฏิรูปนโยบายในระบบชาติ

ดังนั้นจากงานวิจัยในระดับชาติและนานาชาตินี้ได้ชี้ให้เห็นว่าการทำงานด้านสุขภาพให้ประสิทธิภาพและมีความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรม สังคมและเพศภาวะนั้นต้องอาศัยการอบรมการบูรณาการให้ความรู้และสร้างความตระหนักในมิติเพศภาวะ และมีความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และสังคมของแรงงานข้ามชาติกับเจ้าหน้าที่ในระดับชุมชนพร้อมๆ ไปด้วยกับการปรับปรุงนโยบายของรัฐในระดับโครงสร้างจะสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบบริการสาธารณสุขไทยให้มีความละเอียดอ่อนในมิติเชิงชาติพันธุ์ สังคมและวัฒนธรรมของแรงงานข้ามชาติมากขึ้นเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานในการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2556). การเตรียมความพร้อมของข้าราชการในเรื่องความเปลี่ยนแปลงด้าน
ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC). [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก
<http://www.ocsc.go.th/ocsc/th/files/CSTI/ASEAN%20UNIT/Rayakorn%2021-06-56.pdf>
- เครือข่ายผู้ย้ายถิ่นในลุ่มน้ำโขง ศูนย์ผู้ย้ายถิ่นเอเชีย. (2548). *หนังสือคู่มือ: การย้ายถิ่นในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง*. กรุงเทพฯ:
เครือข่ายผู้ย้ายถิ่นในลุ่มน้ำโขง ศูนย์ผู้ย้ายถิ่นเอเชีย.
- จรรยา เศรษฐบุตร เบญจา ยอดคำเนิน-แอ๊ดติงก์ สุภาณี ปลัมเจริญและจิรกิต บุญชัยวัฒนา. (2551). *ผู้ย้ายถิ่นวัยรุ่นและ
อนามัยเจริญพันธุ์ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง: พร้อมหรือไม่ที่จะป้องกันตนเองจากความเสี่ยงด้านอนามัยเจริญพันธุ์,
นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- จำปาทอง โพธิ์จันธิราช. (2551). *การปรับเปลี่ยนความเชื่อทางศาสนาและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย*. เชียงใหม่:
ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูศักดิ์ วิทยากค์. (2542). สังคมศาสตร์ ฉบับ ผู้หญิง แรงงาน และแรงงานผู้หญิง: The Multiple Marginality, *วารสารทาง
วิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 11(2).
- จิรัฐดี เสนาคำ. (2547). อรชุน อับปาตุรีย กับ มโนทัศน์ท้องถิ่นข้ามท้องถิ่น (Translocalities). *รัฐศาสตร์สาร* (25)1.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2548). Encyclopedia of Cultural Anthropology. *จดหมายข่าวศูนย์มานุษยวิทยา*, 6(36).
- นิรมล ปัญสุวรรณ, อรพรรณ แสงวรรณลอย, ฐานิย์ การิกานนท์, กิตติกานต์ กลัดสวัสดิ์, ประภาพร กิจวัฒน์ชัย และบุญถิ่น
ชาวงษ์. (2550). การสอบสวนโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มหญิงขายบริการทางเพศ จังหวัดอุดรธานี [ข้อมูล
อิเล็กทรอนิกส์]. *รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์*, 39(5), 73-87.
- นงลักษณ์ ตรงศีลสัตย์. (2550). *ความรุนแรงกับสุขภาพ. วัฒนธรรม สุขภาพ และการเยียวยา: แนวคิดทางสังคมและ
มานุษยวิทยาการแพทย์*. นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ
- บัณฑิต ธนชัยเศรษฐวุฒิ. (2557). *รายงานนอกระบบโปรดอ่าน ความคุ้มครองประกันสังคมกำลังจะหมดไป*. [เว็บไซต์].
สืบค้นจาก <http://prachatai.com/journal/2007/01/11248>
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2553). ความรุนแรงโดยรัฐ. ใน อ.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ), *ความรุนแรงซ่อน/หาสังคมไทย*,
89-94. กรุงเทพฯ: มติชน
- พิมพ์วัลย์ บุญมงคล, สร้อยบุญ ทรายทองและรณภูมิ สามัคคีคารมณ. (2555). รูปแบบการบูรณาการมิติเพศภาวะในงานวัน
โรค: บทสะท้อนประสบการณ์. *วารสารสหศาสตร์*, 12(2), 100-116.
- พิมพ์วัลย์ บุญมงคลและคณะ. (2557). *การบูรณาการมิติเพศภาวะในระบบบริการดูแลผู้ป่วยวัณโรคและผู้ป่วยวัณโรคที่อยู่
ร่วมกับเชื้อเอชไอวี*, นครปฐม: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วีระพงษ์ จันตา. (2555). ศึกษาผลกระทบการเพิ่มขึ้นของแรงงานต่างด้าวในทัศนคติประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัด
เชียงใหม่. *รายงานการวิจัยปัญหาเศรษฐกิจปัจจุบัน. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. [เว็บไซต์]. สืบค้น
จาก http://library.cmu.ac.th/faculty/econ/Exer751409/2555/Exer2555_no217
- สกุ๊ปแนวหน้า. (2555, 4 กันยายน). เลาะขอบแม่น้ำโขง สัมผัสชีวิตแรงงานเถื่อนชาวลาว. *หนังสือพิมพ์แนวหน้า*.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2556). *สุขภาพคนไทย: ปฏิรูปประเทศไทย ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจเพิ่มพลังพลเมือง*,
นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม. (2556). ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก http://npho.moph.go.th/npho_new56/public_relation/files/HS270856.pdf
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม. (2556). มาตรการและแนวทางในการดำเนินงานตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว กระทรวงสาธารณสุข ปี 2556. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก http://npho.moph.go.th/npho_new56/public_relation/files/HS270856.pdf
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ เสาวราช รัตนคำฟู สุนทร ตันมันทอง และ พลอย ธรรมาภิรานนท์. (2555), ประเทศไทยในกระแส AEC: มายาคติ ความเป็นจริง โอกาส และความท้าทาย 2555 งานประชุมวิชาการสถาบันเพื่อการวิจัยและพัฒนาประเทศไทย. [เว็บไซต์] สืบค้นจาก <http://thaipublica.org/2012/11/aec-myths-reality-potentials-challenges/>
- เศกสิน ศรีวัฒนากุลกิจ. (2547). คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานไทยในญี่ปุ่นผู้หญิง แรงงาน และแรงงานผู้หญิง. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 11(2), 101-139.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2547). *ชาติพันธุ์กับการแพทย์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยา.
- ผู้จัดการออนไลน์. สธ.บังคับแรงงานต่างด้าวต้องตรวจสุขภาพ-ซื้อหลักประกัน 2,200 บาทต่อปี. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/qol/viewnews.aspx?NewsID=9560000118213>
- อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2556). เศรษฐศาสตร์สาธารณสุขว่าด้วยสวัสดิการของแรงงานต่างด้าว. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/487225#sthash.hZHMpCJ6.DkH8ofDM.dpuf>
- อภิชาติ จำรัสฤทธิ์รงค์ วาทีนี บุญชะลักษ์ จรัมพร ให้อยอง เฉลิมพล แจ่มจันทร์และกัญญา อภิพรชัยสกุล. (2553). *การสำรวจข้อมูลพื้นฐานโครงการส่งเสริมการป้องกันเอดส์ในแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย(โครงการฟามิตร-2 ปี 2553, นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.*

ภาษาอังกฤษ

- Bossert, T., Hsiao, W., Barrera, M., Alarcon, L., Leo, M., & Casares, C. (1998). Transformation of ministries of health in the era of health reform: the case of Colombia. *Health Policy And Planning*, 13(1), 59-77.
- Focault, Michel. (1979). *The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language*. (trans.) by Alan Sheridan. New York: Pantheon Books.
- Galtung, J. (1990). Cultural violence. *Journal of peace research*, 27(3), 291-305.
- Grit, K., den Otter, J. J., & Spreij, A. (2012). Access to Health Care for Undocumented Migrants: A Comparative Policy Analysis of England and the Netherlands. *Journal Of Health Politics, Policy & Law*, 37(1), 37-67. doi:10.1215/03616878-1496011
- Lampe, S., Atherly, A., VanRaemdonck, L., Matthews, K., & Marshall, J. (2015). Minimum Package of Public Health Services: The Adoption of Care Services in Local Public Health Agencies in Colorado. *American Journal of Public Health*, 105(S2), S252-S259. doi:10.2105/AJPH.2014.302173
- Malik, K. (2013). Human development report 2013. The rise of the south: Human progress in a diverse world. *The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World (March 15, 2013)*. UNDP-HDRO Human Development Reports.

- International Women's Rights Action Watch Asia Pacific. (2009). *HIV/AIDS (Alternative Report The Situation of migrant Lao Women in Thailand and Their Vulnerability to HIV/AIDS) For the Committee on the Elimination of Discrimination against Women. 44th CEDAW Session.*
- Phetsiriseng, I. (2007, September). Mapping migration in Lao PDR. In *Workshop on Independent Child Migrants: Policy debates and Dilemmas, London* (Vol. 12).
- World Health Organization Western Pacific Region. (2005). *Sexuality and Reproductive Health of Adolescents and Youth in Laos: A review of literature and project 1994-2003*, Manila: WHO.